E26 / 253

T 1

159995
E 26/253

СБОРНИКЪ
АДМИНИСТРАТИВНЫХЪ ПОСТАНОВЛЕНІЙ ЦАРСТВА ПОЛЬСКАГО.

ВѢДОМСТВО ФИНАНСОВЪ.

ТОМЪ I.

ОКЛАДНЫЯ ПОДАТИ.

ZBIÓR
PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WYDZIAŁ SKARBU.

TOM I.

PODATKI STAŁE.

1866.

735955 E26 253

СБОРНИКЪ
АДМИНИСТРАТИВНЫХЪ ПОСТАНОВЛЕНІЙ
ЦАРСТВА ПОЛЬСКАГО.

ВѢДОМСТВО ФИНАНСОВЪ.

ТОМЪ I.

ОКЛАДНЫЯ ПОДАТИ.

ZBIÓR
PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WYDZIAŁ SKARBU.

TOM I.

PODATKI STAŁE.

ВАРШАВА.

1866.

НЭТ

Печатано по ВЫСОЧАЙШЕМУ повелѣнію.

Госуд. публичная
историческая
библиотека РСФСР
№ 29623 1978г.

Въ Типографіи С. Оргельбрада.

Drukowano z rozkazu NAJWYŻSZEGO.

W drukarni S. Orgelbranda.

ОБЪЯСНЕНІЕ.

Заключающіеся въ настоящемъ томѣ матеріалы составляютъ рядъ постановленій, изданныхъ по предмету окладныхъ податей, начиная съ 1775 года по 30 Декабря (11 Января) 186$^4/_5$ года.

Всѣ напечатанныя въ сихъ матеріалахъ постановленія имѣютъ обязательную силу, хотя болѣе раннія изъ нихъ измѣнены въ нѣкоторыхъ пунктахъ изданными впослѣдствіи распоряженіями, что подробно объяснено, какъ въ историческомъ очеркѣ, помѣщенномъ въ началѣ Сборника, такъ и въ предисловіяхъ къ каждому отдѣлу Сборника.

Сборникъ этотъ, подъ главнымъ руководствомъ Вице-Предсѣдателя Государственнаго Совѣта Царства Польскаго, Тайнаго Совѣтника Сенатора Арцимовича, составленъ Статсъ-Референдаріемъ Лескевичемъ изъ матеріаловъ, доставленныхъ изъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства Делегатомъ оной, Начальникомъ Секціи Пясковскимъ.

OBJAŚNIENIE.

Materyały w tomie niniejszym zawarte, stanowią ciąg przepisów wydanych co do podatków stałych, poczynając od r. 1775 aż do dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 186$^4/_5$ roku. Przepisy w tych materyałach objęte wszystkie obowiązują, jakkolwiek dawniejsze zmodyfikowane zostały w niektórych punktach późniéj wydanemi rozporządzeniami, co jest szczegółowo objaśnioném i w rysie historycznym, pomieszczonym na początku zbioru, i we wstępach każdy tytuł zbioru poprzedzających.

Zbiór ten pod zwierzchnim kierunkiem Vice-Prezesa Rady Stanu Królestwa, Radcy Tajnego Senatora Arcimowicza, ułożony został przez Referendarza Stanu Leśkiewicza, z materyałów dostarczonych ze strony Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu przez Delegowanego od téj Władzy Naczelnika Sekcyi Piaskowskiego.

ОГЛАВЛЕНІЕ ПРЕДМЕТОВЪ,

ЗАКЛЮЧАЮЩИХСЯ ВЪ НАСТОЯЩЕМЪ СБОРНИКѢ.

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	Краткій историческій очеркъ окладныхъ податей въ Царствѣ Польскомъ, съ замѣчаніями объ измѣненіяхъ, сдѣланныхъ въ предметахъ, обложенныхъ сими податями, а именно относительно податей, называемыхъ:			
	Офяра	. . . .	. . . . . .	4
	Subsidium Charitativum . .	. . . .	. . . . . .	24
	Контингенсъ Ливерунковый .	. . . .	. . . . . .	26
	Лановый сборъ	. . . .	. . . . . .	30
	Подымная подать и соединенный съ нею шарварковый сборъ.	. . . .	. . . . . .	32
	Чоповая и прежняя мельничная подати	. . . .	. . . . . .	52
	Канонъ съ мельницъ	. . . .	. . . . . .	54

СБОРНИКЪ РАСПОРЯЖЕНІЙ.

ОФЯРА.

Распоряженія, изданныя прежнимъ Правительствомъ Царства.

1	Сеймовое постановленіе ст. 41, подъ заглавіемъ: ,,Вѣчная офяра въ провинціяхъ обоихъ на-	6 Апрѣля 1789 г.	Сеймъ.	58

SPIS RZECZY

W ZBIORZE NINIEJSZYM ZAWARTYCH.

Nr bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie	Stronica
	Krótki Rys Historyczny podatków stałych w Królestwie, z uwagami co do zmian, jakie zaszły w przedmiotach dotkniętych temi podatkami, a mianowicie co do podatków zwanych:			
	Ofiara	. . . .	. . . .	5
	Subsidium Charitativum . . .	. . . .	. . . .	25
	Kontyngens Liwerunkowy .	. . . .	. . . .	27
	Łanowe	. . . .	. . . .	31
	Podymne połączone z opłatą szarwarkową	. . . .	. . . .	33
	Czopowe i młynowe dawne	. . . .	. . . .	53
	Kanon z młynów	. . . .	. . . .	55
	ZBIÓR ROZPORZĄDZEŃ.			
	OFIARA.			
	Rozporządzenia wydane za Rządu dawnego Królestwa.			
1	Uchwała Sejmowa punkt 41, pod tytułem: Ofiara wieczysta prowincyów Obojga Na-	6 Kwietnia 1789.	Sejm.	59

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	родовъ на усиленіе средствъ края."			
2	Сеймовое постановленіе ст. 50, подъ заглавіемъ: ,,О порядкѣ исчисленія офяры съ земскихъ и духовныхъ имѣній въ Коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ."	30 Мая 1789 г.	Сеймъ.	66
3	Сеймовое постановленіе ст. 54, подъ заглавіемъ: ,,Сборъ въ Казну Рѣчи-посполитой съ имѣній Мальтійскихъ рыцарей."	10 Іюня 1789 г.	Сеймъ.	86
4	Сеймовое постановленіе ст. 61, подъ заглавіемъ: ,,Сборъ въ Казну Рѣчи-посполитой съ церковныхъ диссидентскихъ и греко-неуніатскихъ имѣній."	22 Іюня 1789 г.	Сеймъ.	88
5	Сеймовое постановленіе ст. 73, относительно имѣній, не имѣющихъ 10 корцевъ посѣва.	25 Іюля 1789 г.	Сеймъ.	88
6	Сеймовое постановленіе ст. 87, относительно поступившихъ въ Казну, въ силу Вѣнской конвенціи, подуховныхъ Галиційскихъ имѣній, подъ заглавіемъ: ,,Продажа нижеозначенныхъ имѣній."	23 Сентября 1789 г.	Сеймъ.	90
7	Сеймовое постановленіе ст. 150, подъ заглавіемъ: ,,Духовенство обоихъ обрядовъ въ Коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ."	11 Іюня 1790 г.	Сеймъ.	94

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	rodów na powiększenie sił krajowych.			
2	Uchwała Sejmowa punkt 50, pod tytułem: „Sposób wynalezienia ofiary z dóbr ziemskich i duchownych w Koronie i w Wielkiém Księstwie Litewskiém".	30 Maja 1789.	Sejm.	67
3	Uchwała Sejmowa punkt 54, pod tytułem: „Opłata do Skarbu Rzeczypospolitéj z dóbr Kawalerów Maltańskich".	10 Czerwca 1789.	Sejm.	87
4	Uchwała Sejmowa punkt 61, pod tytułem: „Opłata do Skarbu Rzeczypospolitéj z dóbr Kościołom dyssydentskim i grekonieuniekim applikowanych."	22 Czerwca 1789.	Sejm.	89
5	Uchwała Sejmowa punkt 73, dotyczący dóbr nie mających 10 korcy wysiewu.	25 Lipca 1789.	Sejm.	89
6	Uchwała Sejmowa punkt 87, dotyczący dóbr po duchowieństwie Galicyjskiém na Skarb z mocy Konwencyi Wiedeńskiéj zajętych, pod tytułem: przedaż dóbr niżéj wyrażonych.	23 Września 1789.	Sejm.	91
7	Uchwała Sejmowa punkt 150, pod tytułem: „Duchowieństwo obojga obrządków w Koronie i Wielkiém Księstwie Litewskiém."	11 Czerwca 1790.	Sejm.	95

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	Распоряженія, изданныя Прусскимъ правительствомъ.			
1	Объявленіе о будущихъ податяхъ въ Южной Пруссіи.	24 Апрѣля 1795 г.	Государственный Министръ.	104
2	Предписаніе прусскаго министерства, объясняющее увеличеніе подати- офяры отъ духовенства.	1 Іюня 1795 г.	Министерство.	116
3	Объявленіе прусскаго министерства о классификаціи доходовъ духовенства относисительно подати офяры.	28 Іюня 1795 г.	Министерство.	126
4	Предписаніе прусскаго министерства, разрѣшающее возбужденные вопросы о 24% подати офярѣ и запрещающее переводъ этой подати на крестьянъ.	26 Іюля 1795 г.	Министерство.	132
5	Грамота Прусскаго Короля, въ силу которой, подати въ уѣздахъ, вновь присоединенныхъ, сравнены съ существующими въ Южной Пруссіи.	7 Іюля 1796 г.	Королевская грамота.	140
6	Циркуляръ ко всему духовенству Ново-восточнаго Прусскаго края, съ объясненіями относительно подати офяры отъ духовенства.	27 Апрѣля 1797 г.	Коммисія Военно-экономической Камеры.	148
7	Постановленіе Прусскаго Короля, указывающее основанія къ исчисленію подати офяры съ пожалованныхъ имѣній.	16 Мая 1799 г.	Королевское постановленіе.	152

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	Rozporządzenia wydane za Rządu Pruskiego.			
1	Obwieszczenie względem przyszłych podatków w Prusiech południowych.	24 Kwiet. 1795.	Minister Stanu.	105
2	Reskrypt Ministeryalny objaśniający podwyższenie podatku ofiary duchownéj.	1 Czerwca 1795.	Ministerium.	117
3	Obwieszczenie Ministeryalne co do klassyfikacyi duchownych pod względem podatku ofiary.	28 Czerw. 1795.	Ministerium.	127
4	Reskrypt Ministeryalny udzielający objaśnienia co do podatku ofiary 24%, i zabraniający przenosić ten podatek na włościan.	26 Lipca 1795.	Ministerium.	133
5	Patent Króla Pruskiego porównywający podatki w powiatach nowo-przyłączonych, z Prusami południowemi.	7 Lipca 1796.	Patent Królewski.	141
6	Cyrkularz do całego prowincyi Nowo-Wschodnich Pruss duchowieństwa, z objaśnieniami co do podatku ofiary duchownéj.	27 Kwiet. 1797.	Kommissya Kamery Wojenno-Ekonomicznéj.	149
7	Postanowienie Króla Pruskiego wskazujące zasady do obliczenia podatku ofiary z dóbr darowanych.	16 Maja 1799.	Postanowienie Królewskie.	153

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы
8	Предписаніе прусскаго министерства относительно подати офяры съ пожалованныхъ имѣній.	29 Октября 1804 г.	Министерство.	154
—	Королевская грамота, предписывающая устройство подати офяры, что однако не приведено въ исполненіе (въ примѣчаніи).	12 Февраля 1797 г.	Королевская грамота.	156
—	Министерское предписаніе, опредѣляющее подать офяру съ Мальтійскихъ имѣній въ 40% (въ примѣчаніи).	24 Сентября 1795 г.	Министерство.	156
—	Министерское предписаніе съ объясненіями относительно податей съ пожалованныхъ имѣній (въ примѣчаніи).	16 Ноября 1798 г.	Министерство.	156
—	Министерское предписаніе, уменьшающее подать съ низшаго духовенства (въ примѣчаніи).	28 Января 1801 г.	Министерство.	156
—	Министерское предписаніе, уменьшающее размѣръ подати офяры, вносимой духовными обществами, заботящимися о душахъ (въ примѣчаніи).	9 Іюня 1801 г.	Министерство.	156
—	Министерское предписаніе, объявляющее, что не слѣдуетъ взимать подати офяры съ найма домовъ и амбаровъ (въ примѣчаніи).	16 Іюля 1806 г.	Министерство.	156

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
8	Reskrypt Ministeryalny co do podatku ofiary z dóbr darowanych.	29 Paźdz. 1804.	Ministerium.	155
—	Patent Królewski nakazujący uporządkowanie podatku ofiary, do czego wszakże nie przyszło (w uwadze).	12 Lutego 1797.	Patent Królewski.	157
—	Reskrypt Ministeryalny oznaczający ofiarę z dóbr Maltańskich na 40% (w uwadze).	24 Wrześ. 1795.	Ministerium.	157
—	Reskrypt Ministeryalny udzielający objaśnienia co do podatków z dóbr darowanych (w uwadze).	16 Listop. 1798.	Ministerium.	157
—	Reskrypt Ministeryalny obniżający podatki płacone przez niższe duchowieństwo w (uwadze).	28 Styczn. 1801.	Ministerium.	157
—	Reskrypt Ministeryalny obniżający podatek ofiary opłacany przez korporacye duchowne, starania około dusz mające (w uwadze.)	9 Czerwca 1801.	Ministerium	157
—	Reskrypt Ministeryalny oznajmiający, że ofiara z najmu domów i spichrzów nie ma być pobieraną. (w uwadze).	16 Lipca 1806.	Ministerium.	157

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	Распоряженія, изданныя Австрійскимъ правительствомъ.			
1	Распоряженіе о поземельной подати, подъ названіемъ: „доминикальной контрибуціи.“	21 Февраля 1797 г.	Задворная Коммисія Западной Галиціи.	160
	Распоряженія, изданныя правительствомъ Герцогства Варшавскаго.			
1	Постановленіе Саксонскаго Короля относительно подати офяры съ имѣній, пожалованныхъ Императоромъ Французовъ.	21 Іюля 1808 г.	Королевское постановленіе.	166
2	Выписка изъ сеймоваго постановленія объ оставленіи въ своей силѣ на будущее время взиманія подати офяры.	24 Марта 1809 г.	Сеймъ.	168
3	Постановленіе Саксонскаго Короля о обложеніи податью офярою вновь прибывшихъ статей.	25 Марта 1809 г.	Королевское постановленіе.	172
4	Королевское постановленіе о замѣнѣ податью офярою австрійской подати, называемой доминикальною контрибуціею.	25 Мая 1810 г.	Королевское постановленіе.	186
5	Королевское постановленіе, указывающее основанія къ изысканію новыхъ статей дохода.	15 Марта 1811 г.	Королевское постановленіе.	190

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	Rozporządzenia wydane za Rządu Austryackiego.			
1	Rozporządzenie stanowiące podatek gruntowy zwany: „kontrybucyą dominikalną“.	21 Lutego 1797.	Kommissya Zadworna Galicyi Zachodniéj.	161
	Rozporządzenia wydane za Rządu Księstwa Warszawskiego.			
1	Postanowienie Króla Saskiego co do podatku ofiary z dóbr darowanych przez Cesarza Francuzów.	21 Lipca 1808.	Postanowienie Królewskie.	167
2	Wyciąg z Uchwały Sejmowéj zachowujący nadal pobór podatku ofiary.	24 Marca 1809.	Sejm.	169
3	Postanowienie Króla Saskiego zaprowadzające podatek ofiary od nowo przybyłych objektów.	25 Marca 1809.	Postanowienie Królewskie.	173
4	Postanowienie Królewskie zamieniające podatek austryacki, kontrybucyą dominikalną zwany, na podatek ofiary.	25 Maja 1810.	Postanowienie Królewskie.	187
5	Postanowienie Królewskie wskazujące zasady do wynajdywania nowo przybyłych objektów.	15 Marca 1811.	Postanowienie Królewskie.	191

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница.
6	Королевское постановленіе, освобождающее отъ подати офяры духовенство, имѣющее меньшее содержаніе.	26 Іюня 1811 г.	Королевское постановленіе.	206
7	Королевское постановленіе о взиманіи подати офяры съ доходовъ, пропущенныхъ въ 1789 году.	2 Октября 1811 г.	Королевское постановленіе	210
8	Выписка изъ сеймоваго постановленія, сохраняющаго взиманіе подати офяры.	23 Декабря 1811 г.	Сеймъ.	212

Распоряженія, изданныя нынѣшнимъ Правительствомъ Царства.

1	Постановленіе, освобождающее отъ подати офяры вытычныя десятины, замѣненныя денежными.	19 Іюня 1819 г.	Постановленіе Совѣта Управленія.	220
2	Выписка изъ постановленія Совѣта Управленія о обложеніи пожалованныхъ имѣній податью офярою.	11 (23) Февраля 1836 г.	Постановленіе Совѣта Управленія.	222
3	Утвержденіе контракта на вѣчную аренду, съ обязанностію платежа подати офяры.	27 Декабря (8 Января) $183^{8}/_{9}$.	Утвержденіе Совѣта Управленія.	226
4	Высочайшій указъ объ увеличеніи на 50% подати офяры.	29 Декабря (10 Января) $184^{8}/_{9}$ г.	Высочайшій Указъ.	228
5	Высочайшій указъ объ увеличеніи на 50% подати офяры и подымной съ шарварковымъ сборомъ.	30 Декабря (11 Января) $186^{4}/_{5}$ г.	Высочайшій Указъ.	232

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
—	Minister Skarbu wskazał zasady, podług jakich ma być zaprowadzany podatek ofiary w dobrach przez Rząd sprzedanych. (w uwadze).	24 Kwiet. 1829.	Reskrypt Ministra.	239
—	Rada Administracyjna zatwierdziła przepis: iż posiadacze dóbr dawniéj duchownych nie mają być wolni od opłaty ofiary podwyższonéj (w uwadze).	28 Styczn. (9 Lutego) 1849. N. 962.	Decyzya Rady Administracyjnéj.	241
—	Rada Administracyjna zatwierdziła zawieszenie poboru ofiary podwyższonéj od dzierżawców dóbr do funduszu ogólno - Religijnego należących (w uwadze).	9 (21) Grudnia 1849. N. 8657.	Decyzya Rady Administracyjnéj.	241
—	Rada Administracyjna zawiesiła pobór ofiary podwyższonéj od dzierżawców dóbr skonfiskowanych (w uwadze).	7 (19) Marca 1850. N. 10801.	Decyzya Rady Administracyjnéj.	241
—	Rada Administracyjna zawiesiła podział opłat z dóbr przez Rząd Pruski darowanych na ofiarę i opłaty donacyjne, przyniosła ulgę przeciążonym dobrom ofiarą podwyższoną i utwierdziła zasadę: iż dobra przez Rząd Pruski darowane obowiązane są na równi z in-	2 (14) Czerwca 1850. N. 13000.	Decyzya Rady Administracyjnéj.	241

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	принятое основаніе: что имѣнія, пожалованныя Прусскимъ правительствомъ, должны вносить всѣ тѣ подати и исполнять повинности, какъ существующія, такъ равно и предстоящія, какія несутъ другія частныя имѣнія (въ примѣчаніи).			
—	Намѣстникъ въ Царствѣ пріостановилъ взысканіе возвышенныхъ податей съ безсрочныхъ арендныхъ содержателей казенныхъ имѣній (въ примѣчаніи).	27 Декабря (8 Января) 185½ г. № 28,653.	Отзывъ Статсъ-Секретаря при Совѣтѣ Управленія.	240

SUBSIDIUM CHARITATIVUM.

1	Сеймовое постановленіе 1775 года о назначеніи этой подати.	1775 г.	Сеймовое постановленіе.	246
2	Постановленіе, освобождающее крестьянъ отъ этой подати.	13 Іюня 1820 г.	Постановленіе Намѣстника въ Царствѣ.	250
3	Высочайшій Указъ, освобождающій крестьянъ и мѣщанъ отъ этой подати.	21 Апрѣля (3 Мая) 1839 г.	Высочайшій Указъ.	252

ЛИВЕРУНКОВЫЙ КОНТИНГЕНСЪ.

1	Постановленіе Саксонскаго Короля о взиманіи для войскъ продуктовъ натурою.	4 Марта 1809 г.	Королевское постановленіе.	258
2	Постановленіе объ увеличеніи поставки продуктовъ, съ пред-	23 Декабря 1811 г.	Королевское постановленіе.	260

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie	Stronica.
6	Postanowienie Królewskie uwalniające od podatku ofiary duchownych mających mniejsze uposażenie.	26 Czerw. 1811.	Postanowienie Królewskie.	207
7	Postanowienie Królewskie nakazujące pociągnąć do podatku ofiary, dochody pominięte w roku 1789.	2 Paźdz. 1811.	Postanowienie Królewskie.	211
8	Wyciąg z Uchwały Sejmowéj zachowujący pobór podatku ofiary.	23 Grudn. 1811.	Sejm.	213

Rozporządzenia wydane za Rządu teraźniejszego Królestwa.

1	Postanowienie uwalniające od podatku ofiary dziesięciny wytyczne zamienione na pieniężne.	19 Czerw. 1819.	Postanowienie Rady Administracyjnéj.	221
2	Wyciąg z Postanowienia Rady Administracyjnéj zaprowadzającego podatek ofiary z dóbr darowanych.	11 (23) Lutego 1836.	Postanowienie Rady Administracyjnéj.	223
3	Zatwierdzenie kontraktu o wieczystą dzierżawę z obowiązkiem płacenia podatku ofiary.	27 Grudn. (8 Stycz.) 183$^8/_9$.	Zatwierdzenie Rady Administracyjnéj.	227
4	Ukaz Najwyższy podwyższający o 50% podatek ofiary.	29 Grudn. (10 Stycz.) 184$^8/_9$.	Ukaz Najwyższy.	229
5	Ukaz Najwyższy podwyższający o 50% podatki ofiary i podymnego z opłatą szarwarkową.	30 Grudn. (11 Stycz.) 186$^4/_5$.	Ukaz Najwyższy.	233

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
—	Министръ Финансовъ указалъ основанія, на коихъ подать офяра должна быть устроена въ проданныхъ казною имѣніяхъ (въ примѣчаніи).	24 Апрѣля 1829 г.	Предписаніе Министра.	238
—	Совѣтъ Управленія утвердилъ распоряженіе о томъ, что владѣльцы имѣній, принадлежавшихъ духовенству, не должны быть освобождены отъ взноса возвышенной подати офяры (въ примѣчаніи).	28 Января (9 Февраля) 1849 г. № 962.	Постановленіе Совѣта Управленія.	240
—	Совѣтъ Управленія утвердилъ распоряженіе о пріостановленіи возвышеннаго сбора офяры съ арендныхъ содержателей имѣній, принадлежащихъ къ общимъ духовнымъ фундушамъ (въ примѣчаніи).	9 (21) Декабря 1849 г. № 8,657.	Постановленіе Совѣта Управленія.	240
—	Совѣтъ Управленія пріостановилъ сборъ возвышенной подати офяры съ арендныхъ содержателей конфискованныхъ имѣній (въ примѣчаніи).	7 (19) Марта 1850 г. № 10,801.	Постановленіе Совѣта Управленія.	240
—	Совѣтъ Управленія пріостановилъ распредѣленіе платежей офяры и въ пользу жалованнаго владѣльца, съ имѣній, пожалованныхъ Прусскимъ правительствомъ, предоставилъ льготы имѣніямъ, обремененнымъ возвышенною податью офяры, и одобрилъ	2 (14) Іюня 1850 г. № 13,000.	Постановленіе Совѣта Управленія.	240

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	zamiany na pieniądze.			
3	Postanowienie przepisujące rozkład dostawy droduktów na Departamenta.	29 Lutego 1812.	Postanowienie Królewskie.	265
4	Postanowienie zamieniające dostawę w naturze na opłatę pieniężną po cenach targowych.	16 Listop. 1816.	Postanowienie Królewskie.	271
5	Ukaz Najwyższy zamieniający dostawę w naturze, na opłatę pieniężną po cenach stałych.	31 Styczn. (12 Lute.) 1817.	Ukaz Najwyższy	275
6	Ukaz Najwyższy zawieszający na rok jeden w poborze $^1/_3$ część Kontygensu Liwerunkowego.	7 (19) Lip. 1820.	Ukaz Najwyższy	279
7	Wola Najwyższa utrzymującą nadal zawieszenie w poborze $^1/_3$ części Kontygensu Liwerunkowego.	27 Czerw. (9 Lipca) 1822.	Odezwa Ministra Sekretarza Stanu.	283
—	Rada Administracyjna postanowiła: iż reklamacye o przeciążenie kontygensem liwerunkowym mają być roztrzygane w drodze administracyjnéj, a zmniejszenia lub zwiększenia tego podatku mają następować podług ogólnych przepisów skarbowych (w uwadze).	30 Marca (11 Kwie.) 1837. N. 3,443.	Rada Administracyjna.	285
—	Ukaz Najwyższy podwyższył kontyngens Liwerunkowy dworski o drugie dwie trze-	29 Grudn. (10 Stycz.) $184^8/_9$.	Ukaz Najwyższy	285

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	рядокъ податей въ Царствѣ, вдвое противъ двухъ третей первоначальнаго контингенса (въ примѣчаніи).			
	ЛАНОВАЯ ПОДАТЬ.			
1	Установленіе подати, называвшейся лановою.	1726 г.	Сеймовое постановленіе.	288
	ПОДЫМНАЯ ПОДАТЬ.			
1	Инструкція для составленія переписи, служащей къ обложенію подымною податью господскихъ домовъ и крестьянскихъ усадебъ въ деревняхъ и деревенскихъ выселкахъ, за исключеніемъ выселковъ торговыхъ.	11 (23) Іюля 1857 г. № 36,364.	Коммисія Финансовъ.	292
2	Инструкція для переписи, служащей къ обложенію подымною податью домовъ въ городахъ IV и V разрядовъ и торговыхъ выселкахъ.	11 (23) Іюля 1857 г. № 36,364.	Коммисія Финансовъ.	336
3	Инструкція для составленія переписи дохода съ домовъ въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ.	11 (23) Іюля 1857 г. № 36,364.	Коммисія Финансовъ.	358
4	Высочайшій указъ, утверждающій положеніе о взиманіи подымной подати, соединенной съ шарварковымъ сборомъ.	3 (15) Іюня 1858 г.	Высочайшій указъ.	406

Numer bieżący rozporządzenia.	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	nemi dobrami, do ponoszenia wszystkich podatków i obowiązków istniejących i przyszłych (w uwadze).			
—	Namiestnik Królestwa zawiesił w poborze podatki podwyższone odnoszące się do wieczystych dzierżawców dóbr Rządowych (w uwadze).	27 Grudn. (8 Stycz.) 185½. N.28,653.	Odezwa Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnéj.	241
	SUBSIDIUM CHARITATIVUM.			
1	Uchwała Sejmowa z r. 1775 stanowiąca ten podatek.	1775.	Uchwała Sejmowa.	247
2	Postanowienie uwalniające włościan od tego podatktu.	13 Czerw. 1820.	Postanowienie Namiestnika Królewskiego.	251
3	Ukaz Najwyższy uwalniający od tego podatku włościan i mieszczan.	21 Kwiet. (3 Maja) 1839.	Ukaz Najwyższy.	253
	KONTYNGENS LIWERUNKOWY.			
1	Postanowienie Króla Saskiego nakazujące pobór produktów w naturze dla wojska.	4 Marca 1809.	Postanowienie Królewskie.	259
2	Postanowienie zwiększające dostawę produktów z możnością	23 Grudn. 1811.	Postanowienie Królewskie.	261

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
	оставленіемъ возможности замѣнить ихъ деньгами.			
3	Постановленіе о раскладкѣ поставки продуктовъ на департаменты.	29 Февраля 1812 г.	Королевское постановленіе.	264
4	Постановленіе о замѣнѣ денежною платою, по торговымъ цѣнамъ, поставки продуктовъ натурою.	16 Ноября 1816 г.	Королевское постановленіе.	270
5	Высочайшій указъ о замѣнѣ денежною платою, по постояннымъ цѣнамъ, поставки продуктовъ натурою.	31 Января (12 Февраля) 1817 г.	Высочайшій указъ.	274
6	Высочайшій указъ о пріостановленіи на одинъ годъ взиманія $1/3$ части ливерунковаго контингенса.	7 (19) Іюля 1820 г.	Высочайшій указъ.	278
7	Высочайшая воля о пріостановленіи на дальнѣйшее время взиманія $1/3$ части ливерунковаго контингенса.	27 Іюня (9 Іюля) 1822 г.	Отзывъ Министра Статсъ-Секретаря.	282
—	Совѣтъ Управленія постановилъ: что жалобы на обременительный ливерунковый контингенсъ должны быть рѣшаемы административнымъ порядкомъ, и что, при уменьшеніи или увеличеніи сей подати, должно поступать по общимъ финансовымъ правиламъ (въ примѣчаніи).	30 Марта (11 Апрѣля) 1837 г. № 3,443.	Совѣтъ Управленія.	284
—	Высочайшій указъ увеличилъ ливерунковый контингенсъ съ господскихъ дворовъ, до времени приведенія въ по-	29 Декабря (10 Января) $184^8/_9$ г.	Высочайшій указъ.	284

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
—	Ustawa o poborze podatku, podymnem zwanego, i opłaty szarwarkowéj w Królestwie Polskiem.	3 (15) Czerwca 1858.	Ukaz Najwyższy.	411
5	Rozporządzenie wprowadzające w wykonanie powyższą Ustawę.	26 Lipca (7 Sierp.) 1858.	Kommissya Skarbu.	423
	CZOPOWE I MŁYNOWE DAWNE.			
1	Wyciąg z Ustawy zaprowadzającéj podatek zwany czopowe.	1775.	Uchwała Sejmowa.	473
2	Wyciąg z Ustawy zaprowadzającéj podatek zwany Młynowe dawne.	1776.	Uchwała Sejmowa.	475
	KANON Z MŁYNÓW.			
1	Reskrypt ministeryalny pruski zaprowadzający podatek zwany kanon z młynów.	28 Grudn. 1798.	Ministerium pruskie.	481
2	Reskrypt ministeryalny pruski co do kanonu z młynów.	27 Wrześ. 1805.	Ministerium pruskie.	483
3	Reskrypt ministeryalny pruski oznaczający stopę podatku zwanego kanon z młynów.	18 Czerw. 1806.	Ministerium pruskie.	485
4	Reskrypt udzielający objaśnienia co do podatku zwanego kanon z młynów.	11 Paźdz. 1827.	Kommissya Skarbu.	489

Номеръ распоряжeній.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
5	Предписаніе о составленіи вѣдомости мельницамъ, прибывшимъ послѣ 1807 года.	21 Ноября 1829 г. № 79,587.	Коммисія Финансовъ.	500
—	Предписаніе, объясняющее: что канонному сбору подлежатъ лишь мукомольныя мельницы (въ примѣчаніи).	12 (24) Января 1839 г. № 79,281.	Коммисія Финансовъ.	510
—	Предписаніе, опредѣляющее размѣръ этой подати съ паровыхъ мельницъ (въ примѣчаніи).	5 (17) Января 1855 г. № 58,654.	Коммисія Финансовъ.	510
—	Предписаніе, опредѣляющее размѣръ подати, взимаемой съ паровыхъ лѣсопильныхъ заводовъ, дѣйствующихъ съ помощью сложнаго механизма (въ примѣчаніи).	18 (30) Октября 1861 г. № 29,290.	Коммисія Финансовъ.	510

ОБЩІЯ ПРАВИЛА.

1	Постановленіе, назначающее одинаковыя подати въ Герцогствѣ Варшавскомъ.	14 Іюня 1810 г.	Королевское постановленіе.	512
2	Постановленіе, распространяющее подати на имущества духовенства города Кракова и его округа, находящіяся въ Царствѣ.	24 Марта 1818 г.	Намѣстникъ въ Царствѣ.	516
3	Постановленіе, освобождающее больницы отъ податей.	27 Ноября 1819 г.	Намѣстникъ въ Царствѣ.	518
4	Постановленіе о взиманіи податей съ духовенства города Кракова и его округа.	24 Іюля 1827 г. № 24,349.	Совѣтъ Управленія.	520

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
	cie części, a to do czasu uporządkowania podatków w Królestwie. (w uwadze)			
	ŁANOWE.			
1	Zaprowadzenie opłaty zwanéj łanową.	1726.	Uchwała Sejmowa.	289
	PODYMNE.			
1	Instrukcya do spisu domów dworskich i siedzib włościańskich we wsiach i osadach wiejskich, wyjąwszy osady targowe, a to w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.	11 (23) Lipca 1857. N.36,364.	Kommissya Skarbu.	293
2	Instrukcya do spisu domów w miastach 4-go i 5-go rzędu i w osadach targowych, a to w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.	11 (23) Lipca 1857. N.36,364.	Kommissya Skarbu.	337
3	Instrukcya do spisu dochodu z domów po miastach 1-go, 2-go i 3-go rzędu.	11 (23) Lipca 1857. N.36,364.	Kommissya Skarbu.	359
4	Ukaz Najwyższy zatwierdzający Ustawę o poborze podatku podymnego połączonego z opłatą szarwarkową.	3 (15) Czerwca 1858.	Ukaz Najwyższy.	407

Номеръ распоряжений.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
—	Положеніе о взиманіи въ Царствѣ Польскомъ подымной подати и шарварковаго сбора.	3 (15) Іюня 1858 г.	Высочайшій указъ.	410
5	Распоряженіе о приведеніи въ исполненіе вышеупомянутаго Положенія.	26 Іюля (7 Августа) 1858 г.	Коммисія Финансовъ.	422
	ЧОПОВЫЙ СБОРЪ И ПРЕЖНЯЯ ПОДАТЬ СЪ МЕЛЬНИЦЪ.			
1	Выписка изъ Положенія объ установленіи сбора, называемаго чоповымъ.	1775 г.	Сеймовое постановленіе.	472
2	Выписка изъ Положенія объ установленіи подати, называемой прежняя съ мельницъ.	1776 г.	Сеймовое постановленіе.	474
	КАНОНЪ СЪ МЕЛЬНИЦЪ.			
1	Предписаніе прусскаго министерства объ установленіи подати, называемой канонъ съ мельницъ.	28 Декабря 1798 г.	Прусское Министерство.	480
2	Предписаніе прусскаго министерства относительно канона съ мельницъ.	27 Сентября 1805 г.	Прусское Министерство.	482
3	Предписаніе прусскаго министерства, опредѣляющее размѣръ подати, называемой канонъ съ мельницъ.	18 Іюня 1806 г.	Прусское Министерство.	484
4	Предписаніе, предлагающее объясненіе относительно подати, называемой канонъ съ мельницъ.	11 Октября 1827 г.	Коммисія Финансовъ.	488

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
5	Postanowienie że Skarb Królestwa ma płacić podatki za duchowieństwo prawosławne.	28 Paździ. (9 Listop). 1832. № 10,334. 10,335.	Rada Administracyjna.	525
6	Postanowienie uwalniające od podatków dobra będące własnością Instytutów dobroczynnych i szpitali.	26 Wrześ. (7 Paździ). 1834.	Rada Administracyjna.	527
7	Decyzya że pobór pominiętego podatku ofiary następować ma od włącznie roku w którym pominięcie dostrzeżono.	20 Lipca (1 Sierpn). 1837. N. 7,871.	Rada Administracyjna.	535
8	Wyciąg z Postanowienia co do uchylania z poboru podatków.	19 (31) Maja 1853.	Rada Administracyjna.	539
9	Decyzya Namiestnika Królestwa co do zwrotu podatków i należności niewłaściwie pobranych.	10 (22) Sierpnia 1853. N. 15,409.	Odezwa Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnéj.	541

Numer bieżący rozporządzenia	TYTUŁ I TREŚĆ.	Data i Numer.	Wymienienie Władzy wydającéj rozporządzenie.	Stronica.
5	Reskrypt polecający spisać młyny przybyłe od roku 1807.	21 Listop. 1829. N. 79,587.	Kommissya Skarbu.	501
—	Reskrypt objaśniający że tylko młyny zbożowe podlegają opłacie kanonu (w uwadze).	12 (24) Stycznia 1839. N. 79,281.	Kommissya Skarbu.	511
—	Reskrypt objaśniający jaka jest stopa tego podatku z młynów parowych (w uwadze).	5 (17) Stycznia 1855. N. 58,654.	Kommissya Skarbu.	511
—	Reskrypt oznaczający stopę podatku z tartaków parowych z maszyneryą składaną (w uwadze).	18 (30) Październ. 1861. N. 29,290.	Kommissya Skarbu.	511

PRZEPISY OGÓLNE.

1	Postanowienie zaprowadzające jednostajne podatki w całem Xięstwie Warszawskiem.	14 Czerw. 1810.	Postanowienie Królewskie.	512
2	Postanowienie rozciągające podatki do własności w Królestwie duchowieństwa miasta Krakowa i jego Okręgu.	24 Marca 1818.	Namiestnik Królewski.	517
3	Postanowienie uwalniające Szpitale od podatków.	27 Listop. 1819.	Namiestnik Królewski.	519
4	Postanowienie co do poboru podatków od duchowieństwa miasta Krakowa i jego Okręgu.	24 Lipca 1827. N. 24,349.	Rada Administracyjna.	521

Номеръ распоряженій.	СОДЕРЖАНІЕ.	Число и номеръ.	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы.
5	Постановленіе объ уплатѣ казною Царства податей за Православное духовенство.	28 Октября (9 Ноября) 1832 г. №{10,334; 10,335.	Совѣтъ Управленія.	524
6	Постановленіе, освобождающее отъ уплаты податей имѣнія, принадлежащія благотворительнымъ заведеніямъ и больницамъ.	26 Сентября (7 Октября) 1834 г.	Совѣтъ Управленія.	526
7	Рѣшеніе по предмету взиманія пропущенной подати офяра съ того года, въ которомъ обнаруженъ пропускъ.	20 Іюля (1 Августа) 1837 г. № 7,871.	Совѣтъ Управленія.	534
8	Выписка изъ постановленія относительно сложенія податныхъ недоимокъ.	19 (31) Мая 1853 г.	Совѣтъ Управленія.	538
9	Рѣшеніе Намѣстника въ Царствѣ, по предмету возврата неподлежаще взысканныхъ податей и сборовъ.	10 (22) Августа 1853 г. № 15,409.	Отзывъ Статсъ-Секретаря при Совѣтѣ Управленія.	540

МАТЕРІАЛЫ,

ЗАКЛЮЧАЮЩІЕ ВЪ СЕБѢ

ПОСТАНОВЛЕНІЯ

ОБЪ

ОКЛАДНЫХЪ ПОДАТЯХЪ.

MATERYAŁY

OBEJMUJĄCE

PRZEPISY

O

PODATKACH STAŁYCH.

КРАТКІЙ ИСТОРИЧЕСКІЙ ОЧЕРКЪ

окладныхъ податей въ Царствѣ Польскомъ, съ замѣчаніями относительно измѣненій, сдѣланныхъ въ предметахъ, обложенныхъ сими податями.

ВВЕДЕНІЕ.

Объ окладныхъ податяхъ въ Царствѣ существуютъ слѣдующія историческія сочиненія:

1. *очеркъ, составленный въ 1860 году Директоромъ Отдѣленія Контроля и Окладныхъ Податей въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, Дѣйствительнымъ Статскимъ Совѣтникомъ Янишовскимъ, и напечатанный во* Всеобщемъ Дневникѣ *1862 года, №№ 47, 52, 57, 63, 66, 69, 78, 80, 91 и 107.*
2. *брошюра Дѣйствительнаго Статскаго Совѣтника Войцѣха Тржетржевинскаго, изданная въ 1861 году подъ заглавіемъ:* „O podatkach gruntowych stałych w Królestwie Polskiem obecnie istniejących,” *(о существующихъ нынѣ въ Царствѣ Польскомъ окладныхъ поземельныхъ податяхъ).*

Кромѣ того, есть еще „Взглядъ на основанія податной системы,” Феликса Зелинскаго, нынѣ и. д. Статсъ Секретаря при Государственномъ Совѣтѣ Царства, напечатанный въ №№ 22, 23 и 24 Всеобщаго Дневника *1862 года.*

KRÓTKI RYS HISTORYCZNY

podatków stałych w Królestwie, z uwagami co do zmian, jakie zaszły w przedmiotach dotkniętych temi podatkami.

WSTĘP.

O podatkach stałych w Królestwie są już rysy historyczne:

1. *sporządzony w roku 1860 przez Rzeczywistego Radcę Stanu Janiszowskiego, Dyrektora Wydziału Kontrolli i Podatków Stałych w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, ogłoszony drukiem w* Dzienniku Powszechnym *z roku 1862 №№ 47, 52, 57, 63, 66, 69, 78, 80, 91 i 107.*

2. *broszura Rzeczywistego Radcy Stanu Wojciecha Trzetrzewińskiego, wydana w roku 1861, pod tytułem „O podatkach gruntowych stałych, w Królestwie Polskiem obecnie istniejących.“*

Prócz tego znajduje się „Pogląd na zasady podatkowe“ Feliksa Zielińskiego, obecnie p. o. Sekretarza. Stanu przy Radzie Stanu Królestwa, zamieszczony w № 22, 23 i 24 Dziennika Powszechnego *z roku 1862.*

Со времени изданія этихъ сочиненій, явились многія обстоятельства, требующія измѣненій въ основныхъ началахъ податной системы, на что собственно и обращено вниманіе въ настоящемъ краткомъ очеркѣ, прилагаемомъ къ Сборнику матеріаловъ, относящихся къ постановленіямъ объ окладныхъ податяхъ въ Царствѣ.

ОФЯРА.

Послѣ подати порадльной (*), существовавшей въ XVII столѣтіи до царствованія Владислава IV (**), офяра составляетъ самый древній поземельный налогъ въ здѣшнемъ краѣ. Установленъ онъ въ 1789 году, подъ вліяніемъ обстоятельствъ, настоятельно требовавшихъ усиленія средствъ казны. Открылся тогда источникъ, еще не тронутый, именно—поземельная собственность духовенства и дворянъ, и потому 6 Апрѣля 1789 года состоялось сеймовое постановленіе, опредѣлившее подать офяру по 10% съ имѣній земскихъ и по 20% съ имѣній и капитatаловъ духовныхъ, и съ имѣній, принадлежавшихъ прежде Мальтійскому ордену. За поземельный доходъ, подлежащій подати, какъ въ деревняхъ,

---

(*) Удерживаемъ этотъ терминъ въ переводѣ, потому что плугъ въ древней Руси, также какъ и въ Польшѣ, назывался *раломъ* (radło). Въ Несторовой лѣтописи сказано: „Козаромъ по щлягу отъ рала даемъ."

(**) Статья Феликса Зелинскаго: „Poszukiwania nad finansami w Polsce" (изслѣдованія о финансахъ въ Польшѣ), въ *Варшавской Библіотекѣ* 1849 года.

Od czasu wydania tych pism zaszło wiele okoliczności, wskazujących potrzebę zmian w zasadach podatków, na co właśnie zwraca się uwaga w niniejszym krótkim rysie, dołączającym się do zbioru materyałów dotyczących przepisów o podatkach stałych w Królestwie.

OFIARA.

Prócz poradlnego, które istniało w XVII wieku do panowania Władysława IV (*), ofiara jest to najdawniejszy gruntowy podatek w kraju tutejszym. Powstał on w roku 1789 pod wpływem okoliczności naglących o zasilenie Skarbu. Nastręczyło się źródło, podówczas nietknięte, to jest własność ziemska, będąca w posiadaniu duchowieństwa i szlachty. Wydano więc Uchwałę Sejmową z d. 6 Kwietnia 1789 roku stanowiącą podatek ofiary 10% z dóbr ziemskich, a 20% z dóbr i kapitałów duchownych, i z dóbr należących dawniéj do zakonu maltańskiego. Za dochód gruntowy do opodatkowania wzięto przychód z produktów czyli z płodów ziemi, niemniej z wszelkich pewnych

---

(*) Poszukiwania nad finansami w Polsce w Bibliotece Warszawskiéj za rok 1849 przez Feliksa Zielińskiego.

такъ и въ городахъ, къ которымъ принадлежали земли или иныя статьи доходовъ, принятъ приходъ съ продуктовъ или плодовъ земли, а равно — со всѣхъ вѣрныхъ и постоянныхъ источниковъ, по обычаю, соблюдаемому при продажѣ имѣній. На этомъ основаніи, за вычетомъ хозяйственныхъ расходовъ, чистый, постоянный поземельный доходъ исчислялся: или съ посѣва, или съ урожая, или съ панщины, или же съ пространства земли;

съ луговъ;

съ рыбной ловли;

съ пчеловодства;

съ чиншей, какъ за земли, такъ и за наемъ строеній;

съ десятинъ, взимаемыхъ духовенствомъ или шляхтою;

съ водяныхъ и вѣтреныхъ мельницъ, лѣсопильныхъ заводовъ, валялень, воловыхъ мельницъ и ступъ;

съ пропинаціи, чаще всего соединенной съ доходомъ отъ мельницъ, мостовъ, гатей и перевозовъ;

съ хлѣбнаго сбора и данинъ, платимыхъ шляхтѣ въ прибавку къ барщинѣ;

кромѣ того, въ городахъ:

съ торговаго и складоваго (мыта), а также со сборовъ съ раввиновъ, вѣсовъ, соли и лавокъ.

При опредѣленіи доходовъ духовенства, доходы эти были исчисляемы не только съ вышепоименованныхъ предметовъ, но и съ фундуша, назначеннаго подъ названіемъ *мешне*, на служеніе мши.

Не подлежалъ исчисленію доходъ съ имѣній, въ которыхъ не было ни 10 корцевъ посѣва, ни крестьянъ, ни другихъ доходовъ.

Не подлежалъ также исчисленію доходъ: съ фабрикъ, торговли, ремеслъ; но включалась въ него, однакожъ, барщина, тамъ гдѣ она употреблялась для фабрикъ и рукодѣлій.

Далѣе, не подлежали исчисленію доходы съ лѣсовъ, садовъ и огородовъ, съ выдѣлки водки въ винокурняхъ, со скота, съ лошадей и овецъ, хотя эти изъятія не были съ точностію соблюдаемы.

i stałych źródeł, podług zwyczaju przy sprzedaży dóbr zachowywanego, a to tak po wsiach jak i po miastach, do których należały grunta lub inne dochody. Obliczano więc dochód stały gruntowy czysty, po potrąceniu wydatków gospodarskich:

z wysiewu, albo ze zbioru zboża, albo z pańszczyzny, albo z przestrzeni gruntu;

z łąk;

z rybołówstwa;

z pszczół;

z czynszów tak pobieranych z gruntów, jak i za najem budowli;

z dziesięcin przez duchownych lub dwory pobieranych;

z młynów wodnych, wiatraków, tartaków, foluszów, deptaków, stęp;

z propinacyi, najczęściéj połączonej z dochodem z młynów, mostów, grobel, przewozów;

z osepów i z danin oddawanych dworom w dodatku do pańszczyzny;

prócz tego po miastach:

z targowego, składowego, tudzież z opłat: od rabinów, od wagi, od soli i od kramów.

Przy obliczaniu dochodów duchowieństwa obliczano go nietylko z przedmiotów wyżej wymienionych, ale także i z funduszu na odprawienie mszy przeznaczonego, zwanego meszne.

Wyłączono od obliczania dochód z posiadłości niemających ani 10 korcy wysiewu, ani włościan, ani innych przychodów.

Wyłączono także dochód: z fabryk, handlu, rękodzieł, liczono wszakże pańszczyznę tam, gdzie ona do fabryk i rękodzieł była używaną.

Wyłączono daléj dochody z lasów, z ogrodów warzywnych i owocowych, z wyrobu wódki w gorzelniach, z bydła, koni, owiec, lubo tych wyłączeń ściśle się nietrzymano.

Наконецъ, не подлежали исчисленію дохода:

фундуши Епархіальныхъ Семинарій, назначенные на образованіе Священниковъ, тамъ гдѣ доходъ не превышалъ 75 р. с. въ годъ на одно лице;

фундуши и конвикты убогихъ учениковъ, равно фундуши общественныхъ больницъ и домовъ для подкидышей, больныхъ и убогихъ;

приходскіе Священники, не имѣющіе ни крестьянъ, ни десятинъ, ни капиталовъ.

Въ офярѣ духовной сдѣлано было такое измѣненіе, чтобы, вмѣсто 20%, платили только 10%:

монастыри, имѣющіе годоваго дохода на все общежительство не болѣе 300 р. с., и приходскіе Священники, также имѣющіе дохода не болѣе того;

монастыри, содержащіе на свой счетъ общественныя училища, въ которыхъ по крайней мѣрѣ находится по три преподавателя изъ самихъ членовъ сихъ монастырей;

монашескія общежитія, по призванію своему назначенныя для воспитанія юношества, каковы были общежитія Піаровъ.

Jura stolae, то есть сборы за крещеніе, вѣнчанье и похороны, не входили въ исчисленіе.

Вышеозначенное исчисленіе для подати офяры доходовъ, не только получаемыхъ съ земли, но имѣющихъ связь съ доминіальнымъ правомъ, неоднократно давало поводъ къ пониманію офяры, какъ подати съ дохода. Ближайшее разсмотрѣніе этого предмета приводитъ къ другому мнѣнію, а именно: что здѣсь доходъ есть только мѣра подати, есть только способъ ея исчисленія, дѣйствительное же основаніе подати, постоянный источникъ, изъ котораго она черпается, есть земля. Правда, этою податью обложены нѣкоторые доходы не поземельные, а только имѣющіе связь съ доминіальнымъ правомъ, но они не составляютъ главныхъ источниковъ дохода и не въ нихъ надлежитъ искать основаній подати; вышеупомянутыя же изъятія указываютъ, что въ то время

Wyłączono nakoniec od obliczenia dochodu:

fundusze Seminariów dyecezyonalnych do edukcyi kapłanów należące, tam, gdzie nie było więcéj przychodu nad rs. 75 rocznie na jedną osobę;

fundusze i konwikty ubogich uczniów, tudzież fundusze szpitali publicznych i domów dla podrzutków, chorych i ubogich;

Plebanów nie mających włościan, dziesięcin, ani kapitałów.

W ofiarze duchownéj przyjęto modyfikacyę, iż zamiast 20% powinni byli płacić tylko 10%:

klasztory nie mające więcéj dochodu rocznego na całe zgromadzenie jak rs. 300, i Plebani nie mający podobnież więcéj dochodu;

klasztory utrzymujące swoim kosztem szkoły publiczne przynajmniéj o 3ch professorach, a których członki same nauki uczniom wykładają;

zgromadzenia z powołania swojego do nauczania przeznaczone, jakiemi były zgromadzenia pijarskie.

Jura stolae, to jest opłaty za chrzest, dawanie ślubów małżeńskich, i grzebanie ciał, nie były obliczane.

Wyżéj wykazane obliczanie do podatku ofiary dochodów, i to nie tylko z gruntu osiąganych, ale i z prawem dominialnem związek mających, dało niejednokrotnie powód do mniemania, że ofiara jest podatkiem od dochodu. Bliższe wejrzenie w ten przedmiot do innego doprowadza zdania, to jest: że dochód jest tu tylko miarą podatku, jest sposobem do jego obliczenia, a istotną podstawą podatku, stałym źródłem, z którego on się czerpie, jest grunt. Wprawdzie pociągnięto do podatku niektóre dochody nie gruntowe, a tylko z prawem dominialnem związek mające, ale to nie są główne źródła dochodu, i nie w nich szukać należy podstawy podatku; wyłączenia zaś wyżéj wymienione wskazują, że zamierzono podówczas ustanowić i ustanowiono podatek gruntowy a nie inny. Baczyć

предположено было установить и установлено поземельную подать, а не какую-либо другую. Слѣдуетъ также обратить вниманіе и на обстоятельства, подъ вліяніемъ которыхъ дѣло шло больше о томъ, чтобы доставить казнѣ какъ можно скорѣе и какъ можно болѣе дохода, нежели о систематическомъ устройствѣ подати. Впрочемъ, еслибы и могло быть еще здѣсь какое-либо сомнѣніе, то оно устранится сравненіемъ основаній, принимаемыхъ при опредѣленіи подати поземельной и съ доходовъ.

Поземельная подать составляетъ налогъ постоянный, соединенный съ недвижимымъ имуществомъ и исчисляемый безотносительно къ ипотечному положенію онаго и вообще къ имѣнію владѣльца. Представляетъ она, какъ-бы, чиншъ съ части недвижимаго имущества, отдѣленной въ общую собственность края и только управляемой вмѣстѣ съ цѣлымъ недвижимымъ имуществомъ. Въ такомъ значеніи своемъ, имѣетъ она первенство передъ всѣми ипотечными долгами.

Подать съ дохода подлежитъ измѣненіямъ, лежитъ она на особѣ владѣльца недвижимаго имущества и исчисляется съ дохода отъ его имѣнія, за вычетомъ долговъ. Поэтому подать эта взыскивается лишь по удовлетвореніи вѣрителей.

Изъ сравненія этихъ основаній оказывается, что поземельная подать съ недвижимаго имущества, котораго стоимость не превышаетъ лежащихъ на немъ долговъ, можетъ и должна быть установлена, но подать съ дохода въ такомъ имуществѣ установить невозможно.

Согласно этому воззрѣнію, вводилась и подать офяра, ибо не обращалось вниманія на имущество владѣльца и не вычитывались изъ него долги; если же былъ включенъ въ подать процентъ съ капиталовъ духовныхъ, то такое дѣйствіе, несогласное съ системою устройства подати, легко объясняется доброю волею духовенства и тѣмъ, что духовныя учрежденія, не имѣя права дѣлать долги, отъ того самаго были запасливѣе и имѣли возможность оказать пособіе казнѣ.

także wypada na okoliczności, z powodu których więcéj szło o to, iżby zyskać jak najrychléj i jak największy dla Skarbu dochód, niż o systematyczny układ podatku. Zresztą wątpliwość, jakaby tu jeszcze zachodzić mogła, usunie porównanie zasad, służących dla podatków gruntowego i od dochodów.

Podatek gruntowy jest stałym, przywiązanym do nieruchomości, i obliczonym bez względu na stan jéj hypoteczny i w ogólności na majątek właściciela.

Wyobraża on jakoby czynsz z części nieruchomości oddzielonéj na własność ogólną krajową, a tylko zarządzanéj łącznie z całością. Jako taki ma on pierwszeństwo przed wszystkiemi hypotecznymi wierzycielami.

Podatek od dochodu jest zmienny, przywiązany do osoby właściciela nieruchomości, i obliczony od dochodu z jego majątku, po potrąceniu z niego długów. Miejsce więc dla tego podatku jest dopiero po wierzycielach.

Z porównania tych zasad wynika, że z nieruchomości całkowicie odłużonéj podatek gruntowy może i powinien być ustanowiony, a podatku od dochodu ustanowić tam nie można.

Zgodnie z takiem zapatrywaniem się postępowano przy zaprowadzaniu podatku ofiary, bo nie zwracano uwagi na majątek właściciela, i nie potrącano z niego długów; a jeśli pociągnięto do podatku procent od kapitałów duchownych, to postąpienie takie, wadliwe pod względem systematu w układzie podatku, daje się łatwo wytłumaczyć dobrą wolą duchowieństwa, i tem, że Instytuta duchowne, nie mogąc się odłużać, były już przez to samo zamożniejsze, i większą miały sposobność nieść pomoc Skarbowi.

Изъ вышеизложеннаго видно, что офяра есть подать поземельная. Вскорѣ послѣ ея введенія, а именно 8 Марта 1790 года, состоялось сеймовое постановленіе, въ которомъ обращено вниманіе на неуравнительность показанныхъ доходовъ между воеводствами и уѣздами, и предписано назначить депутаціи для однообразнаго установленія подати офяры; но, до приведенія сего въ исполненіе, послѣдовали въ краѣ политическія и территоріальныя перемѣны.

Земли, составляющія нынѣшнее Царство, отошли въ 1795 году частью къ Пруссіи, частью къ Австріи.

Къ Пруссіи присоединены: нынѣшняя губернія Варшавская, кромѣ Станиславовскаго уѣзда, подъ названіемъ Южной Пруссіи, и губерніи Плоцкая и Августовская, подъ названіемъ Ново-восточной Пруссіи. Сверхъ того, часть Олькушскаго уѣзда, прежнее княжество Сѣверское, присоединена прусскимъ правительствомъ къ Силезіи. Правительство это сдѣлало значительныя измѣненія въ подати офярѣ: увеличило ее въ имѣніяхъ свѣтскихъ съ 10% до 24%, въ имѣніяхъ духовныхъ съ 20% до 50%, въ имѣніяхъ мальтійскихъ съ 20% до 40% и воспретило переводить подать офяру на крестьянъ. Въ части Олькушскаго уѣзда, присоединенной къ Силезіи, введена имъ тамошняя податная система, т. е. установленъ, съ земскихъ имѣній, поземельный налогъ, называемый доминіальною контрибуціею, въ размѣрѣ $28\frac{1}{3}$%; уменьшена офяра, вносимая низшимъ духовенствомъ и духовными корпораціями, пекущимися о душахъ человѣческихъ; обложены офярою земли, принадлежащія городамъ и по-іезуитскимъ имѣніямъ; постановлено, что съ найма домовъ и амбаровъ офяра не должна быть взимаема; взяты въ казну духовныя и старостинскія имѣнія и назначены за то духовенству и старостамъ изъ казны вѣчныя или временныя вознагражденія, называемыя компетенціями. Взятыя въ казну имѣнія жалуемы были генераламъ и другимъ лицамъ, подъ условіемъ взноса въ казну маіоратныхъ платежей различныхъ наименованій и подати офяры, не в одинаковомъ размѣрѣ, которая подать исчислялась или отдѣль-

To co wyżéj wyrażono dostatecznie wykazuje, że podatek ofiary jest gruntowym. W krótce po jego zaprowadzeniu bo w dniu 8 Marca 1790 roku zapadła Uchwała Sejmowa, zwracająca uwagę na nierówność w podanych dochodach między Województwami i Powiatami, i polecająca wyznaczenie deputacyi do porównania podatku ofiary, ale za nim to zostało wykonane zaszły w kraju zmiany polityczne i territoryalne.

Kraje składające teraźniejsze Królestwo przeszły w roku 1795 w części pod panowanie Pruskie, w części pod Austryackie.

Prussom dostały się: dzisiejsza Gubernia Warszawska prócz Powiatu Stanisławowskiego, pod nazwą Pruss Południowych, i dzisiejsze gubernie Płocka i Augustowska, pod nazwą Pruss Nowowschodnich. Prócz tego część powiatu Olkuskiego, dawniéj Księstwo Siewierskie, przyłączył Rząd Pruski do Szląska. Rząd ten ważne poczynił zmiany w podatku ofiary. Podwyższył ją z dóbr świeckich z 10% do 24%, z dóbr duchownych z 20% do 50%, z dóbr maltańskich z 20% do 40%. Zabronił przenosić podatek ofiary na włościan. W części powiatu Olkuskiego, przyłączonéj do Szląska, zaprowadził tamtejszy systemat podatkowy, to jest ustanowił z dóbr ziemskich podatek gruntowy, zwany kontrybucyą dominialną, w stopie $28\frac{1}{3}$%. Obniżył podatek ofiary płacony przez niższe duchowieństwo i przez korporacye duchowne, starania około dusz mające. Pociągnął do podatku ofiary grunta należące do miast i do dóbr po-jezuickich. Postanowił, że ofiara z najmu domów i śpichrzów nie ma być pobieraną. Zajął na Skarb dobra duchowne i starościńskie, i wyznaczył za to duchowieństwu i starostom opłaty ze Skarbu, zwane kompetencyami, wieczyste lub czasowe. Zajęte na Skarb dobra rozdarowywał Jenerałom i innym osobom, pod warunkiem wnoszenia do Skarbu rozmaitéj nazwy opłat donacyjnych i podatku ofiary w niejednakowéj stopie, który to podatek był albo oddzielnie obliczany, lub łączył się z którą z opłat donacyjnych

но, или въ совокупности съ однимъ изъ маіоратныхъ платежей, или же одинъ изъ маіоратныхъ платежей заключался въ суммѣ этой подати. Въ Ново-восточной Пруссіи взносы въ казну съ маіоратныхъ имѣній устроены, и съ этихъ имѣній взимаются: офяра и маіоратный платежъ, называемый канономъ.

Уже подъ прусскимъ правительствомъ признано необходимымъ устроить подать офяру, что и было повелѣно королевскимъ патентомъ отъ 12 Февраля 1797 г., но, по неизвѣстнымъ причинамъ, къ устройству не приступлено.

Часть нынѣшняго Царства Польскаго, именно Замосцскій и Грубешовскій уѣзды, вмѣстѣ съ большимъ пространствомъ прежняго Королества, перешли еще въ 1773 году во владѣніе Австріи, подъ названіемъ Замосцскаго циркула, и подать офяра, установленная лишь въ 1789 году, тамъ не взималась. Въ 1795 году присоединены къ Австріи, подъ названіемъ Западной Галиціи, остальная часть нынѣшней Люблинской губерніи, Радомская губернія, за исключеніемъ части Олькушскаго уѣзда, и Станиславовскій уѣздъ Варшавской губерніи; земли же, пріобрѣтенныя прежде, въ томъ числѣ Замосцскій циркулъ, названы Галиціею Восточною. Въ Замосцскомъ циркулѣ австрійское правительство установило поземельную подать, подъ названіемъ доминикальной контрибуціи, которая составляла 12% съ дохода, объявленнаго владѣльцемъ имѣнія. Въ Западной Галиціи оставило оно офяру въ томъ видѣ, какъ застало, а съ имѣній, не платившихъ этой подати, именно: королевскихъ, казенныхъ и владѣемыхъ по привилегіямъ, распоряженіемъ отъ 21 Февраля 1797 года, установило поземельную подать, подъ названіемъ доминикальной контрибуціи, которая составляла 10% съ дохода, показаннаго люстраціею.

Въ 1807 году изъ земель, возвращенныхъ отъ прусскаго правительства, то есть, въ числѣ другихъ, изъ губерній: Плоцкой, Августовской, Варшавской, кромѣ Станиславовскаго и части Олькушскаго уѣздовъ, образовалось Герцогство Варшавское, а въ 1810 году присоединены къ нему изъ пространства, возвращеннаго отъ австрійскаго правительства, нынѣшнія губерніи

albo też która z opłat donacyjnych wewnątrz summy tego podatku mieściła się. W Prussach Nowo-wschodnich opłaty do Skarbu z dóbr donacyjnych zostały uporządkowane, i dobra te płacą: podatek ofiary i opłatę donacyjną, zwaną kanon.

Już za Rządu Pruskiego uważano potrzebę uporządkowania podatku ofiary, i nakazał to Patent Króla Pruskiego z d. 12 Lutego 1797 roku, ale z przyczyn niewiadomych do porządkowania nie przystąpiono.

Część teraźniejszego Królestwa, to jest Powiaty Zamojski i Hrubieszowski, razem z większą przestrzenią dawnego Królestwa, przeszły jeszcze w roku 1773 pod panowanie Austryackie, pod nazwą Cyrkułu Zamojskiego, a podatek ofiary, dopiero w roku 1789 ustanowiony, pobierany w nich nie był. W roku 1795 przyłączono do Austryi resztę dzisiejszéj gubernii Lubelskiéj, gubernię Radomską, prócz części powiatu Olkuskiego, i powiat Stanisławowski w gubernii Warszawskiéj, wszystko pod nazwą Galicyi Zachodniéj; kraje zaś dawniéj nabyte, a w pośród nich Cyrkuł Zamojski, nazwano Galicyą Wschodnią. W Cyrkule Zamojskim Rząd Austryacki ustanowił podatek gruntowy, kontrybucyą dominikalną zwany, a wynoszący 12%, od dochodu przez właściciela dóbr zadeklarowanego. W Galicyi Zachodniéj utrzymał podatek ofiary tak jak go zastał, a z dóbr tego podatku nie płacących, to jest Królewskich, rządowych i za przywilejami trzymanych, rozporządzeniem z dnia 21 Lutego 1797 roku ustanowił podatek gruntowy, zwany kontrybucyą dominikalną, wynoszący 10% od dochodu lustracyą wykazanego.

W roku 1807, z krajów po Rządzie Pruskim objętych, to jest między innemi z gubernii Płockiéj, Augustowskiéj, Warszawskiéj, prócz powiatu Stanisławowskiego i części powiatu Olkuskiego, powstało Księstwo Warszawskie, a w roku 1810 dołączono do niego z przestrzeni po Rządzie Austryackim objętéj, dzisiejszą gubernię Lubelską, Radomską, prócz części powiatu Olkuskiego, już

Люблинская и Радомская, кромѣ части Олькушскаго уѣзда, уже прежде присоединенной отъ Прусссіи, и уѣздъ Станиславовскій. Правительство этого Герцогства въ части по-прусской сохранило офяру въ томъ видѣ, какъ застало, сдѣлало распоряженіе о введеніи ея въ части Олькушскаго уѣзда, обложенной тогда податями по системѣ силезской; обложило не только мелкія имѣнія, не показавшія въ 1789 году 10-ти корцевъ посѣва и отъ нея освобожденныя, но и всѣ доходныя статьи, прибавившіяся съ 1789 до конца 1806 года; что, однако же, приведено въ исполненіе только при нынѣшнемъ управленіи Царства, и оттого въ казнѣ прибавилось дохода на 30,470 р. 91 коп. с. По-австрійская часть края, въ отношеніи офяры, сравнена имъ съ по-прусскою; въ уѣздахъ Замосцскомъ и Грубешовскомъ, прежнемъ Замосцскомъ циркулѣ, доминикальная контрибуція замѣнена офярою, посредствомъ прибавленія къ ней 14%; устроена офяра духовная относительно освобожденія отъ нея духовныхъ лицъ, не имѣющихъ годоваго дохода 75 р. с. Сверхъ того, приказано было во всемъ краѣ обложить податью офярою доходы, пропущенные въ люстраціяхъ 1789 года. Съ имѣній, раздаренныхъ Императоромъ Французовъ, офяру постановлено было взимать въ размѣрѣ 5%.

По возстановленіи Царства Польскаго, сохраненъ былъ сборъ всѣхъ податей, а тѣмъ самимъ и офяры, что подтверждено ст. 15 Всемилостивѣйше дарованной Царству въ 1832 году грамоты.

Правительство нынѣшняго Царства установило подать офяру съ казенныхъ имѣній: отданныхъ въ вѣчное арендное содержаніе и переходящихъ въ частную собственность, посредствомъ продажи или пожалованія. Десятины, взимаемыя духовенствомъ въ снопахъ, или такъ называемое вытычное, дозволено замѣнять десятинами въ зернѣ и опредѣлять денежную ихъ цѣнность, съ освобожденіемъ ихъ отъ подати офяры. Высочайшимъ указомъ 29 Декабря (10 Января) 184$^{8}/_{9}$ года, впредь до устройства офяры, она возвышена на половину, съ изъятіемъ духовенства. Высочайшимъ указомъ 30 Декабря (11 Января) 186$^{4}/_{5}$ года офяра

dawniéj od Pruss przyłączonéj, i powiat Stanisławowski. Rząd tego Księstwa w części po-Pruskiéj zachował podatek ofiary, jaki zastał; kazał go zaprowadzić w części powiatu Olkuskiego, podówczas systematem Szląskim opodatkowanéj; pociągnął do podatku ofiary nietylko posiadłości drobne, które w roku 1789 nie wykazały 10 korcy wysiewu i wolne były od tego podatku, ale i wszelkie użytki przybyłe od roku 1789 do końca r. 1806, co wszakże weszło w wykonanie dopiero za Rządu teraźniejszego Królestwa, a Skarbowi przybyło z tąd dochodu rs. 30470 k. 91. Część kraju po-Austryacką porównał pod wględzem podatku ofiary z częścią po-Pruską; w powiatach Zamojskim i Hrubieszowskim dawniéj Cyrkule Zamojskim, kontrybucyę dominikalną zamienił na podatek ofiary, przez dodanie do niéj 14%, uporządkował ofiarę duchowną pod względem uwolnienia od niéj duchownych, nie mających dochodu rocznego rsr. 75. Prócz tego nakazał w całym kraju pociągnąć do podatku ofiary dochody pominięte w Lustracyach 1789 r. W dobrach przez Cesarza Francuzów rozdarowanych polecił pobierać podatek ofiary w stopie 5%.

Po przywróceniu Królestwa pobór wszelkich podatków, a tem samem i podatku ofiary, został zachowany, co potwierdził art. 15. Statutu Organicznego z roku 1832.

Rząd teraźniejszego Królestwa ustanowił podatek ofiary z dóbr rządowych: wieczyście wydzierżawionych, i przechodzących na własność prywatną przez sprzedaż lub darowiznę. Dziesięciny pobierane przez duchowieństwo w snopie, czyli tak zwane wytyczne, pozwolił zamieniać na dziesięciny w ziarnie, i oznaczać ich wartość pieniężną, z uwolnieniem onych od podatku ofiary. Ukaz Najwyższy z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 roku, do czasu uporządkowania podatku ofiary, podwyższył go o połowę, z wyłączeniem duchowieństwa. Ukaz Najwyższy z dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 roku podwyższył podatek ofiary, bez żadnego

увеличена, безъ всякаго изъятія, на 50%, или на половину, и вмѣстѣ съ тѣмъ Учредительному Комитету въ Царствѣ поручено представить проектъ правилъ о болѣе уравнительномъ распредѣленіи этой подати между владѣльцами недвижимыхъ имуществъ, за исключеніемъ крестьянскихъ усадебъ, какъ вовсе ей не подлежащихъ.

Таковы основанія, на которыхъ опирается взиманіе подати офяры; но встрѣтились обстоятельства, сильно поколебавшія сіи основанія, такъ что эта подать требуетъ новаго устройства относительно распредѣленія ея между плательщиками.

Данины и хлѣбный оброкъ отмѣнены въ силу Высочайшаго указа 26 Мая (7 Іюня) 1846 года, въ первый разъ опредѣлившагo отношенія крестьянъ касательно повинностей въ пользу владѣльцевъ. Поэтому подать офяра не можетъ уже опираться на этомъ источникѣ дохода.

Взимаемые въ прежнее время сборы съ раввиновъ и другіе различныхъ наименованій доходы въ городахъ отмѣнены, по распоряженію Правительства; слѣдовательно и здѣсь изсякъ источникъ дохода для подати офяры.

Донынѣ платятъ офяру нѣкоторыя мельницы, лѣсопильни, валяльни и т. п., но большая часть ихъ взноситъ промышленный налогъ, называемый канонъ съ мельницъ.

Доходы съ рыбной ловли и пчеловодства, хотя и получаются, но эти доходы неудобоопредѣлимы, измѣнчивы и вообще не вѣрны.

Высочайшимъ указомъ 19 Февраля (2 Марта) 1864 года отмѣнены чинши, вносимые крестьянами, отмѣнена также барщина, отбываемая натурою, или же замѣненная установленнымъ окупомъ.

Тѣмъ же указомъ предоставлено крестьянамъ, а вмѣсто ихъ временно казнѣ, извлеченіе дохода отъ пропинаціи на крестьянскихъ земляхъ. Сверхъ того, предвидится отмѣна Положенія 1848 года о выдѣлкѣ и продажѣ питей, на иныхъ основаніяхъ противъ существующаго нынѣ пропинаціоннаго права. Нѣтъ

wyłączenia o 50%, czyli o połowę, a zarazem polecił Komitetowi Urządzającemu w Królestwie przedstawić projekt przepisów o staranniejszem rozkładzie tego podatku między właścicieli nieruchomości, z wyłączeniem osad włościańskich, jako zupełnie mu niepodlegających.

Takie są podstawy, na których polega pobór podatku ofiary; ale zaszły okoliczności, które silnie te podstawy wzruszyły, tak że podatek ten potrzebuje być uporządkowany co do rozkładu na kontrybuentów.

Daniny i osepy ustały z mocy Ukazu Najwyższego z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku, regulującego po raz pierwszy stosunki włościan co do obowiązków względem właścicieli. Podatek więc ofiary na tem źródle dochodu oparty być już nie może.

Wybierane dawniéj opłaty od rabinów i inne różnéj nazwy dochody po miastach ustały z mocy rozporządeń Rządu; i tu więc znikło źródło dochodu do podatku ofiary.

Płacą dotychczas ofiarę, niektóre młyny, tartaki, folusze, i t. p. ale więcéj jest takich, które ponoszą podatek przemysłowy, zwany kanon z młynów.

Dochody z rybołówstwa i pszczół wprawdzie istnieją, ale są trudne do oznaczenia, zmienne i w ogólności niepewne.

Ukaz Najwyższy z dnia 19 Lutego (2 Marca) 1864 r. zniósł czynsze przez włościan płacone; zniósł także pańszczyznę, czy to w robociznie oddawaną, czy zamienioną na okup prawny.

Tenże Ukaz polecił zająć na rzecz włościan, a tymczasowo w ich zastępstwie na rzecz Skarbu, dochód z propinacyi na gruntach włościańskich wykonywanéj. Prócz tego przewidywaną jest zmiana ustawy z roku 1848 o wyrobie i sprzedaży trunków, w kierunku odmiennym od wykonywanego teraz prawa propinacyi. Niepodobna ze ścisłością obliczyć ile z podatku ofiary odnosi się do do-

возможности исчислить съ точностію, какая часть офяры составляется отъ пропинаціоннаго дохода, ибо, во-первыхъ, люстраціи, составленныя въ 1789 году, не всѣ имѣются, а во-вторыхъ, въ однѣхъ изъ существующихъ люстрацій доходъ отъ пропинаціи показанъ отдѣльно, въ другихъ—вмѣстѣ съ арендною платою за мельницу, въ нѣкоторыхъ же показанъ только общій доходъ съ имѣнія.

Взиманіе офяры отъ дохода съ духовныхъ капиталовъ было аномаліею. Офяра, получаемая съ этого источника, составляетъ до 11,400 р. с. въ годъ.

Взносъ духовенству десятинъ, согласно Высочайшему повелѣнію, объявленному Совѣту Управленія, въ предписаніи Намѣстника въ Царствѣ отъ 10 (22) Іюля 1864 года, за № 9, предоставленъ доброй волѣ прихожанъ, ибо десятины не могутъ быть взыскиваемы принудительными мѣрами.

Изъ вышеизложеннаго видно, что многіе источники доходовъ, на которыхъ опиралась офяра, совершенно исчезли, другіе же уменьшились, и все по причинамъ, не зависѣвшимъ отъ плательщиковъ. Поэтому Финансовое вѣдомство должно разрѣшить: прилагается ли къ ней и въ какой мѣрѣ прилагается пунктъ 6 ст. 7 и статья 11 постановленія Совѣта Управленія 19 (31) Мая 1853 года, опредѣляющаго въ подобныхъ случаяхъ отмѣну взиманія подати.

Рядомъ съ исчезнувшими совершенно или уменьшившимися, по своему значенію, источниками доходовъ, обложенныхъ офярою, увеличились новые источники. Явились новые фольварки на выкорчеванныхъ лѣсныхъ участкахъ; болота осушены; сыпучіе пески обращены въ удобныя земли; земледѣльческое хозяйство улучшено введеніемъ многопольной системы; съ луговъ получается болѣе сѣна, вслѣдствіе прорытія канавъ въ одныхъ мѣстахъ и введенія орошенія въ другихъ; распространеніе кормовыхъ травъ даетъ возможность содержать большее количество скота и лучше воздѣлывать землю. Но уравновѣшиваютъ ли эти доходы вышеупо-

chodu z propinacyi, bo naprzód Lustracye w roku 1789 sporządzone nie są w komplecie, a powtóre w tych, które się znajdują, w jednych dochód z propinacyi wykazany jest oddzielnie, w innych łącznie z dzierżawą młyna, a w innych podano tylko dochód ogółowy z dóbr.

Pociągnięcie do podatku ofiary dochodu z prowizyi od kapitałów duchownych było anomalią. Ofiara z tego źródła wynosi rocznie około rs. 11,400.

Oddawanie duchowieństwu dziesięcin, stosownie do Najwyższéj Woli, oznajmionéj Radzie Administracyjnéj w reskrypcie JW. Namiestnika Królestwa z d. 10 (22) Lipca 1864 r. Nr. 9, pozostawione jest dobréj woli oddających, bo eksekwowane być nie może.

Powyższe objaśnienia okazują: że wiele źródeł dochodów, na których opierał się podatek ofiary, znikło zupełnie; inne zaś zmniejszyły się, wszystko z wypadków od woli kontrybuentów niezawisłych. Do ocenienia więc Władzy Skarbowéj należy, czy i o ile powinien tu mieć zastosowanie ustęp *b.* art. 7 i art. 11. Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 19 (31) Maja 1853 roku, przepisujący na taki wypadek uchylenie z poboru podatku.

Obok znikłych zupełnie lub pomniejszonych co do swego znaczenia źródeł dochodów dotkniętych podatkiem ofiary, rozszerzyły się znowu inne źródła. Powstały nowe folwarki na wykarczowanych gruntach leśnych; błota osuszono; ustalono wydmy piasczyste; płodozmian ulepszył gospodarstwo rolne; łąki więcéj dają siana, zaprowadzeniem rowów w jednych miejscach, irrigacyi w drugich; upowszechnienie roślin pastewnych daje możność trzymać większą ilość inwentarza i lepiéj uprawiać rolę. Ale czy te przybytki

мянутые убытки? Этотъ вопросъ требуетъ особаго, основательнаго обсужденія.

Остается обратить вниманіе на предметы, до сихъ поръ офярою не обложенные.

Доходъ съ лѣсовъ зависитъ отъ мѣстоположенія и отъ болѣе или менѣе удобныхъ путей сообщенія. Во многихъ мѣстностяхъ, лѣсъ удовлетворяетъ только мѣстнымъ потребностямъ, и, вѣроятно, обстоятельство это имѣлось въ виду при изъятіи лѣсовъ отъ офяры. Собственно казенною податью соотвѣтственнѣе было бы обложить тѣ лѣсныя дачи, изъ которыхъ продается лѣсъ; но указаніе такихъ дачъ сопряжено съ затрудненіями для Финансоваго вѣдомства.

Трудно открыть причину, по которой не обложены податью сады и огороды. Обыкновенно они даютъ болѣе дохода, нежели земли, имѣющія другое назначеніе.

Выдѣлка водки на винокуренныхъ заводахъ, не подлежавшая офярѣ, обложена другимъ соотвѣтственнымъ налогомъ. Подобнымъ же налогомъ обложены также сахарные заводы и мельницы, но до сихъ поръ еще не подлежатъ ей другіе заводы, равно торговля и ремесла.

Доходъ отъ скота, лошадей, овецъ, вообще—отъ живаго инвентаря, только по видимому свободенъ отъ офяры, въ сущности же подать, вносимая съ произведеній земли, тѣмъ самимъ взимается и съ инвентаря, безъ котораго обработка земли не возможна. Облагать живой инвентарь налогомъ отдѣльно отъ поземельной подати значило бы взимать подать и съ произведеній, и съ орудій для полученія сихъ произведеній, т. е. взимать двойную подать съ одного и того же источника. Правда, разведеніе овецъ не необходимо для обработки земли, но овцы подвержены случайностямъ неожиданнаго падежа, и доходъ казны отъ подати по этому источнику не могъ бы быть значителенъ.

По бюджету на 1865 годъ количество офяры показано къ поступленію въ слѣдующихъ суммахъ:

równoważą ubytki wyżéj wyszczególnione, to potrzebuje oddzielnego gruntownego rozbioru.

Pozostaje jeszcze zapatrzeć się na przedmioty wyłączone dotychczas od podatku ofiary.

Dochód z lasu zawisł od jego położenia i od środków kommunikacyjnych mniéj lub więcéj dogodnych, a w wielu okolicach jest z niego pożytek tylko do potrzeb miejscowych, i to zapewne miano na względzie wyłączając las od podatku ofiary. Właściwie biorąc, podatek Skarbowy mogłyby łatwiéj znosić lasy, z których drzewo na sprzedaż jest wydawane, ale wskazanie takich lasów łączyłoby się z trudnościami dla Władzy Skarbowéj.

Trudno upatrzeć przyczynę dla któréj wyłączono od podatku ogrody warzywne i owocowe; dochód z nich zwykle wyższy jest niż z gruntu inaczéj używanego.

Wyrób wódki w gorzelniach od podatku ofiary wyłączony, ponosi już właściwy sobie podatek. Do podobnego podatku pociągnięte już są cukrownie i młyny, ale wolne są dotąd od niego inne fabryki oraz handel i rękodzieła.

Dochód z bydła, koni, owiec, a w ogólności mówiąc z inwentarza żywego, pozornie tylko jest wyłączony od podatku ofiary, w istocie zaś, biorąc podatek z produkcyi gruntu bierze się go temsamem z inwentarza, bez którego uprawa roli nastąpić nie może. Podatkować oddzielnie inwentarz żywy obok opodatkowania gruntu, byłoby to brać podatek i z produkcyi i z przyrządu warsztatowego do osiągnięcia produkcyi, czyli brać podatek dwukrotnie z jednego i tegoż samego źródła. Wprawdzie utrzymanie owiec nie jest konieczne do uprawy roli, ale jest losowe, podległe wypadkom niespodzianéj ich utraty, a dochód z podatku na tym źródle nie mógłby być dla Skarbu znaczący.

Podług Budżetu na rok 1865 podatek ofiary wskazany jest do poboru w summach następujących:

1. съ имѣній духовныхъ и мальтійскихъ .	82,354 р.	78 1/4 к.
2. съ помѣщичьихъ имѣній	725,355 „	11 1/2 „
3. съ имѣній пожалованныхъ:		
а) въ прежнее время	30,152 „	4 1/2 „
б) въ послѣднее время	51,346 „	28 „
4. количество возвышенной на основаніи Высочайшаго указа 29 Декабря (10 Января) 184 8/9 года, подати офяры составляетъ	337,566 „	62 3/4 „
Итого	1,226,774 р.	85 к.

Взносъ обыкновенной офяры производится въ два срока: въ Январѣ и Іюнѣ мѣсяцахъ, а возвышенной въ одинъ срокъ— въ Іюнѣ мѣсяцѣ.

SUBSIDIUM CHARITATIVUM.

На содержаніе войска на границахъ прежняго Королества Польскаго назначенъ былъ доходъ съ имѣній, называвшихся гиберновыми, и, кромѣ того, крестьяне государственныхъ имѣній платили подать, называвшуюся гиберною. Духовенство, желая освободиться отъ этой подати, обязалось платить, вмѣсто нея, другую, называющуюся Subsidium Charitativum, то есть добровольное пособіе. Общее количество этой подати не было ежегодно одинаковое: въ 1717 году оно простиралось до 56,500 р. с., а въ 1775 и 1789 годахъ возвысилось до 90,000 р. с. Сеймовымъ постановленіемъ 6 Апрѣля 1789 г., по предмету офяры, опредѣлено сдѣлать раскладку Subsidium Charitativum соразмѣрно доходамъ духовенства и поручено сдѣлать ее Епископамъ, которые распредѣлили эту подать не только на духовныхъ лицъ, но и на крестьянъ и мѣщанъ, поселенныхъ въ духовныхъ имѣніяхъ. Съ переходомъ края въ иное владычество, австрійское правительство сохранило эту подать безъ измѣненія. Правительство прусское, возвысивъ подать офяру съ 20% до 50%,

1. z dóbr duchownych i maltańskich	rs. 82,354	kop.	$78\frac{1}{4}$
2. z dóbr ziemiańskich	„ 725,355	„	$11\frac{1}{2}$
3. z dóbr rozdarowanych:			
a) dawnych	rs. 30,152	„	$4\frac{1}{2}$
b) teraźniejszych	„ 51,346	„	28
4. podwyższono na zasadzie Ukazu Najwyższego z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r.	„ 337,566	„	$62\frac{3}{4}$
Razem	Rsr. 1,226,774	kop.	85.

Ofiara zwyczajna pobiera się w dwóch ratach w Styczniu i Czerwcu, a podwyższona w jednéj racie w Czerwcu.

SUBSIDIUM CHARITATIVUM.

Na utrzymanie wojska na granicach dawnego Królestwa przeznaczony był dochód z dóbr zwanych hybernowemi, a prócz tego włościanie dóbr narodowych płacili podatek zwany hyberną. Duchowieństwo chcąc się od tego podatku uwolnić, ofiarowało płacić w jego miejsce inny podatek zwany Subsidium Charitativum, czyli zasiłek dobrowolny. Summa ogólna tego podatku nie była corocznie jednostajna; w r. 1717 wynosiła rs. 56,500 a w latach 1775 i 1789 wzrosła do rs. 90,000. Uchwała Sejmowa z dnia 6 Kwietnia 1789 r. wydana co do podatku ofiary, postanowiła rozłożyć Subsidium Charitativum w stosunku dochodów duchowieństwa, poruczając wykonanie rozkładu Biskupom, którzy rozłożyli go nie tylko na duchownych, ale i na włościan i mieszczan w dobrach duchownych osiadłych. Po przejściu kraju pod inne panowania, Rząd Austryacki zostawił ten podatek bez odmiany. Rząd Pruski podwyższywszy podatek ofiary duchownéj z 20% do 50%, zniósł zu-

вовсе отмѣнило Subsidium Charitativum, но впослѣдствіи сдѣлало распоряженіе о взиманіи этой подати съ духовныхъ, вносящихъ 10% офяры; что впрочемъ приведено въ исполненіе только въ Южной Пруссіи (нынѣшняя Варшавская губернія, кромѣ Станиславовскаго уѣзда), и поэтому Subsidium Charitativum не взимается въ Плоцкой и Августовской губерніяхъ, кромѣ прихода Визна въ сей послѣдней губерніи, въ которомъ подать эта введена при Правительствѣ нынѣшняго Царства Польскаго. Настоящимъ Правительствомъ отмѣнена эта подать, на сколько она была взносима крестьянами и жителями городовъ.

Въ бюджетѣ на 1865 годъ эта подать составляетъ 12,663 р. 68 к. сер. Она есть налогъ поземельный, что доказываютъ и ея раскладка въ прежнемъ Королествѣ соразмѣрно доходамъ духовенства, и ея отмѣна прусскимъ правительствомъ, по поводу увеличенія поземельной подати офяры.

КОНТИНГЕНСЪ ЛИВЕРУНКОВЫЙ.

Подать эта имѣла первоначально значеніе обязательной и безплатной доставки жизненныхъ припасовъ и фуража для войскъ. Такая повинность наложена на жителей края во времена б. Герцогства Варшавскаго, въ періодъ происходившихъ тогда войнъ, и не имѣла строго обозначеннаго размѣра, который былъ опредѣленъ только изданнымъ 24 Марта 1809 года законоположеніемъ въ главѣ: „о взиманіи продуктовъ натурою для войскъ." Узаконіемъ 23 Декабря 1811 года возобновлена и увеличена повинность поставки означенныхъ продуктовъ, при чемъ поставку натурою дозволено замѣнить денежнымъ взносомъ по торговымъ цѣнамъ. За симъ послѣдовало королевское постановленіе 29 Февраля 1812 года, которымъ опредѣлено общее количество продуктовъ съ распредѣленіемъ ихъ по департаментамъ, и вмѣстѣ съ тѣмъ повелѣно сдѣлать раскладку сихъ продуктовъ на фольварки, сельскія общества и приходскихъ Священниковъ, въ сораз-

pełnie Subsidium Charitativum, ale późniéj polecił go pobierać od duchownych płacących podatek ofiary 10%, co wszakże wykonano tylko w Prussach południowych (dzisiejsza gubernia Warszawska prócz powiatu Stanisławowskiego), i dla tego Subsidium Charitativum nie jest pobierane w guberniach Płockiéj i Augustowskiéj, prócz probostwa Wizna w téj ostatniéj gubernii, gdzie pobór zarządzony został już za Rządu teraźniejszego Królestwa. Dopiero co wymieniony Rząd zniósł ten podatek, o ile był płacony przez włościan i przez mieszkańców miast.

W budżecie 1865 roku wynosi ten podatek rs. 12663 kop. 68. Jest on gruntowy, czego dowodzi i rozkład tego podatku wykonany za dawnego Królestwa, w stosunku dochodów duchowieństwa, i uchylenie onego przez Rząd Pruski, z powodu podwyższenia gruntowego podatku ofiary.

KONTYNGENS LIWERUNKOWY.

Podatek ten miał pierwotnie znaczenie obowiązkowych i bezpłatnych dostaw żywności i furażu dla wojska. Obowiązki te spadły na mieszkańców kraju za b. Księstwa Warszawskiego, podczas prowadzonych w owym czasie wojen, i nie miały początkowo stale oznaczonych granic; dopiero prawo z dnia 24 Marca 1809 roku w ustępie „pobór produktów w naturze dla wojska" oznaczyło miarę tych obowiązków. Prawo z dnia 23 Grudnia 1811 r. obowiązki dostawy ponowiło i powiększyło, dozwalając przytem zastąpić dostawę zapłatą w gotowiźnie, po cenie targowéj. Zapadło następnie Postanowienie Królewskie z dnia 29 Lutego 1812 r. wskazujące ilość ogólną produktów i rozkład ich na Departamenta, polecające zarazem rozłożyć one na folwarki, gromady i probostwa, w stosunku

мѣрности общаго количества посѣва всякаго рода хлѣба, показаннаго по вѣдомости, составленной въ 1810 году, за исключеніемъ, однако, льна, конопли, сурѣпицы и картофеля. Раскладка поставки не вездѣ сдѣлана на сихъ основаніяхъ; такъ по Плоцкому департаменту (нынѣ губернія) раскладка сдѣлана по количеству земли, а по Люблинскому уѣзду за основаніе раскладки для господскихъ дворовъ принята офяра, а для крестьянъ и городовъ—подымная подать. Постановленіемъ Намѣстника въ Царствѣ отъ 16 Ноября 1816 года поставка продуктовъ на $181^6/_7$ годъ замѣнена была денежными взносами по торговымъ цѣнамъ; а Высочайшимъ указомъ 31 Января (12 Февраля) 1817 года, она окончательно замѣнена денежною платою, по опредѣленнымъ въ томъ же указѣ цѣнамъ. Такимъ образомъ здѣсь-то, собственно говоря, лежитъ начало этой подати. Высочайшимъ указомъ $^7/_{19}$ Іюля 1820 года пріостановлено было на $182^0/_1$ годъ (*), взиманіе $^1/_3$ сказанной подати, а Высочайшимъ повелѣніемъ, объявленнымъ Намѣстнику въ Царствѣ въ отзывѣ Министра Статсъ-Секретаря отъ 27 Іюня (9 Іюля) 1822 года, пріостановка эта продолжена была впредь до возобновленія торговыхъ цѣнъ, или же до тѣхъ поръ, пока новые источники доходовъ не дадутъ возможности вовсе отмѣнить взиманіе этой подати, непосредственно отягощающей земледѣліе. Но таковая отмѣна не состоялась, и указомъ 29 Декабря (10 Января) $184^8/_9$ года увеличено контингенсъ ливерунковый съ господскихъ дворовъ и приходскаго духовенства въ размѣрѣ другихъ $^2/_3$ частей онаго, впредь до устройства податей въ Царствѣ. Высочайшимъ указомъ 30 Декабря (11 Января) $186^4/_5$ года объ увеличеніи офяры и подымной подати, контингенсъ ливерунковый не возвышенъ, но повелѣно Учредительному Комитету изготовить и представить проектъ новой раскладки этой подати.

(*) Пріостановленная во взиманіи $^1/_3$ часть подати составляла 430,253 р. 55 коп.

do ogólnego wszystkich zbóż wysiewu, spisanego w roku 1810, z wyłączeniem jednak lnu, konopi, rzepaku i kartofli. Rozkład dostaw nie wszędzie wykonano podług tych zasad, gdyż w Departamencie Płockim (dzisiejszéj Gubernii) sporządzono rozkład podług rozległości gruntu, a w powiecie Lubelskim wzięto za podstawę rozkładu, co do dworów—podatek ofiary, a co do włościan i miast—podatek podymnego. Postanowienie Namiestnika Królewskiego z dnia 16 Listopada 1816 r. zamieniło na rok 1816/7 dostawę produktów na opłatę pieniężną po cenach targowych, a Ukaz Najwyższy z d. 31 Stycznia (12 Lutego) 1817 r. zamienił stale dostawę na opłatę, i wskazał ceny. Tu więc właściwie biorąc jest początek podatku. Ukaz Najwyższy z dnia 7 (19) Lipca 1820 r. zawiesił w $^1/_3$ części pobór onego na rok 1820/1 (*) a Wola Najwyższa, oznajmiona Namiestnikowi Królewskiemu w odezwie Ministra Sekretarza Stanu z dnia 27 Czerwca (9 Lipca) 1822 r., zawieszenie to utrzymała, aż do podniesienia się cen targowych, lub gdy nowe źródła dochodów dadzą sposobność zniesienia tego poboru, bezpośrednio rolnictwo ciążącego. Do tego zniesienia nie przyszło, a Ukaz Najwyższy z d. 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r. podwyższył Kontyngens Liwerunkowy od dworów i probostw o drugie $^2/_3$ części, a to do czasu uporządkowania podatków w Królestwie. Ukaz Najwyższy z d. 30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 r., podwyższający podatki ofiarę i podymne, nie podwyższył Kontyngensu Liwerunkowego, ale polecił Komitetowi Urządzającemu ułożyć i przedstawić projekt nowego rozkładu tego podatku.

(*) **Zawieszona summa wynosiła rs. 430,253 kop. 55.**

Въ бюджетѣ на 1865 годъ эта подать показана слѣдующимъ образомъ:

обыкновенная:	съ господскихъ дворовъ	337,689 р.	$31\frac{1}{4}$ к.
	съ крестьянъ	520,095 „	$92\frac{1}{2}$ „
увеличенная		337,566 „	$62\frac{3}{4}$ „

Взносъ производится въ два срока: господскими дворами и приходскимъ духовенствомъ въ Мартѣ и Сентябрѣ мѣсяцахъ; крестьянами въ Февралѣ и Ноябрѣ мѣсяцахъ. Срочные платежи обыкновеннаго контингенса ливерунковаго, причитающагося съ господскихъ дворовъ и приходскаго духовенства, не равны: первый изъ нихъ составляетъ $\frac{1}{4}$ а послѣдній $\frac{3}{4}$ части общаго количества.

ЛАНОВЫЙ СБОРЪ.

Во времена Польской Рѣчи-Посполитой, до 1726 года, раздавались хлѣбопашцамъ въ прежнихъ королевскихъ, нынѣ казенныхъ имѣніяхъ, земли, называемыя солтыствами, и владѣльцы этихъ земель обязаны были являться на войну на собственномъ иждивеніи. Кромѣ того, земли, называемыя войтовствами, по поводу первоначальнаго назначенія ихъ на содержаніе войтовъ по деревнямъ и бургомистровъ по городамъ, составлявшимъ собственность Королей,—раздавались впослѣдствіи заслуженнымъ воинамъ, также съ обязанностью являться на войну. Законоположеніе 1590 года, постановивъ, чтобы во всѣхъ королевскихъ имѣніяхъ, на защиту края, изъ 20 осѣдлыхъ крестьянъ одинъ былъ выбираемъ въ военную службу, освободило остающагося при землѣ отца или брата, отъ всякихъ чиншей, работъ и повинностей, съ раскладкою ихъ на остальныхъ 19 крестьянъ.

Въ 1726 году состоялось сеймовое постановленіе, которымъ обязанность службы въ войскѣ замѣнена постоянною денежною платою въ 15 р. с. (100 зл. п.) съ одного лана, съ обращеніемъ получаемаго такимъ образомъ дохода на сформированіе пѣхоты

W Budżecie 1865 roku podatek ten pomieszczony jest:

zwyczajny	od dworów rs.	337,689 kop.	$31\frac{1}{4}$
	od włościan rs.	520,095 „	$92\frac{1}{2}$
podwyższony rs.		337,566 „	$62\frac{3}{4}$

Płaci się w dwóch ratach: od dworów i probostw w Marcu i Wrześniu, od włościan w Lutym i Listopadzie. Raty Kontyngensu Liwerunkowego zwyczajnego od dworów i probostw nie są równe; pierwsza wynosi $\frac{1}{4}$ a druga $\frac{3}{4}$.

ŁANOWE.

Za dawnéj Rzeczypospolitéj Polskiéj, przed rokiem 1726, rozdawano w posiadanie rolnikom w dobrach dawniéj Królewskich a dziś Rządowych, grunta zwane Sołtystwami, a posiadacz miał obowiązek wyprawiać się na wojnę o własnym koszcie. Oprócz tego, grunta zwane Wójtostwami z powodu, że pierwotnie ich przeznaczeniem było utrzymywanie Wójtów we wsiach a Burmistrzów w miastach, własnością Królów będących, rozdawano następnie zasłużonym na wojnie żołnierzom, także z obowiązkiem wyprawiania się na wojnę. Prawo z roku 1590 stanowiąc, iż we wszystkich dobrach Królewskich na obronę kraju ma być z 20tu osiedlonych włościan wybrany jeden do wojska, uwolniło pozostać mającego przy gruncie ojca lub brata, od wszelkich czynszów, robót i służb, z przełożeniem tego wszystkiego na pozostałych 19tu włościan.

W roku 1726 zapadła Uchwała Sejmowa zamieniająca obowiązek służenia w wojsku na stałą opłatę pieniężną po rs. 15 (złp. 100) z łanu, z przeznaczeniem pochodzących ztąd wpływów na utworzenie piechoty cudzoziemskiego autoramentu. Z tąd powstało

изъ иностранцевъ. Отсюда образовался лановый сборъ; слѣдовательно это, собственно говоря, не подать, а плата за владѣніе землею, замѣнившая прежнюю личную повинность. Въ пространствахъ земли, обложенной лановымъ сборомъ, произошли перемѣны: однѣ изъ нихъ подверглись дѣлежу, другія увеличились чрезъ соединеніе, такъ что minimum этой платы составляетъ немного болѣе 4 р. с., а maximum превышаетъ 100 р. с. Однѣ земли находятся во владѣніи крестьянъ, и лановый съ оныхъ сборъ составляетъ, собственно говоря, чиншъ; съ прочихъ, находящихся не въ крестьянскомъ владѣніи, лановый сборъ слѣдуетъ разсматривать—или какъ вѣчно-арендную плату, или какъ плату за пожалованіе.

Въ бюджетѣ на 1865 годъ, лановый сборъ составляетъ 2148 р. 81½ к. и взимается въ двухъ равныхъ срочныхъ платежахъ: въ Мартѣ и Сентябрѣ мѣсяцахъ.

ПОДЫМНАЯ ПОДАТЬ

и соединенный съ нею шарварковый сборъ.

До 1859 года подати эти взимались отдѣльно и основывались на слѣдующихъ распоряженіяхъ.

а) Подымная подать.

Подать эта взималась въ Польшѣ съ весьма давняго времени. Окончательное ея устройство во времена бывшаго Польскаго Королества основывается на узаконеніяхъ 1775, 1776, 1789, 1790 и 1791 годовъ. Впослѣдствіи основанія этой подати подверглись измѣненію при правительствахъ: прусскомъ и б. Герцогства Варшавскаго. Взималась она съ дыма, то есть съ трубы, въ которую дымъ выходитъ изъ жилыхъ строеній. Городъ Варшава составлялъ исключеніе, такъ-какъ подымную подать платилъ онъ частью съ дымовыхъ трубъ, а частью отъ дохода съ домовъ.

łanowe; nie jest to więc właściwie biorąc podatek, ale opłata za posiadanie gruntu, zastępująca wykonywane dawniéj osobiste obowiązki. W przestrzeniach gruntu z którego płaci się łanowe zaszły zmiany; jedne z nich podzielono, inne zwiększyły się przez złączenie, tak iż minimum téj opłaty wynosi mało co więcéj nad rs. 4, a maximum przenosi rs. 100. Jedne są w posiadaniu włościan, a z takich łanowe jest właściwie biorąc czynszem; z innych, w posiadaniu niewłościańskiem będących, łanowe uważać wypada albo jako opłatę wieczysto-dzierżawną, albo jako opłatę donacyjną.

W Budżecie 1865 roku, łanowe wynosi rs. 2148 kop. 81½ a płaci się w dwóch równych ratach w Marcu i Wrześniu.

PODYMNE,

połączone

z opłatą szarwarkową.

Przed rokiem 1859 były to dwa odzielnie pobierane podatki a rozporządzenia na których się opierały są następujące:

a) podymne.

Podatek ten pobierany był w Polsce od bardzo dawnych czasów. Ostateczne urządzenie jego, za Rządu dawnego Królestwa, opiera się na prawach z lat 1775, 1776, 1789, 1790 i 1791. Następnie zmieniono jego zasady za Rządów Pruskiego i b. Księstwa Warszawskiego. Pobierał się on od dymów czyli od kominów, któremi dym z budowli mieszkalnéj wychodzi. Miasto Warszawa stanowiło wyjątek, płaciło bowiem podymne częścią od dymów czyli kominów, częścią od dochodu z domów. W miastach dawniéj do Wielkiego Księstwa Litewskiego należących, podymne pobie-

Въ городахъ, принадлежавшихъ къ Великому Княжеству Литовскому, подымная подать взималась съ домовъ. По деревнямъ, крестьянскій домъ съ выведенною на крышу дымовою трубою считался за одинъ дымъ; но если въ такомъ домѣ жило крестьянъ болѣе одного и эти крестьяне владѣли особыми поземельными участками и отбывали дворскую повинность, то этотъ домъ считался за столько особыхъ дымовъ, сколько находилось въ немъ крестьянъ. Гдѣ дымовая труба не была выведена на крышу, подымная подать взималась съ дома. Тамъ же, то есть въ селеніяхъ: дворъ господскій и приходскаго Священника, и монастырь, со всѣми своими строеніями, считались каждый со всѣми постройками за одинъ дымъ. Размѣръ подымной подати былъ иной по уѣздамъ, принадлежавшимъ къ Великому Княжеству Литовскому, и иной въ остальной части края, называвшейся до 1795 года Короною. Была также разница въ этомъ между одной и другой деревнями, а также и между городами; по деревнямъ разница была между тѣмъ или другимъ разрядами крестьянъ, на что имѣло еще вліяніе количество земли, состоящей въ пользованіи крестьянъ, усадебниковъ, окупниковъ и чиншевиковъ. Землевладѣльцы, не имѣющіе ни крестьянъ, ни огородниковъ, вносили подымную подать въ меньшемъ на $1/3$ размѣрѣ противъ крестьянъ.

Австрійское правительство въ занятой имъ въ 1795 году части края не сдѣлало въ подымной подати никакихъ измѣненій; по Замосцскому же округу (нынѣшніе Замосцскій и Грубешовскій уѣзды), поступившему въ его владѣніе до 1775 года, то есть до изданія общаго о подымной подати узаконенія, установлена имъ, вмѣсто подымной, такъ называемая рустикальная подать, которая также называлась и корцовою, по той причинѣ, что взималась съ каждаго посѣяннаго корца зерноваго хлѣба.

Опредѣленный въ 1775 году размѣръ подымной подати, впослѣдствіи, еще во время прежняго Королества Польскаго, увеличенъ установленіемъ такъ называемой полуподымной подати, а также возвышеніемъ ея во времена прусскаго правительства, которое увеличило на 50%: въ Южной Пруссіи, подымную перво-

rało się od domów. We wsiach, dom włościański z kominem nad dach wyprowadzonym uważany był za dym jeden; ale jeśli w takim domu mieszkało razem więcéj włościan niż jeden, mających osobne grunta i odbywających powinność dworską, to dom ten liczył się za tyle dymów osobnych ile w nim było włościan. Gdzie komin nad dach nie wychodził, pobierało się podymne od domu. Tamże, to jest we wsiach, dwór, probostwo, klasztor, ze wszystkiemi zabudowaniami swojemi, liczyły się, każde z nich ze wszystkiemi zabudowaniami, za jeden dym. Stopa podymnego inna była w powiatach co należały niegdyś do b. Wielkiego Księstwa Litewskiego, inna w reszcie kraju, który przed rokiem 1795 nazywano koroną. Zachodziły także różnice w dopiero rzeczonéj stopie pomiędzy wsiami jednemi a drugiemi, tož samo między miastami; zachodziły we wsiach między rodzajem włościan jednym a drugim, do czego przyczyniała się jeszcze ilość posiadanego gruntu przez włościan, osadników, okupników i czynszowników. Właściciele ziemi nie mający włościan ani zagrodników, płacili podymne o $^1/_3$ część mniejsze niż włościanie.

Rząd Austryacki w części kraju w roku 1795 objętéj, nie zaprowadził w podymnem żadnéj zmiany; w Cyrkule zaś Zamojskim (dzisiejsze powiaty Zamojski i Hrubieszowski) jeszcze przed rokiem 1775, to jest przed prawem ogólnem o podymnem, objętym, zamiast podymnego ustanowił podatek *rustykalnym* zwany, który także i korcowem nazywano, z powodu: iż od każdego wysianego korca zboża był pobierany.

Stopę podymnego w roku 1775 ustanowioną, zwiększono następnie tak jeszcze za dawnego Królestwa Polskiego przez zaprowadzenie tak zwanego pół-podymnego, jako też przez nowe podwyższenia za Rządu Pruskiego, który zwiększył o 50%, w Prussach

начальную и полуподымную подати, а въ Ново-восточной Пруссіи одну лишь первоначальную подымную подать.

Правительство Герцогства Варшавскаго ввело подымную подать въ б. Замосцскомъ округѣ, а также возвысило на 50% существовавшую уже подымную подать въ остальной части края, возвращенной Австріею; въ по-прусской же части края подать эту оставило въ томъ видѣ, какъ застало. Предполагало оно снова увеличить во всемъ Герцогствѣ подымную подать и обложить оною вновь прибывшіе дымы, но, вмѣсто сего, изданнымъ 23 Декабря 1811 года законоположеніемъ, постановило: что подымная подать должна быть взимаема безъ измѣненія, не смотря на прибывающіе вновь дома и дымы, слѣдствіемъ чего было то, что подать эта постоянно взималась въ томъ же размѣрѣ, какой былъ обязателенъ въ 1811 году, и съ тѣхъ только домовъ и дымовъ, съ которыхъ поступала въ то время, хотя многіе изъ прежнихъ домовъ пришли въ упадокъ, а еще болѣе было построено вновь.

Все это указывало на необходимость устройства подымной подати.

ѣ) Шарварковый сборъ.

Для содержанія въ Царствѣ Польскомъ общественныхъ дорогъ въ надлежащемъ порядкѣ, наложена была на жителей края шарварковая повинность, отбывавшаяся съ каждаго дыма. Высочайшій указъ $^{17}/_{29}$ Августа 1820 года, принимая во вниманіе:

что устройство и содержаніе шоссейныхъ дорогъ необходимо, какъ для развитія хлѣбопашества, промышленности и торговли, такъ и для удобства и украшенія края;

что, согласно распоряженіямъ прежнихъ правительствъ, жители обязаны нести шарварковую повинность на содержаніе общественныхъ дорогъ,

и что, наконецъ, требованіе и исполненіе шарварковой повинности въ натурѣ было причиною разныхъ злоупотребленій и неудобствъ,

Południowych podymne pierwotne i pół-podymne, a w Prussach Nowo-wschodnich samo tylko podymne pierwotne.

Rząd Księstwa Warszawskiego zaprowadził podymne w byłym Cyrkule Zamojskim, zwiększył o 50% istniejące już podymne w reszcie kraju od Austryi objętéj, a w części po-Pruskiéj zachował podymne tak jak one został. Zamierzył był podwyższyć na nowo podymne w całym kraju i pociągnąć do niego nowo przybyłe dymy, ale zamiast tego, Prawo z dnia 23 Grudnia 1811 r. postanowiło: że podymne ma być nadal pobierane niezmiennie bez względu na przybywające domy i dymy, zkąd wynikło: iż podatek ten pobierał się ciągle w takiéj stopie, jaka obowiązywała w roku 1811, i od tych tylko domów i dymów, od których pobierał się wówczas, pomimo, iż wiele z dawnych upadło, a więcéj jeszcze nowych przybyło.

To wszystko wskazywało potrzebę uporządkowania podatku.

b) opłata szarwarkowa.

Dla utrzymywania w Królestwie dróg publicznych w przyzwoitym stanie, włożony był na mieszkańców kraju obowiązek usługi szarwarkowéj, z każdego dymu wykonywanéj. Ukaz Najwyższy z dnia 17 (29) Sierpnia 1820 r. mając na względzie:

że dla wzrostu rolnictwa, przemysłu, handlu, dla wygody i ozdoby kraju, koniecznie jest potrzebne utrzymanie i urządzenie dróg bitych;

że z rozporządzeń dawnych Rządów należy się od mieszkańców usługa szarwarkowa do dróg publicznych;

że nakoniec szarwarki wymagane i uskuteczniane w naturze były powodem do licznych nadużyć i niedogodności;

постановилъ: что съ 1 Января 1821 года, вмѣсто отбывавшихся съ каждаго дыма 8-и дней шарварковой повинности въ годъ, назначаются только 4 дня, и то не въ натурѣ, а въ денежныхъ сборахъ, а именно: съ тяглаго дыма по 2 дня конныхъ и по 2 дня пѣшихъ, съ пѣшаго дыма по 4 пѣшихъ дня, считая день конный по 30 коп., а день пѣшій по 15 коп. сер.

Отсюда образовался шарварковый сборъ, называвшійся прежнимъ. Кромѣ сего сбора, Высочайшимъ указомъ $^{2}/_{14}$ Мая 1838 года, установленъ шарварковый сборъ, именовавшійся добавочнымъ, по 3 р. 60 к. с. съ каждаго тяглаго и пѣшаго дворскаго дыма, въ имѣніяхъ, расположенныхъ у шоссейныхъ дорогъ, и по 1 р. 80 к. с. во всѣхъ прочихъ имѣніяхъ.

Указомъ 29 Декабря (10 Января) $184^{8}/_{9}$ года увеличенъ на половину прежній шарварковый сборъ.

Такимъ образомъ въ Царствѣ Польскомъ взимались трехъ родовъ шарварковые сборы: прежній, добавочный и увеличенный, всѣ съ однихъ и тѣхъ же предметовъ, кои обложены были и подымною податью. По этой причинѣ предположено шарварковый сборъ соединить съ подымною податью, и предположеніе это осуществилось въ 1859 году.

Шарварковый сборъ въ Варшавѣ, хотя поступаетъ въ кассу казенныхъ доходовъ вмѣстѣ съ подымною податью, но, въ силу постановленія Совѣта Управленія Царства отъ $^{9}/_{21}$ Февраля 1840 года, передается въ Городскую кассу на содержаніе существующихъ въ чертѣ Варшавы шоссейныхъ дорогъ, которыя не причисляются къ разряду улицъ и, по назначенію своему, не могутъ быть вымощены камнемъ. (*)

(*) Шарварковый сборъ въ г. Варшавѣ составляетъ въ годъ около 21,000 р. с. (кромѣ увеличенія онаго установленнаго въ 1865 году).

postanowił: że od 1 Stycznia 1821 r. zamiast 8 dni szarwarku rocznie dotąd odrabianego z dymu, będą używane tylko 4 dni i to nie w naturze lecz w opłacie pieniężnéj, to jest: z dymu ciągłego-2 dni ciągłe i 2 piesze, a z dymu pieszego-4 dni piesze, licząc dzień ciągły po kop. 30, a dzień pieszy po kop. 15.

Z tąd powstała opłata szarwarkowa zwana dawną. Oprócz niéj Ukaz Najwyższy z dnia 2 (14) Maja 1838 roku ustanowił opłatę szarwarkową zwaną dodatkową, po rs. 3 kop. 60 od każdego dymu dworskiego ciągłego i pieszego, w posiadłościach położonych przy traktach bitych, we wszelkich zaś innych po rs. 1 kop. 80.

Ukaz Najwyższy z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r. podwyższył o połowę opłatę szarwarkową dawną.

Tak więc pobierane były w Królestwie trzy rodzaje opłaty szarwarkowéj: dawna, dodatkowa i podwyższona, wszystkie z przedmiotów tychże samych co ponosiły podymne. Z tego powodu zamierzono złączyć z podymnem opłatę szarwarkową, co też od roku 1859 przyszło do skutku.

W Warszawie opłata szarwarkowa, jakkolwiek wpływa do Kassy Skarbowéj razem z podymnem, na mocy Postanowienia Rady Administracynéj z d. 9 (21) Lutego 1840 roku, oddawaną jest Kassie Miejskiéj, na utrzymanie istniejących w obrębie miasta Warszawy dróg bitych, które nie liczą się do rzędu ulic, i ze względu swego przeznaczenia brukowanemi być nie mogą. (*)

(*) Opłata Szarwarkowa w Warszawie przynosi rocznie około rsr. 21000 (bez podwyższenia od roku 1865 postanowionego).

Къ устройству подымной подати приступлено было въ 1834 году и предположено взимать ее: въ городахъ отъ дохода съ домовъ, а въ селеніяхъ—съ домовъ, но предположеніе это не состоялось, и дѣло это не имѣло движенія до 1846 г. Въ то время являлись различныя мысли. Было намѣреніе взимать подымную подать или въ соразмѣрности съ цѣною застрахованія отъ огня, или же съ дымовыхъ трубъ, выведенныхъ на крышу, или, наконецъ, съ избъ. Но всѣ сіи намѣренія не могли быть приведены въ исполненіе. Страховая оцѣнка соотвѣтствуетъ не дѣйствительной стоимости дома, а стоимости того, что можетъ сгорѣть; поэтому нельзя изъ этой таксы вывести заключенія ни о дѣйствительной цѣнности дома, ни о доходѣ съ него. Каменныя строенія, крытыя желѣзомъ или черепицею, по страховой оцѣнкѣ, таксируются ниже тѣхъ строеній, которыя возведены изъ другаго или покрыты другимъ матеріаломъ, а доходъ съ нихъ находится въ обратномъ отношеніи къ этой оцѣнкѣ. Число выведенныхъ на крышу дымовыхъ трубъ зависитъ отъ конструкціи дома, и на маломъ домѣ ихъ можетъ быть больше, чѣмъ на огромномъ. Избы бываютъ различныхъ размѣровъ.

Между тѣмъ какъ дѣлались эти соображенія относительно выбора предмета, подлежащаго подымной подати, воспослѣдовалъ Высочайшій указъ 29 Декабря (10 Января) 184⁸/₉ года объ устройствѣ податей подымной и офяры. Для исполненія этого указа, Коммиссія Финансовъ исходатайствовала разрѣшеніе Совѣта Управленія Царства отъ ¹/₁₉ Сентября 1849 года, за № 81,294, которымъ въ основаніе взиманія подымной подати приняты были очаги. Когда, однакоже, по изготовленіи переписи очаговъ, по многолѣтней ихъ повѣркѣ и по составленіи проекта Высочайшаго указа, Коммисія Финансовъ представила это дѣло на утвержденіе Совѣта Управленія, — Совѣтъ этотъ отвергъ взятые за основаніе подымной подати очаги, находя это основаніе весьма сложнымъ, и поручилъ устроить подымную подать на другихъ основаніяхъ. Вскорѣ за симъ Коммисія Финансовъ вошла въ Совѣтъ

Uporządkowaniem podatku podymnego zajęto się w r. 1834 i zaproponowano pobierać podymne: w miastach od dochodu z domów, we wsiach od domów; ale propozycya ta nie utrzymała się, i przedmiot ten spoczywał bez ruchu do roku 1846. Rozmaite w ówczas nastręczyły się myśli. Zamierzono pobierać podymne, albo w stosunku szacunku ubezpieczenia od ognia, albo od kominów nad dach wyprowadzonych, albo wreszcie od izb. Ale te wszystkie zamiary nie dały się uskutecznić. Taksa ogniowa obejmuje nie wartość istotną budowli, ale wartość tego, co się spalić może, a więc nie można z téj taksy mieć wyobrażenia ani o istotnéj wartości domu, ani o jego dochodzie. Budowle massiv murowane pod blachą lub dachówką szacowane są w taksie ogniowéj stosunkowo mniéj niż podobne budowle z innego postawione lub pokryte materyału, a dochód z nich jest właśnie w odwrotnym kierunku do tego oszacowania. Ilość kominów nad dach wyprowadzonych zależy od konstrukcyi domu, i może ich być więcéj wyprowadzonych na małym domu niż na dużym. Izby są rozmaitéj obszerności.

Gdy tak zastanawiano się nad wyborem przedmiotu do opodatkowania podymnem, zapadł tymczasem Ukaz Najwyższy z d. 29 Grudnia (10) Stycznia 1848/9 roku, polecający uporządkowanie podatku ofiary i podymnego. W wykonaniu tego Ukazu Kommissya Skarbu wyjednała decyzyę Rady Administracyjnéj z dnia 7 (19) Września 1849 r. Nr. 81294, przymującą ogniska, jako zasadę do poboru podymnego. Gdy wszakże po sporządzeniu spisów ognisk, po kilko letniéj ich rewizyi, i po ułożeniu projektu do Najwyższego Ukazu, Kommissya Skarbu przedstawiła ten przedmiot do zatwierdzenia, Rada Administracyjna zasadę ognisk odrzuciła, uważając ją za zbyt skomplikowaną, i poleciła uporządkować podymne na innych zasadach. Wkrótce potem Kommissya Skarbu

Управленія съ предположеніемъ объ устройствѣ этой подати, подраздѣливъ ее на:

сельскую: { дворскую
крестьянскую

и городскую: { съ городовъ 1, 2 и 3 разрядовъ
съ городовъ 4 и 5 разрядовъ.

Подымную подать сельскую соединила она: дворскую—съ каждымъ отдѣльнымъ домомъ, безъ отношенія къ землѣ, а крестьянскую—съ каждой отдѣльной крестьянской усадьбою, съ подраздѣленіемъ усадебъ на 3 разряда:

усадьбы I-го разряда, заключающія въ себѣ земли болѣе 7½ и до 45 десятинъ включительно;

— II-го разряда отъ 1½ до 7½ десятинъ;

— III-го разряда менѣе 1½ десятины

(сюда причислены крестьянскіе безземельные домы),—все это отдѣльно въ имѣніяхъ казенныхъ, пожалованныхъ и проданныхъ казною, гдѣ крестьяне считались болѣе зажиточными; и отдѣльно во всѣхъ прочихъ имѣніяхъ, гдѣ крестьяне считались менѣе зажиточными.

Крестьяне, владѣющіе пространствомъ земли свыше 45 десятинъ, должны были уплачивать подымную подать съ дома наравнѣ съ господскими дворами.

Подымную подать въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ Коммисія Финансовъ соединяла съ доходомъ отъ домовъ, принимая половину онаго за чистый доходъ.

Подымную подать по городамъ 4 и 5 разрядовъ соединяла она съ домами, какъ въ дворахъ сельскихъ, безъ отношенія ихъ къ землѣ. Торговые посады, въ отношеніи подымной подати, разсматривала она, какъ города 4 и 5 разрядовъ.

Смежныя съ городами владѣнія, относительно подымной подати, разсматривала она, какъ и города, при которыхъ онѣ находятся, принимая во вниманіе, подчинены онѣ, или не подчинены городскому управленію.

przedstawiła Radzie Administracyjnéj wnioski, zmierzające do uporządkowania tego podatku, dzieląc go na podymne:

wiejskie { dworskie,
włościańskie,

miejskie { z miast 1, 2 i 3 rzędu,
z miast 4 i 5 rzędu.

Pobór podymnego wiejskiego przywiązała:

dworskiego, do każdego oddzielnego domu, bez względu na grunta;

włościańskiego, do każdéj oddzielnéj siedziby włościańskiéj, z podziałem siedzib na 3 klassy, to jest:

Ia klassa mająca gruntu więcéj niż 7 $^1/_2$ dziesiatyn, do włącznie 45;

IIa klassa od 1 $^1/_2$ do 7 $^1/_2$ dziesiatyny;

IIIa klassa mniéj niż 1 $^1/_2$ dziesiatyny.

(tu zaliczono domy włościańskie bezrolne)

a to wszystko osobno w dobrach rządowych rozdarowanych i przez Rząd sprzedanych, gdzie włościan uważano za zamożniejszych, osobno w innych wszystkich, gdzie uważano ich za mniéj zamożnych.

Włościanie, posiadający gruntu więcéj niż 45 dziesiatyn, mieli płacić podymne od domu, tak jak dwory.

Pobór podymnego z miast 1, 2 i 3 rzędu przywiązywała Kommissya Skarbu do dochodu z domów, biorąc połowę onego za czysty dochód.

Pobór podymnego z miast 4 i 5 rzędu przywiązywała do domów, tak jak we dworach wiejskich, bez względu na grunta. Osady targowe uważała pod względem podymnego jak miasta 4 i 5 rzędu.

Przyległe miastom posiadłości uważała pod względem podymnego jak miasta, przy których leżą, podług tego czy one podlegają lub nie podlegają zarządowi miejskiemu.

Отъ взноса подымной подати Коммисія Финансовъ освободила: дома служебные и заведенія, принадлежащія казнѣ; дома училищные; дома городскіе служебные; тюрьмы и арестантскія; строенія пожарной команды; частные дома, занимаемые постоянно и безплатно на казенныя или общественныя надобности и подъ военный постой; больницы, пріюты и рабочіе дома; благотворительныя заведенія; дворскіе дома въ имѣніяхъ больничныхъ, не состоящихъ въ вѣчномъ арендномъ содержаніи, и нищенствующіе монастыри, церкви и молитвенные дома всѣхъ исповѣданій; скиты; дома, для помѣщенія мертвыхъ тѣлъ назначеннные, и крестьянскія бани.

Подымную подать соединила она съ шарварковымъ сборомъ, показывая ихъ, однакожъ, отдѣльно въ росписи.

Жилые дома приходскаго духовенства оставила она свободными отъ шарварковаго сбора и на будущее время.

Установила она впредь, послѣ каждыхъ 20 лѣтъ, возобновленіе списка поименованныхъ выше предметовъ, а послѣ каждыхъ 5 лѣтъ—внесеніе въ списокъ прибывшихъ и исключеніе изъ него убывшихъ предметовъ. Установила также исправленіе ошибокъ, которыя бы могли вкрастись въ списокъ.

Все это Совѣтъ Управленія Царства утвердилъ рѣшеніемъ отъ 31 Мая (12 Іюля) 1857 года, № 20,594, а по составленному списку предметовъ, согласно изданнымъ тремъ особымъ для сего инструкціямъ, оказался слѣдующій результатъ:

въ селеніяхъ:

Домовъ и строеній дворскихъ:

a) жилыхъ: приходскихъ священнниковъ, викаріевъ и органистовъ 2,910

b) всѣхъ прочихъ 114,070

Wyłączyła Kommissya Skarbu od opłaty podymnego: domy służbowe i zakłady własnością Rządu będące, domy szkolne i miejskie służbowe, więzienia i areszta, zabudowania straży ogniowéj, domy prywatne zajmowane stale i bezpłatnie na użytek Rządowy, publiczny i kwaterunek, szpitale, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne, domy dworskie w dobrach szpitalnych wieczyście nie wydzierżawionych i klasztory jałmużnicze, kościoły i domy modlitwy wszelkiego wyznania, pustelnie, domy do składania ciał zmarłych, łaźnie włościańskie.

Połączyła pobór podymnego z poborem opłaty szarwarkowéj, odosobniając je wszakże w taryffie.

Domy mieszkalne duchowieństwa parafialnego, pozostawiała i nadal wolnemi od opłaty szarwarkowéj.

Zastrzegała ponawianie spisu wymienionych wyżéj przedmiotów co lat 20, a co lat 5 dodawanie do spisu przybytków, a ujmowanie ubytków. Zatrzegała także prostowanie pomyłek jakieby się wcisnąć mogły do spisu.

Wszystko to zatwierdziła Rada Administracyjna w decyzyi z dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1857 roku Nr. 20594, a sporządzony spis przedmiotów podług trzech oddzielnych wydanych co do tego Instrukcyj, następujący okazał rezultat.

we wsiach:

Domów i budowl dworskich:

a) mieszkalnych proboszczów, plebanów, wikaryuszów i organistów . . . . 2,910.

b) wszelkich innych . . . . 114,070.

Усадебъ крестьянскихъ.

Разряды:	I.	II.	III.
въ имѣніяхъ:			
частныхъ	81,976	121,247	40,197.
казенныхъ	62,429	45,590	20,417.

Въ городахъ 4 и 5 разрядовъ и въ торговыхъ посадахъ:

a) жилыхъ домовъ приходскихъ Священниковъ и пр. 997.

b) всѣхъ прочихъ . . . . 65,737.

Въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ:

половина дохода съ домовъ и строеній составляла:

a) въ городѣ Варшавѣ	1,673,518 р.	$9^3/_4$ к.
b) въ городахъ 2 и 3 разрядовъ .	653,106 „	46 „
Всего	2,326,624 р.	$55^3/_4$ к.

Доходъ съ домовъ во многихъ мѣстахъ показанъ низкій, такъ напр. съ нѣкоторыхъ домовъ въ Сандомирѣ полугодовой доходъ показанъ въ 50 коп., и вообще такихъ домовъ, половина дохода съ которыхъ не составляла 80 р., было болѣе 16,000 (въ одной Варшавѣ болѣе 450). Еслибы съ такихъ домовъ была взимаема подать отъ дохода, то они платили бы менѣе, нежели подобные дома въ городахъ 4 и 5 разрядовъ, съ которыхъ назначено подати 4 р. с. Дабы предотвратить подобное явленіе, Комисія Финансовъ предположила, чтобы съ домовъ, съ которыхъ не показанъ половинный доходъ въ 80 р. с., была взимаема годовая подать въ 4 р. с.

По собраніи списковъ, представленъ былъ проектъ Положенія и окладной росписи, которыя и были утверждены Высочайшимъ указомъ $^3/_{15}$ Іюня 1858 года.

Siedzib włościańskich:

	I klassy,	II klassy,	III klassy,
w dobrach prywatnych . .	81,976.	121,247.	40,197.
w dobrach rządowych . . .	62,429.	45,590.	20,417.

w miastach 4 i 5 rzędu i w osadach targowych:

a) domów mieszkalnych proboszczów i t. d. . . . . . 997.
b) wszelkich innych . . . . 65,737.

w miastach 1, 2 i 3 rzędu:

połowa dochodu z domów i budowl wynosiła:

a) z miasta Warszawy . . . . rs. 1,673,518 kop. 9 3/4
b) z miast 2 i 3 rzędu . . . . . „ 653,106 „ 46

Łącznie rs. 2,326,624 kop. 55 3/4

Dochód z domów podano w wielu miejscach niski; tak np. z niektórych domów w Sandomierzu podano półrocznie kop. 50, a w ogólności domów, z których połowa dochodu nie wynosiła rsr. 80, było przeszło 16000 (w saméj Warszawie przeszło 450). Gdyby z takich domów brany był podatek od dochodu, to one płaciłyby mniéj, niż podobne domy w miastach 4 i 5 rzędu, od których projektowano podatek po rs. 4. Aby temu zaradzić, zaprojektowała Kommissya Skarbu, iżby z domów, z których nie wykazano na połowę dochodu rs. 80, brany był podatek roczny rs. 4.

Po zebraniu spisów, przedstawiono projekt do Ustawy i Taryffy, które zyskały potwierdzenie Ukazem Najwyższym z dnia 3 (15) Czerwca 1858 roku.

РОСПИСЬ ОКЛАДАМЪ СЛѢДУЮЩАЯ:

Наименованіе мѣста и рода предметовъ, подлежащихъ подымной подати и шарварковому сбору.	Размѣры подымной и шарварковой подати.					
	Денежный окладъ подати съ предмета.				Процентъ отъ дохода.	
	Подымной.		Шарварковой.		Подымной.	Шарварковой.
	р.	к.	р.	к.		
А. СЕЛЕНІЯ.						
I. Дворы съ каждаго особаго жилаго дома	2	80	1	20		
II. Настоятели приходовъ съ каждаго жилаго ихъ дома . .	2	80	„	„		
III. Крестьяне:						
a) въ казенныхъ и пожалованныхъ имѣніяхъ, а равно проданныхъ Правительствомъ послѣ 1828 года съ каждой усадьбы:						
1-го разряда, имѣющаго земли болѣе 7 ½ до 45 десятинъ включительно.	2	80	1	20		
2-го разряда, имѣющаго земли отъ 1 ½ до 7 ½ десятинъ включительно.	1	40	„	60		
3-го разряда, имѣющаго земли менѣе 1 ½ десятины	„	70	„	30		
b) во всѣхъ прочихъ имѣніяхъ съ каждой усадьбы:						
1-го разряда	2	10	„	90		
2-го разряда	1	5	„	45		
3-го разряда	„	70	„	30		

TARYFFA JEST NASTĘPUJĄCA:

Wymienienie miejsca i rodzaju przedmiotów, opłacie podatku podymnego i szarwarku ulegać mających.	Stopa podatku podymnego i szarwarku					
	Wysokość pieniężna podatku od przedmiotu				Wysokość procentu od dochodu	
	Jako Podymne		Jako Szarwark		Jako podymne	Jako Szarwark
	rs.	k.	rs.	k.		
A. WSIE.						
I. Dwory od każdego oddzielnego domu	2	80	1	20		
II. Probostwa i Plebanje od każdego ich mieszkalnego domu.	2	80	„	„		
III. Włościanie:						
a) w dobrach rządowych i rozdarowanych, oraz przez Rząd po roku 1828 sprzedanych, od każdéj siedziby:						
klassy I, mającéj gruntu więcéj niż 7 ½ dziesiatyn aż do włącznie 45 .	2	80	1	20		
klassy II, mającéj gruntu od 1 ½ dziesiatyny do włącznie 7 ½ . . .	1	40	„	60		
klassy III, mającéj gruntu mniéj niż 1 ½ dziesiatyn	„	70	„	30		
b) w dobrach wszelkich innych od każdéj siedziby:						
klassy I	2	10	„	90		
klassy II	1	5	„	45		
klassy III	„	70	„	30		

В. ГОРОДА:						
I. Города 1, 2 и 3 разрядовъ:						
во первыхъ: отъ половины годоваго дохода съ строеній:						
a) приходскихъ Священниковъ .	,,	,,	,,	,,	3,75	,,
b) всѣхъ прочихъ	,,	,,	,,	,,	3,75	1,25
во вторыхъ: съ тѣхъ строеній, съ ко-рыхъ половина годоваго дохода не даетъ 4 р. с. процентовъ для подати,						
а именно:						
a) приходскихъ Священниковъ .	2	80	,,	,,		
b) всѣхъ прочихъ	2	80	1	20		
II. Города 4 и 5 разрядовъ и торговые посады:						
a) приходскіе Священники съ каждаго жилаго ихъ дома . . .	2	80	,,	,,		
b) всѣ прочіе владѣльцы съ каждаго отдѣльнаго дома	2	80	1	20		

Подымная подать съ шарваркомъ, по этой росписи, начала взиматься съ 1859 года. По Высочайшему указу 30 Декабря (11 Января) 186$^4/_5$ года, увеличена на 50% подымная подать съ городовъ, съ господскихъ дворовъ по селеніямъ и съ домовъ приходскихъ Священниковъ, но увеличеніе это не внесено въ бюджетъ на 1865 годъ.

Въ этомъ бюджетѣ показана подымная подать суммою 1,739,645 р. 20$^1/_2$ коп. с., которую, по расчету, сдѣланному Коммисіею Финансовъ въ 1863 году, круглымъ числомъ, можно подраздѣлить слѣдующимъ образомъ:

B. MIASTA.						
I. Miasta 1, 2 i 3 rzędu:						
naprzód: od połowy rocznego dochodu z zabudowań:						
a) probostw i plebanij . . .	,,	,,	,,	,,	3,75	,,
b) wszelkich innych	,,	,,	,,	,,	3,75	1,25
powtóre: od tych zabudowań, których połowa rocznego dochodu nie daje na podatek procentu rs. 4, a mianowicie:						
a) probostw i plebanij . . .	2	80	,,	,,		
b) wszelkich innych	2	80	1	20		
II. Miasta 4 i 5 rzędu, i osady targowe:						
a) probostwa i plebanje od każdego ich mieszkalnego domu . .	2	80	,,	,,		
b) wszyscy inni posiadacze od każdego oddzielnego domu	2	80	1	20		

Pobór podymnego łącznie z szarwarkiem podług téj Taryffy wprowadzony został w wykonanie od początku roku 1859. Ukazem Najwyższym z dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 roku podwyższono o 50% podymne: z miast, z domów dworskich po wsiach, i z domów probostw, ale podwyżka ta nie weszła do budżetu 1865 r.

W budżecie tym mieści się podymne w summie rs. 1,739,645 kop. 20½, którą w proporcyi do rozrachunku w roku 1863 przez Kommissyę Skarbu dopełnionego, podzielić można w kwotach zaokrąglonych jak następuje:

по селеніямъ:

съ дворовъ господскихъ и приходскихъ Священниковъ 470,000 р. с.
съ крестьянъ . . . . 839,000 „

по городамъ:

съ Варшавы . . . . 84,000 р. с.
съ 45 городовъ 2 и 3 разрядовъ . . . . 77,000 „
съ городовъ 4 и 5 разрядовъ и съ торговыхъ посадовъ 270,000 „

Подымная подать взимается въ два срока въ Мартѣ и Сентябрѣ мѣсяцахъ.

ЧОПОВАЯ и ПРЕЖНЯЯ МЕЛЬНИЧНАЯ ПОДАТИ.

Чоповая подать, иначе называемая шеленжною, составляетъ 10%-ную подать съ дохода отъ продажи напитковъ въ той части Царства Польскаго, которая принадлежала прежде къ Великому Княжеству Литовскому. Первоначально была она назначаема на извѣстный періодъ времени, и обращена въ постоянную только на основаніи Положенія 1775 года.

Мельничная подать взимается въ той же части края, что и чоповая, въ силу Положенія о податяхъ, изданнаго въ 1776 году для Великаго Княжества Литовскаго.

Обѣ эти подати взимаются совокупно, на основаніи прежнихъ податныхъ реестровъ, въ которыхъ онѣ соединены. Поэтому нельзя познать: кто платитъ только чоповую, а кто только мельничную подать, или же—кто платитъ и ту и другую. Сборъ обѣихъ этихъ податей производится только въ уѣздахъ Августовской губерніи, кромѣ Ломжинскаго, и въ уѣздѣ Бяльскомъ, Люблинской губерніи.

По бюджету 1865 года, эти подати, вмѣстѣ съ канономъ съ мельницъ, составляютъ 10,325 р. $2\frac{1}{2}$ к. с. и взимаются:

1. въ одинъ срокъ:

a) Январьскій въ Варшавѣ;

b) Іюньскій въ Мѣховскомъ уѣздѣ;

z Wsiów:

od dworów i probostw . . . . rs. 470,000.
od włościan . . . . rs. 839,000.

z Miast:

z Warszawy . . . . rs. 84,000.
z 45 miast 2 i 3 rzędu . . . . rs. 77,000.
z miast 4 i 5 rzędu i osad targowych . . . . . . rs. 270,000.

Podymne pobiera się w dwóch ratach w Marcu i we Wrześniu.

CZOPOWE i MŁYNOWE DAWNE.

Czopowe zwane inaczéj Szelężnem, jest to podatek 10% od dochodu z wyszynku trunków, w części Królestwa należącéj dawniéj do Wielkiego Księstwa Litewskiego. Początkowo wskazywany on był na pewien przeciąg czasu, dopiero przeszedł w stały na zasadzie Ustawy z roku 1775.

Młynowe pobiera się w tejże co i czopowe części kraju, na mocy Ustawy podatku wydanéj w r. 1776 Wielkiemu Księstwu Litewskiemu.

Obadwa te podatki pobierają się łącznie na podstawie dawnych regestrów bierczych, w których je złączono. Nie można więc wiedzieć kto płaci tylko czopowe, a kto tylko młynowe, lub też kto płaci jedno i drugie. Pobór obudwóch tych podatków wykonywa się tylko w powiatach gubernii Augustowskiéj prócz Łomżyńskiego, i w Gubernii Lubelskiéj w powiecie Bialskim.

Podług budżetu 1865 roku wynoszą te podatki razem z kanonem z młynów rs. 10,325 kop. 2½, a pobierają się:

1. w jednéj racie:

a) Styczniowéj w mieście Warszawie,

b) Czerwcowéj w powiecie Miechowskim,

2. въ два равные срока:

a) въ Январѣ и Іюнѣ, въ уѣздахъ: Кѣлецкомъ, Олькушскомъ и Стопницкомъ, а равно въ губерніяхъ: Варшавской, Люблинскй и Плоцкой.

b) въ Мартѣ и Сентябрѣ мѣсяцахъ, въ уѣздахъ: Сандомирскомъ, Опатовскомъ, Радомскомъ и Опочинскомъ, а также въ губерніи Августовской.

КАНОНЪ съ МЕЛЬНИЦЪ.

Съ мельницъ взимаются въ казну Царства Польскаго разнаго рода подати. Однѣ мельницы платятъ подать офяру, другія платятъ прежнюю мельничную, третьи, находящіяся въ имѣніяхъ казенныхъ, обложены арендным чиншемъ, а остальныя платятъ подать, называемую канонъ съ мельницъ. Установленъ онъ прусскимъ правительствомъ, министерскими предписаніями отъ 28 Декабря 1798, отъ 27 Сентября 1805 и отъ 18 Іюня 1806 года. Взимается съ мельницъ мукомольныхъ — съ каждаго жернова или постава, а съ лѣсопиленъ—съ каждой пилы, въ слѣдующемъ размѣрѣ:

1. въ мельницахъ, лѣсопильняхъ водяныхъ и паровыхъ, какъ въ селеніяхъ, такъ и въ городахъ, по 4 р. 50 к. с.;

2. въ вѣтренныхъ и воловыхъ мельницахъ:

a) въ Варшавѣ	по 4	р. 50	к. с.
b) въ городахъ большихъ	„ 2	„ 70	„
c) въ городахъ меньшихъ	„ 2	„ 25	„
d) въ селеніяхъ	„ 2	„ 70	„

Не взимается канонъ съ мельницъ, находящихся при рукодѣльныхъ заведеніяхъ и составляющихъ часть ихъ механизма, какъ-то: при бумажныхъ, прядильныхъ и т. п. заведеніяхъ.

Однакожъ солодовники, существующіе при винокуренныхъ и пивоваренныхъ заводахъ, не освобождены отъ канона, такъ-какъ ихъ можно употреблять для размола зерноваго хлѣба на муку. Съ мельницъ въ казенныхъ имѣніяхъ, состоящихъ въ вѣчномъ или

2. w dwóch równych ratach:

a) w Styczniu i Czerwcu, w powiatach: Kieleckim, Olkuskim i Stopnickim, oraz w guberniach Warszawskiéj, Lubelskiéj i Płockiéj.

b) w Marcu i Wrześniu, w powiatach: Sandomierskim, Opatowskim, Radomskim i Opoczyńskim, oraz w całéj gubernii Augustowskiéj.

KANON z MŁYNÓW.

Z młynów w Królestwie róznego rodzaju opłaty wnoszone są do Skarbu. Z jednych, dochód ponosi podatek ofiary, inne, płacą młynowe dawne, inne znowu, w dobrach rządowych położone, wnoszą czynsz dzierżawny, inne nakoniec opłacają podatek zwany kanon z młynów. Postanowił go Rząd Pruski reskryptami Ministeryalnemi z d. 28 Grudnia 1798 roku, z dnia 27 Września 1805 r. i z dnia 18 Czerwca 1806 roku. Pobiera się on z młynów zbożowych z każdego kamienia lub gangu, a z tartaków z każdéj piły, w stopie następującéj:

1. w młynach i tartakach wodnych i parowych, tak we wsiach jak w miastach, po rs. 4 kop. 50.

2. w wiatrakach i deptakach:

a) w Warszawie po . . . . rs. 4 kop. 50.
b) w miastach większych po . . . . rs. 2 „ 70.
c) w mniejszych po . . . . rs. 2 „ 25.
d) we wsiach po . . . . rs. 2 „ 70.

Nie pobiera się kanonu od młynów będących przy rękodzielniach, a stanowiących część składową ich mechanizmu, jako to: przy papierniach, przędzalniach i t. p.

Młyny wszakże słodowniki, przy gorzelniach i browarach istniejące, nie są wolne od opłaty, jako mogące być używane do

временномъ арендномъ содержаніи съ платою чинша, канонъ не всюду взимается, что не основательно, ибо чиншъ составляетъ плату за пользованіе имуществомъ не собственнымъ, а канонъ есть подать, наложенная на мукомольныя или пильныя мельницы, какъ на промышленныя заведенія, независимо отъ того, чью составляетъ онъ собственность и кто занимается промысломъ: самъ ли владѣлецъ или арендаторъ заведенія.

mielenia zboża na mąkę. Od młynów w dobrach rządowych, wieczyście lub czasowo za opłatą czynszu wydzierżawionych, kanon nie wszędzie pobiera się, co nie jest właściwem, bo czynsz jest to opłata za używanie posiadłości nie własnéj, a kanon jest podatek nałożony na młyn lub tartak, jako na zakład przemysłowy, bez względu na to, czyją on jest własnością, i czy przemysł przez samego właściciela, czy też przez dzierżawcę jest wykonywany.

ОФЯРА.

Распоряженія, изданныя прежнимъ правительствомъ Царства.

До 1789 года землевладѣльцы здѣшняго края, то есть духовенство и дворяне, не платили никакой поземельной подати, кромѣ единовременныхъ или на извѣстное время установленныхъ наборовъ. Въ 1789 году потребности казны побудили сеймъ наложить на духовныя и свѣтскія имѣнія поземельную подать, названную офярою, которая должна была взиматься соразмѣрно чистому доходу съ имѣній. Впослѣдствіи изданы были сеймовыя постановленія относительно имѣній, принадлежащихъ ордену Мальтійскихъ рыцарей, диссидентскому и греческому духовенству, и такихъ, которыя не имѣли 10 корцевъ посѣва, равно относительно имѣній перешедшихъ въ вѣдѣніе казны, по силѣ Вѣнской конвенціи, отъ галиційскаго духовенства, и наконецъ относительно войтовствъ въ имѣніяхъ Сѣверскаго княжества, принадлежавшаго прежде краковскимъ Епископамъ.

Эти основныя постановленія, относящіяся къ подати офяра, суть слѣдующія:

№ 1.

Сеймовое постановленіе 6-го Апрѣля 1789 года, ст. 41, подъ заглавіемъ: „Вѣчная офяра въ провинціяхъ обоихъ народовъ на усиленіе средствъ края.“

Такъ-какъ, при установленіи временной подати, Мы предварили, что приступимъ къ установленію постоянныхъ и вѣчныхъ податей; то, желая скорѣе видѣть этотъ законъ въ дѣйствіи, мы Король, съ общаго согласія соединенныхъ сословій, постановляемъ,

OFIARA.

Rozporządzenia wydane za rządu dawnego Królestwa.

Przed rokiem 1789 właściciele dóbr ziemskich w kraju tutejszym, to jest duchowieństwo i szlachta, nie płacili żadnego podatku gruntowego, prócz poborów na raz jeden lub na pewien oznaczony czas postanawianych. W roku 1789 potrzeba Skarbu spowodowała Uchwałę Sejmową, ustanawiającą z dóbr duchownych i świeckich podatek gruntowy, nazwany ofiarą, pobierać się mający w stosunku do wynalezionego czystego dochodu z dóbr. Wydano następnie Uchwały Sejmowe co do dóbr, należących do zakonu Kawalerów Maltańskich, do duchowieństwa dyssydentskiego i greckiego, i takich które nie miały 10 korcy wysiewu, co do dóbr po duchowieństwie galicyjskiem na Skarb z mocy Konwencyi Wiedeńskiéj zajętych, i co do wójtostw w dobrach należących do Księstwa Siewierskiego, będącego dawniéj uposażeniem Biskupów Krakowskich.

Zasadnicze te przepisy do podatku ofiary są następujące:

N° 1.

Uchwała Sejmowa z dnia 6 Kwietnia 1789 r. punkt 41, pod tytułem: Ofiara wieczysta prowincyów Obojga Narodów na powiększenie sił krajowych.

Gdy w ustanowieniu podatku doczesnego ostrzegliśmy sobie, iż do trwałych i wieczystych podatków przystąpimy; przeto chcąc co prędzéj uskutecznione widzieć to prawo, My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, stanowimy: iż dobra nasze

что наши королевскія привилегированныя имѣнія, въ пожизненномъ владѣніи находящіяся и уплачивающія кварту, будутъ платить двѣ кварты по новой люстраціи; экспектанты, какъ тѣ которые уже правомъ экспектативы пользуются, такъ равно и ожидающіе этого права, помѣщенные въ конституціяхъ 1775 и 1776 года, будутъ платить двѣ кварты съ половиною, по новой люстраціи; въ королевщинахъ же, отданныхъ въ 1775 году въ эмфитевтическое владѣніе, тѣ, которые этимъ правомъ уже пользуются, тотчасъ послѣ новой люстраціи, а тѣ, которые только будутъ о немъ ходатайствовать,—со времени пріобрѣтенія этого права, по имѣющей нынѣ воспослѣдовать люстраціи, будутъ платить три кварты съ половиною. Относительно же имѣній и всякихъ постоянныхъ и вѣрныхъ доходовъ духовныхъ,—такъ-какъ высокопочтенное духовенство, не нарушая прежнихъ обыкновеній и обрядовъ церкви нашей, жертвуетъ добровольно двадцать процентовъ своихъ доходовъ, а также обезпеченное закономъ, состоявшимся въ Гроднѣ въ 1784 году subsidium charitativum, то мы Король и соединенныя сословія Рѣчи-посполитой, принимая охотно таковое пожертвованіе, желаемъ передать въ книгахъ нашихъ законовъ отдаленнѣйшему потомству нашу искреннюю признательность за столь щедрую и примѣрную помощь въ чрезвычайныхъ потребностяхъ Рѣчи-посполитой. Впрочемъ Священники, имѣющіе попеченіе о душахъ человѣческихъ и которыхъ вѣрный и постоянный годовой доходъ не превышаетъ двухъ тысячъ злотыхъ, равно монастыри, содержащіе на свой счетъ, съ разрѣшенія Эдукаціонной Коммисіи, общественныя училища, по крайней мѣрѣ съ тремя учителями, въ коихъ до сего времени дѣйствительно преподаются и впередъ будутъ преподаваемы науки, а также монашествующія общежитія, по своему чину и призванію занимающіяся общественнымъ воспитаніемъ, платить будутъ такую лишь подать, какая будетъ наложена на шляхетскія имѣнія. Монастырямъ же, которые примутъ на себя обязанность, съ разрѣшенія Эдукаціонной Коммисіи, содержать на свой счетъ общественныя училища, Казенная Коммисія, по сношеніи съ Эду-

Królewskie uprzywilejowane, w dożywotnim dzierżeniu zostające, które kwarty opłacają, dwie kwarty podług nowéj lustracyi płacić będą; expektanci tak ci, którzy są w possessyi prawa expektatywy, jako i oczekujący prawa tego, umieszczeni w konstytucyach 1775 i 1776, mają płacić pół trzeciéj kwarty, podług nowéj lustracyi, z królewszczyzn zaś prawem emfiteutycznem w roku 1775 oddanych, to jest ci, którzy za prawem emfiteutycznem już posiadają, zaraz po odbytéj nowéj lustracyi, a ci którzy dochodzić dopiero będą, od czasu wnijścia w toż prawo, według teraz nowo nastąpić mającéj lustracyi, pół czwartéj kwarty opłacać będą. Z dóbr zaś i dochodów wszelkich stałych i pewnych duchownych, gdy przezacne duchowieństwo dwadzieścia od sta procentu od swych dochodów, oraz subsidium charitativum prawem 1784 roku w Grodnie zabezpieczone, nie ubliżając dawnym zwyczajom i obrządkom Kościoła naszego dobrowolnie ofiaruje, My Król i Stany Skonfederowane Rzeczypospolitéj takową ofiarę mile przyjmując, uprzejmą wdzięczność naszą za tak chojne i przykładne nagłych Rzeczypospolitéj potrzeb zasilenie, najpóźniejszéj potomności w księgach praw Naszych podaną mieć chcemy; Plebani jednak curam animarum mający, którzy więcéj nad dwa tysiące złotych rocznéj, pewnéj i stałéj intraty nie mają, i te klasztory, które szkoły publiczne przynajmniéj o trzech professorach, i od Kommissyi Edukacyjnéj approbowane, kosztem swoim utrzymują i po dziś dzień aktualnie uczą, i uczyć będą, równie jako i zgromadzenia do edukacyi publicznéj z reguły i powołania swego przeznaczone, taki tylko podatek, jaki na dobra ziemskie włożony będzie, opłacać mają. Tym zaś klasztorom, które za urządzeniem Kommissyi Edukacyjnéj utrzymać swym kosztém szkoły publiczne podejmą się, Kommissya Skarbowa, zniosłszy się z Kommissyą Edukacyjną, uczyni rzeczonym klasztorom allewiacyę podatków, w miarę wydatków na edukacyę publiczną od nich podjętych. Fundusze na Seminaria Diaecesana do edukacyi tylko kapłanów swieckich, wikaryuszów, mansyonarzów, ad curam animarum należących, i pięćset złotych tylko na osobę dochodu mają-

дукаціонною Коммисіею, облегчитъ подать, соразмѣрно издержкамъ, понесеннымъ сими монастырями на общественное воспитаніе. Капиталы епархіальныхъ семинарій, предназначенные на обученіе Священниковъ, викаріевъ, мансіонаріевъ, принадлежащихъ къ curam animarum и имѣющихъ всего пятьсотъ злотыхъ дохода, больницы для подкидышей, больныхъ и нищихъ, состоящія подъ чьимъ бы ни было надзоромъ и издерживающія весь процентъ на призрѣніе больныхъ и нищихъ, равно фундуши и конвикты для бѣдныхъ учениковъ, а также Священники обоихъ обрядовъ, не имѣющіе ни десятины, ни какихъ-либо суммъ, ни крѣпостныхъ крестьянъ и пользующіеся одною землею, освобождаются отъ подати, установленной настоящимъ сеймомъ. Монастыри мужескіе и женскіе, имѣющіе всего двѣ тысячи злотыхъ годоваго дохода, будутъ платить одну земскую подать. А какъ высокопочтенное духовенство всѣхъ обрядовъ изъявило готовность сдѣлать по всей справедливости новую раскладку subsidii charitativi, сообразно доходу, сану и значенію каждаго, то, согласно съ сею похвальною мыслію, дозволяемъ сдѣлать таковую раскладку пропорціонально доходамъ, какіе будутъ исчислены съ имѣній и со всѣхъ постоянныхъ и вѣрныхъ доходовъ всего духовенства (освобождая отъ платежа subsidii charitativi Священниковъ римско-католическихъ, которые получаютъ всего тысячу злотыхъ дохода, и обязаны вносить земскую подать), съ тѣмъ, чтобы, по исчисленіи доходовъ, соотвѣтственный имъ податной процентъ былъ опредѣленъ къ первому сроку слѣдующаго 1790 года, въ видѣ subsidii charitativi collegio Episcoporum, и чтобы тарифы по каждой епархіи представлены были казеннымъ Коммисіямъ обоихъ народовъ, каждымъ епархіальнымъ Епископомъ, сборъ же по онымъ возлагаемъ на сказанныя Коммисіи. Священниковъ русскаго обряда обязываемъ вносить subsidium charitativum, а вмѣсто того воспрещаемъ брать съ нихъ cathedratici, подъ наблюденіемъ каждаго суда. Но, такъ-какъ всѣ капиталы и имѣнія, которые принадлежали епископствамъ, епархіямъ, опатствамъ, капитуламъ, монастырямъ и разнымъ учрежденіямъ того и другаго обряда, отошли

cych, szpitale dla podtrzutków, chorych i ubogich pod czyimkolwiek dozorem zostające, a które całkowity procent na opatrywanie chorych i ubogich obracają, oraz fundusze i konwikty ubogich studentów, tudzież Plebanów utriusque ritus bez dziesięciny, cujusvis tituli summ, i poddanego na szczególnych funduszach samego gruntu zostających, od podatku na teraźniejszym Sejmie ustanowionego, uwalniamy. Klasztory zaś utriusque sexus dwa tysiące złotych tylko dochodu rocznego na całe zgromadzenie mające, podatek ziemiański tylko opłacać będą. A że przezacne duchowieństwo cujuscunque ritus, chcąc okazać sprawiedliwość do intraty każdego cujusvis dignitatis, gradus et tituli duchownego, stosowne subsidii charitativi rozłożenie na nowo uczynić oświadcza; więc stosując się do tak chwalebnéj myśli, dozwalamy tenże układ w proporcyą intrat z dóbr i dochodów stałych i pewnych wyprowadzić się mających całego Duchowieństwa (z uwolnieniem od opłaty subsidii charitativi Plebanów ritus latini tysiąc złotych tylko intraty mających, a podatek ziemski opłacać winnych) a to po wynalezieniu intrat, na podatek ustanowionego procentu, na pierwszą ratę roku następującego 1790, quo ad subsidium charitativum collegio Episcoporum uskutecznić, i taryffy każdéj dyecezyi, Kommissyom Skarbowym Obojga Narodów, oddać każdy distinctim z swojéj dyecezyi Biskup obowiązany będzie, czego wybieranie, tymże Kommissyom Skarbowym zlecamy; ruskiego zaś obrządku Plebanów do opłaty subsidii charitativi obligujemy, a natomiast wybieranie cathedratici zakazujemy, pod animadwersyą każdego Sądu. Ponieważ zaś summy i dobra wszystkie i wszelkie które od biskupstw, dyecezyów, opactw, kapituł, klasztorów i różnych fundacyj utriusque ritus a corpore Reipublicae po roku 1773 odpadłych, za konwencyą z dworem Wiedeńskim konstytucyą 1786 roku potwierdzoną, powróciły do rozrządzenia Rzeczypospolitéj; przeto też dobra i summy z ich prowentami choćby i kadukami zajęte były (które ex nunc znosimy) na fundusz wojska obrócone mieć chcemy, i tych dochodzenie Kommissyi Skarbowéj Koronnéj zlecamy, wyjąwszy części przez Najprzewiele-

послѣ 1773 отъ Рѣчи-посполитой, а по конвенціи съ Вѣнскимъ дворомъ, утвержденной конституціею 1786 года, поступили вновь въ распоряженіе Рѣчи посполитой; то таковыя имѣнія и капиталы съ доходами, хотя бы взяты были по кадуковому праву (которое отнынѣ отмѣняемъ), должны быть обращены на содержаніе войскъ. Отысканіе этихъ суммъ возлагаемъ на Коронную Казенную Коммисію, за исключеніемъ тѣхъ капиталовъ, относительно коихъ послѣдовали распоряженія Высокопреосвященнѣйшаго Князя Примаса; дѣйствительность же этихъ распоряженій мы предоставляемъ нашему рѣшенію, не касаясь, впрочемъ, приходскихъ церквей, пребендъ и альтарій въ Польшѣ, обезпеченныхъ прежними эрекціями и законами. Столь многія бѣдствія и потери, которымъ подверглось наше отечество, достаточно убѣждаютъ насъ, что, давая мало на общую защиту края, мы подвергаемъ опасности себя и достояніе наше; а потому, слѣдуя примѣру нашихъ предковъ и любовь къ отечеству ставя выше любви къ самимъ себѣ, единодушно постановляемъ: что всѣ земскія вотчинныя имѣнія, для защиты края, будутъ платить въ казну десятую часть постоянныхъ и вѣрныхъ своихъ доходовъ. О ленныхъ же и суммовыхъ староствахъ, обезпеченныхъ постановленіями сеймовыхъ коммисій и конституціями, Казенныя Коммисіи обоихъ народовъ представятъ намъ соединеннымъ сословіямъ табели съ документами принадлежащихъ имъ правъ, въ продолженіе шести недѣль, считая со дня сдѣланной Коммисіями публикаціи. Что касается вотчинно-ленныхъ имѣній въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ, то, оставляя оныя неизмѣнно при всѣхъ правахъ и преимуществахъ, постановляемъ, что тѣ изъ нихъ, которыя актомъ уніи, Литовскимъ статутомъ и конституціями 1661 и 1677 года, сравнены съ помѣстными шляхетскими имѣніями, будутъ платить десятый грошъ, наравнѣ съ имѣніями вотчинными, что также распространяется и на имѣнія коронныя.

bniejszego Książęcia Prymasa rozrządzone, których rozrządzeń ważność decyzyi Naszéj zostawujemy, nie zajmując jednak żadnych funduszów kościołów parafialnych, prebend i altaryi w Polsce będących, erekcyami dawnemi i prawami zabezpieczonych. Tyle rodzajów klęsk i utrat, które ojczyzna nasza poniosła, wystarczają do przeświadczenia naszego, iż oszczędzając na ogólną kraju obronę siebie i wszystko nasze, niebezpieczne zostawujemy, a przodków naszych wzbudzeni przykładem, miłość ojczyzny przekładając nad miłość siebie samych jednomyślnie postanawiamy: iż wszystkie dobra ziemskie dziedziczne część dziesiątą stałych i pewnych intrat do Skarbu publicznego na utrzymanie obrony kraju opłacać będą. Lennych zaś i summowych Starostw dekretami Kommissyj Sejmowych i Konstytucyami zabezpieczonych, tabelle z dowodami praw Kommissye Skarbowe obojga narodów Nam Stanom Sejmującym w przeciągu niedziel sześciu od daty obwieszczenia przez Kommissye uczynionego, do wiadomości podadzą. Co zaś do dóbr dziedziczno-lennych, w Wielkiem Księstwie Litewskiem będących, zachowując je w całkowitych prerogatywach te, które porównane są Aktem Unii, Statutem Litewskim i Konstytucyami 1661 i 1677 roku z dobrami ziemskiemi opłacać będą dziesiąty grosz tak, jak dobra dziedziczne, co i do korony rozciągamy.

№ 2.

Сеймовое постановленіе 30 Мая 1789 г. ст. 50, подъ заглавіемъ: „О порядкѣ исчисленія офяры съ земскихъ и духовныхъ имѣній въ Коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ.“

Посвятивъ часть доходовъ нашихъ на удовлетвореніе нуждъ отечества и на сохраненіе народной свободы, желаемъ въ защищаемомъ отечествѣ видѣть себя безопасными и не сомнѣваемся, что пожертвованія, сдѣланныя на эту защиту, тѣмъ вѣрнѣе будутъ вносимы въ казну каждымъ гражданиномъ, что недочетъ по онымъ, уменьшая государственныя средства, вовлекъ бы насъ въ горестное возобновленіе испытанныхъ бѣдствій, или же побудилъ бы къ новымъ пожертвованіямъ для отечества. Во избѣжаніе подобныхъ, хотя неожиданныхъ испытаній, для исчисленія общихъ доходовъ съ земскихъ духовныхъ и свѣтскихъ имѣній и для вычета изъ сихъ доходовъ частей, пожертвованныхъ на сформированіе войскъ, назначаемъ Коммисіи въ каждомъ воеводствѣ, землѣ и уѣздѣ. Хотя же по давнимъ законамъ и обычаямъ, а равно по республиканскому составу правленія, Коммисары избираются обывателями каждаго по принадлежности Воеводства, имѣя, однако, въ виду необходимость скорѣйшаго удовлетворенія нуждамъ Рѣчи-посполитой, дѣлаемъ измѣненіе не въ примѣръ будущему времени и назначаемъ слѣдующихъ Коммисаровъ:

(Здѣсь обозначены имена и фамиліи Коммисаровъ.)

1. Въ города, по принадлежности каждаго воеводства, земли или уѣзда, выше назначенные Коммисары должны прибыть къ 1-му Іюля сего тысяча-семьсотъ-восемдесятъ-девятаго года, увѣдомивъ посредствомъ перваго Коммисара повѣстками, за двѣ недѣли впередъ, о времени, въ которомъ приходы должны приступать по очереди къ показанію своихъ доходовъ, Коммисары же обязаны окончить свои дѣйствія не позже послѣдняго числа Сентября.

N° 2.

Uchwała Sejmowa z dnia 30 Maja 1789 r. punkt 50, pod tytułem: „Sposób wynalezienia ofiary z dóbr ziemskich i duchownych w Koronie i w Wielkiem Księstwie Litewskiem.“

Gdyśmy już ku zmocnieniu ojczyzny naszéj i utrzymaniu narodowéj wolności części z dochodów naszych przeznaczyli, jako w obronnéj ojczyznie nas samych bezpiecznych widzieć żądamy, tak nie wątpiemy, iż części na wspomnioną obronę ofiarowane tym wierniéj do Skarbu publicznego przez każdego obywatela wnoszone będą, iż ujma z onych stając się ujmą dostarczeń publicznych, wracałyby nas albo smutnym powtórzeniom doznanych dotkliwości, albo nas zniewoliła do czynienia nowych ofiar ojczyznie. — Takich jednak lubo niespodzianych chroniąc się doświadczeń, dla wyexaminowania ogólnych intrat z dóbr ziemskich duchownych i świeckich, a z nich wyłączenia części na uchwolane wojsko ofiarowanych, do każdego województwa, ziemi i powiatu oznaczamy Kommissye. A lubo podług dawnych praw i zwyczajów oraz składu republikańskiego Rządu wybór Kommissarzy do obywatelów każdego respective województwa należy, mając jednak wzgląd na rychłe zaradzenie potrzeb Rzeczypospolitéj pro hac sola vice et nunquam practicanda, następujących wyznaczamy Kommissarzy:

(Tu następują imiona i nazwiska kommissarzy.)

1. Do każdego województwa, ziemi, lub powiatu, wyżéj wyznaczeni Kommissarze zjechać się mają na dzień 1 Lipca roku teraźniejszego tysiącznego siedmsetnego ośmdziesiątego dziewiątego do miast respective swoich, uwiadomiwszy przez pierwszego Kommissarza, poprzedzonemi na dwie niedziel innotescencyami, o terminie kolejnym przez dnie wyznaczone parafiów przystępowaniu do intrat swoich pokazania; Kommissarze zaś czynność swoją najdaléj na ostatni dzień Września zakończyć mają.

2. Коммисары, назначенные настоящимъ постановленіемъ, должны дать присягу по нижеслѣдующей формѣ, — первый по списку Коммисаръ въ присутствіи товарищей, прочіе же, передъ лицемъ перваго, въ присутствіи обывателей.

Форма присяги для Коммисаровъ.

„Я NN. клянусь Господу Богу, въ Троицѣ Святой едино„сущному, въ томъ, что по совѣсти, безъ пристрастія дружбы и „безъ ненависти, не увлекаясь никакимъ даромъ, либо обѣща„ніемъ, изслѣдую постоянный доходъ каждаго обывателя, соглас„но обычаю, принятому при продажѣ имѣній, и по правиламъ ны„нѣшняго закона; а гдѣ замѣчу ошибку, или умышленное умень„шеніе, либо утайку, не замедлю предостеречь о томъ и сдѣлать „надлежащее внушеніе; по совершеніи же таковаго строгаго „изслѣдованія, владѣльца или управляющаго допущу къ присягѣ, „относительно вѣрности дохода, а также порядкомъ, принятымъ „при продажѣ имѣній, справедливо опредѣлю стоимость продук„товъ. Такъ мнѣ Господь Богъ да поможетъ.“

3. По открытіи такимъ образомъ Коммисіи, Коммисары прежде всего, согласно обычаямъ воеводства, земли, или уѣзда, составятъ таксу барщины, работъ или хлѣба и всего, что составляетъ доходъ, кромѣ предметовъ, изъятыхъ ниже, съ тѣмъ, чтобы, не дѣлая особой по каждой деревнѣ оцѣнки, принято было въ основаніе общее, для всего уѣзда установленное правило, соблюдая различіе цѣнъ по положенію уѣздовъ. Еслибы же всѣ Коммисары не могли постоянно присутствовать, въ такомъ случаѣ возлагается на нихъ обязанность войти между собою въ соглашеніе, за подписью всѣхъ, кто именно въ какое время долженъ присутствовать, съ оговоркою, что присутствующіе должны всегда находиться въ количествѣ шести, комплектъ же долженъ заключать не менѣе пяти, считая въ томъ числѣ одного духовнаго; а еслибы духовный не прибылъ, гражданскіе Коммисары сами составятъ комплектъ;

2. Kommissarze niniejszym prawem wyznaczeni w przytomności obywatelów przed pierwszym z porządku, a pierwszy w przytomności kolegów wykonać mają przysięgę, w rotę niżéj przepisaną.

Rota przysięgi dla Kommissarzów.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu w Trójcy Swiętéj jedyne„mu, jako rzetelnie bez faworu przyjaźni, ani nienawiści, ani nie „uwodząc się żadnym datkiem lub obietnicą każdego obywatela „intratę stałą, stosownie do zwyczaju przy sprzedaży dóbr uży„wanego, i podług opisów teraźniejszego prawa egzaminować będę, „a gdzie bym spostrzegł omyłkę, czyli umyślnością zmniejszenie, „lub zatajenie, ostrzedz i zreflektować nie zaniedbam, a dopiero „po takiem ścisłem wyexaminowaniu właściciela lub dyspozytora „do zaprzysiężenia intraty przypuszczę, oraz wartość produktów, „sposobem przy sprzedaży dóbr używanym, sprawiedliwie ustano„wię, tak mi Boże dopomóż."

3. Po zafundowaniu tym sposobem Kommissyi, Kommissarze naprzód ułożą taksę pańszczyzny, robocizny, lub zboża i wszystkich rzeczy intratę składających, stosownie do zwyczaju województwa, ziemi lub powiatu, oprócz artykułów poniżéj wyłączyć się mających, aby nie czyniąc odmiennego dla każdéj wsi szacunku, generalnéj dla całego powiatu ustanowionéj trzymali się reguły, zachowując do dystynkcyi powiatów różności ceny i ich położenia. Jeżeli by zaś nie mogli wszyscy Kommissarze zawsze być przytomnymi, obowiązani będą układ między sobą uczynić, i onże podpisać, który, w którym czasie ma siedzieć, z ostrzeżeniem, aby zawsze sześciu przytomnych było, a komplet najmniéj z pięciu, łącząc w to duchownego jednego, składać się ma; a jeżeliby duchowny nie zjechał, sami swieccy komplet składać będą,

а предсѣдательствовать будетъ всегда гражданскій Коммисаръ. Къ симъ обязанностямъ и къ вышесказанному распредѣленію присутствій каждый Коммисаръ долженъ примѣняться, подъ опасеніемъ устраненія отъ общественной дѣятельности на шесть лѣтъ, развѣ препятствовать тому будетъ дѣйствительная болѣзнь, а въ такомъ случаѣ подвергшійся болѣзни долженъ увѣдомить о ней уѣздную Коммисію и потомъ подтвердить дѣйствительность оной присягою, въ присутствіи той же Коммисіи.

Если Коммисары не согласятся въ чемъ-нибудь единогласно, рѣшеніе составляется по большинству голосовъ, а въ случаѣ ихъ равенства, голосъ предсѣдательствующаго рѣшитъ дѣло.

4. Владѣлецъ, арендаторъ или управляющій имѣній духовныхъ и частныхъ долженъ представить инвентарь дохода, а гдѣ бы инвентарей не было, вѣдомости трехъ послѣднихъ лѣтъ всякаго посѣва или сбора въ фольваркахъ, по обычаю Воеводства, земли или уѣзда, либо же вѣдомости барщины и разныхъ доходовъ. Кто бы не имѣлъ вѣдомостей за три года, тотъ долженъ представить таковые по крайней мѣрѣ за два послѣдніе года, до тысяча-семьсотъ-восемдесятъ-восьмого года включительно; а кто бы за годъ до закона купилъ имѣніе, тотъ представитъ оные только за годъ своего владѣнія. По симъ инвентарямъ или вѣдомостямъ долженъ быть исчисленъ средній доходъ съ земледѣльческихъ продуктовъ, равно со всѣхъ вѣрныхъ и постоянныхъ доходовъ, сообразно обычаю, принятому въ воеводствѣ, землѣ или уѣздѣ при продажѣ имѣній. Постоянными и вѣрными доходами должно считать всѣ тѣ, которые не подлежатъ изъятію по ниже-приведеннымъ статьямъ закона. Когда инвентарь или вѣдомости будутъ признаны вѣрными и скрѣплены Коммисарами, владѣлецъ или арендаторъ, или же въ ихъ отсутствіе управляющій, или экономъ, заслуживающій довѣрія и находящійся на мѣстѣ, но не такой, который былъ бы принятъ въ видахъ показанія меньшаго дохода, съ ущербомъ казны,—исполнитъ присягу по слѣдующей формѣ:

prezydować ma zawsze swiecki, i te obowiązki oraz układ pod karą oddalenia ab activitate na lat sześć każdy Kommissarz dopełnić powinien, wyjąwszy prawdziwą chorobę, o której uwiadomić Kommissyę powiatową, a potem onęż przed tąż Kommissyą powiatową zaprzysiądz obowiązany będzie.

Gdyby zaś w której okoliczności Kommissarze unanimitate zgodzić się nie mogli, więc większością zdań decydować mają, a w przypadku równości zdań prezydujący przydaniem swéj kryski rezolwować będzie.

4. Właściciel, possessor lub dyspozytór dóbr duchownych i swieckich złożyć ma inwentarz intraty, a gdzieby inwentarzy nie było, regestra wysiewów wszelkich, lub zbioru na dworskich folwarkach podług zwyczaju województwa, ziemi lub powiatu, bądź pańszczyzny czyli robocizny i różnych przychodów trzech lat ostatnich, a jeżeliby kto nie miał trzech letnich regestrów, przynajmniéj ostatnie dwuletnie, ad annum millesimum septingentesimum octuagesimum octavum inclusive okazać powinien, a ktoby rokiem przed prawem kupił dobra, z roku tylko tego jak dziedziczy; z których inwentarzów lub regestrów wyciągnięta ma być jednoroczna średnia intrata z produktów ziemi, niemniéj z wszelkich pewnych i stałych dochodów stosownie do zwyczaju ziemi, województwa lub powiatu przy sprzedażach dóbr używanego.— Za stałe zaś i pewne intraty te wszystkie prowenjencye rozumiane mieć chcemy, które poniższemi opisami prawa wyłączone nie będą. A gdy Kommissarze za dokładny uznają inwentarz, lub regestra i te podpiszą, wtenczas właściciel lub possessor, albo w ich nieprzytomności, kommissarz lub ekonom wiary godny, a nie w celu czynienia wiadomości z umniéjszeniem intraty dla uszczerbku Skarbu przyjęty, przysięgę ma wykonać w te słowa:

„Я NN. клянусь Господу Богу, въ Троицѣ Святой едино-
„сущному, въ томъ, что показанный мною доходъ имѣнія N. ни
„въ чемъ не уменьшенъ и не утаенъ, въ ущербъ офяры для Рѣчи-
„посполитой. Такъ мнѣ Господь Богъ да поможетъ.“

Независимо отъ присяги, данной управляющимъ, экономомъ или мѣстнымъ прикащикомъ, владѣлецъ, имѣющій помѣстья въ разныхъ воеводствахъ или уѣздахъ, по мѣсту жительства, въ городѣ или земствѣ, обязанъ дать присягу въ томъ, что приказано имъ было управляющимъ и экономамъ показать доходы съ самою точною справедливостью, согласно мѣстному обычаю, и что показаніе таковыхъ доходовъ поручено было людямъ извѣстнѣйшимъ, а также, что онъ, владѣлецъ, не подговаривалъ ни лично, ни посредствомъ подчиненныхъ, показывать доходы въ ущербъ казны. Копія таковой присяги должна быть имъ же препровождена уѣзднымъ Коммисарамъ, которые помѣтятъ оную при классификаціи доходовъ его имѣній. Лица, состоящія въ государственной службѣ, могутъ дать присягу по вышепрописанной формѣ въ какомъ-нибудь городскомъ судѣ, равно и военные, состоящіе въ дѣйствительной службѣ. Кто же, до воспослѣдованія настоящаго закона, находился бы за границею и не могъ прибыть на время дѣйствій Коммисіи, тотъ обязанъ приведенную выше присягу исполнить оффиціяльнымъ порядкомъ за границею и надлежащее о томъ доказательство сообщить Воеводской Коммисіи.

Присутствующій Коммисаръ, коль скоро дойдетъ до него очередь показать доходъ съ принадлежащаго ему имѣнія, обязанъ уклониться отъ присутствія и заявить въ означенномъ выше комплектѣ товарищей, лично или посредствомъ управляющаго, либо эконома, подъ присягою, доходъ съ своего имѣнія. Если сей доходъ будетъ показанъ его экономомъ, то личную присягу онъ даетъ наравнѣ съ прочими обывателями.

Въ имѣніяхъ смежныхъ и соединенныхъ въ одинъ ключъ или помѣстье, хотябы таковыя расположены были въ нѣсколькихъ воеводствахъ, уѣздахъ или приходахъ, доходы должны быть показаны въ томъ уѣздѣ и приходѣ, гдѣ находится главное имѣніе.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu w Trójcy Świętéj jedyne-„mu, jako podana przezemnie intrata majętności N. w niczem na „pokrzywdzenie ofiary dla Rzeczypospolitéj zmniejszona i utajona „nie jest, tak mi Boże dopomóż.

Oprócz zaś przysięgi przez kommissarza lub ekonoma, lub dyspozytora miejscowego wypełnionéj, dziedzic w różnych województwach czyli powiatach mający dobra, tam gdzie mieszka w grodzie lub ziemstwie, ma przysiądz, jako kommissarzom i ekonomom zalecił, jak najsprawiedliwiéj intraty podać stosownie do zwyczaju kraju i podanie takowéj intraty najwiadomszym ludziom polecił, i do podania intraty na szkodę Skarbu ani przez siebie, ani przez subordynowane osoby nie namówił, a téj wykonanéj przysięgi gdy extrakt wyjęte odeszle Kommissarzom powiatowym, Kommissarze przy klassyfikacyi intraty dóbr jego przysięgę dopełnioną zakonotują. Osoby znajdujące się na funkcyach publicznych, mogą wykonać przysięgę wyżéj przepisaną, w którymkolwiek grodzie, co się ma rozumieć i o wojskowych służbą aktualną obowiązanych. Ktoby zaś za granicą przed niniejszem prawem znajdował się i w czasie odbywającéj się kommissyi nie mógł zjechać, za granicą przed aktami publicznemi przysięgę wyżéj przepisaną wykonać będzie obowiązany i zaświadczenie onejże do Kommissyi Wojewódzkiéj przesłać.

Gdy z kolei parafii na Kommissarza zasiadającego okazanie z dóbr jego intraty następować będzie, obowiązany na tenczas oddalić się od zasiadania i intratę z dóbr swych przed kolegami w komplecie wyżéj opisanym przez siebie, lub kommissarza, lub ekonoma okazać i zaprzysiądz, a gdy przez ekonoma intratę podawać będzie, przysięgę osobistą jak inni obywatele wykona.

Z dóbr razem chodzących i w jedną majętność lub klucz złączonych, choćby w kilku województwach, lub powiatach albo parafiach, rozciągających się, w tym powiecie i pod tą parafią okazana być winna intrata, w którym dobra klucza lub majętności

Если главное имѣніе расположено не въ томъ уѣздѣ, въ коемъ состоитъ приходъ, то оно должно числиться въ уѣздѣ, гдѣ находится, о чемъ должны быть извѣщены уѣздныя Коммисіи; при исчисленіи же дохода, Коммисіи обязаны означать ясно, къ какому уѣзду или приходу принадлежитъ каждая деревня или фольварокъ.

5. По исполненіи вышеозначенныхъ присягъ, Коммисары, при подписаніи инвентаря или вѣдомостей, запишутъ десятую часть постоянныхъ и вѣрныхъ доходовъ, то есть такихъ, которые при продажѣ имѣній принимаются за чистый доходъ, примѣняясь къ мѣстному обычаю уѣздовъ и воеводствъ, въ коихъ имѣнія находятся, и исключая изъ дохода то, что обыкновенно при продажѣ не входитъ въ постоянный доходъ.

6. Доходы съ разнаго рода мѣстныхъ промысловъ, рудниковъ, торговыхъ и мануфактурныхъ заведеній, въ земскихъ и духовныхъ имѣніяхъ, не будутъ подлежать разсмотрѣнію Коммисаровъ, развѣ только съ барщины, употребляемой на эти промыслы, которая будетъ считаться одинъ разъ и, по обычаю воеводствъ, земель и уѣздовъ, подвергнется оцѣнкѣ, а съ такой оцѣнки назначена будетъ въ пользу казны офяра; пропинація же должна быть включена въ доходъ. А какъ высокопочтенное духовенство получаемыя съ фольварковъ, вотчинныхъ и духовныхъ имѣній десятины и мешное, хлѣбомъ или деньгами, обязано показывать въ доходѣ, то каждому владѣльцу или арендатору вносимыя имъ съ фольварковъ десятины и мешное, въ хлѣбѣ или деньгахъ, должны быть исключены Коммисіею изъ дохода, служащаго основаніемъ офярѣ.

7. Въ собраніяхъ Коммисіи одинъ изъ Коммисаровъ будетъ вести журналъ, подъ заглавіемъ: „Офяра на военныя надобности съ земскихъ, духовныхъ и частныхъ имѣній уѣзда N,“ въ каковой журналъ долженъ быть внесенъ перечень составленнаго вкратцѣ дохода по каждой деревнѣ или фольварку. По окончательномъ же составленіи сего журнала и подписаніи Коммисарами, одинъ экземпляръ онаго долженъ быть отосланъ въ городской судъ для

pryncypalne leżą, nie zważając na alternatę.— W przypadku zaś gdzie pryncypalne nie w tym powiecie leżą, w którym parafia sytuowana, więc do tego powiatu należeć będą, w którym takowe dobra leżą. O czem Kommissye powiatowe nawzajem uwiadomić się powinny. A w zapisywaniu intraty wyraźnie każdą wieś lub folwark do którego powiatu lub parafii należy, Kommissye zapisywać obowiązane będą.

5. Po takowych dopełnionych przysięgach, inwentarz lub regestra intraty podpisując Kommissarze, część dziesiątą z stałych i pewnych dochodów, to jest tych, które w przedażach dóbr na intratę liczonemi są, zapiszą podług zwyczaju, ziem, powiatu, i województw, w których się te dobra znajdują. Kommissarze zaś to z intrat excypować będą, co się przy sprzedaży zazwyczaj do stałéj intraty nie podaje.

6. Z fabryk wszelkich lasowych, kopalni i innych, z handlów i rękodzieł w dobrach ziemskich i duchownych, Kommissarze do wyciągnienia intraty wdawać się nie będą, chyba z téj pańszczyzny co na nie obrócona bywa, która raz rachować się będzie i ta pańszczyzna podług zwyczaju województw, ziem i powiatów ma być oceniona, a z niéj grosz ofiarowany na rzecz Skarbu publicznego oznaczony, propinacya zaś do intraty rachowana być powinna. A że przezacne duchowieństwo dziesięciny i meszne w zbożu lub pieniądzach z folwarków z dóbr dziedzicznych i duchownych odbierane, do intrat podawać obowiązane będzie, więc każdemu dziedzicowi lub possessorowi, dziesięcinę i meszne w zbożu lub pieniądzach z folwarków, tam gdzie jest wydawana z intrat do wyciągnienia Ofiary podawać mianych, Kommissya potrąci.

7. Podczas téj zgromadzonéj Kommissyi jeden z Kommissarzów trzymać będzie protokół, pod tytułem: „Ofiara na wojsko z dóbr ziemskich, tak swieckich jako i duchownych powiatu N,” w którym protokóle wsi każdéj lub folwarku, summaryusz intraty krótko zebranéj, zapisany być powinien; a ten protokół po zakończeniu generalnym i podpisaniu Kommissarzy, jeden do grodu własnego, drugi do Kommissyi Skarbowéj odesłać należy, same zaś

принадлежности, другой—въ Казенную Коммисію, а инвентари и вѣдомости должны быть возвращены помѣщику для храненія; но они, однакоже, по дѣламъ помѣщиковъ въ городскомъ судѣ не могутъ служить никакимъ доказательствомъ или документомъ.

Что касается имѣній, принадлежавшихъ прежде Острожскому маіорату, то уѣздныя Коммисіи, вышепрописаннымъ порядкомъ, опредѣлятъ весь ихъ доходъ, безъ вычета десятаго гроша въ казну и вносимаго нынѣ платежа, и внесутъ сей доходъ въ журналъ.

Но, какъ Дубенская Коммисія въ тысяча-семьсотъ-семьдесятъ-пятомъ году, въ назначеніи съ сихъ имѣній суммы трехъ-сотъ-тысячь польскихъ злотыхъ, по неясности правилъ, не сообразовалась съ доходомъ каждаго имѣнія, то возлагается на Казенную Коммисію Короны, по собраніи свѣдѣній изъ журналовъ уѣздныхъ Коммисій о всѣхъ доходахъ этихъ имѣній, часть причитающуюся на уплату помянутой суммы трехъ-сотъ-тысячь злотыхъ, пропорціонально отнести къ каждому порознь имѣнію, а потомъ съ остальнаго дохода десятый грошъ записать въ казну Короны.

8. Шляхтичи, не владѣющіе крестьянами и имѣющіе не болѣе 10 корцевъ (считая корецъ по 32 гарнца) посѣва, на своихъ вотчинныхъ участкахъ будутъ платить одну подымную подать, нынѣшнему же сбору не подлежатъ. Пропинаціи же и денежные доходы или дань въ зернѣ не подлежатъ сему изъятію.

А какъ вѣрный взносъ подати обезпечивается не лицемъ, но землею, то вотчинники, отказывающіеся отъ своихъ правъ на вотчину, обязаны въ дарственномъ отреченіи обозначить количество подати, вносимой Рѣчи-посполитой, дабы такимъ образомъ, при перемѣнѣ вотчинниковъ, не терялось свѣдѣніе объ офярѣ на военныя надобности; въ противномъ случаѣ, отрѣченіе не будетъ имѣть силы.

Если кто увеличитъ вотчину посредствомъ пріобрѣтенія малыхъ участковъ, то Воеводская Коммисія, получивъ увѣдомленіе изъ канцеляріи о таковой сдѣлкѣ, будетъ въ правѣ требовать отъ пріобрѣтателя составленія инвентаря дохода, сообразно нынѣшнему закону, и представленія онаго той же Коммисіи, которая,

inwentarze i regestra obywatelowi nazad zwrócone i do konserwacyi onemuż zalecone w sprawach obywatelskich u jakiegożkolwiek bądź sądu, za żaden dowód, lub dokument brane być nie mają.

Co przynależy dóbr dawniéj do ordynacyi Ostrogskiéj należących, Kommissye powiatowe intratę z nich całkowitą, podług wyżéj opisanego sposobu bez wytrącenia dziesiątego grosza na Skarb i téj opłaty, którą teraz czynią, ustanowią, i w protokół zapiszą.

Ponieważ zaś Kommissya Dubieńska roku tysiącznego siedmsetnego siedmdziesiątego piątego dla niejasnéj reguły nierównie do każdego intraty z tych dóbr summę trzy kroć sto tysięcy złotych polskich zaaplikowała; przeto Kommissya Skarbu Koronnego, co do tych dóbr zebrawszy całkowitą intratę z protokółów Kommissyi powiatowych, część jaka należyć będzie na opłatę rzeczonéj summy, trzy kroć sto tysięcy złotych polskich uproporcyonuje, i do każdych w szczególności dóbr przyłączy, a dopiero z resztującéj intraty, grosz dziesiąty na opłatę do Skarbu Koronnego zapisze.

8. Szlachta żadnych poddanych nie mająca i nie więcéj nad korcy 10, rachując korzec po garncy 32, wszystkiego ogółem zboża na częściach dziedzicznych wysiewająca, oprócz podymnego, podatkom niniejszym podpadać nie ma. Propinacye zaś i przychody pieniężne, lub osepy pod tę excepcyę podchodzić nie mają.

A że podatku pewność nie do osób, lecz do gruntu przywiązuje się, przeto właściciele dziedzin, gdy rezygnują części swoje, wyrazić w donacyi powinni podatku Rzeczypospolitéj ilość, aby tym sposobem przy zmianie dziedziców nie nikła wiadomość ofiary na wojsko, co się zastrzega pod nieważnością donacyi.

Gdyby zaś kiedy skupujący cząstki małe dziedzin, oneż powiększył, takowego Kommissya Wojewódzka, uwiadomiona od kancellaryi o zaszłéj tranzakcyi, pociągnąć w czasie będzie mocna, aby ad normam niniejszego prawa, inwentarz intraty spisał, i tejż

съ своей стороны, увѣдомитъ казенную Коммисію о таковомъ приращеніи государственнаго дохода.

9. Съ имѣній, находящихся въ залогѣ или въ пожизненномъ владѣніи, не вотчинники, но залогодатели и пожизненные владѣльцы обязаны платить офяру, и за платежъ этотъ, который долженъ производиться исправно до срока выкупа, плательщики не могутъ требовать отъ вотчинника никакого вознагражденія. Тамъ же, гдѣ вотчинникъ, въ контрактѣ съ залогодателемъ, оговорилъ для себя что-либо, въ видѣ изъятія, или оставилъ для себя какой доходъ, или удержалъ за собою аддитаментъ,—пропорціональный платежъ съ удержаннаго дохода будетъ взимаемъ съ вотчинника. А еслибы вотчинникъ, по полученіи оффиціальнаго извѣщенія, не уплатилъ суммы залогодателю на срокъ, означенный контрактомъ, и залогодатель, желающій получить свою сумму, подалъ жалобу въ городской судъ воеводства, земли или уѣзда по принадлежности о неисполненіи контракта,—въ такомъ случаѣ, по воспослѣдованіи приговора solutionis, всю подать офяры, считая отъ времени признанной приговоромъ неустойки, вотчинникъ будетъ обязанъ заплатить залогодателю.

Арендаторъ заложеннаго и не выкупленнаго имѣнія, заступая вотчинника въ уплатѣ казнѣ десятаго гроша со времени назначеннаго приговоромъ срока выкупа и оставаясь при владѣніи, обязанъ доказать счетомъ, подъ присягою, что доходъ находящагося у него подъ залогомъ имѣнія, послѣ вычета въ его пользу семи процентовъ, недостаточенъ для уплаты подати казнѣ; въ противномъ случаѣ, не можетъ онъ требовать отъ вотчинника никакого вознагражденія. Если же арендаторъ по закладному праву не будетъ требовать отъ вотчинника возврата десятаго гроша офяры, то, по давнимъ законамъ о залогахъ, онъ не обязанъ представлять отчета.

10. А какъ на потребности Рѣчи-посполитой, въ особенности на содержаніе войскъ, въ шляхетскихъ имѣніяхъ рыцарское сословіе пожертвовало съ дохода десятый грошъ со ста, въ духовныхъ же имѣніяхъ духовное сословіе—двадцать грошей со ста,

Kommissyi podał, która Kommissyą Skarbową ostrzeże o takowym przybytku intraty i dochodu publicznego.

9. Dobra które są w zastawie, lub pod dożywociem niedziedziców, lecz zastawników i dożywotników, do opłacenia ofiary obowiązanemi czynią, i z téj opłaty aż do czasu okupna, punktualnie dopełnianéj, żadnéj bonifikacyi od dziedzica pretendować nie mają. Tam zaś gdzie dziedzic zastawnikowi względem siebie excepcye w kontrakcie położył, lub intratę sobie jaką excypował, lub addytament sobie rezerwował, tam dziedzic do opłaty proporcyonalnéj rezerwowanéj intraty, pociągany być ma. Gdyby zaś dziedzic zastawnikowi summ na terminie oznaczonym kontraktem po uczynionem urzędowem obwieszczeniu nie wypłacił i zastawnik chcący summy swoje podnieść zaskarżenie do grodu własnego województwa, ziemi lub powiatu, o nieuczynienie zadosyć kontraktowi zaniósł, a po zaskarzeniu dekret solutionis otrzymał, więc od uchybionego terminu dekretem oznaczonego, całkowitą ofiarę dziedzic zastawnikowi nadgrodzić będzie obowiązany.

A niewykupiony possessor zastawny zastępując dziedzica w opłaceniu Skarbowi dziesiątego grosza od terminu dekretem ad instantiam sui do wykupna wyznaczonego żostając w possessyi, winien będzie zaprzysiężoną kalkulacyę probować, iż prowent z dóbr zastawą trzymanych, po odtrąceniu na rzecz swoją prowizyi siedm od sta nie wystarcza na opłacenie Skarbowi podatku, w przeciwnym bowiem przypadku żadna bonifikacya od dziedzica żądana być nie może. Gdyby zaś possessor zastawny nie żądał powrócenia dziesiątego grosza ofiary od dziedzica, nie będzie podług dawnych praw o zastawach stanowionych do kalkulacyi pociągany.

10. A gdy z dóbr szlacheckich z intraty, stan rycerski grosz dziesiąty od sta, a zaś z dóbr duchownych, stan duchowny groszy dwadzieścia także od sta na potrzeby Rzeczypospolitéj, szczególniéj na utrzymanie wojska ofiarował, a w krajach państw Rzeczypospolitéj Naszéj, miasta różne i przedmieścia tak Królew-

а въ областяхъ нашей Рѣчи-посполитой разные города и предмѣстья, какъ королевскіе, такъ и духовные, отдѣльныя деревни и фольварки, пользующіеся разными привилегіями, равномѣрно мѣщане въ городахъ и предмѣстьяхъ, содержатъ и имѣютъ во владѣніи по нѣсколько уволокъ земли; то, въ виду справедливой раскладки подати на всѣ деревни, принадлежащія городамъ, а также на участки уволочные и полууволочные, содержимые мѣщанами (кромѣ городовъ въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ, вносящихъ особую подать съ земли послѣ упраздненныхъ Магдебургій), опредѣляемъ отнынѣ въ пользу казны Рѣчи-посполитой десятый грошъ со всякаго постояннаго дохода, по примѣру земскихъ имѣній, и постановляемъ: сборъ таковой взимать во всей Коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ, по порядку, предписанному относительно составленія классификаціи и означенія дохода въ шляхетскихъ имѣніяхъ.

11. Въ обезпеченіе исправнаго поступленія въ казну Рѣчи-посполитой сбора съ доходовъ духовенства, равно какъ и съ доходовъ земскихъ имѣній, и въ виду неуменьшенія наслѣдственныхъ доходовъ Рѣчи-посполитой отъ отдачи для приращенія процентами духовныхъ суммъ, по коимъ слѣдуетъ казнѣ Рѣчи-посполитой особый платежъ, въ обезпеченіе притомъ скораго и непремѣннаго поступленія неуплаченныхъ чиншей и процентовъ, слѣдующихъ духовенству,—постановляемъ: что каждый владѣлецъ и арендаторъ земскихъ имѣній не въ правѣ съ наслѣдственныхъ доходовъ вычитать закладныхъ или фундушовыхъ духовныхъ суммъ, которыя могутъ быть удовлетворены; чиншевыя же деньги или отписанныя въ пользу церквей суммы, относящіяся къ имѣнію и на немъ обезпеченныя, должны быть вычитаемы изъ сказанныхъ наслѣдственныхъ доходовъ, послѣ чего законная часть, по мѣрѣ разницы дохода, съ духовнаго фундуша должна быть внесена въ казну Рѣчи-посполитой, и остатокъ помянутыхъ чиншей или процентовъ будетъ исправно уплачиваемъ духовнымъ по принадлежности; еслибы же кто сего остатка чиншей или процентовъ, за вычетомъ слѣдующей отъ духовенства казенной принадлежности, не у пы

skie jak duchowne, oddzielne wsie i folwarki za różnemi przywilejami, tudzież mieszczanie w miastach i przedmieszczanie po kilka włók roli trzymają i posiadają; przeto czyniąc sprawiedliwość w podatkowaniu z wszystkich wsiów do miast należących, a z włók i półwłóczków przez mieszczan w miastach trzymanych (oprócz miast w Wielkiem Księstwie Litewskiem, osobny podatek opłacających z gruntu po skasowanych Magdeburgiach) grosz dziesiąty z intraty wszelkiéj stałéj, na wzór dóbr ziemiańskich, do Skarbu Rzeczypospolitéj odtąd wnoszony mieć chcemy, i podawanie takowych intrat w całéj Koronie i w Wielkiem Księstwie Litewskiem, podług porządku dla dóbr szlacheckich w przystępowaniu do klássyfikacyi, i w podaniu intraty przepisanego, postanawiamy.

11. Zabezpieczając niezawodność przychodów dla Skarbu Rzeczypospolitéj z dochodów duchownych, równie jak i od intrat z dóbr ziemskich, i nie zmniejszając bynajmniéj dochodów dziedzicznych dla Rzeczypospolitéj przez lokacyą summ duchownych, od których osobna, jako duchownych, opłata do Skarbu Rzeczypospolitéj następować powinna, jako też zapewniając sprawiedliwość w prędkiem i niezawodnem odbieraniu resztujących czynszów i prowizyi, stanowi duchownemu od kogożkolwiek przychodzących, stanowiemy: iż każdy właściciel i possessor dóbr ziemskich summy wyderkaffowe czyli funduszowe podnieść się mogące, duchowne, potrącać z intrat dziedzicznych nie będzie mocen; czynszowe zaś lub zapisowe wieczyście dla kościołów, do dóbr przywiązane, i na nich zabezpieczone mający, z intrat dziedzicznych potrąciwszy, grosz z prawa wyznaczony według różnicy dochodu dla Rzeczypospolitéj z funduszu duchownego do Skarbu składać, resztę zaś takowych czynszów, albo prowizyi duchownym osobom, komu należą, punktualnie wypłacać będzie, gdyby zaś kto reszty czynszów, lub też prowizyi, po odtrąceniu należytości duchownéj dla Skarbu

тилъ духовнымъ, то за неустойку будетъ обязанъ платить, въ видѣ пени, пять процентовъ, со времени обнародованія настоящаго закона.

12. Какъ съ одной стороны Коммисія обязана наблюдать, чтобы ни одно помѣстье не было пропущено, такъ равно владѣльцы и арендаторы не должны упускать означеннаго для нихъ по очереди времени къ представленію инвентарей или вѣдомостей своихъ доходовъ. Кто же не исполнитъ сей обязанности, Коммисія пошлетъ къ нему вознаго съ требованіемъ. Если послѣ требованія законнымъ порядкомъ (которое должно быть заявлено въ земскомъ или городскомъ судѣ), вызванный въ продолженіе четырехъ недѣль не явится, или не пришлетъ никого съ представленіемъ своихъ доходовъ,—Коммисія назначитъ ревизію изъ трехъ избранныхъ ею ревизоровъ для исчисленія дохода на мѣстѣ; по исполненіи чего, разсмотритъ представленный ревизорами доходъ и владѣльца или присланнаго вмѣсто его приведетъ къ присягѣ, ревизорамъ же назначивъ вознагражденіе, какое признано будетъ справедливымъ, съ отнесеніемъ онаго на ревизованное имѣніе, выдастъ въ томъ письменное распоряженіе, которое подверженный ревизіи будетъ обязанъ исполнить, какъ требованіе liquidi debiti. Кто добровольно не представитъ вѣдомости о доходѣ по указанію закона, вслѣдствіе чего Воеводская Коммисія была бы вынужденною послать изъ-среди себя ревизоровъ на мѣсто, съ того, въ видѣ пени, взыскиваемъ будетъ въ казну Рѣчи-посполитой, въ теченіе четырехъ лѣтъ, двойной доходъ съ имѣнія.

Еслибы же кто не только не явился по требованію Коммисіи, но и ревизіи воспротивился, или посягнулъ на Воеводскую Коммисію и военную силу и вытѣснялъ оную насильственно, тотъ, какъ врагъ отечества, непослушный закону, лишенъ будетъ собственности въ отечествѣ, и имѣніе его, порядкомъ, предписаннымъ для публичныхъ торговъ въ староствахъ, продано будетъ сказанною Коммисіею съ аукціона на вѣчный чиншъ въ пользу казны, къ чему, по требованію Коммисіи, должна быть доставлена военная помощь изъ ближайшей команды.

Rzeczypospolitéj, duchownym nie opłacił, takowy od uchybionego terminu, za karę po pięć od sta opłacać będzie obowiązany, od czasu oblaty teraźniejszego prawa.

12. Jako zaś Kommissya obowiązana jest do pilności, żeby żadna czyjażkolwiek osiadłość opuszczoną nie była, tak właściciele i possessorowie w czasie z kolei na siebie przypadającym, zaniedbać podania inwentarzów lub regestrów swojéj intraty nie będą powinni i gdyby kto znalazł się taki, któryby obowiązku tego uchybił, Kommissya przez Woźnego rekwirować go będzie, a gdyby po czasie rekwizycyi (która w aktach Ziemskich lub Grodzkich oblatowaną ma być), w przeciągu czterech tygodni rekwirowany sam nie stanął, lub nikogo do okazania intrat nie zesłał, Kommissya Lustracyą z osób trzech przez siebie wybranych na grunt do wyprowadzenia intraty zeszle, którą przez Lustratorów przed sobą złożoną wyegzaminuje, i przysiądz właścicielowi lub jego domowemu, podług wyższych ostrzeżeń zesłanemu rozkaże, dla Lustrujących zaś nadgrodę, z sprawiedliwości wynikającą, na dobrach lustrowanych przyzna i Lustrującym na piśmie wyda, za którym lustrowany jak za inskrypcyą liquidi debiti, odpowiedzieć lustrującym obowiązany będzie. — Takowy zaś, któryby dobrowolnie intraty podług przepisu prawa nie podał, a z tego powodu Kommissya Wojewódzka przynaglona byłaby do zesłania z pomiędzy siebie Lustratorów na grunt, wtedy każdy lustracyą do siebie ściągający, za karę podwójny prowent z dóbr wyciągnięty przez lat cztery do Skarbu Rzeczypospolitéj wnosić powinien.

Gdyby zaś kto nietylko do Kommissyi po rekwizyt nie stanął, ale i lustracyi nie dopuścił, albo li też przeciw Kommissyi Wojewódzkiéj i pomocy wojskowéj targnął się i tę wypierał gwałtownie, takowy, jako nieprzyjaciel ojczyzny, prawu nieposłuszny, własność w ojczyznie utraci, a majątek jego plus offerenti na wieczny czynsz przez tęż Kommissyą przedany na użytek Skarbu zostanie, sposobem na licytacyą Starostów opisanym, do czego pomoc wojskowa przez Kommissyą u najbliższéj komendy rekwirowana, dodaną ma być.

13. Съ имѣній, принадлежавшихъ упраздненному Іезуитскому ордену, не вычитая съ общаго дохода процента отъ капитальныхъ суммъ, установленныхъ по оцѣнкѣ имѣній со всего дохода, долженъ быть взимаемъ въ казну обоихъ народовъ, какъ и съ земскихъ имѣній, десятый грошъ, и взиманіе сего сбора возлагаемъ на Коммисаровъ, назначенныхъ нынѣ въ воеводствахъ, земляхъ и уѣздахъ, при чемъ, въ видѣ удовлетворенія просьбамъ, дозволяемъ, съ вѣдома и при содѣйствіи Эдукаціонной Коммисіи, вносить, не стѣсняясь сроками, капитальныя суммы, обременяющія этого рода имѣнія. Съ по-іезуитскихъ капиталовъ, обезпеченныхъ на имѣніяхъ и навсегда за оными укрѣпленныхъ, въ Коронѣ и Литвѣ процентъ долженъ быть взимаемъ въ соразмѣрности пяти со ста, что равномѣрно относится и къ первоначальнымъ по-іезуитскимъ суммамъ. Еслибы однакоже кто-либо изъ обывателей края, отъ по-іезуитскихъ суммъ, капитальныхъ, обязательныхъ, происходящихъ съ записей или съ оцѣнки по-іезуитскихъ имѣній, предлагалъ большій процентъ, не превышающій семи со ста, и представилъ не менѣе вѣрное обезпеченіе, при засвидѣтельствованіи комплекта земскаго или городскаго суда и благонадежности имѣнія обывателя, желающаго получить по-іезуитскую сумму (въ чемъ отвѣтственность за вѣрность обезпеченія возлагаемъ на судебныя лица, выдавшія свидѣтельство), — въ такомъ случаѣ предоставляемъ право требовать въ каждое время уплаты таковыхъ суммъ на обыкновенные сроки каждой провинціи, послѣ предварительнаго о семъ объявленія со стороны Коммисіи за полгода впередъ; преимущество однакоже въ полученіи суммы предоставляется первому кредитору, если онъ согласится на такой же процентъ, какой будетъ предложенъ инымъ желающимъ.

14. Такъ-какъ надобности Рѣчи-посполитой требуютъ необходимо, дабы положенная на нынѣшнемъ сеймѣ съ земскихъ и духовныхъ имѣній постоянная подать офяра, за текущій тысяча семьсотъ-восемдесятъ-девятый годъ, внесена была сполна въ казну Рѣчи-посполитой; то Сентябрьскій срокъ полнаго взноса за сей годъ отсрочиваемъ до послѣдняго числа Октября, и каждому обы-

13. Z dóbr po zniesionym Zakonie Jezuickim dziedzicznie posiadanych, niepotrącając procentu od summ kapitalnych za szacunek dóbr ustanowionych, od całéj intraty, tak jak z dóbr ziemskich dziesiąty grosz do Skarbu obojga narodów wnoszony, i ten przez Kommissarzy po województwach, ziemiach i powiatach teraz ustanowionych, przyjmowany mieć chcemy, wolne przytem złożenie summ kapitalnych dobra téj natury ciążących w każdym czasie, praevia quietatione et evictione, dozwalamy za wiadomością i dołożeniem się Kommissyi Edukacyjnéj.— Procent od summ po-Jezuickich na dobrach będących, jako już w dziedzictwo obróconych, w Koronie i Litwie po pięć od sta odtąd żeby był opłacany mieć chcemy, co i o summach oryginalnych po Jezuitach pozostałych rozumiane ma być, gdyby jednakże od summ po-Jezuickich kapitalnych, rękodajnych, zapisowych, lub z szacunku dóbr po-Jezuickich wynikających inni obywatele krajowi większy procent siedm od sta nieprzewyższający, z równem bezpieczeństwem i zaświadczeniem od kompletu Sądu Ziemskiego, lub Urzędu Grodzkiego, o pewności majątku obywatela, o summę po-Jezuicką konkurującego (w czem odpowiedź o bezpieczeństwie ewikcyi na osoby zaświadczające sądowe wkładamy) ofiarowali, wolne onych podniesienie w każdym czasie za awizacyą przez Kommissyą półroczną na termina zwyczajne respective prowincyi ostrzegamy, pierwszość jednakże utrzymania się przy summie kredytorowi pierwszemu równie ofiarowany od kogo innego procent determinującemu, zachowując.

14. Ponieważ Rzeczypospolitéj potrzeby wymagają nieodbicie ażeby ustanowiona na niniejszym Sejmie z dóbr ziemiańskich i duchownych stała ofiara, całkowicie do Skarbu Rzeczypospolitéj za rok bieżący tysiączny siedmsetny ośmdziesiąty dziewiąty wniesioną była; przeto takowemu wniesieniu całorocznego prowentu w roku teraźniejszym ratę septembrową, przeciągając ją ad ultimam Octobris przepisujemy, i potrącenie ofiary doczesnéj każdemu oby-

вателю въ Коронѣ даемъ право на вычетъ казною Рѣчи-посполитой временной офяры. Въ будущемъ же тысяча-семьсотъ-девяностомъ году и въ слѣдующихъ годахъ сборъ долженъ производиться: прежнихъ податей—въ два срока, въ Мартѣ и Сентябрѣ, а новоустановленныхъ—въ Генварѣ и Іюнѣ, о чемъ Коронная Казенная Комисія сдѣлаетъ надлежащее распоряженіе.

Правило это въ равной мѣрѣ распространяемъ и на Великое Княжество Литовское.

Примѣчаніе 1. Казенная Коммисія, въ объясненіи отъ 8-го Августа 1789 года городу Рожанъ, объявила: что доходъ съ городской пропинаціи подлежитъ подати офярѣ.

Примѣчаніе 2. Коммисія отъ 19 Января 1792 года объявила варшавскому монастырью Бернардинокъ: что доходъ съ домовъ по городамъ не подлежитъ подати офярѣ.

№ 3.

Сеймовое постановленіе 10 Іюня 1789 года, ст. 54, подъ заглавіемъ: „Сборъ въ казну Рѣчи-посполитой съ имѣній Мальтійскихъ рыцарей."

Съ имѣній и капиталовъ Мальтійскихъ командорствъ, учрежденныхъ, какъ прежде, такъ и по конституціи тысяча-семьсотъ-семьдесятъ-пятаго года, для пожалованныхъ родовъ, которыя имѣнія и капиталы, по характеру учрежденія, сравнены съ духовными имѣніями, назначаемъ двадцать грошей со ста на усиленныя войска и сборъ сей подати съ Мальтійскихъ рыцарей опредѣляемъ въ такомъ способѣ, какой установленъ для духовныхъ имѣній.

watelowi w koronie przez Skarb Rzeczypospolitéj ostrzegamy.— W roku zaś przyszłym tysiącznym siedmsetnym dziewięćdziesiątym i w każdym po tym następnym roku, dawnych podatków wnoszenie w ratach marcowéj i septembrowéj, a zaś teraz nowo ustanowionych w ratach Stycznia i Czerwca postanawiamy i w téj mierze urządzenie Kommissyi Skarbu Koronnego przepisać polecamy.

Co i do Wielkiego Księstwa Litewskiego w równym sposobie rozciągamy.—

Uwaga 1. **Kommissya Skarbowa w odpowiedzi z dnia 8 Sierpnia 1789 r. udzielonéj miastu Rożan, objaśniła: że dochód z propinacyi miejskiéj powinien być pociągnięty do podatku ofiary.**

Uwaga 2. **Kommissya Skarbowa udzieliła pod dniem 19 Stycznia 1792 roku odpowiedź klasztorowi panien Bernardynek w Warszawie że dochód z domów po miastach do podatku ofiary pociągany być nie powinien.**

N° 3.

Uchwała Sejmowa z dnia 10 Czerwca 1789 roku punkt 54, pod tytułem: „Opłata do Skarbu Rzeczypospolitéj z dóbr Kawalerów Maltańskich.“

Z dóbr i summ Kommanderyi Maltańskich, tak dawniéj jako też za konstytucyą tysiąc siedmset siedmdziesiątego piątego roku ufundowanych dla imion nadanych, ex vi Instituti z dobrami Duchownemi porównanych, groszy dwadzieścia od sta na pomnożone wojsko naznaczamy i opłatę tego podatku przez Kawalerów Maltańskich, sposobem dla klassy dóbr duchownych ustanowionym, determinujemy.

Отъ суммы же сто-двадцать-тысячь польскихъ злотыхъ, уплачиваемой съ Острожскихъ имѣній Мальтійскихъ рыцарей, имѣющіе командорства на сей суммѣ обязаны платить тридцать со ста.

Примѣчаніе: Въ Царствѣ Польскомъ находятся два такія имѣнія: Духвице и Щаки, въ Варшавскомъ уѣздѣ.

№ 4.

Сеймовое постановленіе 22 Іюня 1789 года, ст. 61, подъ заглавіемъ: „Сборъ въ казну Рѣчи-посполитой съ церковныхъ диссидентскихъ и греко-неуніатскихъ имѣній.

Съ имѣній и фундушевыхъ суммъ диссидентскихъ и греко-неуніатскихъ церквей долженъ быть взимаемъ сборъ въ государственную казну, порядкомъ, предписаннымъ для земскихъ и духовныхъ имѣній, и съ изъятіями, служащими симъ же имѣніямъ, въ соразмѣрности двадцати со ста.

№ 5.

Сеймовое постановленіе 25 Іюля 1789 года, ст. 73, относительно имѣній, не имѣющихъ 10 корцевъ посѣва.

Желая дать Коммисіямъ, установленнымъ для исчисленія подати офяры десятаго гроша съ земскихъ имѣній, возможность удобнѣйшаго исполненія закона, состоявшагося по сему предмету на нынѣшнемъ сеймѣ, и имѣя въ виду поступившее къ намъ отъ земскихъ депутатовъ представленіе, что въ воеводствахъ, земляхъ и уѣздахъ, населенныхъ вотчинниками, не имѣющими крестьянъ и осѣдлыми на раздробленныхъ по деревнямъ мелкихъ участкахъ, исчисленіе дохода по количеству посѣва, который производится ими безъ разсчета, сопряжено съ немалыми затрудненіями. Во избѣжаніе таковыхъ затрудненій, гдѣ бы онѣ оказа-

Od summy zaś stu dwudziestu tysięcy złotych polskich z dóbr Ostrogskich wypłacanéj dla Kawalerów Maltańskich, posiadający kommandorye z téj summy opłacać mają trzydzieści od sta.

Uwaga. Dóbr takich jest w Królestwie tylko dwoje, to jest Duchnice i Szczaki w powiecie Warszawskim.

N° 4.

Uchwała Sejmowa z d. 22 Czerwca 1789 r. punkt 61, pod tytułem: „Opłata do Skarbu Rzeczypospolitéj z dóbr Kościołom dyssydentskim i greko-nieunickim applikowanych."

Dobra i summy funduszowe Kościołom dyssydentskim i greko-nieunickim applikowane, że dwadzieścia od sta Skarbowi Publicznemu, sposobem na dobra ziemskie i duchowne z excepcyami tymże służącemi, przepisanym, opłacać mają mieć chcemy.

N° 5.

Uchwała Sejmowa z dnia 25 Lipca 1789 roku punkt 73, dotyczący dóbr nie mających 10 korcy wysiewu.

Chcąc ułatwić Kommissyom wyznaczonym do wynalezienia ofiary dziesiątego grosza z dóbr ziemskich exekucyą prawa, w téj mierze na teraźniejszym Sejmie uchwalonego: Gdy Nam jest przez posłów ziemskich przełożono, iż w województwach, ziemiach i powiatach zaludnionych w dziedziców, poddanych nie mających i rozlicznie między sobą wsie na drobne części dzielących, wyprowadzenie ich intrat z wielości wysiewów, przez nich nie uważanych i nierachowanych, staje się zatrudne; zaradzając takowym trudnościom, gdzieby się zdarzać mogły, dozwalamy Kommissyom po

лись, дозволяемъ Коммисіямъ, установленнымъ по воеводствамъ, землямъ и уѣздамъ, вмѣсто посѣва, принять въ основаніе измѣреніе полей и, считая длину стадіи въ сто-пятьдесятъ локтей, ширину же полосы пашни въ 3 локтя, сообразно обычаю воеводствъ, земель и уѣздовъ, по которому таковыя полосы отдаются въ аренду и по которому составляются оффиціальные отчеты при традиціяхъ, привесть такимъ образомъ въ извѣстность доходъ каждаго вотчинника мелкихъ участковъ и десятую часть онаго зачислить въ подать офяру въ казну Рѣчи-посполитой. Хотя по уважительнымъ причинамъ вотчинники, не имѣющіе десяти корцевъ посѣва всякаго хлѣба, освобождены нынѣшнимъ закономъ отъ офяры десятаго гроша и оставлены лишь при подымной подати, гдѣ бы однакоже теплая любовь къ отечеству внушила желаніе пожертвовать десятую часть самаго малаго дохода, возлагаемъ на Коммисіи опредѣлить таковую часть съ дохода, какой окажется по измѣренію полей. Для удобнѣйшаго же исполненія, въ опредѣленное по закону время, возложенныхъ на Коммисіи дѣйствій, особенно въ воеводствахъ, земляхъ и уѣздахъ, населенныхъ вотчинниками, нуждающимися въ измѣреніи полей, дозволяемъ тѣмъ же Коммисіямъ составить два комплекта, каждый въ положенномъ по закону числѣ пяти Коммисаровъ, и, раздѣливъ оные на два прихода, заниматься дѣлами въ мѣстахъ, гдѣ находятся приходы. Право это однакоже предоставляется лишь Люблинскому и Подляскому воеводствамъ.

№ 6.

Сеймовое постановленіе 23 Сентября 1789 года, ст. 87, относительно поступившихъ въ казну, по силѣ Вѣнской конвенціи, подуховныхъ Галиційскихъ имѣній, подъ заглавіемъ: „Продажа нижеозначенныхъ имѣній.“

Такъ-какъ имѣнія, оставшіяся въ Польшѣ послѣ духовенства, находящагося за граничною чертою, по конвенціи, заключенной

województwach, ziemiach i powiatach ustanowionym, aby na miejsce wysiewów użyły pól pomiaru, i stanowiąc długość staja łokci sto pięćdziesiąt, a szerokość zagonu łokci trzy, stosownie do zwyczaju województw, ziem i powiatów, podług którego takowe stajowe zagony, w arendowne puszczanemi są possessye, tudzież w tradycyach kalkulacye z nich urzędownie czynionemi, każdego mniejszych części dziedzica wynalazłszy dochód, dziesiątą część jego na ofiarę dla Skarbu Rzeczypospolitéj postanowiły. A lubo niniejszym prawem przez słuszne względy dziedziców dziesięciu korcy wszelkiego zboża nie wysiewających, od ofiary dziesiątego grosza uwolniwszy, przy opłacie tylko podymnego zostawiliśmy; gdzieby jednak gorliwa miłość ojczyzny z najszczuplejszego dochodu swojego, część dziesiątą dla niéj oddać chciała, wyznaczenie takowéj ofiary z dochodu przez pomiar wynalezionego, Kommissyom zalecamy. — Żeby zaś tem łatwiéj na czas prawem przepisany osobliwie w województwach, ziemiach i powiatach w obywatelów złudnionych i gdzie wypadnie potrzeba rozmiaru, dzieła przez Kommissye dokonanemi być mogły; dozwąlamy tymże Kommissyom, dwa razem uformowawszy kompleta, każdy z liczby pięciu Kommissarzów, prawem oznaczonéj, i te na dwie podzieliwszy parafie, w miejscach parafialnych swoje odbywać czynności.— A to prawo tylko województwu Lubelskiemu i województwu Podlaskiemu służyć ma.

N° 6.

Uchwała Sejmowa z dnia 23 Września 1789 roku punkt 87, dotyczący dóbr po duchowieństwie Galicyjskiem na Skarb z mocy Konwencyi Wiedeńskiéj zajętych, pod tytułem: „Przedaż dóbr niżéj wyrażonych.“

Gdy dobra duchowieństwu zakordonowanemu dawniéj należące, w Polsce pozostałe, za konwencyą z Dworem Wiedeńskim

съ Вѣнскимъ дворомъ и утвержденной конституціею тысяча-семьсотъ-восемдесятъ-шестаго года, возвращены въ распоряженіе Рѣчи-посполитой, и хотя, будучи обращены настоящимъ сеймовымъ постановленіемъ на усиленіе войска, обревизованы присяжными Коммисарами, назначенными Казенною Коронною Коммисіею, но разбросаны въ нѣсколькихъ воеводствахъ, а внезапныя военныя надобности отчасти покрыты занятыми суммами; то мы Король, съ согласія соединенныхъ сословій Рѣчи-посполитой, дозволяемъ Коронной Казенной Коммисіи помянутыя имѣнія, за вычетомъ десятой части дохода, причитающагося въ земскую подать, продать, посредствомъ торговъ, по частямъ потомственной шляхтѣ и тѣмъ, кто пользуется по закону правомъ пріобрѣтать земскія имѣнія (исключая лицъ, входящихъ въ составъ казеннаго управленія и участвующихъ въ ревизіяхъ или люстраціяхъ, какіе бы ни были у нихъ контракты), отдѣливъ сначала деревню отъ деревни знаками, которые бы съ тѣхъ поръ служили ненарушимою границею между этими однородными деревнями. Еслибы первый срокъ торговъ, по неявкѣ желающихъ, остался безуспѣшнымъ, казенная Коммисія предприметъ на счетъ дальнѣйшихъ торговъ мѣры, какія признаетъ соотвѣтственными выгодамъ казны Рѣчи-посполитой. Составленіе купчихъ крѣпостей въ градскихъ судахъ и обращеніе вырученныхъ отъ продажи наличныхъ денегъ на покрытіе долга занятаго Рѣчью-посполитою, возлагаемъ на ту же Казенную Коммисію, съ тѣмъ, чтобы, по воспослѣдованіи продажи и совершеніи купчихъ, таковыя имѣнія, въ податномъ отношеніи, сравнены были съ вотчинными земскими имѣніями; почему сборъ subsidium charitativum, взимаемый до сихъ поръ съ фольварковъ и крестьянъ сихъ имѣній, долженъ быть пополненъ Коронною Казенною Коммисіею изъ фонда, назначеннаго закономъ на покрытіе льготъ въ податяхъ и недоборовъ. Барщина, чинши, дани и всякія повинности сохраняются навсегда въ такомъ видѣ, какъ будутъ опредѣлены въ инвентаряхъ Казенной Коммисіи.

zawartą, konstytucyą tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku zatwierdzoną, do rozrządzenia Rzeczypospolitéj powrócone, a prawem Sejmu teraźniejszego na fundusz dla wojska obrócone przez przysięgłych Lustratorów, od Kommissyi Skarbu Koronnego wyznaczonych, zlustrowane, w kilku województwach są rozrzucone, nagłe zaś potrzeby wojska zaciągnionemi summami, w części zaspokojonemi zostały; przeto My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitéj Stanów, dozwalamy Kommissyi Skarbu Koronnego, dobra pomienione, wytrąciwszy część dziesiątą intraty na podatek ziemski należącą, sposobem licytacyi na wieczność szlachcie rodowitéj i tym, którym prawo nabywać dóbr ziemskich pozwoliło (osoby do administracyi skarbu należące, i do lustracyi użyte, wyłączając i nie uważając na żadne kontrakty) sprzedać partitim, wieś od wsi wprzód tejże natury oddzieliwszy, i ten oddział oznaczywszy, który odtąd pomiędzy dobrami za niewzruszony i za granicę pomiędzy temi wsiami służący, mieć chcemy; non praejudicando totalitati granic wsiów przyległych innéj natury. A jeżeliby termin pierwszy licytacyi partitim upłynął bezskutecznie dla niebyłych licytujących, mocna będzie Kommissya Skarbowa użyć kroków do dalszéj licytacyi takich, jakie jéj się będą zdawały z dobrem najlepszem Skarbu Rzeczypospolitéj. — Tranzakcye kupna i przedaży, grodownie sporządzić, a wzięte gotowe pieniądze na uspokojenie długu zaciągnionego Rzeczypospolitéj obrócić, tejże Kommissyi Skarbowéj zalecamy; po spisanych tranzakcyach i uskutecznionéj przedaży, też dobra w podatkach z dobrami ziemskiemi dziedzicznemi porównane mieć chcemy, dla czego Subsidium Charitativum, jakie dotąd, tak z folwarków dworskich, jako i od poddanych z dóbr tych płacone jest, Kommissya Skarbu Koronnego z funduszu prawem na allewiacyą i decessa oznaczonego, zastąpić ma. Pańszczyznę, czynsze, daniny i wszelkie powinności, tak jak inwentarzami Kommissyi Skarbowéj będą opisane, na zawsze zachowanemi mieć chcemy.

№ 7.

Сеймовое постановленіе 11 Іюня 1790 года, ст. 150, подъ заглавіемъ; „Духовенство обоихъ обрядовъ въ Коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ.

Вслѣдствіе представленнаго намъ отчета депутаціи, назначенной нами, съ согласія соединенныхъ сословій, для вступленія въ переговоры съ высокопреосвященнѣйшимъ Апостольскимъ Нунціемъ и собраніемъ Епископовъ, по дѣламъ, относящимся къ духовенству, мы Король, совмѣстно съ собранными сословіями, стремясь къ цѣли нашихъ стараній, чтобы святая римско-католическая господствующая вѣра оставалась въ высочайшемъ почитаніи въ областяхъ нашихъ и строгою бдительностью пастырей, какъ равно точнымъ исполненіемъ святыхъ ея правилъ, наиболѣе распространялась, постановляемъ слѣдующее. Такъ-какъ, по уравненіи на нынѣшнемъ сеймѣ епископскихъ доходовъ, признано нами необходимымъ уравнить также нѣкоторыя епархіи, слишкомъ обширныя, то, желая привесть въ исполненіе раздѣлъ сихъ епархій, на что послѣдовало уже согласіе святой Апостольской столицы, и усматривая въ этомъ истинную пользу казны обоихъ народовъ, по единодушному согласію соединенныхъ сословій, объявляемъ Архіепископамъ и Епископамъ обоихъ обрядовъ, что отнынѣ ежегодный доходъ, назначенный по закону на ихъ содержаніе, обращенъ будетъ Казенными Коммисіями въ вѣчный фундушъ, не нарушая правъ нынѣшнихъ владѣльцевъ, получающихъ большій доходъ, согласно состоявшемуся по сему предмету закону. Поступая такимъ образомъ и примѣняясь къ симъ правиламъ, Коммисія прежде всего для Краковскаго Епископа, изъ всѣхъ поступившихъ въ казну и ревизованныхъ имѣній сего епископства, отведетъ земли, приносящія, по послѣдней ревизіи, сто-тысячь дохода, безъ вычета поземельныхъ расходовъ и безъ взиманія двадцати процентовъ на подать въ казну. При семъ постановляемъ, что въ числѣ владѣній, имѣющихъ поступить

N° 7.

Uchwała Sejmowa z dnia 11 Czerwca 1790 roku punkt 150, pod tytułem: „Duchowieństwo Obojga obrządków w Koronie i w Wielkiem Księztwie Litewskiem.“

Gdy Deputacya od Nas Króla, za zgodą Skonfederowanych Stanów, wyznaczona do traktowania z Najprzewielebniejszym J. X. Nuncyuszem Apostolskim i Zgromadzeniem Biskupów w interessach duchowieństwa tyczących się, oddała nam sprawę swych czynności, My Król, wraz z Sejmującemi Stanami, idąc za celem starań Naszych, aby Święta Religija Katolicka-Rzymska panująca, w najwyższem poszanowaniu zostawała w Państwach naszych, i bądź przez ścisły swych Pasterzów dozór, bądź przez pilne praw Jéj Świętych zachowanie od obywatelów, jak najszerzéj krzewiła się; następujące czyniemy rozrządzenie: ponieważ po porównanych prawem niniejszego Sejmu dochodach Biskupich, porównania także niektórych dyecyzyi zbyt rozległych uznaliśmy potrzebę; przeto podział tychże dyecezyi już z Stolicą Świętą Apostolską umówiony, pragnąc widzieć uskuteczniany i użytek prawdziwy skarbów obojga narodów w tym upatrując, Arcy-Biskupom i Biskupom obojga obrządków, że odtąd intrata coroczna na ich utrzymanie prawem wyznaczona, w dobrach na wieczny fundusz oddaną będzie przez Kommissye Skarbowe, za jednomyślną Stanów Skonfederowanych zgodą deklarujemy; a to salvis moderniis possessoribus, którzy więcéj posiadają podług zapadłego w téj mierze prawa.— Tak więc postępując Kommissya, i do tych stosując się prawideł, najprzód dla Biskupa Krakowskiego z dóbr wszelkich na Skarb odebranych i lustrowanych tegoż Biskupstwa, odda dobra intraty sto tysięcy czyniące, podług ostatniéj lustracyi, bez odtrącenia expens gruntowych, ani też bez wymagania dwudziestu od sta na Skarb podatku. A w liczbę dóbr na intratę stu-tysięczną Biskupom Krakowskim, Książętom Siewierskim, być wyłączonemi mających, że dobra stołowe Księztwa Siewierskiego przez Biskupów

съ доходомъ ста-тысячь къ Краковскимъ Епископамъ, Князьямъ Сѣверскимъ, должны находиться столовыя имѣнія Княжества Сѣверскаго, принадлежащія Краковскимъ Епископамъ съ княжескимъ титуломъ (кромѣ имѣній и лѣсныхъ дачъ, заключающихъ въ себѣ такъ называемыя фоссиліи). Капитулъ же, владѣющій въ семъ Княжествѣ особыми имѣніями, обязанъ будетъ платить двадцать процентовъ подати въ казну.

Такъ какъ Сѣверское Княжество принадлежитъ къ политическому составу Рѣчи-посполитой и обитающіе въ немъ дворяне и жители, какъ сыновья одного отечества, находясь подъ общимъ правленіемъ Рѣчи-посполитой и подлежа податямъ въ равной степени, должны пользоваться равными благодѣяніями закона; то, для исполненія вышесказаннаго, мы Король, съ согласія сословій, назначаемъ Коммисію изъ семи членовъ, коихъ имѣнія не находятся въ смежности съ Сѣверскимъ Княжествомъ и комплетъ которыхъ долженъ составлять не менѣе пяти, а именно:

(Тутъ слѣдуютъ имена и прозванія).

Дворяне и арендаторы, явившись въ Сѣвержѣ въ присутствіе сказаной Коммисіи пятнадцатаго Іюня, т. е. на срокъ, когда Коммисія сія обязана приступить къ своимъ дѣйствіямъ, представятъ на разсмотрѣніе доказательства дворянскаго своего происхожденія, или дипломы (которые потомъ должны быть въ дѣлахъ заявлены); за тѣмъ Коммисія распишетъ мѣста для судовъ и собраній, въ чемъ будетъ примѣняться къ желанію обывателей, произведетъ ревизію пожалованныхъ войтовствъ, составитъ и заявитъ въ дѣлахъ вѣдомость оныхъ, привиллегированныхъ оставитъ при пожизненномъ владѣніи, двадцать процентовъ съ таковыхъ войтовствъ назначитъ на подать въ казну и о раздачѣ оныхъ Епископами на будущее время потомственнымъ дворянамъ заявитъ, подъ опасеніемъ недѣйствительности акта (что дозволяемъ дѣлать въ ближайшемъ присутственномъ мѣстѣ какого бы то ни было разряда). Та же Коммисія разсмотритъ, не подверглись ли столовыя имѣнія Сѣверскаго Княжества ущербу отъ уступки ихъ кому другому. Города сего Княжества обязаны также предста-

Krakowskich z tytułem Książęcym posiadane (oprócz tych dóbr i lasów, które Fossilia w sobie zawierają) wchodzić mają, stanowiemy.— Kapituła zaś osobne dobra w tem Księztwie posiadająca, dwadzieścia od sta opłacać będzie podatku do Skarbu.

A gdy w ogólnym składzie politycznego Rzeczypospolitéj ciała uważamy być Księstwo Siewierskie, w któróm szlachta i mieszkańce, jako jednéj Ojczyzny synowie, pod jednym i szczególnym Rzeczypospolitéj Rządem i udzielnością i pod równemi podatkami zostawać mający, jednemi dobrodziejstwami prawa zaszczycać się winni; przeto w porządku uskutecznienia tego, Kommissyę z osób siedmiu, dobrami swemi z Księstwem Siewierskiem nie graniczących, w komplecie najmniéj osób pięciu, My Król, za zgodą Stanów wyznaczamy, to jest:

(Tu następują imiona i nazwiska)

Przed którą szlachta i wszelacy possessorowie na dzień piętnastego Czerwca (w którym zacząć swe czynności Kommissya powinna) w Siewierzu stanąwszy, dowodu rodowitości szlachectwa lub dyploma swoje okazać do roztrząśnienia podać mają, które po tem do akt własnych przenieść i zaaktykować zalecamy, miejsca sądom i sejmikom ułożyć, i żądania w tém obywatelów, gdzieby je sobie mieć życzyli, przyjąć, nadane wójtostwa zrewidować, regestr onych spisać i do akt podać, uprzywilejowanych przy dożywociu zachować, dwadzieścia od sta na podatek procentu na skarb z tychże województw naznaczyć, przyszłe onych przez Biskupów rozdawnictwo dla rodowitéj szlachty polskiéj pod nieważnością nadawczego prawa zawarować, (o co forum in proximiori iudicio ad cujusvis instantiam dozwalamy) dobra stołowe Księstwa Siewierskiego, czyli przez alienacyą uszkodzonemi przez kogóżkolwiek nie były, taż Kommissya wejrzy.— Miasta tegoż Księstwa przed tąż Kommissyą równie przywileje swoje okazać, a Kommissya oneż podpisawszy do deputacyi dla roztrząśnienia praw miast wyznaczonéj odda.— A takowe dzieło swoje w niedziel sześć najdaléj Kommissya ukończywszy, z doskonałym

вить свои привилегіи Коммисіи, которая, съ своею подписью, сообщитъ депутаціи, назначенной для разсмотрѣнія правъ городовъ. Окончивъ же таковыя дѣйствія не позже шести-недѣльнаго срока, Коммисія все дѣло, съ полнымъ изложеніемъ каждаго предмета по вышепрописаннымъ для ней правиламъ, представитъ на рѣшеніе намъ Королю и собраннымъ сословіямъ.

Такъ-какъ, вслѣдствіе условленнаго съ святою Апостольскою столицею раздѣла епархій, часть Краковской епархіи, т. е. Люблинское воеводство, Луковская земля, Уржендовскій уѣздъ и Стенжицкая земля, присоединяются къ малой Холмской епархіи которою завѣдываетъ нынѣ Холмскій Епископъ; то, по вниманію къ увеличеннымъ обязанностямъ сего же Холмскаго Епископа (который отнынѣ будетъ именоваться Люблинскимъ и Холмскимъ Епископомъ), соглашаясь предоставить ему безотлагательно соотвѣтственное назначенію его содержаніе, объявляемъ: что, какъ часть нынѣшней Краковской епархіи поступаетъ въ его завѣдываніе, то и назначеніе для него новой суммы находимъ необходимымъ, а потому возлагаемъ на Казенную Коммисію обревизовать, при содѣйствіи ревизоровъ и Гражданско-военной Коммисіи (каковымъ порядкомъ и прочія епископства впредь должны быть ревизованы) нынѣшній доходъ Холмскаго епископства и добавить, что будетъ недоставать, къ доходу ста-тысячъ; и, не отступая отъ закона, предписывающаго отдавать Епископамъ доходы съ имѣній, требуемъ, дабы Казенная Коммисія таковую добавку нынѣшнему Епископу Люблинскому и Холмскому назначила съ излишнихъ имѣній Луцкаго епископства, а также съ первыхъ доходовъ, какіе окажутся вакантными въ епископствахъ Короны и которые по закону поступятъ въ казну. Требуемъ равномѣрно, дабы, упрочивъ такимъ образомъ положеніе Люблинскаго и Холмскаго епископа, Казенная Коммисія—изъ остаточныхъ суммъ тѣхъ епископствъ, которыя впослѣдствіи окажутся вакантными въ Коронѣ, соразмѣрно поступающимъ въ казну доходамъ, назначила также содержаніе, согласно послѣдовавшему закону, Кіевскому и Каменецкому Епископамъ, которые, съ своей стороны, за таковое уравне-

każdéj rzeczy opisem, podług wyżéj dla siebie przepisanéj reguły, Nam Królowi i zgromadzonym Stanom do decyzyi poda.

W uskutecznieniu umówionego z Stolicą Swiętą Apostolską dyecezyów podziału, ponieważ część dyecezyi Krakowskiéj, to jest województwo Lubelskie, ziemia Łukowska, powiat Urzędowski i ziemia Stężycka, Biskupowi Chełmskiemu, do téj szczupłéj dyecezyi, którą on dziś posiada, przydaje się; przeto przez wzgląd na powiększone tegoż Biskupa Chełmskiego (który tytuł Biskupa Lubelskiego i Chełmskiego razem brać będzie) obowiązki, skłaniając się do nieodwłocznego opatrzenia onegoż, deklarujemy: iż jako jemu część dyecezyi dotąd Krakowskiéj pod rząd oddana zostaje, tak i fundusz na opatrzenie jego wyznaczyć widząc potrzebę, zlecamy Kommissyi Skarbowéj, aby przez lustracyę dochód dzisiejszy Biskupstwa Chełmskiego z dodanemi od Kommissyi Cywilno-Wojskowéj Lustratorami (którym sposobem i inne biskupstwa lustrowane być odtąd powinny) zweryfikowawszy, resztę onemuż ad complementum stu tysięcznéj intraty supplementowała; a nie odstępując zapadłego prawa, nakazującego w dobrach Biskupom oddawać prowenta, chcemy, aby Kommissya Skarbowa Biskupowi teraźniejszemu Lubelskiemu i Chełmskiemu, ten addytament dała z dóbr zbywających Biskupstwa Łuckiego, tudzież z najpierwszych wakować mających prowentów Biskupstw w Koronie na Skarb stosownie do prawa przychodzących.— Chcemy niemniéj, aby po opatrzeniu Biskupa Lubelskiego-Chełmskiego, Kommissya Skarbowa z funduszów zbywających od tych biskupstw, któreby potem w Koronie wakowały, w proporcyi przybywających z nich do Skarbu dochodów, opatrzyła także stosownie do zapadłego prawa, Kijowskiego i Kamienieckiego Biskupów, którzy, gdy takowym sposobem opatrzeni i w dochodach z innemi Biskupami porównanemi być mają, przyjmą za to pod rząd swój części przyleglejszych dyecezyi, a to przez umiarkowanie, które sami pomiędzy sobą przewielebni Biskupi, za zezwoleniem Stolicy Swiętéj Apostolskiéj, zrobić nie zaniedbają, i po takowym dopiero niniejszego zlecenia przewielebnych Biskupów dopełnieniu, Kommissya wyżéj

ніе ихъ доходовъ съ прочими Епископами, примутъ въ свое завѣдываніе части и ближайшихъ епархій, въ чемъ преосвященные Епископы сами между собою, съ соизволенія святой Апостольской столицы, не оставятъ войти въ соглашеніе. Не прежде, какъ по совершеніи сего, Коммисія исполнитъ возложенную на нее обязанность относительно вышепомянутаго содержанія двухъ Епископовъ. Составленный въ такомъ видѣ раздѣлъ епархій долженъ быть отданъ въ архивъ Рѣчи-посполитой. Виленская епархія, коль скоро будетъ вакантною, должна быть раздѣлена пропорціонально и соотвѣтственно мѣстному положенію на три епархіи, то есть: на Виленскую, Лифляндскую и Смоленскую. Епископамъ Лифляндскому и Смоленскому, труды коихъ умножатся отъ присоединенія частей Виленской епархіи, назначено будетъ содержаніе, согласно закону, изъ остаточныхъ суммъ Виленскаго или Жмудскаго епископствъ.

Епископамъ Жмудской и другихъ епархій, не подлежащихъ новому раздѣлу и сохраненныхъ въ цѣлости, оставляется сто тысячъ дохода.

wspomnione dwóch Biskupów opatrzenie uskuteczni. — Ten zaś rozkład podziału dyecezyi ma być złożony w archivum Rzeczypospolitéj.— Dyecezya Wileńska, w czasie, jak wakować będzie, na trzy, to jest: na Wileńską, Inflantską i Smoleńską, stosownie do położenia miejsc przyległych proporcyonalnie, aby podzielona była, mieć chcemy; którzy to Biskupi Inflantski i Smoleński, przeznaczeni do powiększonéj pracy w dodaniu sobie części Wileńskiéj Dyecezyi, opatrzenie swoje stosownie do prawa z funduszu zbywającego Wileńskiego, bądź Żmudzkiego Biskupstw, które wprzód zawakuje, obmyślone mieć będą.

Żmudzka zaś dyecezya, tak jako i inne do podziału nie przychodzące, zostając w całości, Biskupi podobnież takowych dyecezyi przy intracie stu tysięcznéj zostaną.

Распоряженія, изданныя прусскимъ правительствомъ.

Подъ конецъ прошлаго столѣтія, край, составляющій нынѣшнее Царство Польское, перешелъ частію во владѣніе Пруссіи и частію Австріи.

Пруссіи досталась нынѣшняя Варшавская губернія (за исключеніемъ Станиславовскаго уѣзда), подъ названіемъ Южной Пруссіи, равно нынѣшнія губерніи: Плоцкая и Августовская, подъ названіемъ Ново-восточной Пруссіи. Часть нынѣшняго Олькушскаго уѣзда, составлявшая прежде Сѣверское Княжество, присоединена прусскимъ правительствомъ къ Силезіи.

Правительство это сдѣлало значительныя перемѣны въ подати офяръ, а именно: въ имѣніяхъ свѣтскихъ увеличило ее съ 10% на 24%, въ духовныхъ—съ 20% на 50%, а въ мальтійскихъ—съ 20% на 40%; воспретило распространять офяру на крестьянъ; въ части Олькушскаго уѣзда, присоединенной къ Силезіи, ввело мѣстную податную систему, то есть установило съ земскихъ имѣній поземельную подать, подъ названіемъ доминіальной контрибуціи, въ размѣрѣ $28\,^1/_3$%; духовныя и старостинскія имѣнія взяло въ казну, съ назначеніемъ духовенству и старостамъ вознагражденія, подъ названіемъ компетенцій, вѣчныхъ или временныхъ; взятыя въ казну имѣнія жаловало Генераламъ и другимъ лицамъ, подъ условіемъ взноса въ казну ма-

Rozporządzenia wydane za Rządu Pruskiego.

Przy schyłku zeszłego wieku, kraj stanowiący dzisiejsze Królestwo, przeszedł w części pod panowanie Pruskie a w części pod Austryackie.

Prussom dostały się: dzisiejsza gubernia Warszawska (prócz Powiatu Stanisławowskiego) pod nazwą Pruss południowych, oraz dzisiejsze gubernie Płocka i Augustowska, pod nazwą Pruss nowo-wschodnich. Część dzisiejszego powiatu Olkuskiego, dawniej Księstwo Siewierskie, przyłączył Rząd Pruski do Szląska.

Rząd ten wielkie poczynił zmiany w podatku ofiary. Podwyższył ją z dóbr swieckich z 10%, do 24%, z dóbr duchownych z 20% do 50%, z dóbr maltańskich z 20% do 40%. Zabronił przenosic podatek ofiary na włościan. W części powiatu Olkuskiego przyłączonéj do Szląska zaprowadził tamtejszy systemat podatkowy, to jest ustanowił z dóbr ziemskich podatek gruntowy zwany kontrybucyą dominialną w stopie $28\frac{1}{3}$%. Zajął na Skarb dobra duchowne i starościńskie, i wyznaczył za to duchowieństwu i starostom opłaty ze Skarbu zwane kompetencyami, wieczyste lub czasowe. Zajęte na Skarb dobra rozdarowywał Jenerałom i innym osobom, pod warunkiem wnoszenia do Skarbu rozmaitéj

іоратныхъ платежей различныхъ наименованій и подати офяры, но не въ одинаковомъ размѣрѣ. Подать эта исчислена была порознь или въ совокупности съ однимъ изъ маіоратныхъ платежей, или же, который-нибудь изъ этихъ платежей входилъ въ составъ суммы офяры.

Въ Ново-восточной Пруссіи всѣ платежи въ казну съ маіоратскихъ имѣній приведены въ порядокъ, и эти имѣнія обложены офярою и маіоратнымъ платежемъ, подъ названіемъ канона.

Основныя распоряженія прусскаго правительства относительно подати офяры помѣщаются здѣсь въ переводѣ съ нѣмецкаго.

№ 1.

Объявленіе о будущихъ податяхъ въ Южной Пруссіи.

(24 Апрѣля 1795 г.)

На основаніи повелѣнія Его Величества Короля Прусскаго, Всемилостивѣйшаго Государя нашего, объявляется во всеобщее свѣдѣніе.

Его Величество, назначивъ Государственнаго Министра Графа Гойма Главно-управляющимъ Южною Пруссіею, требовалъ отъ него донесенія о положеніи и нуждахъ этого края.

За тѣмъ Его Величеству благоугодно было обнародовать настоящимъ объявленіемъ свою всемилостивѣйшую волю, клонящуюся къ тому, чтобы, во вниманіи къ географическому положенію и прежнему устройству края, поддержать и возвысить цвѣтущее

nazwy opłat donacyjnych i podatku ofiary, w niejednakowéj wszakże stopie. Podatek ten albo był oddzielnie obliczony, lub łączył się z którą z opłat donacyjnych, albo też która z tych opłat mieściła się wewnątrz summy podatku ofiary.

W Prussach Nowo-Wschodnich opłaty do Skarbu z dóbr donacyjnych zostały uporządkowane, i dobra te płacą podatek ofiary i opłatę donacyjną zwaną kanon.

Rozporządzenia zasadnicze co do podatku ofiary przez Rząd Pruski wydane, zamieszczają się w przekładzie z niemieckiego jak następuje:

N° 1.

Obwieszczenie względem przyszłych podatków w Prusiech południowych.

(24 Kwietnia 1795 roku).

Na mocy zlecenia Najjaśniejszego Króla Imci Pruskiego, Pana Naszego Miłościwego, podaje się do wiadomości:

Najjaśniejszy Pan, rządowemu swemu Ministrowi Status, Hrabiemu de Hoym, któremu Jego Królewska Mość urządzenie i dyrekcyą w Prusiech południowych oddał, o stanie teraźniejszym i potrzebach téj prowincyi przełożyć sobie zalecił.

Przeto nakazuje, stanowi, i mieć chce Jego Królewska Mość zmierzającą do tego chęć swoją dobroczynną niniejszem obwieszczeniem ogłoszoną, iż stan kwitnący téj prowincyi przez wzgląd na jéj położenie i dawniejsze urządzenie, podług tychże samych ustaw,

состояніе его посредствомъ тѣхъ самихъ установленій, которыхъ польза и благотворность доказаны многолѣтнимъ опытомъ въ наслѣдственныхъ королевскихъ владѣніяхъ, особенно же въ сосѣдней Силезіи.

Всѣ вообще предположенія о пользахъ края, а также частныя законныя просьбы лицъ различныхъ сословій, представленныя въ точности на высочайшее благоусмотрѣніе, Его Величество принимаетъ во всемилостивѣйшее вниманіе и, дабы каждый лучше уразумѣлъ отеческія заботы Его Величества и удостовѣрился въ ихъ искренности, дозволяетъ представлять таковыя предположенія и просьбы на отечественномъ языкѣ жителей во всякое время, въ доказательство, что Его Королевское Величесто склоняется къ нимъ милостивымъ и благотворительнымъ своимъ сердцемъ.

Извѣстно, что разстроенное положеніе края и скудность въ немъ государственныхъ доходовъ останавливаютъ скорое осуществленіе намѣреній Его Королевскаго Величества.

Не смотря на то однако же, Его Величество затратилъ уже значительныя суммы: на очистку русла р. Варты для сдѣланія ея болѣе судоходною, на лучшую застройку города Познани, на новое сооруженіе городовъ Калиша и Ленчицы, на покрытіе первоначальныхъ издержекъ при учрежденіи ипотеки и на разные другіе общеполезные предметы.

Какъ первенствующія сословія края—дворянство и духовенство, такъ и городскіе обыватели и земледѣльцы, получатъ отъ Его Королевскаго Величества, въ будущемъ времени, доказательства отеческой къ нимъ любви и милости.

Король озаботится о благоденствіи шляхетскаго сословія, особенно посредствомъ учрежденія ипотеки и кредитной государственной кассы, къ чему приняты уже извѣстныя мѣры, полное развитіе которыхъ вскорѣ послѣдуетъ.

Равнымъ образомъ Его Величество приметъ надлежащія мѣры, чтобы мѣстныя государственныя коллегіи, при всякомъ общемъ, касающемся дворянства распоряженіи, получали непосредственно самыя вѣрныя свѣдѣнія о желаніяхъ шляхты и узнавали о нихъ

których pożytek i dobroć, wielokrotne doświadczenia w dawniejszych jego dziedzicznych prowincyach a mianowicie w pogranicznym Szląsku stwierdziły, wesprzeć i podwyższyć pragnie.

Jego Królewska Mość każde jakie tylko być może powszechne polepszenie kraju, jako też w szczególności życzenia sprawiedliwe każdego z osobna stanu ludzi, o czem Najjaśniejszy Pan najdokładniéj uwiadomionym został, do serca przyjmuje, i aby ciż ojcowskie Jego Królewskiéj Mości myśli zrozumieć, i ztąd lepiéj przeświadczyć się mogli, mają takowe w ojczystym ich języku, każdego czasu być dosyłane, na dowód, że Jego Królewska Mość do nich z łaską swą i dobroczynnem sercem zbliża się.

Wiadomo jest, że stan tak zaniedbany tego kraju, i szczupłe jego dochody publiczne, prędkiego uskutecznienia łaskawych Jego Królewskiéj Mości zamiarów bieg wstrzymują.

Mimo to jednak Najjaśniejszy Pan znaczne już summy na oczyszczenie rzeki Warty dla uczynienia onęż spławniejszą, na lepsze zabudowanie miasta Poznania, na wybudowanie nowe miasta Kalisza i Łęczycy, jako też na początkowy nakład do urządzenia hypoteki, i na inne pożyteczne cele powydawał.

Jego Królewska Mość okaże w przyszłości tak przedniejszym stanom, szlachcie i duchownym w tamtejszéj prowincyi, jako też mieszkańcom miast, i rolnikom, dowody ojcowskiéj swéj miłości i łaski.

Starać się będzie Jego Królewska Mość dobro stanu szlacheckiego szczególnie przez ustanowienie hypoteki i kassy krajowéj kredytowéj podwyższyć, do czego już pewne rozrządzenia rozpoczęte, które w krótce zupełny swój pośpiech wziąść mają.

Niemniéj użyje Jego Królewska Mość takich środków, aby tameczne collegia krajowe o życzeniach szlachty za każdem powszechnem urządzeniem ich dotyczącem, prawdziwą bezpośred-

чрезъ посредство благонамѣренныхъ и образованныхъ членовъ туземнаго осѣдлаго дворянства.

Тѣ же, которые отличаются особенною вѣрностію и привязанностію къ высочайшей особѣ Его Королевскаго Величества и преданностію къ интересамъ его государства, удостоятся отъ Его Величества высокихъ титуловъ и почестей, а также гражданскихъ и военныхъ должностей, сообразно ихъ способностямъ и личнымъ качествамъ.

Относительно сбора податей со шляхты, Его Величеству также угодно, чтобы ей оказывались всевозможныя облегченія.

Съ этою цѣлью, нынѣ классификація и измѣреніе земель вовсе прекращены; хотя же, посредствомъ тщательной классификаціи, поступило бы въ казну гораздо больше податей, особенно съ земель шляхетскихъ, однако Его Величество, желая поощрить шляхту Южной Пруссіи къ лучшему воздѣлыванію земель и склонить ее къ соразмѣрному установленію въ ея имѣніяхъ барщины, повелѣлъ на будущее время, начиная съ Іюньскаго срока, вмѣсто 10% взимать со шляхты 24%, а податную систему шеленжную вовсе отмѣнить.

Его Королевское Величество надѣется, что его вассалы тѣмъ болѣе будутъ довольны настоящимъ распоряженіемъ, что эти доходы преимущественно назначены на сохраненіе спокойствія и порядка, которыхъ такъ долго не имѣла область Южной Пруссіи, по случаю содержанія и поставки войскъ. Его Величество надѣется, что шляхта Южной Пруссіи оцѣнитъ по достоинству это высокое доказательство монаршей милости и заботливости, что она будетъ назначенныя съ нея подати вносить своевременно и бездоимочно, и что тѣмъ съ большею еще вѣрностію и усердіемъ станетъ стремиться къ исполненію всѣхъ благотворныхъ установленій Его Королевскаго Величества. Въ противномъ случаѣ Король былъ бы вынужденъ побуждать ее къ тому строгими и рѣшительными мѣрами.

niczą wiadomość i poznanie onychże przez pewne i światłe członki tamecznie osiadłéj szlachty odbierały.

Ci zaś mianowicie, którzy przez szczególniejszą wierność, i przywiązanie do najwyższéj osoby Jego Królewskiéj Mości, i do interessów jego państwa distingwują się, od Jego Królewskiéj Mości znakomitemi godnościami i honorami obdarzonemi będą, i nadto takowym Jego Królewska Mość urzędy cywilne i wojskowe, stosownie do ich przymiotów, udzieli.

Jako też względem wybierania podatków od szlachty, Jego Królewska Mość wszelką powolność zachowaną mieć chce.

Na ten koniec teraz cała klassyfikacya i rozmiar zupełnie ustaje, a lubo podatki przez ścisłą klassyfikacyą osobliwie z gruntów szlacheckich, daleko większeby były wynalezione, wszelako Jego Królewska Mość, chcąc szlachtę Pruss-Południowych do lepszéj uprawy gruntów swoich, i do łagodniejszego i przyzwoitszego ustanowienia pańszczyzny osiadłym w swych dobrach, zachęcić, jedynie zamiast 10 od sta, na przyszłość, a to od raty Czerwcowéj roku bieżącego począwszy, 24 od sta od szlachty wybierać, ustanawia, przeciwnie zaś podatkowanie szelążnego wcale znosi.

Spodziewa się Jego Królewska Mość, iż wazallowie Jego tem bardziéj z niniejszego rozrządzenia kontenci zostaną, ile że te dochody nadewszystko do zachowania stałego pokoju i porządku, których prowincya Pruss-Południowych przez tak długi czas pozbawioną została, przez utrzymywanie i ustanowienie wystarczającego wojska, są przeznaczone, i że szlachta Jego Królewskiéj Mości Pruss-Południowych, znakomity ten dowód łagodności i ochrony z należytą wdzięcznością uznawać, swoje wymierzone podatki wcześnie i rzetelnie składać, i z tym większą wiernością i gorliwością do wykonywania wszystkich zbawiennych Jego Królewskiéj Mości ustaw przywiązywać się będzie, inaczéj byłby Najjaśniejszy Pan przymuszonym, surowemi i gwałtownemi środkami do tego przynaglać.

Обезпечивая католическому духовенству дальнѣйшее владѣніе имѣніями, Его Величество оказываетъ монаршую милость также и въ установленіи податей.

Подать съ него будетъ взиматься только отъ чистыхъ доходовъ духовныхъ бенефицій, по исключеніи расходовъ на надобности церкви, а именно—50 процентовъ собственно съ имѣній и земель духовныхъ, а съ другихъ статей доходовъ только 20 процентовъ.

Тѣ духовныя общества и отдѣльныя лица, которыя получаютъ годоваго дохода только 500 польск. злот., освобождаются отъ всякихъ податей.

Тѣ духовныя общества и отдѣльныя лица, которыя получаютъ годоваго дохода не болѣе 2,000 польск. зл., будутъ платить только прежнюю подать въ 10 процентовъ.

Тѣ духовныя общества и отдѣльныя лица, которыхъ годовой доходъ превышаетъ 2,000 п. зл. въ годъ, облагаются податью въ 50 процентовъ, соразмѣрно прежнему 20-процентному окладу, временно, впредь до опредѣленія чистаго дохода ихъ бенефицій.

Въ случаѣ предъявленія духовнымъ обществомъ или отдѣльнымъ лицемъ доказательствъ въ неправильномъ исчисленіи, въ прежнее время, упомянутыхъ 20%, принимаемыхъ нынѣ въ основаніе къ увеличенію подати до 50 процентовъ,—будутъ приняты зависящія мѣры къ опредѣленію дѣйствительнаго дохода. Въ сихъ видахъ надлежитъ прежде всего съ достовѣрною точностію опредѣлить чистый доходъ всѣхъ тѣхъ духовныхъ бенефицій, которыя обложены 50-процентною податью, и, по исключеніи изъ онаго расходовъ на церковныя надобности, назначить 50 процентовъ лишь только съ поземельнаго дохода, а 20 процентовъ—съ дохода со всѣхъ прочихъ доходовъ.

Если, наконецъ, окажется, что къ духовнымъ фундаціямъ отнесены особенныя и благотворительныя обязательства, напр. воспитаніе дѣтей, содержаніе госпиталей и проч., то съ такого, на богоугодное дѣло назначеннаго фундуша слѣдуетъ платить въ казну всего 10 процентовъ; при чемъ за правильностью расхода означеннаго

Duchowieństwu katolickiemu, któremu dalsze posiedzicielstwo dóbr ich Jego Królewska Mość zabezpiecza, równie dowody swéj dobrotliwości przy stanowieniu podatków udziela.

Podatki onychże od czystych tylko dochodów duchownych ich beneficyów, po odtrąceniu wydatków na potrzeby kościelne, a mianowicie podatek 50 od sta szczególnie z dóbr i gruntów duchownych, z inszych zaś intrat i użytków tylko 20 od sta wybierane być mają.

Te duchowne zgromadzenia i pojedyńcze osoby, które tylko 500 złot. pol. rocznego dochodu mają, wolnemi są od wszystkich podatków.

Te duchowne zgromadzenia i pojedyńcze osoby, które nie mają nad 2,000 zło. pol. rocznego dochodu, płacić będą tylko dawniejszy podatek 10 od sta.

Te duchowne zgromadzenia i pojedyńcze osoby, których intrata więcéj niż 2,000 zło. pol. rocznie wynosi, podlegać będą podatkowi 50 od sta, jednak mają tylko 50 od sta tymczasem, aż do doskonalszego wynalezienia czystych dochodów ich beneficiów, stosownie do owych 20 od sta wypłacone być.

Jeżeliby jednak jakię duchowne zgromadzenie, albo pojedyńcza osoba, dowodem okazała, iż owe dawniéj regulowane 20 od sta, nieprawnie wynalezione zostały, a tak podług tego wyznaczone 50 od sta za bardzo podwyższone i uciążliwe były, użyją się służące sposoby do wynalezienia istotnych dochodów. Tym celem ma naprzód czysty dochód wszystkich tych duchownych beneficiów, które 50 od sta płacić mają, najdostateczniéj być wynaleziony, wydatki kościelne, potrzebne od dochodu odtrącone, i 50 od sta tylko od dochodu z gruntów, 20 zaś od sta od wszystkich innych użytków wybierane być mają.

Jeżeli wreszcie do jakiéj fundacyi dochownéj, szczególne i dobroczynne obowiązki są przyłączone, naprzykład wychowanie dzieci, utrzymywanie szpitali, więc od tego, na tak dobroczynny koniec, wyznaczonego funduszu, tylko 10 od sta wypłacane będą,

фундуша должны имѣть бдительный надзоръ военныя и экономическія Его Величества Камеры.

Его Королевское Величество, кромѣ того, оказалъ уже свое благоволеніе многимъ духовнымъ лицамъ Южной Пруссіи, пожалованіемъ выгодныхъ бенефицій, и впредь не оставитъ безъ подобныхъ милостей туземныхъ уроженцевъ.

Старосты, не принимавшіе участія въ возстаніи, оставлены въ пожизненномъ пользованіи своими старостинскими доходами, которые, и послѣ отчисленія вносимыхъ старостами процентовъ, все-таки довольно значительны, по той причинѣ, что доходы эти исчислены были неподлежаще и въ уменьшенномъ количествѣ. А какъ, на основаніи высочайшихъ распоряженій, даже всѣ лица служащія обязаны вносить въ казну извѣстную подать въ размѣрѣ получаемаго ими жалованья, то тѣмъ болѣе старосты, не обремененные службою и непосредственно пользующіеся значительными выгодами отъ государства, должны уплачивать 20 процентовъ съ старостинскихъ доходовъ, остающихся послѣ вычета изъ нихъ, вносимыхъ старостами до настоящаго времени процентовъ.

За симъ такой староста, который платитъ 50 процентовъ или двѣ кварты, обязанъ съ остальныхъ двухъ квартъ вносить въ казну 20 процентовъ.

Его Королевское Величество преимущественно обращаетъ вниманіе на улучшеніе быта земледѣльцевъ. Съ этою цѣлью, возлагается на обязанность особенныхъ Коммисаровъ, не нарушая правъ шляхетскаго сословія, опредѣлить съ большею точностію и справедливостію работы и барщину. Его Величество надѣется на содѣйствіе въ томъ со стороны шляхты Южной Пруссіи,—тѣмъ болѣе, что Его Величество, при всякомъ случаѣ, а особливо при взиманіи податей, поступаетъ съ нею, какъ съ зажиточнѣйшимъ сословіемъ, столь попечительно и милостиво.

А чтобы нынѣ же оказать земледѣльцамъ всемилостивѣйшее благоволеніе, Его Королевское Величество, для облегченія въ нѣкоторой мѣрѣ ихъ положенія, симъ постановляетъ, что отнынѣ по-

jednak wojskowe i ekonomiczne Jego Królewskiéj Mości kamery mają mieć pilny dozór na słuszne i potrzebne obracanie funduszu tego.

Już Jego Królewska Mość oprócz tego wielom duchownym Pruss-Południowych przez rozdanie zyskownych beneficiów dowody sprzyjania swego okazał, i nie omieszka nadal czynić tego dla tamże rodowitych.

Starostowie, którzy nie należeli do insurekcyi zostaną dożywotnie w possessyi i używaniu swych starościńskich dochodów, gdy jednak po odciągnieniu procentów które dawali, i przy których małych podatkach Jego Królewska Mość, im, pomimo nie należycie i bardzo nisko oszacowanych dochodów ich starościńskich, pozostać się dopuszcza, przecież im jeszcze znaczne intraty zostają. A według rozrządzenia Jego Królewskiéj Mości każden nawet płatny officyant od pensyi swojéj pewny podatek do Skarbu płacić musi, tedy i starostowie także, którzy, żadną urzędowną służbą nie są obciążeni, a jednakże z kraju immediate tak znaczne pożytki ciągną, z dochodów swych starostw, które im po odtrąceniu dotychczas dawanych procentów, jeszcze pozostają, 20 od sta dawać mają.

Ten tedy starosta, który 50 od sta, albo dwie kwarty płacił, musi jeszcze, z tych pozostałych dwóch kwart 20 od sta płacić.

Najszczególniéj zwraca Jego Królewska Mość baczność swoję na uszczęśliwienie rolników, tym końcem mają ich roboty, i proporcionalne ułożenie pańszczyzny przez osobnych Kommissarzy, słuszniéj i przyzwoiciéj, bez uszkodzenia jednak i umniejszenia praw stanu szlacheckiego, być regulowane, i spodziewa się Jego Królewska Mość, że się szlachta Pruss-Południowych powolniejszą w tym okaże, ile gdy Jego Królewska Mość z nią jako najmożniejszym stanem w każdym razie, a mianowicie w opłacaniu podatków, tak ochronnie, i z ulgą postępuje sobie.

Ażeby zaś okazał Jego Królewska Mość zaraz rolnikom przychylność swoją, dla ulżenia niejakiego ich sytuacyi, deklaruje Jego

дать за убой скота по деревнямъ, или шкурная подать, вовсе отмѣняется.

Такимъ образомъ Его Величество, въ непродолжительное время облегчилъ тягости земледѣльцевъ, частію уничтоженіемъ подати съ музыки, частію же настоящею отмѣною шкурной подати, а за симъ они впредь обязаны платить только обычную досѣлѣ подымную подать.

Наконецъ, во всѣхъ селахъ и деревняхъ должны быть немедленно назначены солтысы, которые, за усердное исполненіе этой обязанности, освобождаются отъ подымной подати, равно отъ доставки подводъ и отъ ливерункованія фуража.

Обыватели и жители городовъ также удостоены очевидныхъ доказательствъ милости Его Королевскаго Величества за бездоимочный взносъ парафовъ (или платы за право свободной торговли), равно за значительное увеличеніе суммъ, отпускаемыхъ изъ казны на содержаніе полиціи, бургомистровъ и другихъ чиновниковъ городскаго управленія, а не менѣе и за отпускъ вспомогательныхъ суммъ на отстройку городовъ и разныхъ зданій.

Его Величество и впредь будетъ заботиться: объ облегченіи устройства черепичныхъ крышъ и каменныхъ дымовыхъ трубъ; о снабженіи мѣстечекъ, находящихся въ бѣдномъ положеніи, пожарными инструментами; объ открытіи новыхъ училищъ и лучшемъ устройствѣ существующихъ; объ установленіи однажды навсегда во владѣльческихъ мѣстечкахъ податей и сборовъ, которые мѣщане платятъ своимъ господамъ; о дозволеніи вывоза за границу сукна и другихъ фабричныхъ товаровъ; объ увеличеніи ихъ продажи и улучшеніи выдѣлки; объ оживленіи промышленности и въ особенности о приведеніи ремеслъ и городской торговли въ цвѣтущее состояніе.

Посему предписывается всѣмъ военнымъ и экономическимъ Его Королевскаго Величества Камерамъ, Ландратамъ, Штеіератамъ и всѣмъ прочимъ властямъ, чтобы они въ дѣйствіяхъ своихъ руководствовались вышеизложенными постановленіями, и чтобы

Królewską Mość tutaj, iż odtąd podatek od rzezi po wsiach, czyli skórowe zupełnie znosi się.

Jego Królewska Mość więc przez krótki czas ciężary rolników częścią przez zniesienie podatków od muzyki, częścią przez teraźniejsze skassowanie skórowego ulżył i ciż płacić będą poprzednio tylko zwyczajne aż do tąd podymne.

Nakoniec mają też natychmiast, po wszystkich wsiach sołtysi być postanowieni, którzy za pieczołowite sprawowanie urzędu sołeckiego, od podymnego, tudzież od dawania podwód i od liwerowania furażów wolnemi będą.

Obywatele także i mieszkańcy miast przez wierne opłacanie parafów (czyli wolność kupczenia), tudzież przez znaczne przyczynienie summ, które Jego Królewska Mość, na opłacanie burmistrzów policyi i innych miejskich urzędników dostarcza, niemniéj przez udzielanie posiłkowych pięniędzy, na wybudowanie miast i na inne budowle oczywistych doznali dowodów łaski Jego Królewskiéj Mości.

Będzie się daléj Jego Królewska Mość starała pokrywanie dachów dachówką, i stawianie murowanych kominów łatwiejsze uczynić, wcale ubogie miasteczka, opatrzeniem narzędzi do gaszenia służących, wspierać, więcéj szkół zakładać i lepiéj je urządzić, w dziedzicznych miastach mianowicie podatki i pobory, które mieszczanie swym panom oddają, raz na zawsze ustanowić, wywozu sukna i innych fabrycznych towarów, dopuszczać, odbyt i polepszeniaich powiększać, przemysł ożywiać, i nadewszystko rzemiosła wszystkie miejskie i handle do stanu kwitnącego przyprowadzić.

Nakazuje się zatem wojskowym i ekonomicznym Jego Królewskiéj Mości Kamerom, Landratom, Steieramtom i wszystkim innym Zwierzchnościom, aby we wszystkiem podług wyrażonych tutaj przepisów i ustaw rządzili się, i o to starali się, aby to obwie-

о настоящемъ объявленіи довели до свѣдѣнія всѣхъ вообще и каждаго въ особенности жителя края какого бы то ни было сословія или званія.

Данъ въ Бреславлѣ, 24 Апрѣля 1795 г.

По именному Его Величества всемилостивѣйшему повелѣнію.

(подписано) *де Гоймъ.*

№ 2.

Рескриптъ прусскаго министерства, объясняющій увеличеніе подати офяры отъ духовенства.

(1 Іюня 1795 г.)

Въ Познанскую Палату военныхъ дѣлъ и имуществъ.

ФРИДРИХЪ ВИЛЬГЕЛЬМЪ и проч.

Вслѣдствіе представленнаго вами отъ 29 Мая и 10 сего Іюня, рапорта о податяхъ, въ которомъ главные предметы сего рода мѣстами чрезвычайно перепутаны, постановляемъ:

1. Касательно перемѣны прежней податной системы, прежде всего ссылаемся, главнымъ образомъ и вообще, на соотвѣтственный рескриптъ отъ 20 Апрѣля. Для частнаго же объясненія послужитъ слѣдующее:

a) Подати, подлежащія ко взносу въ казну съ доходовъ, получаемыхъ старостами, должны быть исчислены такимъ образомъ, чтобы, напримѣръ, староста съ годоваго дохода во 100 талеровъ, съ котораго онъ платилъ до сихъ поръ двѣ кварты или 50 тал. и

domości wszystkich, i każdego mieszkańca tamtejszéj prowincyi, jakiegokolwiek bądź stanu i godności, dojść mogło.

Dan w Wrocławiu, d. 24 Kwietnia 1795 r.

Za wyraźném Jego Królewskiéj Mości Najłaskawszem Zleceniem.

(podpisano) *de Hoym.*

N° 2.

Reskrypt Ministerialny Pruski objaśnia podwyższenie podatku ofiary duchownéj.

(1 Czerwca 1795 r.)

Do Poznańskiéj Izby Wojny i Dóbr.

FRYDERYK WILHELM etc.

Na rapport Wasz w sprawie podatków, przedstawiony pod dniem 10 b. m. i 29 Maja, w którym miejscami główne przedmioty téj treści między sobą bardzo są zmięszane,—Odpowiadamy, a mianowicie:

1. Co do zmian poprzedniego systematu podatkowego, przedewszystkiem odwołujemy się głównie i w ogólności do właściwego reskryptu z dnia 20 Kwietnia. Do szczegółowego objaśnienia posłuży:

a) Co do podatków uiszczać się mających przez starostów z dochodów pobieranych ze starostw po potrąceniu dawniéj płaconéj kwarty; takowe obliczać należy w sposób aby naprzykład starosta z dochodu pobieranego w ilości 100 tal., z którego 2 kwarty

съ котораго ему остается еще 50 тал.,—вносилъ еще 20 процентовъ, то есть 10 талеровъ. Такимъ же образомъ поступать и во всѣхъ другихъ подобныхъ случаяхъ, такъ что тотъ, кто платилъ 3 кварты или 75 тал. со 100 тал., и потому сохранялъ еще для себя 25 тал., съ этихъ 25 талеровъ платилъ бы еще 20 процентовъ, т. е. 5 тал.

b) При обложеніи податью лицъ духовнаго званія, постановлено, впрочемъ, освободить отъ всякихъ податей духовныя общества и отдѣльныя личности, получающія дохода 500 п. зл. въ годъ. Получающіе дохода не свыше 2,000 п. зл. обязаны платить 10 процентовъ; получающіе же дохода болѣе 2,000 п. зл., должны платить 50 процентовъ; однако эти 50 процентовъ слѣдуетъ исчислять лишь отъ дохода съ имѣній, отъ доходовъ же съ капиталовъ должно быть взимаемо 20 процентовъ.

Не вдаваясь однакожъ на первый разъ въ точное исчисленіе доходовъ духовенства, надлежитъ поступать на точномъ основаніи польскаго тарифа, такимъ порядкомъ, чтобы тѣ духовныя лица, кои въ польскія времена платили 20 процентовъ, нынѣ вносили 50 процентовъ; и тѣмъ болѣе можно поступать такимъ образомъ, а въ особенности временно, что даже въ польскія времена, на тѣхъ, кто имѣлъ доходы свыше 2,000 п. зл., наложена была плата 20 процентовъ, а получавшіе менѣе 2,000 п. зл. должны были платить 10 процентовъ.

Равнымъ образомъ во времена польскія постановлено, чтобы духовныя лица, получающія дохода только 500 п. зл., были освобождены отъ всякихъ податей.

Вслѣдствіе сего, такія духовныя лица не помѣщены и въ польскомъ тарифѣ 10-процентной подати съ духовныхъ имѣній. Еслибы однакожъ въ польскомъ тарифѣ оказались явныя упущенія, противныя этому основанію, то есть, еслибы доходы духовнаго общества или отдѣльныхъ лицъ были исчислены въ 500 п. зл. и менѣе и помѣщены въ тарифѣ, какъ обложенные податью,—въ такомъ случаѣ столь очевидныя ошибки въ тарифѣ должны быть исправлены, и съ этою цѣлью польскій тарифъ долженъ быть подробно разсмотрѣнъ.

czyli 50 tal. opłacał dotychczas, a z którego mu jeszcze 50 tal. zostaje, wnosił jeszcze 20 procent to jest 10 tal. — i tym sposobem postąpić we wszystkich innych podobnych wypadkach, tak że ten kto opłacał 3 kwarty czyli 75 tal. od 100 tal., a przeto zachował jeszcze 25 tal., od tychże 25 tal. uiszczał jeszcze 20 procent, to jest 5 tal.

b) Przy opodatkowaniu osób duchownych, postanowiono wprawdzie, iż tak zgromadzenia duchowne jak i pojedyncze indywidua, posiadające 500 złp., wolne będą od wszelkich podatków. Posiadający dochód nie przewyższający 2,000 złp. będą opłacać 10 procent; zaś pobierający dochód wyższy nad 2,000 złp. wnosić będą 50 procent; jednakże te 50% tylko od dochodów z ich dóbr liczyć się winny; z dochodów zaś z kapitałów 20 procent opłacać się ma.

Nie wdając się wszakże jak na teraz w dokładne ocenienie dochodów duchowieństwa, postępować należy ściśle na zasadzie taryfy polskiéj w ten sposób, aby duchowni, którzy za czasów polskich 20 procent płacili, obecnie 50 procent uiszczali i tem bardziéj, szczególniéj chwilowo, tym sposobem postępować można, że nawet za czasów polskich, na tych, którzy mieli dochody większe nad 2,000 złp., nałożono opłatę 20 procentów, zaś pobierający mniéj od 2,000 złp. do 10 procentów pociągani byli.

Również za polskich czasów zdecydowano, że duchowni mający tylko 500 złp. dochodu, uwolnieni być mają od wszelkich podatków.

W skutek tego tacy duchowni nie figurują i w taryfie polskiéj co do 10 procentowego podatku na dobra duchowne włożonego. Jeżeliby jednak w taryfie polskiéj na widoczne uchybienia przeciwko téj zasadzie natrafiono, to jest, jeżeliby dochody duchownego zgromadzenia lub pojedyńczych indywiduów oznaczono na 500 złp. i niżéj pomieszczone były w taryfie i do podatku były zakwalifikowane, natenczas podobne oczywiste błędy w taryfie winny być sprostowane i w tym celu taryfa polska ma być dokładnie

При этомъ, въ разрѣшеніе возбужденныхъ вами вопросовъ относительно обложенія податью духовныхъ бенефицій, соединенныхъ in uno beneficiato, постановляемъ: что, при опредѣленіи податей съ такихъ бенефиціатовъ въ размѣрѣ 10 или 50 процентовъ, въ особенности временно, надлежитъ также дѣйствовать на основаніи польскаго тарифа, до тѣхъ поръ, пока не будутъ точнѣе опредѣлены подати со стоимости бенефиціатовъ и съ каждаго въ отдѣльности члена духовнаго общества, при устройствѣ 50-процентной подати. Съ духовенствомъ евангелическимъ относительно обложенія податью надлежитъ поступить такъ точно, какъ и съ католическимъ.

Духовенство, доселѣ платившее 10 процентовъ, должно и впредь платить столько же.

А такъ-какъ духовныя общества и отдѣльныя лица, уплачивающія 50 процентовъ, обязаны ихъ вносить только отъ дохода съ имѣній, между тѣмъ едвали можно полагать, чтобы евангелическое духовенство, какъ таковое, владѣло имѣніями, доходы же получаетъ оно изъ складокъ прихожанъ или изъ церковныхъ фундушей; то евангелическое духовенство, платившее до сихъ поръ 20 процентовъ, и впредь обязано платить столько же.

Католическое духовенство, получающее дохода отъ 1,000 до 2,000 п. зл., обязано и впредь платить subsidium charitativum.

Что касается подымной подати съ солтысовъ, то она и впредь должна быть ими платима; но она будетъ возвращена каждому изъ нихъ (постановленіе это согласно съ правилами отчетности и счетоводства); и, хотя бы даже она не была ими внесена дѣйствительно наличными деньгами, а потомъ опять наличными деньгами возвращена, то по крайней мѣрѣ въ окружныхъ податныхъ счетахъ должна быть показываема такимъ образомъ, какъ-бы она была наличностію вносима и наличностію же возвращена.

Такой возвратъ солтысамъ подымной складки долженъ производиться изъ реммисіонныхъ фундушей въ полугодовые сроки— въ Мартѣ и Сентябрѣ.

rozpatrzoną. Przy tem na zapytanie Wasze dotyczące opodatkowania beneficiów duchownych, połączonych in uno beneficiato, postanawiamy, że i przy oznaczeniu podatków z podobnych beneficjat, na 10 lub 50 procent, szczególniéj tymczasowo, należy również działać na zasadzie taryfy polskiéj, aż z czasem podatki z realności beneficyat., jak również z personaliter conjunctorum pojedyńczo przy uregulowaniu 50 procentowego podatku dokładniéj także urządzone będą. Z duchowieństwem ewangelickiem pod względem opodatkowania należy postąpić tak samo jak z katolickiem.

Duchowni, mianowicie którzy dawniéj 10 procent płacili, będą i nadal tożsamo opłacać.

Ponieważ zaś duchowni jak indywidua tak równie zgromadzenia, uiszczający 50 procentów, takowe tylko od dochodów z swoich dóbr wnosić są obowiązani, a trudno przypuścić aby duchowni ewangeliccy quo tales takowe posiadali, dochody zaś przez nich pobierane są ze składek parafian lub z funduszów kościelnych; przeto duchowieństwo ewangelickie które dotychczas 20 procent opłacało, i nadal toż samo tylko uiszczać będzie.

Duchowni katolicy mający dochodu od 1,000 do 2,000 złp. opłacać będą i nadal subsidium charitativum.

Co się tyczy podatku podymnego od sołtysów, takowy właściwie i nadal tak jak dawniéj powinien być przez nich uiszczany; zwróconym im jednak będzie pojedyńczo (to urządzenie zgodne jest z zasadami kassowości i rachunkowości) i chociażby nawet opłata podymnego przez nich nie była rzeczywiście gotówką wniesioną, a potem znowu gotówką zwróconą, to jednakże przynajmniéj w rachunkach obwodowych podatkowych, powinna figurować jakby gotowizną opłacona i również gotowizną zwrócona.

Ta bonifikacya składki podymnéj w ratach półrocznych to jest w Marcu i Wrześniu z funduszów remissyjnych sołtysom zalikwidowaną być ma.

Предположеніе ваше объ окончательномъ исключеніи изъ окружныхъ штатовъ подымной подати съ солтысовъ тѣмъ менѣе удобоисполнимо, что должность солтыса не всегда соединена съ одною и тою же сельскою усадьбою, а потому и уплата подымной подати съ каждаго солтыса не всегда одинакова, ибо солтысы иногда могутъ имѣть усадьбу, платящую высшую, а иногда низшую подымную подать.

II. Изъ вышеизложеннаго разъясненія новаго устройства податей легко убѣдиться, что сложная передѣлка окружнаго штата совершенно безполезна, и что, вслѣдствіе сего, штаты кассъ главныхъ палатъ вскорѣ могутъ быть составлены согласно новому измѣненію податей, что и слѣдуетъ сдѣлать.

III. Раскладка подымной подати между отдѣльными плательщиками составляетъ весьма важную статью рапорта вашего; въ этомъ отношеніи признаемъ нужнымъ:

a) Для каждаго города или селенія раздѣльно принять общую сумму подымной подати, согласно тарифу.

b) Относительно основаній и разрядовъ, имѣющихъ установиться для взиманія подымной подати, въ силу конституціи 1775 года, ожидаемъ отъ васъ обстоятельнѣйшаго рапорта.

c) Слѣдуетъ полагать, что при раскладкѣ подымной подати, владѣльцы упадающую на нихъ часть, а быть можетъ и болѣе того, разложили на отдѣльныхъ плательщиковъ подымной подати.

d) Для устраненія такого злоупотребленія, поручено вамъ 30 Мая сего года издать циркуляръ, строго воспрещающій подобный переводъ подымной подати.

e) Подымная подать, слѣдующая со всякой усадьбы раздѣльно, будетъ опредѣлена согласно общеобязательному тарифу и относительно обложенныхъ ею отдѣльно, а также на основаніи правилъ, изданныхъ для отдѣльныхъ плательщиковъ.

Такимъ порядкомъ должна быть установлена раскладка податей ландратомъ и сборщикомъ каждаго округа, лишь только будутъ утверждены основанія подымной подати, изложенныя подъ лит. *в*.

Wniosek Wasz o ostateczne wykreślenie z etatu obwodowego podatku podymnego sołtysów, tém mniéj da się przyjąć, że urząd sołtysa nie zawsze jest przywiązanym do jednéj i téj saméj zagrody wiejskiéj, a przeto i opłata podymnego od każdego sołtysa nie zawsze jest równą, albowiem sołtysi czasami mogą mieć zagrodę opłacającą wyższe, a czasami niższe podymne.

II. Podług niniejszych uprzednich objaśnień co do nowego uregulowania podatków, przekonacie się natychmiast, że skomplikowane przerobienie etatu obwodowego, bynajmniéj nie jest potrzebnem i że w skutek tego etaty dla kass Izb Głównych wkrótce stosownie do nowéj modyfikacyi podatków będą mogły być wypracowane, co jest oczekiwanem.

III. Rozkład podatku podymnego na pojedyńczych kontrybuentów jest ważnym bardzo przedmiotem Waszego rapportu, i względem takowego uważamy:

a) Należy przyjąć dla każdego miasta lub wsi, z osobna, summę ogólną podatku podymnego stosownie do taryfy,

b) Co do zasad i klass ustanowić się mających dla ściągania podatku podymnego na mocy konstytucyi z r. 1775, oczekiwany jest zapowiedziany rapport dokładniejszy,

c) Godzi się przypuścić że dominia przy rozkładzie podatku podymnego, część na nie przypadającą a może być i więcéj jeszcze, na pojedyńczych kontrybuentów podymnego rozłożyły,

d) Ażeby znieść takie nadużycie polecono Wam pod dniem 30 Maja r. b., wydać okólnik surowo zakazujący podobne przenoszenie podatków.

e) Podatek podymny mający być opłacany od każdéj z osobna osady, ustanowionym będzie podług ogólnie obowiązującéj taryfy, i w zastosowaniu do pojedyńczo opodatkowanych, jak również podług zasad przyjętych dla pojedyńczych kontrybuentów.

W ten sposób zatem ma być ustanowiony rozkład podatków przez landrata i poborcę każdego obwodu, skoro tylko pod lit. *b*, wyszczególnione zasady co do podatku podymnego, stale przyjętemi będą.

f) Если въ нѣкоторыхъ мѣстахъ окажется, какъ уже сказано выше, что владѣлецъ, при взиманіи подымной подати, взыскалъ оную въ слишкомъ увеличенномъ размѣрѣ, въ такомъ случаѣ нужно сообразить, не имѣетъ ли онъ права—излишка подымной подати принять въ счетъ чинша съ принадлежащихъ имѣнію земель, хотя бы даже и нельзя было упрекнуть его собственно въ переводѣ подымной подати.

g) Въ городахъ подымная подать должна быть умѣренно разложена на отдѣльныхъ плательщиковъ на тѣхъ же самихъ основаніяхъ. Излишекъ, прежде полученный магистратомъ по сей статьѣ, слѣдуетъ записать особо, какъ подать городскую, и на будущее время взимать ее въ видѣ городской подати

h) Относительно основаній раскладки подымной подати, вы имѣете войти въ соглашеніе съ двумя остальными палатами и о послѣдующемъ донести.

Остается при этомъ упомянуть, что во всякой деревнѣ владѣльческая и крестьянская подымная нодать должна быть исчислена подробно и записана раздѣльно.

IV. Какъ кажется, вы имѣете ошибочное понятіе объ обязанностяхъ сельскихъ солтысовъ. Къ нимъ вовсе не относится раскладка подымной подати и ливерунковаго контингенса. Ихъ дѣло только:

a) Взыскать съ плательщиковъ подымную подать въ назначенномъ съ нихъ количествѣ и всю собранную сумму этой подати въ деревни представить въ казначейство. Между тѣмъ, впредь до положительнаго исчисленія и приведенія въ порядокъ общей подымной подати, съ каждаго селенія отдѣльно, необходимо оставить прежній способъ взиманія съ плательщиковъ полной суммы подымной подати.

b) Раскладка подати ливерунковаго контингенса должна быть произведена казначействомъ, равно какъ и вознагражденія за ливерунокъ. Солтысъ есть собственно только посредникъ, вносящій деньги въ податную кассу и принимающій оныя для плательщиковъ.

f) Jak wyż wspomniano zdarzy się tu i owdzie, że dominium pobierając podatek podymny, takowy w zbyt wielkiéj ilości pobierze, jednakże wypadnie wziąść na uwagę, czy dominium nie będzie upoważnione do przyjęcia tego nadmiaru podatku podymnego, tytułem czynszu z gruntu dominialnego, chociażby nawet zarzut przeniesienia podymnego nie miał właściwie miejsca,

g) W miastach podatek podymny ma być rozłożony z umiarkowaniem na pojedyńczych kontrybuentów podług tychże samych zasad. Przewyżka jaką magistrat z téj okoliczności poprzednio ściągnął, zapisaną będzie osobno jako podatek miejski i na przyszłość jako podatek miejski ma być ściąganą.

h) Co do zasad rozkładu podatku podymnego, macie się porozumieć z dwiema drugiemi Izbami i o skutku złożyć rapport.

Przy tem pozostaje do nadmienienia, że przy każdéj wsi, dominialne i włościańskie podymne powinno być po szczególe obliczone i osobno zapisane.

IV. O ile się zdaje, macie nie właściwe wyobrażenie o obowiązkach sołtysów wiejskich. Do sołtysów bynajmniéj nie należy rozkład podatku podymnego i kontyngensu liwerunkowego. Rzeczą ich jest tylko:

a) Odebrać od kontrybuentów taką ilość podatku podymnego, jaka od nich przypada, i uzbieraną całą summę podatku podymnego ze wsi, wnieść do urzędu skarbowego. Tymczasowo, dopóki podatek podymny ogólny, na każdą po szczególe osadę nie zostanie ustanowiony i uregulowany, wypada pozostawić dotychczasowy sposób zbierania od kontrybuentów całkowitéj summy podatku podymnego.

b) Rozkład podatku kontyngensu liwerunkowego powinien być uskuteczniony przez urząd skarbowy również jak i wynagrodzenie za liwerunek; sołtys jest właściwie tylko pośrednikiem wnoszącym pieniądze do kassy podatków i odbierającym takowe dla kontrybuentów.

Необходимо обращать особенное вниманіе на правильную раскладку ливерунковаго контингенса; при чемъ замѣтимъ, что было бы сообразнѣе и справедливѣе, чтобы владѣльцы въ особенности вносили эту подать не въ размѣрѣ подати подымной, но пропорціонально суммѣ подати 24-процентной.

c) Что касается вознагражденія за подводы, то имѣющій квитанцію въ доставкѣ подводы можетъ получить вознагражденіе въ казначействѣ, безъ посредничества солтыса.

Полагаемъ, что настоящимъ подробнымъ рескриптомъ мы разъяснили вамъ вполнѣ рескриптъ 20 Апрѣля относительно всѣхъ могущихъ встрѣтиться сомнѣній и недоумѣній.

Въ Бреславлѣ, 1 Іюня 1795 г.

(подписалъ) *фонъ Гоймъ.*

№ 3.

Объявленіе прусскаго министерства о классификаціи доходовъ духовенства относительно подати офяры.

(28 Іюня 1795 г.)

Частыя жалобы католическаго духовенства Южной Пруссіи на неправильную классификацію ихъ доходовъ польскимъ правительствомъ и на то, что польскіе люстраторы не обращали ника-

Wypada mieć na szczególnéj uwadze stosowny rozkład kontyngensu liwerunkowego, przyczem nadmienia się, że byłoby stosowniéj i sprawiedliwiéj, aby dominia w szczególności opłacały ten podatek, nie w stosunku podymnego, ale w proporcyi summy podatku 24 procentowego.

c) Co się tyczy wynagrodzenia za podwody, to każdy posiadający kwit na dostarczoną podwodę, może odebrać wynagrodzenie w urzędzie skarbowym bez pośrednictwa sołtysa.

Sądzimy że niniejszym szczegółowym reskryptem objaśniliśmy wam reskrypt z dnia 20 Kwietnia, względem wszelkich wydarzyć się mogących nieporozumień i wątpliwości.

w Wrocławiu d. 1 Czerwca 1795 r.

(podpisano) *von Hoym.*

N° 3.

Obwieszczenie Ministerialne Pruskie co do klassyfikacyi duchownych pod względem podatku ofiary.

(z d. 28 Czerwca 1795 r.)

Częste zażalenia duchowieństwa katolickiego prowincyi Pruss-Południowych, na mniéj rzetelne za Rządu Polskiego ich dochodów wyklassyfikowanie, i że Lustratorowie polscy żadnego na wy-

кого вниманія на необходимые церковные расходы, требуютъ установить подати съ доходовъ духовенства на болѣе вѣрныхъ основаніяхъ, которыя подробно изложены въ грамотѣ 24 Апрѣля, а именно:

1. Только тотъ доходъ слѣдуетъ считать подлежащимъ обложенію податью, который остается за вычетомъ необходимыхъ церковныхъ расходовъ.

2. Платежъ 50 процентовъ долженъ быть взимаемъ только съ доходовъ отъ имѣній и поземельной собственности, съ прочихъ же доходовъ, напр. съ провизіи и другихъ церковныхъ прибылей, слѣдуетъ взимать лишь 20%.

3. Въ случаѣ, еслибы нѣкоторыя духовныя бенефиціи были подчинены какимъ-либо постороннимъ обязательствамъ, напр. воспитанію дѣтей, содержанію госпиталей, въ такомъ случаѣ отъ доходовъ съ фундуша на то назначеннаго, должно взимать въ казну всего 10%.

Правилами этими должна руководствоваться Коммисія, учрежденная собственно для составленія правильной и вѣрной классификаціи доходовъ всего духовенства (какъ въ обществахъ, такъ и въ отдѣльныхъ лицахъ).

Эта Коммисія, подъ руководствомъ Военно-экономическихъ Камерѣ Южно-Прусскаго края, должна исполнять свои обязанности безъ малѣйшаго пристрастія. Такою мѣрою устранится поводъ къ возобновленію со стороны духовенства жалобъ на обременительныя подати и обнаружится, въ какой степени жалобы эти основательны. Послѣ столь выгоднаго для духовенства распоряженія, правительство увѣрено, что лица духовнаго званія, въ объявленіи своихъ доходовъ, сохранятъ нелицемѣрную совѣст-

datki konieczne kościelne nie mieli względu, wymagają aby podatki z dochodów ich opłacać się mające, podług pewniejszych ustanowione były stosunków, a które w patencie pod d. 24 Kwietnia wyszłym dokładnie są opisane; podług tych więc,

1. Dochód z którego podatek opłacany być ma, ten tylko uważany być może, który po odciągnieniu koniecznych kościelnych pozostaje wydatków.

2. Że opłata 50% z dochodów tylko dóbr i własności gruntowych odbieraną być ma, z innych zaś dochodów np: z prowizyów i innych percepcyi kościelnych tylko 20% opłacać się powinno.

3. W przypadku, gdyby które Beneficium duchowne do jakowych pobocznych obowiązane było powinności np: do edukacyi lub utrzymywania szpitalów, wtenczas z dochodów funduszu do tego ustanowionego tylko 10% do Skarbu opłacać się ma.

Te więc warunki będą przepisem dla kommissyi, ustanowionéj jedynie w celu rzetelnego i dokładnego wyklassyfikowania dochodów wszelkiego Duchowieństwa (Corporum et individuorum).

Ta więc Kommissya pod wodzą Wojennych Ekonomicznych Kamer Południowo Pruskich swe czynności bez najmniejszéj odbywać będzie parcyalności, i tym sposobem zapobiedz się ma dalszym Duchowieństwa na uciążliwe podatki zażaleniom, przez co wykaże się także, kto słuszną a kto pozorną tylko do użalenia się miał przyczynę; przy tem zaś tak dogodnem urządzeniu spodziewa się Rząd, że Duchowieństwo w podaniu swych dochodów tę ścisłą sumienia zachowa rzetelność, jaka szczególniéj do osób tego szano-

ность, свойственную въ особенности ихъ стану и долженствующую служить высокимъ примѣромъ всѣмъ прочимъ сословіямъ.

Тѣ же изъ духовныхъ обществъ (въ цѣломъ составѣ и порознь), въ которыхъ классификація произведена коммисіею, назначенною по распоряженію нынѣшняго правительства, не вправѣ вторично представлять вѣдомостей о своихъ доходахъ, и подати съ этихъ доходовъ должны быть вносимы на основаніяхъ, изложенныхъ въ грамотѣ 24 Апрѣля, равно въ настоящемъ объявленіи подъ №№ 1, 2 и 3.

Еслибы духовенство евангелическаго вѣроисповѣданія имѣло причины жаловаться на несправедливую классификацію ихъ доходовъ, то оно должно обращаться съ своими просьбами въ военныя и экономическія камеры Южной-Пруссіи, которыя поручатъ немедленное и точное разсмотрѣніе такихъ жалобъ учрежденной съ вышеозначенною цѣлью для сего коммисіи.

Однако впредь до окончательнаго составленія новой раскладки податей, католическое и евангелическое духовенство обязано вносить подати по польскому тарифу, съ такою только разницею, что платившіе прежде 10% и нынѣ необлагаются высшимъ окладомъ, а тѣ, которые вносили прежде 20%, должны нынѣ платить 50%. Впрочемъ, еслибы 50-процентный сборъ оказался слишкомъ обременительнымъ, въ такомъ случаѣ можно довольствоваться 20-ю процентами, пріостановивъ взносъ остальныхъ 30% впредь до окончательнаго опредѣленія чистаго дохода.

Бреславль, 28 Іюня 1795 года.

wnego sięga się stanu, a który dla wszystkich innych w każdém postępowaniu przykładnym być powinien wzorem.

Te zaś duchowne zgromadzenia, (Corpora et Individua) które przez Kommissyę klassyfikacyjną od teraźniejszego Rządu ustanowioną klassyfikowane były, powtórnie już swoich podawać nie mają dochodów, lecz tylko opłata od nich podług, w Patencie pod dniem 24 Kwietnia wyszłym, wyrażonych i tu pod liczbą 1. 2. 3. powtórzonych warunków, ustanowioną być ma.

Jeżeliby Duchowieństwo wyznania Ewangelickiego teraz na mniéj rzetelne swych dochodów wyklassyfikowanie użalać się miało, tedy swoje do Wojennych i Ekonomicznych Kammer Południowo-Pruskich ma zanieść żądanie, które zwyż wspomnionym celu ustanowionéj Kommissyi ścisłe téj okoliczności roztrząśnienie nie zwłocznie zależą.

Tymczasowo jednak dopóki ustanowienie podatków zupełnie ukończone nie będzie, tak Katolickie jako i Ewangelickie Duchowieństwo takowe podług taryff polskich opłacać jest obowiązane z tą tylko różnicą, iż kto przed tém 10%, tyle i teraz, a kto przed tém 20% opłacał, teraz 50% płacić będzie. — Jeżeliby zaś opłacanie 50% za zbyt uciążliwe być zdawało się, tedy 20 tylko płacić ma, a 30% zawieszone będą aż do zupełnego czystéj intraty wynalezienia.

w Wrocławiu, dnia 28 Czerwca 1795 r.

№ 4.

Рескриптъ Прусскаго Министерства, разрѣшающій возбужденные вопросы о 24-процентной подати офярѣ и запрещающій переводъ этой подати на крестьянъ.

ФРИДРИХЪ ВИЛЬГЕЛЬМЪ

Король и проч. Нашъ и проч.

(26 Іюля 1795 г.)

Изъ рапортовъ вашихъ отъ 18 Іюня и 8 Іюля сего года видно, что объявленіе о вновь назначенныхъ въ Южной-Пруссіи податяхъ возбудило разные вопросы, вслѣдствіе чего вы испрашиваете болѣе опредѣлительнаго разрѣшенія.

Первое сомнѣніе ваше состоитъ въ томъ, слѣдуетъ ли, при обложеніи менѣе зажиточной шляхты податью, придерживаться тѣхъ самихъ правилъ, которыя изданы о шляхтѣ состоятельной; а именно: обязана ли первая наравнѣ съ послѣднею платить 24%, вмѣсто прежнихъ 10%, такъ какъ во время люстраціи, болѣе зажиточная шляхта объявила доходы съ своихъ имѣній невѣрно, въ гораздо меньшемъ размѣрѣ, нежели шляхта менѣе зажиточная.

Вслѣдствіе сего сообщаемъ вамъ:

1. Если имѣніе непомѣрно обременено налогомъ по случаю преувеличенія вообще подлежащаго окладу чистаго дохода, то владѣльцу имѣнія предоставляется право ходатайствовать о составленіи, на его счетъ, новой таксаціи, которая и можетъ быть немедленно произведена военнымъ совѣтникомъ Матіасомъ; если же имѣнія эти были уже отаксованы, въ такомъ случаѣ надлежитъ

N° 4.

Reskrypt Ministerialny Pruski udziela objaśnienia co do podatku ofiary 24% i zabrania przenosić ten podatek na włościan.

(26 Lipca 1795 roku).

FRYDERYK WILHELM

Król etc, Nasz etc.

Z rappórtu waszego z dnia 18 Czerwca i 8 bieżącego Lipca, okazuje się, że ogłoszenie dotyczące podatków na przyszłość w południowych Prussach opłacać się mających, daje Wam powód do rozmaitych zapytań, na które pragniecie mieć dokładniejsze decyzye.

Pierwsze Wasze powątpiewanie tyczy się przedmiotu następującego: czy przy opodatkowaniu, ze szlachtą mniéj zamożną tak samo postępować należy jak z bogatszą? mianowicie, ażeby tak pierwsza jak i druga zamiast dawnych 10% teraz 24% płaciła? bogatsza bowiem szlachta, za czasów polskiéj lustracyi niewłaściwe i daleko niższe ze swoich dóbr wykazała dochody, aniżeli mniéj zamożna.

Co do tego udzielamy Wam objaśnienie, że:

1. Jeżeli majątek szlachecki znajduje się przeciążonym w ten sposób, że w ogóle, czysty opodatkowaniu podlegający dochód z dóbr jego, w saméj rzeczy za wysoko został oznaczony, na tenczas pozostawia mu się nie zaprzeczone prawo wyrobienia własnym kosztem sprawiedliwszéj taksy, co spiesznie, szczególniéj teraz, przez Radcę Wojny Mathiasa, dopełnionem być może, chyba

всякій разъ предварительно испрашивать нашего разрѣшенія. Буде мелкопомѣстная шляхта считаетъ себя чрезмѣрно обремененною, потому только, что нѣкоторые болѣе состоятельные владѣльцы, во время польскаго правительства, понизили, можетъ быть, свои доходы и исходатайствовали утвержденіе такой оцѣнки посредствомъ люстраціи, въ чемъ шляхта менѣе зажиточная не успѣла; то обстоятельство это не можетъ быть принято во вниманіе, такъ какъ обременительность налоговъ состоитъ не въ томъ, что нѣкоторыя лица не вносятъ подати по количеству полнаго дохода съ своихъ имѣній, но въ томъ, что другія лица уплачиваютъ 24% отъ суммы, превышающей дѣйствительный доходъ. Объ этомъ вы обязаны увѣдомить подлежащихъ ландратовъ, для руководства при разрѣшеніи жалобъ подобнаго рода.

2. По второму вопросу:

обязаны ли крестьяне, получившіе отъ владѣльца часть земли, съ условіемъ платежа всѣхъ отнесенныхъ къ ней податей, вносить также и 24-процентную увеличенную подать? Вопросъ этотъ, впредь до устройства взаимныхъ отношеній сельскаго населенія, можетъ быть разрѣшенъ лишь временно, въ такомъ смыслѣ: что всякій переводъ податей считается противузаконнымъ и рѣшительно воспрещается. Напротивъ, каждый землевладѣлецъ долженъ платить подать только съ своей земли; а какъ въ настоящее время подымная подать считается единственнымъ налогомъ, обременяющимъ усадьбы, находящіяся въ пользованіи крестьянъ, то они не обязаны платить никакихъ другихъ податей, кромѣ подымной.

Посему всѣ контракты, обязывающіе крестьянъ къ участію въ платежѣ такихъ податей, которыя обязанъ вносить владѣлецъ съ собственныхъ земель, непосредственно имъ обработываемыхъ, слѣдуетъ считать недѣйствительными; если же и за симъ владѣлецъ земли будетъ домогаться подобнаго перевода податей на основаніи контракта, въ такомъ случаѣ онъ долженъ искать судебнымъ порядкомъ. Вслѣдствіе сего, поручается вамъ, сообщить объ этомъ ландратамъ съ тѣмъ, чтобы они, обращали особенное

że dobra te już były taksowanemi, w skutek czego wypada każdym razem, najprzód do nas się odnieść. Jeżeli drobna szlachta sądzi się być przeciążoną jedynie dla tego, że może który bogaty właściciel za czasów polskich, za nisko i nie właściwie dochód z dóbr swoich wykazał i takową taksę przez lustracyę przeprowadzić zdołał, co się biedniejszéj szlachcie nie udało; to tego za przeciążenie uważać nie można; albowiem przeciążenie nie zawiera się w tém, jak to już wzmiankowano, że ktoś inny nie opłaca podatku od całkowitego dochodu swoich dóbr, ale w tém, że ktoś opłaca 24% od summy przewyższającéj rzeczywisty dochód ze swoich dóbr.— O czem macie zawiadomić właściwych landratów, dla spiesznéj przedwstępnéj decyzyi co do podobnych skarg.

2. Co do drugiego zapytania:

Czy włościanie, którzy otrzymali od właściciela grunta z warunkiem aby od nich wszystkie przypadające podatki opłacali, również do podwyższonego 24 procentowego podatku pociągani być mają? na takowe tymczasowo aż do uregulowania stosunków wiejskich tylko to może być zdecydowane: że każde przenoszenie podatków jest przeciwnem prawu i zostało wzbronionem. Owszem, każdy właściciel gruntu uiszcza li tylko podatki ciążące na jego gruncie; — o ile w teraźniejszym czasie podymne właściwie za podatek przywiązany do osady kontrybuentów uważanym być ma, o tyle takowy kontrybuent nie opłaca żadnych innych podatków jak tylko jedno podymne.

Przeto wszystkie kontrakty warujące, aby poddany przyjął udział w podatkach, które właściciel z własnych i bezpośrednio przez siebie uprawianych gruntów uiszcza, są nieważne; a jeżeliby właściciel który podobne przeniesienie podatków ex alia fundamento contractus upozorować i takowe żądać zamyślał, to powinien tego dochodzić na drodze prawnéj. Następnie macie o tém uwiadomić landratów, aby na podobne zdarzyć się mogące przypadki, dawali troskliwą baczność i o nich Was uwiadomili, abyście po-

вниманіе на подобные случаи и немедленно доносили объ нихъ, для зависящаго съ вашей стороны распоряженія, согласно приведеннымъ указаніямъ. Циркуляръ, для объявленія о семъ гражданамъ края, вовсе не нуженъ, такъ какъ онъ могъ бы вызвать недоразумѣнія, противныя видамъ правительства; довольно предписать ландратамъ, чтобы они внимательно наблюдали за исполненіемъ настоящихъ правилъ.

Третій вопросъ: города королевскіе или духовенству принадлежащіе, должны ли вносить подать офяру по прежнему, или уплачивать подать процентную и въ какомъ размѣрѣ?—разъясняется слѣдующимъ образомъ. Кто владѣетъ землями, пользующимися такими правами и привиллегіями, какія дарованы шляхетскимъ имѣніямъ, тотъ обязанъ платить 24%.

Вообще, относительно прежняго 10-процентнаго польскаго тарифа, должно принять общимъ правиломъ, что платившіе прежде по сказанному тарифу 10% обязаны вносить нынѣ 24%.

По четвертому вопросу: какъ поступать въ отношеніи къ шеленжному сбору? Сборъ этотъ въ городахъ и староствахъ, платившихъ кварту, равно въ духовныхъ имѣніяхъ, совершенно прекращается, на томъ основаніи, что всѣ тѣ, кои въ прежнее время вносили шеленжную подать, нынѣ обложены увеличенными податями, и это увеличеніе главныхъ податей—причина отмѣны шеленжной подати.

По пятому вопросу: слѣдуетъ ли со старостинскихъ и другихъ королевскихъ имѣній, поступившихъ уже въ число коронныхъ, за вычетомъ издавна платимыхъ процентовъ, взимать еще 20% съ остальнаго дохода? Мы вполнѣ согласны со взглядомъ вашимъ, что относительно всѣхъ вообще старостинскихъ имѣній должно поступить единообразно, а именно: остающіеся, за вычетомъ доселѣ платимыхъ квартъ, 20% причислить къ доходамъ съ коронныхъ имѣній, не смѣшивая ихъ съ приходомъ податей, такъ какъ при встрѣчающихся по штатамъ недоимкахъ соотвѣтственнѣе не преувеличивать штатъ податей

dług zasad wzmiankowanych mogli decydować. Cyrkularza zaś dla uwiadomienia o tém wszystkich poddanych nie potrzeba; albowiem to mogło by wywałać nieporozumienia przeciwne celowi; landratom tylko, powinniście polecić troskliwe i baczne przestrzeganie tych zasad.

Na trzecie pytanie: Czy miasta do królewszczyzny lub duchowieństwa należące, mają i nadal dawną opłacać ofiarę, lub też w jakiéj wysokości mają uiszczać podatek procentowy?— niniejszém się objaśnia, że kto posiada grunta z takiemi przywilejami i wolnościami, jakie do majątków szlacheckich są przywiązane, powinien uiszczać 24%.

I w ogólności należy przyjąć tę zasadę, co do dawnéj 10 procentowéj taryfy polskiéj, że kto podług téj taryfy dawniéj 10% płacił, ten ma teraz 24 uiszczać.

Co do czwartego pytania: jak postępować wypada z podatkiem szelężnym? takowy podatek przy opłacie w miastach i starostwach, kwart, jako też w dobrach duchownych, zupełnie ustaje; dla tego, że ci wszyscy którzy oddawna szelężne uiszczali, w podatkach podwyższeni zostali i to podwyższenie głównych podatków jest przyczyną zniesienia szelężnego.

Co do piątego zapytania: czy ze starostw i innych królewskich dóbr, które już do dóbr koronnych wcielonemi zostały, po potrąceniu oddawna uiszczanych procentów z pozostałego dochodu jeszcze 20% pobieranemi być mają?

Zgadzamy się z Waszem zapatrywaniem się, że ze wszystkiemi starościńskiemi dobrami jednakowo postąpić należy, a mianowicie 20% zbywające po strąceniu dotychczas opłacanych kwart, doliczyć do dochodów z dóbr koronnych, a nie zamieszczać ich w przychodzie z podatków; ponieważ przy wydarzających się nie-

чтобы имѣть возможность получить по крайней мѣрѣ ожидаемую по штату сумму.

На 6-ой вопросъ: не слѣдуетъ ли въ духовныхъ имѣніяхъ, получающихъ дохода менѣе 2,000 п. зл., но, не смотря на то, причисленныхъ, по польскому тарифу, къ разряду платившихъ 20%, уменьшить эти проценты до 10?—отвѣчаемъ, что, если въ тарифѣ оказываются столь разительныя упущенія, что духовныя общества и лица, доходъ коихъ оцѣненъ менѣе 2,000 п. зл. обложены 20-процентною, слѣдовательно нынѣ 50-процентною податью; то подобная ошибка должна быть немедленно исправлена въ тарифѣ, и въ такомъ случаѣ подать съ духовныхъ обществъ или лицъ должна быть понижена до 10%.

Если при настоящей таксаціи доходовъ окажется, что чистые доходы духовныхъ обществъ и отдѣльныхъ лицъ простираются свыше 2,000 п. зл., въ такомъ случаѣ надлежитъ донести о томъ подробно, для болѣе соотвѣтственнаго установленія податей.

Наконецъ, по седьмому вопросу—о іезуитскихъ имѣніяхъ, съ имѣніями этого рода должно поступить такимъ же порядкомъ, какъ и съ имѣніями шляхетскими, и потому ихъ слѣдуетъ обложить 24-процентною податью.

Указаніями сими должны вы руководствоваться во всѣхъ случаяхъ.

Въ Бреславлѣ, 26 Іюля 1795 г.

(подписано) *фонъ Гоймъ.*

Плоцкой Палатѣ

doborach etatu stosowniéj jest, nie przesadzać etatu podatków ażeby zawsze przynajmniéj zamierzony etat mógł być osiągniętym.

Na szóste pytanie: czy dobra duchowne mające mniéj jak 2,000 złp. dochodu i które pomimo to w taryfie polskiéj do 20% pociągnięte zostały, mają mieć te procenta na 10 zniżone? odpowiadamy że jeżeli w saméj taryfie tak rażące znajdują się uchybienia, że duchowne zgromadzenia i osoby tego stanu otaksowane zostały jako mające dochodu mniéj jak 2,000 złp. i pomimo to do podatku 20 a zatem na teraz do 50% pociągnięte zostały; natenczas podobna omyłka taryfy powinna być natychmiast sprostowaną i w podobnym razię podatek od duchownych zgromadzeń lub indywiduów na 10% zniżony być winien.

Jeżeliby się okazało przy teraźniejszem otaksowaniu dochodów duchowieństwa, tak zgromadzeń jako i indywiduów, że podobne zgromadzenia lub indyviduum, rzeczywiście daleko więcéj niż 2,000 złp. czystego dochodu posiada, w takim razie wypada zrobić o tém szczegółowe doniesienie, dla właściwszego ustanowienia podatku.

Na koniec co się tyczy 7° pytania względem dóbr jezuickich, z któremi należy postąpić zupełnie tak samo jak z dobrami szlacheckiemi; przeto do podatku 24% pódciągnąć je należy.

Temi objaśnieniami macie się kierować we wszystkich wypadkach.

w Wrocławiu, d. 26 Lipca 1795 r.

(podpisano) *v. Hoym.*

do Izby Płockiéj.

№ 5.

Грамота Прусскаго Короля, по силѣ которой подати въ уѣздахъ, вновь присоединенныхъ, сравнены съ существующими въ Южной Пруссіи.

(7 Іюля 1796 г.)

№ LXXIII. *Грамота о временной поземельной подати въ польскихъ уѣздахъ, присоединенныхъ къ королевскимъ владѣніямъ 6 Іюня 1796 года.*

ФРИДРИХЪ ВИЛЬГЕЛЬМЪ

Божіею милостію

король прусскій и проч.

Отеческія чувства, которыми мы проникнуты относительно увеличенія благосостоянія всѣхъ нашихъ вѣрноподданныхъ, возбуждаютъ въ насъ заботливость о томъ, чтобы въ уѣздахъ бывшей польской Рѣчипосполитой, въ теченіе нынѣшняго года присоединенныхъ къ Нашимъ владѣніямъ, наравнѣ съ прежними нашими провинціями были вездѣ упрочены спокойствіе и порядокъ, чтобы каждый пользовался своими правами и собственностію, чтобы правосудіе исполнялось какъ слѣдуетъ и полиція была вездѣ надлежащимъ образомъ устроена, вслѣдствіе чего увеличилось бы общее счастіе и благосостояніе.

Но, какъ существующія государственныя подати не достаточны для покрытія расходовъ, потребныхъ для веденія администраціи края, направленной къ такимъ цѣлямъ, и на содержаніе войска, нужнаго для его обороны, то недостатокъ сей слѣдуетъ пополнить посредствомъ соразмѣрнаго увеличенія государственныхъ податей.

N° 5.

Patent Króla Pruskiego porównywa podatki w powiatach nowo przyłączonych, z Prussami południowemi.

(7 Lipca 1796 roku).

№ LXXIII. *Patent względem tymczasowego regulowania podatków gruntowych w powiatach polskich przyłączonych do krajów królewskich, przez objęcie w posiadanie d. 6 Czerwca 1796 r.*

FRYDERYK WILHELM

z Bożéj łaski

Król Pruski etc.

Uczucia ojcowskie, jakiemi o zwiększenie pomyślności wszystkich naszych wiernych poddanych przejęci jesteśmy, obudzają w Nas troskliwość, aby w powiatach byłéj Rzeczypospolitéj Polskiéj, w ciągu roku bieżącego do krajów Naszych wcielonych, na równi z dawniejszemi naszemi prowincyami, pokój i porządek wszędzie były zabezpieczone; każdy w swoich prawach i własności był utrzymanym; sprawiedliwość jak należy była wymierzaną, i policya wszędzie jak wypada urządzoną; w skutek czego zwiększyło by się szczęście i dobrobyt ogólny.

Gdy jednakże dotychczasowe podatki krajowe nie są dostateczne do pokrycia wydatków potrzebnych na prowadzenie Administracyi kraju, skierowanéj ku takim celom, i na utrzymanie wojska potrzebnego do obrony kraju; przeto należy brakujące środki zapewnić przez proporcyonalne podwyższenie wspomnianych podatków krajowych.

§ 1.

Посему всемилостивѣйше повелѣваемъ, дабы временно, начиная съ 1-го Іюля с. г., подать офяра была во всѣхъ вышеупомянутыхъ уѣздахъ собрана въ размѣрѣ, существующемъ нынѣ въ Южной Пруссіи.

§ 2.

Засимъ, вмѣсто 10-процентной офяры, которая была взимаема доселѣ съ свободныхъ вотчинныхъ земель, торговли и привилегій, со шляхты въ городахъ, а равно съ другихъ обложенныхъ этою податью свободныхъ поземельныхъ владѣній,— начиная съ 1-го Іюля сего года, была вносима 24-процентная, согласно Южно-Прусскому тарифу.

§ 3.

Далѣе, имущества и владѣнія духовныя, вмѣсто платимыхъ донынѣ 20%, съ 1-го Іюля должны платить 50% со своихъ приведенныхъ въ извѣстность доходовъ.

Желая однакожъ временно сдѣлать облегченіе бѣлому духовенству, занятому своимъ духовнымъ призваніемъ и часто получающему весьма малые доходы, а вмѣстѣ съ тѣмъ способствовать тѣмъ духовнымъ заведеніямъ, которыя основаны для особенно полезныхъ цѣлей, постановляемъ слѣдующее:

§ 4.

Духовныя общества и отдѣльныя лица, имѣющія только 500 п. зл. годоваго дохода, освобождаются отъ всѣхъ податей.

§ 1.

Przeto niniejszém łaskawie rozkazujemy, żeby tymczasowo począwszy od dnia 1 Lipca r. b podatek ofiara był we wszystkich wyż wspomnianych powiatach ściągnięty podług stopy exystuiącéj obecnie w południowych-Prussach.

§ 2.

Następnie, zamiast 10% ofiary, które od wolnych dziedzicznych gruntów, od handlów i przywilejów, od szlachty w miastach, oraz od innych do opłaty tego podatku podciągniętych wolnych posiadłości gruntowych dotychczas uiszczane były, począwszy od 1 Lipca r. b., 24%, podług stopy Pruss-południowych, opłacane być mają.

§ 3.

Daléj, własności i używalności duchowne, zamiast dotychczasowych 20%, od 1 Lipca uiszczać mają 50% ze swoich zlustrowanych dochodów.

Tymczasowo wszakże pragnąc przynieść ulgę duchowieństwu świeckiemu, duchowém swém powołaniem zajętemu, a częstokroć małe bardzo dochody posiadającemu, a oraz przyjść w pomoc tym zakładom duchownym, które dla szczególnie użytecznych celów założonemi zostały; postanawiamy niniejszém co następuje:

§ 4.

Duchowne: Corpora et individua, mające tylko 500 złp. rocznego dochodu, będą wolne od wszelkich podatków.

50% или двѣ кварты обязаны съ двухъ остальныхъ квартъ вносить еще 20%, какъ это дѣлается въ Южной Пруссіи.

§ 5.

Всѣ духовныя общества и отдѣльныя лица, коихъ доходъ не превышаетъ 2,000 п. зл. въ годъ, обязаны платить по прежнему 10%.

§ 6.

Духовныя общества и отдѣльныя лица, получающія годоваго дохода болѣе 2,000 п. зл. обязаны платить 50%, каковая подать, впредь, до приведенія въ извѣстность чистаго дохода съ ихъ бенефицій, будетъ взимаема по распоряженіямъ, касающимся прежнихъ 20%.

§ 7.

Духовныя заведенія, съ которыми, по волѣ основателя, соединены особенныя благотворительныя цѣли, какъ-то: содержаніе учебныхъ заведеній или госпиталей,—съ фундушей, назначенныхъ на эти благотворительныя цѣли, должны платить офяры всего 10%.

При чемъ само собою разумѣется, что палаты военныхъ дѣлъ и имуществъ обязаны наблюдать, чтобы таковыя заведенія дѣйствительно и вполнѣ соотвѣтствовали своимъ благотворительнымъ цѣлямъ.

§ 8.

Староства и другія подобныя коронныя имѣнія за вычетомъ слѣдующихъ съ нихъ квартъ, начиная съ 1-го Іюля с. г. должны платить еще 20% такимъ порядкомъ: платившія издавна

§ 5.

Wszelkie duchowne Corpora et individua, używające dochodów rocznie nie przewyższających 2,000 złp., jak dawniéj tylko 10% opłacać będą.

§ 6.

Duchowni posiadający dochodu rocznego więcéj jak 2,000 złp., tak corpora jak individua opłacać będą 50%, który to podatek aż do wykrycia gruntowniejszego dochodu z ich Beneficjów, podług rozporządzeń tyczących się dawnych 20% ściągany będzie.

§ 7.

Zakłady duchowne z któremi, z woli fundatora szczególne dobroczynne cele połączone zostały, jako to zakłady wychowania lub szpitalne, od funduszów przeznaczonych na te cele dobroczynne tylko 10% podatku ofiary uiszczać będą.

Przytém samo przez się rozumie, że Izby wojny i dóbr czuwać powinny, aby takowe zakłady rzeczywiście i z całą dokładnością swoim celom dobroczynnym odpowiadały.

§ 8.

Starostwa i inne podobne dobra koronne, mają po potrąceniu uiszczających się kwart, zacząwszy od 1 Lipca r. b., jeszcze 20% opłacać, a to wsposób taki, że te, które oddawna 50% czyli 2 kwarty uiszczały; z pozostających dwóch kwart jeszcze 20% opłacać będą, jak to się praktykuje w południowych Prussach.

§ 9.

Напротивъ, Мы повелѣваемъ, чтобы прежде взимаемая подать Ledergeld, а равно и подать шеленжная съ 1-го Іюля с. г. были вовсе отмѣнены.

§ 10.

Настоящія правила долженъ исполнять каждый и назначенныя подати вносить въ подлежащія кассы бездоимочно въ установленные сроки, во избѣжаніе экзекуціоннаго понужденія, которое палатамъ военныхъ дѣлъ и имуществъ предписано, въ случаѣ надобности, употреблять со всею строгостію и неотступностію.

Дана въ Потсдамѣ, 7 Іюля 1796 года. -

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Вильгельмъ.

(подписали): *фонъ Гоймъ. фонъ Шреттеръ.*

§ 9.

Przeciwnie, wolą Naszą jest, aby poprzednio ściągany podatek Ledergeld, jako i uiszczanie podatku szelężnego, od 1 Lipca r. b. zupełnie ustały.

§ 10.

Do niniejszego ma się tedy każdy stosować i zarządzone podatki w przeznaczonych terminach do kass właściwych jak najakuratniéj wnosić, a to dla uniknienia egzekucyjnego przymusu, który izbom wojny i dóbr, w razie potrzeby, surowie i nieodstępnie zarządzić polecono.

Dan w Potsdamie, d. 7 Lipca 1796 r.

(L S.

(podpisano) Fryderyk Wilhelm.

(podpisano) *v. Hoym v. Schrötter.*

№ 6.

Циркуляръ ко всему духовенству Ново-восточнаго Прусскаго края, съ объясненіями относительно подати офяры отъ духовенства.

(27 Апрѣля 1797 г.)

Его Величество Всемилостивѣйшій Государь нашъ, Король Прусскій, желая располагать средствами на покрытіе значительныхъ расходовъ, необходимыхъ для защиты края и управленія здѣшней провинціи, соизволилъ лично, Высочайшею своею Особою, признать необходимымъ—увеличить государственныя подати, а вмѣстѣ съ тѣмъ и подати достопочтеннаго духовенства здѣшняго края, согласно Высочайшей грамотѣ, обнародованной 7 Іюля 1796 года, на основаніи прежнихъ польскихъ тарифовъ; но при этомъ Его Королевское Величество употребилъ всѣ старанія, чтобы таковое увеличеніе размѣра подати не причиняло ни малѣйшаго обремененія одному на счетъ другого, и чтобы духовенство, пользующееся скудными доходами не было лишено средствъ къ приличному содержанію себя.

Это однакожъ легко могло бы случиться при распредѣленіи, которое бы явилось, при буквальномъ исполненіи Королевской грамоты 7 Іюля 1796 года, и въ случаѣ строгаго примѣненія къ прежнимъ постановленіямъ о податяхъ, ибо напримѣръ:

1. тому, кто съ 510 злотыхъ дохода обязанъ уплатить 10% или 51 злотый, оставалось менѣе, чѣмъ тому, кто имѣетъ дохода всего 500 злотыхъ и потому вовсе освобожденъ отъ подати;

2. тому же, кто съ 2,500 злотыхъ дохода, вмѣсто прежнихъ 20%, обязанъ платить 1,250 п. зл., осталось только 1,250 зл., слѣдовательно менѣе, чѣмъ тому, который, получая

N° 6.

Cyrkularz do całego prowincji Nowo Wschodnich Pruss Duchowieństwa, z objaśnieniami co do podatku ofiary duchownéj.

(27 Kwietnia 1797 r.)

Najjaśniejszy Król Jego Królewska Mość Pruski, Pan Nasz Najmiłościwszy, chcąc należycie wystarczyć w wielu ekspensach, dla obrony kraju i zarządzenia tutejszéj Prowincji potrzebnych, w Najwyższéj Własnéj Osobie powołanym być się widział, aby podatki krajowe, a zatém też podatki Wielebnego Duchowieństwa tutejszéj prowincji, przez Patent dnia 7 Lipca ogłoszony na fundamencie dawnych polskich taryff podatkowych podwyższyć, atoli jednakże Jego Królewska Mość nie odmiennie wszystkie starania przykładał, ażeby takowe podwyższenie żadnéj nie czyniło Praegrawacji jednemu nad drugim, albo li też ażeby duchownym szczupłe tylko intraty mającym, przez to Sustentacja przyzwoita odebraną nie była.

Toby jednak przez disproporcją, która wtenczas wynika, kiedy się patent d. 7 Lipca a: pr: stricte i podług prawideł bywszego Ustanowienia Podatkowego tłomaczy, łatwo stać się mogło, bó by na przykład:

1. Temu, który od 510 złotych intraty, 10% w summie 51 złotych opłacić powinien, mniéj się zostało, niżeli temu, który tylko 500 złotych ma intraty, a zatém od podatku wcale uwolnionym jest.

2. A zaś temu, który od 2,500 złotych intraty zamiast przeszłych 20% w summie złp. 1,250 opłacić obowiązany, tylko 1,250 pozostało, a zatém mniéj jak temu, któremu ma-

дохода всего 2,000 п. зл, по уплатѣ 10% имѣетъ въ остаткѣ еще 1,800 злотыхъ.

Его Королевское Величество однакожъ не желаетъ, чтобы такая несоразмѣрность прежнихъ податныхъ правилъ была принята въ новоустановленномъ временномъ наложеніи податей, напротивъ, считаетъ необходимымъ, для облегченія болѣе убогаго духовенства, уяснить настоящій смыслъ закона и требуетъ, чтобы относительно податей съ духовенства придерживаться правилъ, изложенныхъ въ грамотѣ 7 Іюля 1796 года.

Посему во взиманіи податей съ духовенства на будущее время, именно съ 1797/8 года, или, что одно и тоже, съ Январьскаго срока 1798 года, руководствомъ должны служить слѣдующія правила:

a) Духовенство, имѣющее не болѣе 500 зл. годоваго дохода, не платитъ ничего и относительно офяры освобождается вовсе отъ подати.

b) Кто получаетъ дохода свыше 500 до 2,000 п. зл. включительно, тотъ уплатитъ 10%, однакожъ съ тѣмъ ограниченіемъ, чтобы у него всегда оставалось чистаго дохода 500 зл., слѣдовательно онъ дастъ лишь столько, сколько считаетъ дохода свыше 500 зл., еслибы даже этотъ излишекъ былъ менѣе 10%, установленныхъ прежнимъ правительствомъ края.

c) Кто получаетъ дохода болѣе 2,000 зл., тотъ отдаетъ 50%, но съ тѣмъ самимъ ограниченіемъ, чтобъ у него оставалось по крайней мѣрѣ 1,800 зл.; слѣдовательно онъ обязанъ только съ 3,600 дохода платить сполна 50%.

Всемилостивѣйшій Государь нашъ остается въ той увѣренности, что оказанная Его Величествомъ достопочтенному духовенству Монаршая милость, выразившаяся въ опредѣленіи налога соразмѣрно доходамъ и въ назначеніи подати съ духовенства, имѣющаго незначительные доходы, въ размѣрѣ гораздо меньшемъ, чѣмъ во время прежняго польскаго правительства, будетъ принята духовенствомъ со всею благодарностью, и что духовенство постарается явить себя вполнѣ достойнымъ таковаго благово-

jąc tylko 2,000 zło. pol. intraty, po opłaceniu 10% jeszcze 1,800 złotych zostają.

Jego Królewska Mość wszakże nie téj myśli, ażeby takową dysproporcją bywszych prawideł podatkowych w świeżo ustanowioném tymczasowém nałożeniu podatków przyjąć, i owszem sądzi dla łatwości uboższego Duchowieństwa być koniecznością w istotny sens i myśl prawa wchodzić, i chce, ażeby względem podatków od Duchowieństwa podług przepisów patentem dnia 7 Julii a. pr. wydanym postąpione było.

W wybieraniu podatków od Duchowieństwa w przyszłości zatém, a to od roku etatowego 1797/8, albo co jedno znaczy od raty Styczniowéj 1798, następujące Ustawy za prawidło służyć mają:

a) Duchowny 500 złotych intraty mający, nie kontrybuje nic i względem ofiary od podatku uwolniony jest.

b) Ten, który nad 500 zło. do 2,000 incl. ma intraty, opłaci 10%, jednakże w tém ograniczeniu, iżby mu zawsze 500 zło. czysto zostawało, a zatém tylko tyle da, ile nad 500 zło. intraty sobie rachuje; gdyby nawet te 10%, pod czas bywszego rządu krajowego ustanowionych, dochodzić nie miało.

c) Ten, który przeszło 2,000 zło. ma intraty, odda 50% lecz w tém samém ograniczeniu, iżby mu się najmniéj 1,800 zło. zostało, a zatém dopiero od 3,600 intraty, 50% spełna płacić jest obowiązany.

Najjaśniejszy Król Imci Pan Nasz Najmiłościwszy, łaskawą pokłada ufność w całém Wielebném Duchowieństwie prowincji tutejszéj, iż Królewską łaską takową, która podatek jego wcale w proporcji dochodów ustanowiła, że uboższe duchowieństwo daleko mniéj płacąc teraz, niżeli podczas dawniejszego rządu krajowego płaciło, wdzięcznie uzna i starać się będzie onéj nie tylko przez wierność i gorliwość o powodzenie rządu teraźniejszego, lecz też

ленія Его Величества не только однѣми чувствами вѣрноподданнической преданности Престолу, но также и справедливымъ объявленіемъ своихъ доходовъ при предстоящей люстраціи.

Данъ въ Бѣлостокѣ, 27 Апрѣля 1797 г.

Его Королевскаго Величества, Ново-восточной Пруссіи Военно-экономической Камеры, Комисія.

№ 7.

Постановленіе Прусскаго Короля, указывающее основанія къ исчисленію подати офяры съ пожалованныхъ имѣній.

(16 Мая 1799 г.)

Любезный Государственный Министръ фонъ Фоссъ!

Такъ-какъ во время пожалованія имѣній въ Южной Пруссіи, принято было по крайней мѣрѣ то основаніе, чтобы ни въ чемъ не измѣнять штатовъ, то, относительно вопроса вашего отъ 11 сего Мая, не подлежитъ сомнѣнію:

1. что окладъ податей съ пожалованныхъ имѣній, не обозначенный въ уставномъ актѣ, долженъ быть опредѣленъ такимъ образомъ, чтобы, не взирая на то, пожалованы ли они въ качествѣ имѣній шляхетскихъ, или какихъ либо другихъ, доходъ съ нихъ къ податнымъ штатамъ исчислить, на шляхетскомъ основаніи, въ 24%, или же сохранить прежнія по польскому тарифу подати, въ ихъ maximum;

2. что во всѣхъ этихъ имѣніяхъ, принадлежавшихъ прежде къ числу королевскихъ или старостинскихъ, за отмѣною компетен-

przez sumienne podanie ich intrat, przy lustracji w swoim czasie wprowadzić mającéj się, godnym się okazać.

Dan w Białymstoku, dnia 27 Kwietnia 1797 r.

Jego Królewskiéj Mości, Nowo-Wschodnich-Pruss Wojenno-Ekonomicznéj Kammery Kommissya.

N° 7.

Postanowienie Króla Pruskiego, wskazuje zasady do obliczenia podatku ofiary z dóbr darowanych.

(16 Maja 1799 r.)

Kochany Ministrze Stanu v. Voss!

Gdy przy darowiznach dóbr w południowych Prussach przynajmniéj téj się trzymano zasady, ażeby w niczém nie zmieniać etatów,— przeto, co do pytania Waszego z dnia 11 b. m., nie ma wątpliwości:

1. że opodatkowanie dóbr donacyjnych w południowych Prussach, przy których w akcie nadania nie wyrażono cyframi wysokości opłaty podatkowéj, regulowaném być ma w ten sposób, iżby nie zważając na to, czy dobra oddane były jako szlacheckie lub nie, dochód ich obliczyć do etatu kontrybucyjnego podług zasady szlacheckiéj 24%, lub też zatrzymać poprzednie na polskiéj taryfie opierające się podatki, o ile stanowią maximum podatku;

2. że we wszystkich tych dobrach, o ile poprzednio były królewskiemi albo starościńskiemu, po nastąpioném zniesieniu

ціи, назначенная съ оной 20 процентная подать должна быть впредь постоянно платима новыми владѣльцами.

Сообразно сему, не оставьте дать надлежащія поясненія Правительственному Совѣтнику фонъ Рейбницу, вслѣдствіе его возраженія и требованія, чтобы 24-процентный платежъ имѣлъ мѣсто не прежде, какъ по окончаніи люстраціи. Означенными указаніями слѣдуетъ руководствоваться во всѣхъ подобнаго рода случаяхъ.

Потсдамъ, 16 Мая 1799 года.

(подписано) Фридрихъ Вильгельмъ.

Государственному Министру фонъ Фоссу.

№ 8.

Рескриптъ Прусскаго Министерства относительно подати офяры съ пожалованныхъ имѣній.

(29 Октября 1804 г.)

Фридрихъ Вильгельмъ и проч.

Познанская палата представила предположеніе, чтобы податныя недоимки, въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ онѣ превышаютъ размѣръ, установленный для шляхетскихъ имѣній, обезпечить казнѣ ипотечнымъ порядкомъ.

Принимая во вниманіе особенныя обстоятельства, изложенныя въ рапортѣ вашемъ отъ 7 истекшаго Сентября, и прилагая у сего, для большей ясности, копію съ означеннаго рапорта,— Отдѣленіе Юстиціи, согласно съ мнѣніемъ провинціональнаго департамента, предписало южно-прусскимъ властямъ, чтобы недоимку въ податяхъ, собираемыхъ съ помянутыхъ имѣній, превышающую

kompetencji właścicieli królewskich lub starościńskich,— nałożona na takową kompetencją opłata podatkowa 20%, przez nowych właścicieli nadal i wciąż ma być uiszczaną.

Stosownie do tego objaśnicie Radcę Rządowego v. Reibnitza, w przedmiocie oppozycyi, jaką stawił i żądania, ażeby opłata 24% następowała tylko przed tak zwaną lustracją; również podług tego postąpicie we wszystkich podobnych wypadkach.

Potsdam, d. 16 Maja 1799 roku.

(podpisano) Fryderyk Wilhelm.

Do Ministra Stanu v. Vossa.

N° 8.

Reskrypt Ministerjalny Pruski co do podatku ofiary z dóbr darowanych.

(29 Października 1804 r.)

Fryderyk Wilhelm etc.

Izba Poznańska przedłożyła, ażeby należności podatkowe, tam gdzie takowe przewyższają stopę dla dóbr szlacheckich ustanowioną, mogły być dla Skarbu hypotecznie zabezpieczone.

Ze względu na ważne powody przytoczone w raporcie Waszym z dnia 7 z. m., który dla większéj jasności przy niniejszém w odpisie załączamy,— wydział Sprawiedliwości na wniosek przełożonego nad Wami Prowincjonalnego Departamentu, wezwał Zarządy Pruss południowych, ażeby uiszczać się mające z takich

установленный 24-процентный окладъ, вносить въ ипотечныя книги.

Сообщая вамъ объ этомъ, повелѣваемъ составить списокъ такимъ пожалованнымъ имѣніямъ, которыя обложены податью болѣе чѣмъ въ 24%. Списокъ этотъ долженъ быть представленъ тоже для выше указанной цѣли.

Берлинъ, 29 Октября 1804 г.

(подписано) *фонъ Фоссъ.*

Примѣчанія. 1. Королевскою грамотою 12 Февраля 1797 года предписано было—подать офяру устроить надлежащимъ образомъ, однако это не приведено въ исполненіе.

2. Министерскимъ рескриптомъ отъ 24 Сентября 1795 года подать офяра съ мальтійскихъ имѣній опредѣлена въ размѣрѣ 40%.

3. Министерскимъ рескриптомъ отъ 16 Ноября 1798 года разъяснено: что подати съ пожалованныхъ имѣній должны быть оставлены въ прежнемъ размѣрѣ, если вновь исчисленный доходъ окажется меньше люстраціоннаго, и что имѣнія не платящія компетенціи, не подлежать подати съ неустановленной компетенціи.

4. Министерскимъ рескриптомъ отъ 28 Января 1801 года уменьшена подать съ низшаго духовенства.

5. Министерскимъ рескриптомъ отъ 9-го Іюня 1801 года уменьшенъ размѣръ подати офяры, вносимой духовными обществами, заботящимися о душахъ, напр. коллегіатами и обществами Филиппиновъ.

6. Министерскимъ рескриптомъ отъ 16 Іюля 1806 года объявлено, что не слѣдуетъ взимать подати офяры съ найма домовъ и амбаровъ.

dóbr podatki, o ileby przewyższały zwykłe 24%, były wniesione do ksiąg hypotecznych.

Podając o tem do Waszéj wiadomości, rozkazujemy Wam sporządzić wykaz tych dóbr donacyjnych, w których podatki ustanowione są na wyżéj aniżeli 24%;— wykaz taki przedstawicie Rządowi w tymże celu.

Berlin, dnia 29 Października 1804 r.

(podpisano) *v. Voss.*

Uwagi. 1. Patent Królewski z dnia 12 Lutego 1797 r. nakazał uporządkowanie podatku ofiary, co wszakże w wykonanie nie weszło.

2. Reskrypt Ministerjalny z dnia 24 Września 1795 r. oznaczył ofiarę z dóbr Maltańskich na 40%.

3. Reskrypt Ministerjalny z dnia 16 Listopada 1798 objaśnił: że w dobrach darowanych podatki dawne mają być zachowane, jeżeli dochód nowo-anszlagowany nie wyrównywa dawnemu lustracyjnemu, i że dobra, które kompetencji nie płacą, podatku od nieustanowionéj kampetencji ponosić nie mają.

4. Reskrypt Ministerjalny z dnia 28 Stycznia 1801 r. obniżył podatki płacone przez niższe duchowieństwo.

5. Reskrypt Ministerjalny z dnia 9 Czerwca 1801 r. obniżył podatek ofiary opłacany przez korporacye duchowne, staranie około dusz mające, jak np. Kollegiaty i Kongregacje Filipinów.

6. Reskrypt Ministerjalny z dnia 16 Lipca 1806 r. oznajmił: że ofiara z najmu domów i spichrzów nie ma być pobieraną.

Распоряженія, изданныя Австрійскимъ правительствомъ.

Часть нынѣшняго Царства Польскаго, именно: Замойскій и Грубѣшовскій уѣзды, равно значительное пространство прежняго Королевства—перешли во владѣніе Австріи въ 1773 году. Уѣзды эти были названы Замойскимъ округомъ, и подать офяра, установленная только въ 1789 году, не была въ нихъ взимаема. Въ 1795 году присоединены къ Австріи: остальная часть нынѣшней Люблинской губерніи, Радомская губернія, кромѣ части Олькушскаго уѣзда, и Станиславовскій уѣздъ, Варшавской губерніи, подъ названіемъ Западной Галиціи; земли же, пріобрѣтенныя прежде, а въ числѣ ихъ и Замойскій округъ, наименованы Галиціею Восточною.

Въ Замойскомъ округѣ Австрійское правительство учредило поземельную подать, подъ названіемъ доминикальной контрибуціи, равняющуюся 12% съ объявленнаго владѣльцемъ дохода. Въ Западной Галиціи оно оставило офяру въ томъ видѣ, какъ ее застало, а на свободныя отъ такой подати имѣнія королевскія, казенныя и владѣемыя по привилегіямъ наложило поземельную подать, подъ названіемъ доминикальной контрибуціи, въ размѣрѣ 10% съ дохода, исчисленнаго люстраціею. О Западной Галиціи Австрійское правительство обнародовало 21 Февраля 1797 года слѣдующее распоряженіе:

Rozporządzenia wydane za Rządu Austryjackiego.

Część teraźniejszego Królestwa, to jest powiaty Zamojski i Hrubieszowski, razem z większą przestrzenią dawnego Królestwa, przeszły jeszcze w roku 1773 pod panowanie Austryjackie. Nazwano te powiaty Cyrkułem Zamojskim, a podatek ofiary dopiero w roku 1789 ustanowiony, pobierany w nich nie był. W roku 1795 przyłączono do Austrji resztę dzisiejszéj gubernii Lubelskiéj, gubernią Radomską, prócz części powiatu Olkuskiego i powiat Stanisławowski w gubernii Warszawskiéj, wszystko pod nazwą Galicji zachodniéj, kraje żaś dawniéj nabyte, a w pośród nich Cyrkuł Zamojski, nazwano Galicją wschodnią.

W Cyrkule Zamojskim Rząd Austryjacki ustanowił podatek gruntowy, kontrybucyą dominikalną zwany, a wynoszący 12% od dochodu przez właściciela dóbr zadeklarowanego. W Galicji zachodniéj utrzymał podatek ofiary, tak jak go zastał, a z dóbr tego podatku nie płacących, to jest Królewskich, Rządowych i za przywilejami trzymanych, ustanowił podatek gruntowy zwany kontrybucją dominikalną, wynoszący 10% od dochodu lustracją wykazanego. Rozporządzenie Rządu Austryjakiego daty 21 Lutego 1797 r. co do Galicji zachodniéj wydane, jest następujące:

№ 1.

Распоряженіе Императорско-Королевской Полномочной Задворной Коммисіи Западной Галиціи о поземельной подати, подъ названіемъ доминикальной контрибуціи.

(21 Февраля 1797 г.)

Начиная съ 1-го Мая текущаго года, должны быть уплачиваемы, безъ какого либо исключенія, всѣ подати, коимъ подлежатъ частныя имѣнія, а равно королевскія имѣнія, извѣстныя подъ названіемъ королевщизнъ.

Хотя королевскія староства и камеральныя имѣнія не обложены доминикальною податью, но, такъ какъ, по общимъ правиламъ Императорско-Королевскихъ государственныхъ учрежденій, ни одна недвижимость не можетъ быть освобождена отъ взноса общественныхъ податей безъ ущерба интересамъ другихъ плательщиковъ, то Его Императорско-Королевское Величество, Высочайшимъ директоріальнымъ надворнымъ указомъ отъ 15 Февраля сего года, всемилостивѣйше соизволилъ постановить—всѣ безъ исключенія казенныя и королевскія имѣнія, а равно частныя и духовныя, начиная съ 1-го Мая сего года, обложить 10-процентною доминикальною контрибуціею, въ соразмѣрности исчисленнаго люстраціею съ этихъ имѣній дохода; засимъ вычесть изъ онаго сказанную контрибуцію, и только изъ остальнаго количества чистаго въ имѣніи дохода взимать установленную въ прежнее время подать, въ размѣрахъ: половины дохода, трехъ четвертыхъ или одной четвертой, частей.

Прежде дарованную льготу въ платежѣ контрибуціоннаго сбора Его Величество сохраняетъ до конца Апрѣля сего года, но за военное время, именно съ 1-го Ноября 1796 до конца Октября 1797 года, пожизненные владѣльцы королевскихъ имѣній,

N° 1.

Rozporządzenie Cesarsko-Królewskiéj Pełnomocnéj Zadwornéj Kommissji Galicji zachodniéj, stanowiące podatek gruntowy zwany kontrybucją dominikalną.

(21 Lutego 1797 r.)

Zacząwszy od dnia 1 Maja roku bieżącego powinny być podatki wszystkie, którym dobra prywatne podlegają, także i z dóbr Królewskich, pospolicie Królewszczyzny zwanych, bez ekscepcji opłacane.

Lubo na Królewskie Starostwa i Kameralne dobra w tutejszym kraju żaden dotąd nie był nałożony dominikalny podatek, gdy jednak według powszechnych prawideł Cesarsko-Królewskich krajowych Rządów żadna realność, jakiegokolwiekbądź rodzaju, nie może być wyłączoną z pod opłaty jeneralnych podatków bez pokrzywdzenia innych kontrybuentów, raczyła przeto Jego Cesarsko-Królewska Mość Najwyższym Dyrektorjalnym Nadwornym Dekretem de dato 15 Lutego r. b. najłaskawiéj postanowić, ażeby na wszystkie Rządowe i Królewskie dobra, bez wyjątku, podobnie jak na prywatne i duchowne dobra, zacząwszy od dnia pierwszego miesiąca Maja roku teraźniejszego, względnie do dochodów lustracją wykazanych, nie odtrącając połowy, trzeciéj części, które się już teraz od nich opłacają, 10% dominikalnéj kontrybucji nałożone, wynikły podatek z lustrowanego dochodu odtrącony i od ilości resztującéj summy połowy, trzy części i kwarty oznaczone były.

Aż do końca Kwietnia r. t. zostawuje przeto Najjaśniejszy Pan przy dawniéj wprowadzoném uwolnieniu od opłaty kontrybucyjnéj, lecz za rok militarny 1797, to jest od dnia pierwszego Listopada 1796 aż do końca Października 1797 roku powinni po-

согласно грамотѣ отъ 24 Октября 1796 года, обязаны внести въ подлежащія окружныя кассы военную подать, въ количествѣ 10% съ своихъ доходовъ, не вычитая изъ нихъ платимыхъ доселѣ податей въ размѣрахъ ½, ¾ или ¼ частей дохода, тѣмъ болѣе, что означенный 10-процентный сборъ учрежденъ въ видѣ займа, по которому плательщики получатъ процентныя облигаціи.

Настоящее Высочайшее распоряженіе публикуется во всеобщее свѣдѣніе, съ такимъ прибавленіемъ, чтобы бухгалтерскія росписи доминикальной подати и военнаго займа въ скорѣйшемъ времени разосланы были, посредствомъ королевскихъ крейзамтовъ, ко всѣмъ пожизненнымъ владѣльцамъ королевскихъ имѣній.

Въ Краковѣ, 21 Февраля 1797 года.

(подписано) *Антонъ фонъ Баумъ.*

siadacze dożywotni dóbr królewskich opłacie kontrybucyjnéj odpowiadające 10% wojennego podatku, a tak i następnie, stosownie do patentu wyszłego pod dniem 24 Października roku przeszłego z własnych swych dochodów, ani potrącając od połowy, trzech części i kwarty do przełożonych Cyrkułowych kass popłacić, ile że ten podatek szczególnie w sposobie pożyczki urządzony jest, za którą ciż posiadacze odbiorą Obligacje procentowe.

To Najwyższe urządzenie podaje się z tym dodatkiem do powszechnéj wiadomości, ażeby repartycje buchhalteryczne wynikłego Dominikalnego podatku i pożyczki wojennéj, mogły być przez Cesarsko-Królewskie Kreisamty posiadaczom dożywotnim dóbr Królewskich jak najprędzéj dostawione.

w Krakowie, dnia 21 Lutego 1797 r.

(podpisano) *Antoni v. Baum.*

Постановленія, изданныя правительствомъ Герцогства Варшавскаго.

Герцогство Варшавское образовалось, въ 1807 году, изъ земель, отшедшихъ отъ Пруссіи, а именно: изъ нынѣшнихъ Плоцкой, Августовской и Варшавской губерній, за исключеніемъ Станиславовскаго уѣзда, а также — изъ части Олькушскаго уѣзда. Въ 1810 году оно увеличилось провинціями, отдѣленными отъ Австріи, то есть нынѣшними Люблинскою и Радомскою губерніями и Станиславовскимъ уѣздомъ. Правительство Герцогства оставило въ своей силѣ подать офяру, существовавшую въ земляхъ, отошедшихъ отъ Пруссіи, ввело эту подать въ часть Олькушскаго уѣзда, въ коей налоги были установлены по Силезской системѣ и подвергло офярѣ не только мелкія помѣстья, освобожденныя отъ этой подати, за коими не считалось въ 1789 году 10 корцевъ посѣва, но и всѣ угодья, прибывшія въ промежуткѣ времени съ 1789 по конецъ 1806 года. Часть края, отдѣленная отъ Австріи, была уравнена въ отношеніи офяры съ частью, отошедшею отъ Пруссіи; въ Замойскомъ и Грубѣшовскомъ уѣздахъ, то есть въ бывшемъ Замойскомъ округѣ, доминикальная контрибуція, увеличенная 14%, была замѣнена офярою; въ то же время была приведена въ порядокъ офяра отъ духовенства и освобождены отъ нея духовныя лица, не имѣющія 75 р. с. годоваго дохода. Кромѣ того повелѣно въ цѣломъ краѣ обложить офярою доходы, не вписан-

Rozporządzenia wydane za Rządu Księstwa Warszawskiego.

W roku 1807 z krajów po Rządzie Pruskim objętych, a między niemi z gubernii: Płockiéj, Augustowskiéj, Warszawskiéj, prócz powiatu Stanisławowskiego i części powiatu Olkuskiego, powstało Księstwo Warszawskie. W roku 1810 zwiększyło się jego terytorium przestrzenią objętą po Rządzie Austryjackim, to jest dzisiejszą gubernią Lubelską, Radomską i powiatem Stanisławowskim. Rząd tego Księstwa w części po-pruskiéj zachował podatek ofiary, jaki zastał; kazał go zaprowadzić w części powiatu Olkuskiego podówczas systematem Szląskim opodatkowanéj; zarządził pociągnąć do podatku ofiary nie tylko posiadłości drobne, które w r. 1789 niewykazały 10 korcy wysiewu i wolne były od tego podatku, ale i wszelkie użytki przybyłe od r. 1789 do końca roku 1806. Część kraju po-Austryjacką porównał pod względem podatku ofiary z częścią po-Pruską; w powiatach Zamojskim i Hrubieszowskim, dawniéj Cyrkule Zamojskim, kontrybucyą dominikalną zamienił na podatek ofiary przez dodanie do niéj 14%; uporządkował ofiarę duchowną pod względem uwolnienia od niéj duchownych nie mających dochodu rocznego rs. 75.— Prócz tego nakazał w całym kraju pociągnąć do podatku ofiary dochody pominięte w Lustracjach 1789 roku. W dobrach przez

ные въ описи 1789 года. Съ имѣній, пожалованныхъ частнымъ лицамъ Французскимъ Императоромъ, предписано взимать офяру въ 5%.

Относительно офяры, правительство Герцогства Варшавскаго обнародовало слѣдующія постановленія.

№ 1.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, относительно подати офяры съ имѣній пожалованныхъ Императоромъ Французовъ.

(21 Іюля 1808 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Такъ какъ по тарифамъ, составленнымъ на основаніи сеймоваго постановленія 1789 года, до сихъ поръ еще не было возможности показать и установить съ необходимою вѣрностью и точностью постоянную подать для помѣстій, пожалованныхъ частнымъ лицамъ Императоромъ Французовъ и Королемъ Италіянскимъ, такъ, чтобы лица получившія помѣстья, въ равной соразмѣрности съ прочими владѣльцами земскихъ имѣній, принимали участіе въ общественныхъ налогахъ; то, желая таковымъ лицамъ оказать особенную Нашу милость, по представленію Нашего Государственнаго Совѣта, постановляемъ:

вмѣсто 24-процентной подати, взимаемой съ земскихъ имѣній, владѣльцы пожалованныхъ имѣній, временно будутъ вносить 5% съ доходовъ, установленныхъ по

Cesarza Francuzów rozdarowanych polecił pobierać podatek ofiary w stopie 5 %.

Rozporządzenia przez Rząd Księstwa Warszawskiego co do podatku ofiary wydane, są następujące:

N° 1.

Postanowienie Króla Saskiego, Xięcia Warszawskiego co do podatku ofiary z dóbr darowanych przez Cesarza Francuzów.

(21 Lipca 1808 r.)

Wypis z Protokółu Sekretarjatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski etc.

Gdy z Taryffów, podług Ustawy Sejmu 1789 roku sporządzonych, podatek stały, przypadający na dobra przez Najjaśniejszego Cesarza Francuzów i Króla Włoskiego rozdarowane, z tą dokładnością i punktualnością dotąd jeszcze nie mógł być wyprowadzony i udowodniony, która nieodbicie jest potrzebną, aby Donatarjusze w równéj proporcji z innemi dziedzicami dóbr ziemskich przyczyniali się do ponoszenia ciężarów publicznych, chcąc oraz tymże Donatarjuszom szczególniejsze Nasze okazać względy na przełożenie Naszéj Rady Stanu Nam uczynione, stanowimy:

aby na miejsce podatku 24 % z dóbr ziemskich opłacanego, wybierany był tymczasem z dóbr rozdarowanych procent 5 % z intrat ostatniemi anszlagami Pruskiemi wyprowadzo-

послѣднимъ описямъ Прусскаго правительства. Эти 5% вмѣстѣ съ тѣмъ будутъ принимаемы въ основаніе при распредѣленіи фуражной повинности между пожалованными имѣніями, по отношенію ихъ къ имѣніямъ земскимъ.

Приведеніе въ исполненіе настоящей Нашей воли поручаемъ Нашему Министру Финансовъ.

Во дворцѣ Нашемъ въ Пильнѣ, 21 Іюля 1808 года № 38/187.

(М. П.) (подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ, Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

№ 2.

Выписка изъ сеймоваго постановленія объ оставленіи въ своей силѣ на будущее время взиманія подати офяры.

(24 Марта 1809 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріята.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Всѣхъ и каждаго, кому о семъ вѣдать надлежитъ, а именно: помѣщиковъ Нашего Герцогства Варшавскаго, симъ извѣщаемъ, что Посольская Палата, согласно представленному ей отъ Нашего имени проекту, выслушавъ мнѣніе Государственнаго Совѣта и Коммисіи, постановила слѣдующее:

nych, który oraz służyć będzie za zasadę do repartycyi furażów z tychże dóbr względem dóbr ziemskich.

Dopełnienie niniejszéj Woli Naszéj Naszemu Ministrowi Skarbu polecamy.

W pałacu Naszym w Pilnie d. 21 miesiąca Lipca 1808 r. N. $^{38}/_{187}$.

(L. S.) (podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,

Minister Sekretarz Stanu,

(podpisano) *Stanisław Breza.*

N° 2.

Wyciąg z uchwały Sejmowéj zachowujący nadal pobór podatku ofiary.

(24 Marca 1809 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski Książe Warszawski etc. etc.

Wszem w obec i każdemu komu o tém wiedzić należy, a mianowicie obywatelom Księstwa Naszego Warszawskiego wiadomo czyniemy iż Izba Poselska stosownie do przedstawionego Jéj w Imieniu Naszém projektu i po wysłuchaniu mówców Rady Stanu i Kommissyi, uchwaliła co następuje.

Ст. 1.

Существующія до сихъ поръ въ Варшавскомъ Герцогствѣ окладныя и неокладныя подати остаются въ своей силѣ и будутъ взимаемы и впередъ.

Ст. 2.

Вышесказанныя окладныя подати суть слѣдующія:

1. офяра 24-го гроша съ помѣщичьихъ селеній;

2. офяра съ духовныхъ имѣній;

3. постоянная контрибуція, или поземельная подать въ уѣздахъ: Каминскомъ, Волецкомъ, Иновроцлавскомъ, Быдгоскомъ, Торунскомъ, Холмскомъ и Михаловскомъ, Быдговскаго департамента;

4. подымная подать въ городахъ и деревняхъ;

5. лановая подать;

6. subsidium charitativum;

7. канонъ съ мельницъ;

8. административные проценты и компетенціи съ имѣній пожалованныхъ Прусскимъ Королемъ;

9. кварцянная подать.

Данъ въ дворцѣ Нашемъ въ Варшавѣ, 24 Марта 1809 года.

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Art. 1.

Podatki stałe i niestałe dotąd w Księstwie Warszawskiém będące, na daléj zachowane i wybierane być mają.

Art. 2.

Wyżéj wymienione podatki stałe są następujące:

1. Ofiara 24-o grosza z dóbr ziemskich.
2. Ofiara z dóbr duchownych.
3. Kontrybucyja stała, czyli podatek gruntowy z powiatów w Departamencie Bydygoskim: Kamińskiego, Wałeckiego, Inowrocławskiego, Bydgoskiego, Toruńskiego, Chełmińskiego i Michałowskiego.
4. Podymne z miast i wsiów.
5. Łanowe.
6. Subsidium Charitativum.
7. Kanon z młynów.
8. Procenta administracyjne i kompetencyi z dóbr darowanych przez Króla Pruskiego.
9. Kwarciane.

Dan w pałacu naszym w Warszawie d. 24 Marca 1809 r.

(L. S.) (podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,

Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

№ 3.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, о обложеніи податью офярою вновь прибывшихъ статей.

(25 Марта 1809 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій, и проч. и проч. и проч.

Согласно установленному положенію о подати офярѣ на содержаніе войскъ, и для точнаго исполненія сего положенія, Мы постановили и постановляемъ:

Ст. 1.

Нашъ Министръ Внутреннихъ Дѣлъ, совмѣстно съ Министромъ Финансовъ, предпишетъ Префектамъ: немедленно сообщить Департаментскимъ Совѣтамъ табели офяры десятаго гроша; табели подымной подати, составленныя по описямъ 1789 года; табели посѣвовъ, составленныя Прусскимъ правительствомъ, а также табели статистическія продуктовъ и историческія.

Ст. 2.

Для приведенія въ дѣйствіе вышесказаннаго положенія и настоящаго Нашего указа, Департаментскимъ Совѣтомъ вмѣняется въ обязанность: разослать сказанныя табели въ уѣзды по принадлежности, съ присовокупленіемъ поясненій относительно употребленія оныхъ.

N° 3.

Postanowienie Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego, zaprowadzające podatek ofiary od nowo przybyłych objektów.

(25 Marca 1809 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski, etc. etc. etc.

Stosownie do uchwalonego prawa pod tytułem: „ofiara na wojsko" i w celu uskutecznienia z dokładnością onegoż, postanowiliśmy i stanowiemy:

Art. 1.

Minister Nasz Spraw Wewnętrznych wspólnie z Ministrem Skarbu wyda zalecenie do prefektów, aby ci natychmiast kommunikowali Radom Departamentowym tabelle ofiary dziesiątego grosza,— tabelle podymnego, z lustracyi roku 1789 pochodzące, tabelle wysiewów za Rządu Pruskiego sporządzone, oraz tabelle statystyczne, produktowe i historyczne.

Art. 2.

Rady Departamentowe rozeszlą takowe tabelle do każdego powiatu respective, dołączywszy informacye stosowne do użycia onych, w celu uskutecznienia wspomnionego wyżéj prawa i niniejszego Naszego Dekretu.

Ст. 3.

Въ то же время Префекты, посредствомъ Подпрефектовъ, объявятъ помѣщикамъ, дабы они представили, въ означенный срокъ, Уѣздному Совѣту подлежащаго уѣзда вѣрную опись статьямъ, оказаннымъп въ четырехъ пунктахъ закона о подати офярѣ на содержаніе войска, нынѣ подлежащимъ новому налогу. Тоже самое объявятъ они и владѣльцамъ имѣній пожалованныхъ Прусскими Королями; которые владѣльцы, кромѣ вышесказанной описи, обязаны представить пояснительныя доказательства о количествѣ и качествѣ вносимой ими поземельной подати.

Ст. 4.

Нашъ Министръ Внутреннихъ Дѣлъ составитъ образцы сказанныхъ описей и необходимыя къ нимъ общія поясненія и разошлетъ оныя Префектамъ, кои, посредствомъ Подпрефектовъ, сообщатъс таковыя каждому помѣщику.

Ст. 5.

Срокъ для представленія составленной по сказаннымъ образцамъ описи назначается восьмидневный, считая со дня полученія объявленія Префекта.

Ст. 6.

Каждая опись должна быть за подписью представляющаго ее помѣщика, или заступающаго его мѣсто по управленію имѣніемъ или повѣреннаго.

Art. 3.

W tym samym czasie prefekci przez podprefektów wezwą obywateli, aby każdy z nich w terminie oznaczonym złożył przed Radą powiatową, respective swego powiatu rzetelną dezygnacyę objektów z czterema punktami prawa, pod tytułem ofiara na wojsko objętych, a podatkowi nowemu podlegać mających.— Wezwą także dziedziców dóbr przez Królów Pruskich rozdarowanych, którzy, oprócz dezygnacyj powyżéj wymienionych, składać mają dowody objaśniające o ilości i naturze podatku gruntowego przez nich opłacanego.

Art. 4.

Szemata takowych dezygnacyj i potrzebne do nich objaśnienia ogólne Minister Nasz Spraw Wewnętrznych ułoży i prefektom prześle, aby ci przez podprefektów każdemu obywatelowi podać je mogli.

Art. 5.

Termin złożenia stosownéj do rzeczonych szematów dezygnacyi jest w ośm dni od wręczenia, zrobionego przez prefekta, wezwania.

Art. 6.

Każda takowa dezygnacya podpisaną być ma przez podającego właściciela, albo jego w rządzie dóbr zastępcę, lub przez umocowanego plenipotenta.

Ст. 7.

По получении каждой описи, Уѣздный Совѣтъ сличитъ оную съ табелями десятаго гроша и другими, поименованными въ 1-ой статьѣ настоящаго указа.

Ст. 8.

Въ случаѣ несходства описи съ помянутыми табелями, Уѣздный Совѣтъ пригласитъ подателя описи для изобличенія его въ томъ и предложитъ ему исправить оную.

Ст. 9.

Въ случаѣ упорства со стороны призваннаго, Уѣзднымъ Совѣтамъ предоставляется право пригласить двухъ его сосѣдей, коихъ показанія будутъ считаться удовлетворительнымъ доказательствомъ невѣрности описи, если оныя будутъ согласоваться съ помянутыми табелями. Ежели же и приглашенные сосѣди не будутъ одного мнѣнія, или ежели показанія обоихъ будутъ сдѣланы въ пользу описи, Уѣздный Совѣтъ въ правѣ учредить на мѣстѣ коммисію изъ числа своихъ членовъ.

Ст. 10.

Въ случаѣ несуществованія табелей десятаго гроша, а равно тарифовъ подымной подати 1789 года, въ цѣломъ уѣздѣ, либо въ нѣкоторыхъ имѣніяхъ, Департаментскіе Совѣты предпишутъ Уѣзднымъ Совѣтамъ способы повѣрки представляемыхъ описей и опредѣленія статей, прибывшихъ съ 1789 года и подлежащихъ подати офярѣ десятаго гроша, согласно четыремъ пунктамъ настоящаго положенія.

Art. 7.

Rada powiatowa, odebraną każdą dezygnacyą skonfrontuje z tabellami dziesiątego grosza i z tabellami w artykule pierwszym niniejszego dekretu wymienionemi.

Art. 8.

W przypadku niezgodności dezygnacyi z tabellami wspomnionemi, rada powiatowa wezwie podającego dezygnacyą, dla przekonania go o różnicy i nakłonienia do poprawy swojéj dezygnacyi.

Art. 9.

W przypadku uporczywości wezwanego, Rady powiatowe mocne będą wezwać dwóch jego sąsiadów, których zeznanie będzie dowodem dostatecznym przeciw dezygnacyi, jeżeli będzie zgodne z wspomnionemi tabellami. — Jeżeli zaś i ci wezwani sąsiedzi różnego między sobą będą zdania, lub zeznanie ich obydwóch będzie za dezygnacyą, Rady powiatowe mocne będą zesłać na grunt z grona swego kommissyą.

Art. 10.

W przypadku gdzieby nie było tabell dziesiątego grosza, czy to na cały powiat, czy na niektóre w powiecie dominia potrzebnych, ani taryff podymnego z roku 1789, Rady departamentowe przepiszą Radom powiatowym sposób zweryfikowania podawanych dezygnacyj i wynalezienia objektów po r. 1789 przybyłych; a do podatku ofiary dziesiątego grosza należeć mających, podług czterech punktów teraźniejszego prawa.

Ст. 11.

Въ случаѣ, означенномъ въ статьѣ 10-й, Уѣздные Совѣты имѣютъ право потребовать содѣйствія Подпрефектовъ, съ тѣмъ, чтобы они распорядились на счетъ явки передъ уѣздный Совѣтъ лицъ, какого бы то ни было сословія, для объясненія сомнительныхъ пунктовъ.

Ст. 12.

Департаментскимъ Совѣтамъ предоставляется право наряжать Коммисіи изъ Совѣта одного уѣзда въ другой, для повѣрки дѣйствій мѣстнаго Уѣзднаго Совѣта, если это признано будетъ нужнымъ.

Ст. 13.

Сличивъ и повѣривъ, на основаніи вышеизложенныхъ правилъ, описи, представленныя плательщиками, Уѣздные Совѣты установятъ по таковымъ доходъ слѣдующимъ порядкомъ:

a) доходъ въ зернѣ и наличными деньгами будетъ исчисленъ по табелямъ десятаго гроша, гдѣ таковыя имѣются;

b) гдѣ табелей нѣтъ, при установленіи дохода и оцѣнкѣ статей, составляющихъ оный, слѣдуетъ сообразоваться съ сосѣдними уѣздами;

c) если же и въ сосѣднихъ уѣздахъ не существуютъ табели десятаго гроша, тогда въ доходъ должны причитаться два зерна съ общаго количества посѣва, представленнаго плательщиками въ описяхъ, свѣренныхъ Уѣздными Совѣтами.

Art. 11.

Mocne przeto będą Rady powiatowe w wymienionym w artykule 10 przypadku, wezwać pomocy Podprefektów, aby ci nakazali stawienie się przed Radą powiatową osobom jakiejkolwiekbądź klassy, do wyjaśnienia wątpliwości potrzebnych.

Art. 12.

Rady departamentowe mocne będą delegować Kommissye z Rady powiatu jednego do drugiego, dla weryfikowania roboty miejscowéj Rady powiatu, jeżeli też Rady departamentowe uznają tego potrzebę.

Art. 13.

Kiedy tak dezygnacye przez kontrybuentów podane, skonfrontowane i zweryfikowane podług wyższych przepisów zostaną przez Rady powiatowe, wyprowadzą z nich też Rady intratę sposobem następującym:

a) tam, gdzie będą miały tabelle dziesiątego grosza, z nich wzór brać mają do wyrachowania intraty tak z ziarna, jako i z dochodów w gotowym groszu.

b) gdzieby tabell takowych nie było, stosować się będą do ościennych powiatów w sposobie wyprowadzenia intraty i otaksowania intratę składać mających artykułów.

c) gdyby zaś i w ościennych powiatach tabell ofiary dziesiątego grosza nie było, wtedy z ilości wysiewów, w dezygnacyach przez kontrybuentów podanych, a przez Rady powiatowe zrektyfikowanych, rachować mają na intratę ziarna dwa.

Цѣна же хлѣбамъ, при установленіи дохода, полагается слѣдующая:

Одинъ	корецъ	пшеницы	десять	польск.	злотыхъ.
,,	,,	ржи	восемь	,,	,,
,,	,,	ячменя	шесть	,,	,,
,,	,,	овса	четыре	,,	,,
,,	,,	гречихи	шесть	,,	,,
,,	,,	гороху	восемь	,,	,,

Сѣна возъ въ двѣ лошади шесть польскихъ злотыхъ.

,, ,, ,, одну лошадь три ,, ,,

Каплунъ – пятнадцать польск. грошей.

Курица —десять ,, ,,

Гусь — двадцать-четыре ,,

Данины зерномъ считаются по тѣмъ же цѣнамъ; доходы же съ продажи питей и съ чиншей оцѣняются по закону 1789 года. Владѣльцы имѣній, пожалованныхъ Прусскими Королями, обязаны доказать свои права подлинными дарственными актами или привилегіями, коихъ оффиціальныя копіи за скрѣпою должны быть немедленно представлены нашему Министру Финансовъ. Буде окажется, что таковыя имѣнія никакой поземельной подати не вносятъ, или платятъ менѣе въ сравненіи съ прочими, то установленіе въ такихъ имѣніяхъ дохода, для опредѣленія подати двадцать-четвертаго гроша, должно производиться по вышеуказаннымъ въ этой статьѣ правиламъ.

Ст. 14.

Окончивъ установленіе дохода съ вновь поступившихъ статей и опредѣливъ, по вышеизложеннымъ правиламъ, подати, Уѣздные Совѣты обязаны сообщить чрезъ Подпрефектовъ, правильныя и вѣрныя табели Префектамъ, которые представятъ таковыя, безъ замедленія, Министру Финансовъ. При этомъ, Префекты должны представить Министру Финансовъ всѣ табели 1789 го-

Cenę zaś zboża, na intratę rachowanego, następującą położą:

Korzec pszenicy złotych polskich dziesięć.
„ żyta „ „ ośm.
„ jęczmienia „ „ sześć.
„ owsa „ „ cztery.
„ tatarki „ „ sześć.
„ grochu „ „ ośm.
Siana fura parokonna złotych polskich sześć.
„ „ jednokonna „ „ trzy.
Kapłon groszy polskich piętnaście.
Kura „ „ dziesięć.
Gęś „ „ dwadzieścia cztery.

Daniny z osepów podług tejże saméj ceny, intraty zaś z propinacyi i z czynszów podług prawa 1789 roku ewaluowane być mają.— Gdzie znajdują się dobra przez Królów Pruskich rozdarowane, tam właściciele tych dóbr pociągani być mają do legitymowania donacyj, a to przez oryginalne nadania albo przywileje; — takowych przywilei kopje urzędowe Ministrowi Naszemu Skarbu przesłane bez zwłoki będą. — Jeżeliby się zaś okazało, iż takowe dobra żadnego gruntowego podatku nie opłacają, lub płacą mniejszy, jak wszystkie inne dobra ziemskie, w takowych wyprowadzenie intraty do ustanowienia podatku dwudziestego czwartego grosza, robione być ma wedle przepisów powyżéj w tym artykule umieszczonych.

Art. 14.

Skoro Rady powiatowe ukończą wyprowadzenie intraty z nowo wynalezionych objektów i ustanowią z nich podatek, podług przepisów wyżéj wzmiankowanych, mają odesłać porządne i dokładne tabelle przez Podprefektów Prefektom, Prefekci zaś niezwłocznie Ministrowi Skarbu; odeślą przytem do Ministra Skarbu wszystkie tabelle z roku 1789 i extrakty z dezygnacyów przez kon-

да и извлеченія изъ описей, представленныхъ платсльщиками, по образцу, который будетъ изданъ Министромъ Финансовъ.

Ст. 15.

Министръ Финансовъ, получивъ табели описей вновь поступившимъ статьямъ, представитъ оныя нашему Государственному Совѣту, который, исключивъ суммы, происшедшія отъ податей, установленныхъ по вновь поступившимъ статьямъ, изъ общей суммы 4,200,000, увеличенной подати офяры, недостающее количество разложитъ пропорціонально на департаменты, сообразуясь съ общею цифрою офяры, слѣдующей ко вносу въ каждомъ департаментѣ, по правиламъ, изложеннымъ въ пятой статьѣ закона о подати офярѣ.

Ст. 16

Нашъ Министръ Внутреннихъ Дѣлъ, получивъ наше утвержденіе по таковому росписанію, разошлетъ оное Департаментскимъ Совѣтамъ, кои, руководствуясь правилами, изложенными въ пятой статьѣ закона о подати офярѣ, указанными имъ Государственнымъ Совѣтомъ, распредѣлятъ по уѣздамъ сумму, причитающуюся на каждый департаментъ. Уѣздные же Совѣты, сумму, причитающуюся на уѣздъ, распредѣлятъ, по тѣмъ же правиламъ, между всѣхъ плательщиковъ, какъ тѣхъ, которые вносятъ прежнюю офяру, такъ и тѣхъ, которые платятъ оную со вновь поступившихъ статей дохода.

Ст. 17.

Министръ Финансовъ внесетъ въ штатъ государственныхъ доходовъ табели подати со вновь поступившихъ предметовъ, упомянутыхъ въ статьѣ четырнадцатой настоящаго указа.

trybuentów podawanych, wedle szematu, jaki im do tego przez Ministra Skarbu będzie wydany.

Art. 15.

Minister Skarbu odebrawszy takowe dezygnacyjne tabelle nowo-wynalezionych objektów, przedstawia one Naszéj Radzie Stanu, która po odciągnieniu summy, wynikającéj z podatku ustanowionego na nowo-wynalezionych objektach, od summy 4,200,000, pod tytułem powiększenie ofiary uchwalonéj, ilość do wspomnionéj summy nie dostarczającą proporcyonalnie na departamenta rozdzieli, stosownie do ogólnéj cyfry podatku ofiary w każdym departamencie ostatecznie wypadającéj, i podług zasady w artykule piątym prawa o ofierze wyrażonéj.

Art. 16.

Takowy rozkład od Nas potwierdzony, Minister Nasz Spraw Wewnętrznych do Rad departamentowych roześle.— Rady departamentowe, stosownie do zasady artykułem piątym prawa o ofierze objętéj, a im przez Radę Stanu wskazanéj, summę każdą, na departament przypadającą, na powiaty rozłożą.—Rady zaś powiatowe, summę każdą na powiat przypadającą, na téj saméj zasadzie, na kontrybuentów wszystkich, tak dawną ofiarę, jako i z nowo-wynalezionych objektów płacących, tenże rozkład dopełnią.

Art. 17.

Tabelle podatku z nowo-przybyłych objektów, pod artykułem czternastym niniejszego dekretu wspomnione, Minister Skarbowy w etat dochodów Skarbowych zaciągnie.

Ст. 18.

Временное распредѣленіе суммы 4,200,000, поименованной въ первой статьѣ положенія объ этой подати, согласно шестой статьѣ сего же положенія, повелѣваемъ исполнить властямъ по принадлежности.

Ст. 19.

Сроки взноса этой подати назначаются въ Іюнѣ и Декабрѣ.

Ст. 20.

Предостерегаемъ, что члены Уѣздныхъ Совѣтовъ будутъ отвѣчать собственнымъ имуществомъ за неисполненіе правилъ при опредѣленіи вновь поступающихъ статей, а равно и за лишнее обремененіе плательщика, вслѣдствіе несоблюденія настоящихъ правилъ.

Ст. 21.

Исполненіе настоящаго устава и изданіе необходимыхъ въ этомъ отношеніи инструкцій возлагаемъ на нашихъ Министровъ Внутреннихъ Дѣлъ и Финансовъ по принадлежности.

Во дворцѣ нашемъ въ Варшавѣ, 25 Марта 1809 года.

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ-Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Art. 18.

Względem zaś rozkładu tymczasowego summy 4,200,000, w artykule pierwszym prawa, ten podatek stanowiącego, wymienionéj, wykonanie tego prawa, stosownie do szóstego artykułu tegoż prawa, władzom, do któréj co należy, zalecamy.

Art. 19.

Termina opłaty tego podatku oznaczają się w Czerwcu i Grudniu.

Art. 20.

Warujemy, iż członki Rad powiatowych odpowiedzialnemi będą, każdy z własnego majątku, tak za niedopełnienie przepisów względem wyszukiwania nowych objektów danych, jako też za pregrawacyą kontrybuenta, z uchybienia teraźniejszych przepisów pochodzić mogącą.

Art. 21.

Wykonanie niniejszéj Ustawy i wydanie potrzebnych w téj mierze Instrukcyj Ministrom Naszym Spraw Wewnętrznych i Skarbu, w czém do którego należy, polecamy.

W Pałacu Naszym w Warszawie, d. 25 miesiąca Marca 1809 r.

(L. S.)

(podpisano) FRYDERYK AUGUST.

przez Króla,

Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

№ 4.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, о замѣнѣ податью офярою австрійской подати, называемой доминикальною контрибуціею.

(25 Мая 1810 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ

Божіею милостію

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Имѣя въ виду уравненіе податей въ краѣ, присоединенномъ по Вѣнскому трактату къ Герцогству Варшавскому, съ податями, установленными въ послѣднемъ засѣданіи сейма Герцогства Варшавскаго, и принимая во вниманіе, что въ однѣхъ частяхъ вновь присоединеннаго края вносится постоянная поземельная подать, подъ названіемъ офяры десятаго гроша, по сеймовому постановленію прежняго польскаго правительства, въ другихъ же постоянная поземельная подать, подъ названіемъ фассіи, по уставу бывшаго австрійскаго правительства, и что, хотя первая изъ нихъ, по видимому, была установлена въ размѣрѣ 10% дохода, но, смотря по эпохѣ, къ какой она относится, и вслѣдствіе различныхъ способовъ, принятыхъ при установленіи дохода, этотъ размѣръ существуетъ только въ названіи, а не на дѣлѣ, почему и при увеличеніи податей бывшимъ австрійскимъ правительствомъ не признавалась существенною,—для соблюденія большей уравнительности въ исчисленіи и распредѣленіи помянутыхъ податей, по представ-

N° 4.

Postanowienie Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego, zamieniające podatek austryacki, kontrybucyą dominikalną zwany, na podatek ofiary.

(25 Maja 1810 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski etc. etc.

W zamiarze porównania podatków w kraju, traktatem Wiedeńskim do Księstwa Warszawskiego wcielonym, z podatkami na ostatniém posiedzeniu Sejmowém Księstwa Warszawskiego uchwalonemi, zważywszy: iż w częściach jednych kraju nowo wcielonego, opłaca się podatek stały gruntowy, pod nazwiskiem Ofiary dziesiątego grosza, z Ustawy Sejmowéj dawnego Rządu Polskiego, w drugich zaś podatek stały gruntowy, pod nazwiskiem fassyi, z Ustawy byłego Rządu Austryackiego, lubo pierwszy, w proporcyą dziesięciu od sta z dochodu zdaje się liczonym, z powodu jednak odmiennych epok i odmiennych sposobów w wyprowadzeniu intraty, różnica ta nominalna nie jest istotną, i za istotną przez były Rząd Austryacki, przy następném podwyższeniu podatków uważaną nie była, dla zachowania przyzwoitszéj równości w ewaluacyi i stosunkach wyż wzmiankowanych podatków, za wniesie-

ленію нашего Министра Финансовъ и выслушавъ мнѣніе нашего Государственнаго Совѣта, мы постановили и постановляемъ.

Ст. 1.

Поземельная подать, существующая подъ названіемъ доминикальной фассіи, при уравненіи податей, установленныхъ въ последнемъ засѣданіи сейма, должны считаться наравнѣ съ податью офярою, установленною сеймомъ въ 1789 году.

Ст. 2.

Насколько увеличивается подать офяра десятаго гроша до 24-хъ грошей, въ такой же соразмѣрности слѣдуетъ увеличить и доминикальную фассію, то есть, прибавляя къ оной 14 грошей.

Ст. 2.

Дальнѣйшее увеличеніе, при уравненіи податей, въ прежнихъ провинціяхъ, исчисляется на тѣхъ же основаніяхъ и для подати, называемой фассіею, и для офяры десятаго гроша.

Приведеніе въ исполненіе настоящей нашей воли возлагаемъ на нашего Министра Финансовъ.

Во дворцѣ нашемъ въ Варшавѣ, 25 Мая 1810 года.

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

niem Naszego Ministra Skarbu i po wysłuchaniu zdania Naszéj Rady Stanu, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1.

Podatek gruntowy fassyą dominikalną zwany, do zasad porównania podątków, na ostatniém posiedzeniu Sejmowém uchwalonych, ma być brany w tym samym walorze, jak podatek ofiary z Sejmu 1789 roku pochodzący.

Art. 2.

W jakiéj ilości pomnażanym będzie podatek ofiary dziesiątego grosza do 24-go, w takiéj saméj i fassya Dominikalna pomnażaną być powinna, to jest: przydając do niéj 14.

Art. 3.

Dalsze powiększanie w porównywaniu do podatków dawnéj prowincyi, jednakowym sposobem, z podatku fassyą zwanego, jako i ofiary dziesiątego grosza wyrachowane być ma.

Dopełnienie niniejszéj woli Naszéj Ministrowi Naszemu Skarbu polecamy.

W Pałacu Naszym w Warszawie, dnia 25 Maja 1810 r.

(L. S.) (podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,

Minister Sekretarz Stanu
(podpisano) *Stanisław Breza.*

№ 5.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, указывающее основанія къ изысканію новыхъ статей дохода.

(15 Марта 1811 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ

Божіею милостію

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

По указу нашему, назначивъ Коммисаровъ для повѣрки и окончательнаго исполненія дѣла, начатаго уѣздными совѣтами въ шести прежнихъ департаментахъ нашего Герцогства Варшавскаго, относительно составленія описи вновь поступившимъ статьямъ дохода, согласно 3-й статѣ нашего указа отъ 11 Ноября прошлаго года, мы постановили, для надлежащаго со стороны прасказанныхъ Коммисаровъ руководства, издать необходимыя правила и, по представленію нашихъ Министровъ Внутреннихъ Дѣлъ и Финансовъ, постановляемъ слѣдующее:

Ст. 1

Со времени прибытія Коммисаровъ къ мѣсту ихъ назначенія, дѣйствія Уѣздныхъ Совѣтовъ, въ какомъ бы они не были положеніи, прекращаютса, и начинаются дѣйствія Коммисаровъ.

Ст. 2.

Вслѣдствіе сего, всѣ собранные Уѣздными Совѣтами матеріалы, какъ-то: полученныя ими отъ Префектовъ и Департаментскихъ

№ 5.

Postanowienia Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego wskazuje zasady do wynajdywania nowo-przybyłych objektów.

(15 Marca 1811 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski etc. etc.

Wyznaczywszy Dekretem Naszym Komissarzów do weryfikacyi lub ostatecznego ukończenia, rozpoczętego przez Rady powiatowe sześciu dawnych Departamentów Naszego Księstwa Warszawskiego, dzieła wynalezienia nowo-przybyłych użytków, postanowiliśmy, stosownie do artykułu 3. Dekretu Naszego z dnia 11 Listopada roku zeszłego datowanego, wydać tymże Komissarzom potrzebne przepisy do postępowania w ich czynnościach; jakoż na przełożenie Naszych Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu postanowiliśmy to, co następuje:

Art. 1.

Od chwili stawienia się Komissarzy na swoich miejscach, czynność Rad powiatowych, w jakimkolwiekbądź stopniu wówczas będąca, ustaje, a czynność Komissarzy Naszych zaczyna się.

Art. 2.

Co tylko więc Rady powiatowe zebrały i zebrać mogą materyałów, jako to: udzielone sobie od Prefektów i Rad Departa-

Совѣтовъ табели 10-го гроша 1789 года, преимущественно же прусскія табели, статистическія, историческія, wassalen tabelle, какъ показывающія ежегодныя перемѣны въ правахъ владѣнія, происходящія отъ покупки и продажи деревень и частей оныхъ, а также ежегодное увеличеніе усадьбъ, и все, что можетъ послужить для самоточнѣйшаго объясненія Коммисарамъ этого предмета, должно имъ быть немедленно представлено Уѣздными Совѣтами; кромѣ того вмѣняется въ обязанность Уѣзднымъ Совѣтамъ доставлять всѣ требуемыя Коммисарами объясненія; Подпрефектамъ же, подъ личною отвѣтственностью, оказывать имъ во всѣхъ случаяхъ возможное содѣйствіе.

Ст. 3.

Уѣздные Совѣты обязаны равномѣрно сдать въ совершенномъ порядкѣ Коммисарамъ то, что ими исполнено, то есть описи, полученныя отъ плательщиковъ, вмѣстѣ съ протоколами, составляемыми при полученіи оныхъ, и повѣрки, ежели таковыя уже были сдѣланы.

Ст. 4.

По прибытіи на мѣсто и приступленіи къ принятію матеріаловъ отъ Уѣздныхъ Совѣтовъ, наши Коммисары обязаны чрезъ префектовъ донести нашему Министру Финансовъ о времени открытія своихъ дѣйствій и подтвердить это актомъ вступленія въ должность; впредь же о ходѣ сихъ дѣйствій долженъ быть составляемъ журналъ и, независимо отъ сего, должны быть представляемы, чрезъ подлежащихъ Префектовъ, еженедѣльные рапорты нашему Министру Финансовъ, который всѣ могущія встрѣтиться сомнѣнія разрѣшитъ по смыслу закона.

Ст. 5.

Коммисары распредѣлятъ свои труды, сообразуясь съ оконченными занятіями Уѣздныхъ Совѣтовъ, а также, смотря по коли-

mentowych tabellę 10go grosza 1789 roku, a szczególniéj tabelle Pruskie, Statystyczne, Historyczne, Wassallen tabelle, jako okazujące wszelkie zmiany corocznie w possessyach przez nabycie i przedaż wsiów i części onych, tudzież wszelkie przybytki osad od roku do roku, a przeto służyć mogące do najdokładniejszego objaśnienia w tym punkcie Kommissarzy, powinny im być natychmiast przez Rady Powiatowe złożone, a prócz tego wszelkich informacyj przez tychże Kommissarzy żądanych, Rady Powiatowe udzielać i wszelkiéj pomocy w potrzebie, Podprefektowie dodawać pod własną odpowiedzialnością są obowiązani.

Art. 3.

Również obowiązkiem jest Rad Powiatowych dzieło swoje tyle, ile zostało przez nich uskutecznione, zdać wzupełnym porządku Kommissarzom, to jest: te dezygnacye, które już od kontrybuentów odebrały, z protokółami podawczemi i weryfikacyami przez siebie zrobionemi, jeżeli te już nastąpiły.

Art. 4.

Skoro tylko Kommissarze Nasi na miejsca swe zjadą i do odebrania materyałów od Rad Powiatowych przystąpią, donieść powinni Ministrowi Naszemu Dochodów i Skarbu, przez Prefektów, o dniu rozpoczęcia swéj czynności, udowodniając to aktem otwarcia swego urzędowania, nadal zaś utrzymywany dziennik czynności i stosowne do niego tygodniowe raporta na ręce Prefektów respective przesyłane, o postępie przeznaczonego im dzieła informować będą wspomnionego Ministra Naszego Dochodów i Skarbu, który oraz wydarzyć się mogące wątpliwości w duchu prawa rozwiąże.

Art. 5.

W miarę załatwionéj już przez Rady Powiatowe czynności, a zatém pozostałéj dla Kommissarzy pracy, tudzież w miarę ilości

честву приходовъ и имѣній, составляющихъ каждый уѣздъ; вслѣдъ за тѣмъ, назначивъ въ каждомъ приходѣ и имѣніи срокъ для личной явки и подачи описей, они сдѣлаютъ вызовъ через Подпрефектовъ, чтобы всѣ прихожане явились на срокъ съ описями, въ первомъ же рапортѣ донесутъ нашему Министру Финансовъ о сдѣланномъ ими распредѣленіи времени, а слѣдовательно и о срокѣ, въ какой предполагаютъ окончить свое дѣло.

Ст. 6.

Коммисары должны исполнять свои обязанности въ уѣздномъ городѣ, за исключеніемъ могущей встрѣтиться надобности отправиться на мѣсто для личнаго изслѣдованія или повѣрки вновь поступившей статьи дохода, представленной несогласно съ прежними табелями, или утаенной плательщиками.

Ст. 7.

Въ сказанныхъ дѣйствіяхъ Коммисаровъ будетъ служить основаніемъ сеймовый законъ отъ 24 Марта 1809 года и указъ нашъ отъ 25 Марта 1809 года.

Прямыя ихъ обязанности суть слѣдующія:

a) повѣрка работъ Уѣздныхъ Совѣтовъ;

b) окончаніе начатыхъ работъ;

c) приступленіе къ дѣйствіямъ еще неначатымъ и исполненіе оныхъ.

Ст. 8.

Тамъ гдѣ Уѣздные Совѣты окончили труды свои вполнѣ или частію, Коммисары повѣрятъ все сдѣланное и вышепомянутыя прежнія табели, и, по смыслу закона, исправятъ то, что окажется неудовлетворительнымъ, строго примѣняясь въ этомъ отношеніи

parafiów i dominiów składających każdy powiat, rozłożą sobie Kommissarze czas pracy, i oznaczywszy dla każdéj parafii i każdego w szczególności Dominium dzień do stawienia się osobistego w celu podania dezygnacyów, obwieszczą o tém przez podprefektów obywateli, z wezwaniem, aby się wszyscy parafianie na oznaczony sobie dzień stawili z dezygnacyami, a przy pierwszym raporcie Ministrowi Naszemu Skarbu o tym rozkładzie czasu, a zatém o terminie, w którym dzieło swoje ukończyć będą mogli, doniosą.

Art. 6.

Kommissarze, czynność swą w mieście powiatowém ułatwiać wciąż mają, wyjąwszy wydarzonéj potrzeby zjechania na grunt w celu naocznego wyindagowania lub zweryfikowania, niezgodnie z tabellami dawnemi podanego lub zatajonego przez kontrybuentów w dezygnacyi, nowo przybyłego objektu.

Art. 7.

Zasadą téj całéj czynności Kommissarzy jest prawo Sejmowe 24 Marca 1809 r. i Dekret Nasz 25 Marca 1809 r.

Istotnym więc obowiązkiem ich jest:

a) Dzieło dotąd przez Rady Powiatowe uskutecznione, zweryfikować.

b) Niedokończone, ukończyć.

c) Wcale niezaczęte, przedsięwziąść i uskutecznić.

Art. 8.

Tam więc, gdzie Rady Powiatowe już dzieło swe w całości lub w części uskuteczniły, Kommissarze mając pod ręką to dzieło i wyżéj wyrażone tabelle dawne, zweryfikują robo-

къ статьямъ 7, 8, 9, 10, 11 указа отъ 25 Марта 1809 г., въ силу коихъ обязанности, возложенныя тогда на Уѣздные Совѣты, переходятъ къ Коммисарамъ, вмѣстѣ съ властью и значеніемъ, присвоенными Уѣзднымъ Совѣтамъ относительно лицъ, утаившихъ вновь поступившія статьи дохода или представившихъ оныя несогласно съ прежними табелями и упорствующихъ въ своихъ показаніяхъ.

Ст. 9.

Тамъ, гдѣ Совѣты ничего не сдѣлали, Коммисары обязаны начать дѣло и окончить оное, сообразуясь съ 3, 5 и 6 статьями указа отъ 25 Марта 1809 года, относительно представленія описей и съ вышепомянутыми статьями 7, 8, 9, 10 и 11 относительно повѣрки, если въ оной окажется надобность.

Ст. 10.

Со всѣхъ владѣльцевъ наслѣдственныхъ имѣній земскихъ и духовныхъ Коммисары должны потребовать описи по четыремъ вновь поступившимъ статьямъ дохода послѣ 1789 года, причемъ должно быть оговорено, что государственныя имущества, коронныя имѣнія и имѣнія, состоящія въ пользованіи французскихъ маіоратныхъ владѣльцевъ, не обязаны представлять вновь поступившихъ статей дохода, равномѣрно, что владѣльцы прежнихъ войтовскихъ и солтысовскихъ усадебъ и безсрочные арендаторы не подлежатъ также подачѣ описей вновь поступившимъ четыремъ статьямъ, а только распредѣленію причитающейся съ нихъ контрибуціи.

Ст. 11.

Общій срокъ для описей по четыремъ вновь поступившимъ статьямъ дохода полагается, начиная съ люстраціи, произведен-

tę, a w duchu prawa, co niedostatecznie zdziałano, poprawią, stosując się zupełnie do artykułów 7, 8, 9, 10, 11 Dekretu 25 Marca 1809 r., mocą których obowiązki przepisane Radom Powiatowym wówczas, spadają na Kommissarzy, również jako i władza i powaga nadana tymże Radom Powiatowym na przeciw tych, którzyby objekta nowe taili, lub niezgodnie z tabellami dawnemi podawali, i w uporze swym trwali, służyć ma dziś tymże Kommissarzom.

Art. 9.

Tam zaś, gdzie Rady nic jeszcze nie uskuteczniły, Kommissarze sami od początku zacząć i do końca przywieść całe dzieło mają, postępując podług artykułu 3, 5 i 6 Dekretu 25 Marca 1809 r. co do podań dezygnacyi, według wyżéj wspomnionych artykułów 7, 8, 9, 10, 11, co do weryfikacyi, jeżeli onéj znajdą potrzebę.

Art. 10.

Dezygnacyi przybyłych czterech nowych objektów intrat po roku 1789, żądać mają Kommissarze od wszelkich właścicieli dóbr dziedzicznych ziemskich i duchownych z tém ostrzeżeniem, iż dobra narodowe, dobra Korony, tudzież przez donataryuszów Francuzkich posiadane, do żadnego podawania nowych objektów nie są obowiązane, nie mniéj, że dawniéj okupnicy Wójtostwa, Sołectwa, i dziedziczne dzierżawy tylko do repartycyi respective przypadającéj na nich kontrybucyi, a nie do podawania przybyłych czterech objektów, należą.

Art. 11.

Termin powszechny do dezygnowania czterech przybyłych objektów, jest od lustracyi 1789 do podatku 10 grosza czynionéj

ной при установленіи подати 10-го гроша въ 1789 году, по конецъ 1806 года; для семи же уѣздовъ Быдгоскаго департамента, то есть для Быдгоскаго, Валэцкаго, Калишскаго, Иновроцлавскаго, Хелминскаго, Михаловскаго и Торунскаго, срокомъ считается время установленія поземельной подати, подъ названіемъ постоянной и непостоянной контрибуціи, слѣдовательно, начиная съ этого времени, должны быть представлены, въ сказанныхъ уѣздахъ, описи четыремъ вновь поступившимъ статьямъ дохода, согласно второму параграфу, 4-ой статьи сеймоваго закона 24 Марта 1809 года.

Ст. 12.

Статьи дохода, вновь поступившія съ 1 Января 1807 года, не подлежатъ описи, изъ чего слѣдуетъ, что французскіе маіоратные владѣльцы, какъ получившіе имѣнія, уже послѣ 1806 года, не обязаны представлять вновь поступившихъ статей дохода. При всемъ томъ однако коммисары должны руководствоваться правиломъ, что каждый владѣлецъ имѣній обязанъ представить опись, съ показаніемъ вновь поступившихъ статей, или съ удостовѣреніемъ, что таковыхъ не имѣется, смотря потому, поступили ли новыя статьи, или не поступили въ вышеозначенный промежутокъ времени.

§ 13.

Четыре вновь поступившія статьи дохода опредѣлены съ точностію, въ 1-мъ параграфѣ 4-ой статьи подъ буквами: *a*, *b*, *c*, *d*, сеймоваго закона, и потому Коммисары должны придерживаться сихъ правилъ буквально.

Въ случаѣ однакожъ встрѣтившагося сомнѣнія относительно вновь воздѣланныхъ земель, таковое устраняется согласно содержанію и смыслу закона, изложеннаго въ той же статьѣ и параграфѣ подъ буквами: *a*, *d*, слѣдующимъ орбазомъ:

aż do końca 1806 roku, na siedm zaś Powiatów Departamentu Bydgoskiego, jako to: Bydgoskiego, Wałeckiego, Kamińskiego, Inowrocławskiego, Chełmińskiego, Michałowskiego i Toruńskiego za termin jest wzięta data ustawy podatku gruntowego, pod imieniem kontrybucya stała i niestała; od tego więc czasu przybyłe nowe cztery objekta intraty, mają być podane do dezygnacyi według prawa Sejmowego 24 Marca 1809 roku, artykułu 4, punktu drugiego.

Art. 12.

Nowe objekta, przybyłe od 1 Januarii 1807 r., do dezygnacyi nie należą, z tąd wypada, iż donataryusze Francuzcy żadnych przybyłych objektów podawać nie mogą, jako już po r. 1806 mają sobie dobra nadane. Za stałą jednak regułę wziąść powinni Kommissarze, iż czyli komu przybyły, lub nie przybyły objekta w ciągu przepisanym czasu, każdy jednak posiadacz dóbr obowiązany jest podać dezygnacyą z wyszczególnieniem przybyłych, lub z zaręczeniem, że nie przybyło.

Art. 13.

Cztery nowe objekta przybyłych dochodów są wyraźnie prawem Sejmowém, artykułem 4, punktem 1, lit. *a*, *b*, *c*, *d*, wyszczególnione, Kommissarze więc trzymać się onych literalnie powinni.

Gdyby jednak wątpliwości względem przykrudowanych gruntów zachodzić miały, te według ducha i brzmienia prawa pod tymże artykułem i punktem *a*, lit. *d*, wyrażonego, w następujący sposób załatwione być mają:

1. Вновь поступившими статьями дохода послѣ 1807 года считаются тѣ только воздѣланныя земли, на коихъ находятся какія нибудь усадьбы, городскія, деревенскія, либо фольварочныя, или же мызы, колоніи и хижины; фольварочныя земли, безъ усадебъ, на сколько бы то ни было прибывшія, сюда не относятся.

2. Не считается новою статьею усадьба, устроенная послѣ 1789 года на земляхъ, обработываемыхъ до того времени, такъ какъ таковыя земли подлежатъ уже подати 10-го гроша.

Ст. 14.

Общимъ руководствомъ въ этомъ дѣлѣ будутъ служить Коммисарамъ: образцы протокола описи, изданные для каждаго владѣльца имѣнія нашимъ Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ, на основаніи 4-ой статьи указа 25 Марта 1809 года, а равно образцы, изданные Нашимъ Министромъ Финансовъ, на основаніи 14-ой статьи того же указа, для общаго тарифа или табельнаго извлеченія всѣхъ вновь поступившихъ статей въ цѣломъ уѣздѣ, вмѣстѣ съ изданными тѣми же нашими Министрами инструкціями, и, въ случаѣ надобности, поясненія, какія будутъ изданы впослѣдствіи.

Ст. 15.

Способъ установленія дохода со вновь поступившихъ статей ясно опредѣленъ въ 3-мъ параграфѣ 4-ой статьи сеймоваго закона 24 Марта 1809 года, а также въ 13-ой статьѣ нашего указа 25 Марта 1809 года; именно: доходъ опредѣляется, или по табелямъ, составленнымъ въ 1789 г. при установленіи подати 10-го гроша, или, за неимѣніемъ таковыхъ, по цѣнамъ хлѣба, данинъ и хлѣбнаго оброка, показаннымъ въ той же статьѣ указа, считая въ доходъ два зерна посѣва.

1. Iż te tylko wykrudowane po roku 1789 grunta, za nowy objekt uważane być powinny, na których jakiekolwiek posady miast, wsiów, folwarków, koloniów, holendrów i budów założone zostały, lecz nie grunta folwarczne, bez żadnéj osady w jakiejkolwiek bądź ilości rozprzestrzenione.

2. Iż gdyby po roku 1789 posada jakowa została erygowana, lecz na gruntach już ornych przed rokiem 1789, które przeto już podatkiem 10-go grosza objęte zostały, taka za nowy objekt uważaną być nie powinna.

Art. 14.

Szemata, na mocy artykułu 4 Dekretu 25 Marca 1809 przez Ministra Naszego Spraw Wewnętrznych do robienia protokółu dezygnacyjnego z każdym posiadaczem dóbr w szczególności, równie jako szemma na mocy artykułu 14 tegoż dekretu przez Naszego Ministra Skarbu do ogólnéj taryffy czyli wyciągu tabellaryjnego wszystkich nowych objektów w całym powiecie przepisane, wraz z wydawanemi już przez tychże Ministrów Naszych instrukcyjami i, w przypadku potrzeby objaśnienia, wydać się jeszcze mającemi, będą służyć Kommissarzom za powszechne prawidło.

Art. 15.

Sposób wyprowadzenia intraty z nowo przybyłych objektów jest najwyraźniéj opisany artykułem 4. punktem 3. prawa Sejmowego 24 Marca 1809 roku, tudzież artykułem 13 Dekretu Naszego 25 Marca 1809 roku, to jest: albo według tabelli intraty wyciągnéj 10-go grosza r. 1789, albo, w niedostatku tych tabell, według ceny zboża, danin i osepów przez tenże artykuł Dekretu przepisanych, rachując dwa ziarna wysiewu na intratę.

Ст. 16.

Колоніи, коихъ срокъ льготы еще не вышелъ, освобождаются временно отъ подати, однакожъ слѣдуетъ ихъ внести въ описи и установить доходъ, помѣщая оныя въ особой, Нашимъ Министромъ Финансовъ приложенной табели, въ графахъ коей мѣстный срокъ долженъ быть обозначенъ и доказанъ контрактомъ или присягою.

Ст. 17.

При установленіи подати со вновь поступившихъ статей, Коммисары должны руководствоваться правиломъ, что въ дворянскихъ имѣніяхъ принимаются въ основаніе 24% дохода, въ имѣніяхъ же духовенства—10 или 20%, смотря по оцѣнкѣ произведенной въ 1789 году.

Ст. 18.

Опредѣленныя такимъ образомъ четыре новыя статьи сообщаются нашему Министру Финансовъ для окончательной повѣрки, съ приложеніемъ оцѣнки дохода, исчисленія причитающейся подати, подробныхъ описей, протоколовъ, составленныхъ Коммисарами съ каждымъ плательщикомъ, табличныхъ извлеченій или общаго тарифа для каждаго уѣзда, а также со всѣми табелями 10-го гроша и прусскими, служащими доказательствомъ ихъ вѣрности.

Ст. 19.

Отвѣтственность, коей подлежали по статьѣ 20-ой нашего указа 25 Марта 1809 года, Уѣздные Совѣты, распространяется и на нашихъ Коммисаровъ, въ случаѣ ихъ дѣйствій во вредъ казны или въ обремененіе плательщиковъ.

Art. 16.

Kolonje, którym czas wolności nie wyszedł, mają tymczasowie być wolne od opłaty podatku, podane jednak być powinny do dezygnacyi i intrata z nich wyprowadzona, a umieścić ich należy na osobnéj, przez Naszego Ministra Skarbu przyłączonéj tabelli, w któréj rubrykach termin wyjścia wolności udowodniony, nadaniem kontraktu, lub przysięgą, ma być wyrażony.

Art. 17.

W wyrachowaniu podátku z nowo przybyłych objektów trzymać się mają Kommissarze tego prawidła, iż w dobrach szlacheckich 24% intraty, w duchownych zaś, tak jak były w roku 1789 taksowane, to jest respective po 10 lub 20% na podatek wyrachują.

Art. 18.

Wyciągnięte tym sposobem cztery nowe objekta, wraz z ocenieniem ich intraty, wyrachowaniem z nich podatku, z dezygnacyjami szczegółowemi, z protokółami przez Kommissarzy z każdym kontrybuentem zdziałanemi, z wyciągiem tabellaryjnym czyli taryffą ogólną, na każdy powiat uformowaną, nie mniéj ze wszelkiemi tabellami 10-go grosza i pruskiemi, jako za dowody usprawiedliwiające służącemi, mają być odesłane Ministrowi Naszemu Skarbu do ostatecznéj weryfikacyi.

Art. 19.

Tęż samą odpowiedzialność, jaka jest Dekretem Naszym 25 Marca 1809 roku artykułem 20 ustanowiona na Rady powiatowe, w przypadku działania onych na szkodę Skarbu, lub przeciążenia kontrybuentów, rozciągamy na Kommissarzy Naszych.

Ст. 20.

Весь этотъ трудъ долженъ быть непремѣнно оконченъ и отосланъ Коммисарами къ сроку, назначенному нашимъ Министромъ Финансовъ.

Ст. 21.

Такъ какъ по 3 и 13 статьямъ нашего указа отъ 25 Марта 1809 года, кромѣ установленія четырехъ вновь поступившихъ статей дохода, вмѣняется въ обязанность Уѣзднымъ Совѣтамъ изслѣдовать, платятъ ли прусскіе маіоратные владѣльцы подать, дѣйствительно соотвѣтственную земскимъ имѣніямъ, то Коммисары, тотчасъ по начатіи своихъ занятій, обязаны созвать, чрезъ Подпрефектовъ, всѣхъ находящихся въ подлежащемъ уѣздѣ прусскихъ маіоратныхъ владѣльцевъ, съ тѣмъ, чтобы они, явившись въ назначенный для ихъ приходовъ срокъ и предъявивъ свои права и дарственные акты, представили доказательства, вносятъ ли поземельную подать и въ какой именно пропорціи. Собранныя отъ нихъ таковыя свѣдѣнія отсылаются немедленно нашему Министру Финансовъ.

Ст. 22.

Нашъ Министръ Финансовъ сдѣлаетъ распоряженіе на счетъ отпуска установленныхъ указомъ нашимъ, отъ 11 Ноября прошлаго года, діэтныхъ и прогонныхъ денегъ, которыя имѣютъ быть выдаваемы Коммисарамъ впередъ полумѣсячно, изъ мѣстнаго казначейства, считая со дня вступленія каждаго изъ нихъ въ должность.

Ст. 23.

Въ случаѣ невозможности принять должность Коммисара для кого либо изъ назначенныхъ нами лицъ, Министръ Финансовъ

Art. 20.

Dzieło to ma być niezawodnie ukończone przez Kommissarzy i odesłane na dzień, przez Naszego Ministra Skarbu oznaczyć się mający.

Art. 21.

Że zaś artykułami 3 i 13 Dekret Nasz 25 Marca 1809, oprócz wynalezienia czterech nowych objektów włożył na Rady Powiatowe obowiązek dochodzenia czyli donataryjusze pruscy opłacają istotnie wyrównywający dobrom ziemskim podatek, przeto Kommissarze zaraz przy rozpoczęciu dzieła swego, wezwą przez podprefektów wszystkich w powiecie swym znajdujących się donataryjuszów pruskich, aby w terminach dla ich parafij wyznaczonych stawili się i najprzód prawa swe i nadania składali, a potém czyli opłacają podatek ziemiański, jak proporcyjonowany, udowodnili, a zebrane wyżéj wspomnione od nich wiadomości, jak najpilniéj do Ministra Naszego Skarbu odsyłali.

Art. 22.

Minister Nasz Skarbu urządzi wypłatę ustanowionych Dekretem Naszym 11 Listopada roku zeszłego dyet i kosztów podróży, mających się wypłacać Kommissarzom z góry miesięcznie, począwszy od dnia rozpoczętéj przez każdego czynności, z kassy miejscowéj.

Art. 23.

W przypadku niemożności przyjęcia obowiązku przez którego z mianowanych od Nas Kommissarzy, na zastąpienie miejsc ta-

представитъ намъ другихъ кандидатовъ для опредѣленія на вакантное мѣсто.

Ст. 24.

Обнародованіе и исполненіе настоящей нашей воли возлагаемъ на нашихъ Министровъ Внутреннихъ Дѣлъ и Финансовъ.

Во дворцѣ нашемъ въ Дрезденѣ, 15 Марта 1811 года.

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписалъ) *Станиславъ Бреза.*

№ 6.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, освобождающее отъ подати офяры духовенство, имѣющее меньшее содержаніе.

(26 Іюня 1811 г.)

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Принимая во вниманіе обремененіе, коему подверглись приходскіе Священники и другія духовныя лица въ краѣ, присоединенномъ по Вѣнскому трактату къ Герцогству Варшавскому, вслѣдствіе того, что, вопреки сеймоваго постановленія 1789 года, коммисіи, назначенныя симъ же постановленіемъ для опредѣленія

kowych Minister Skarbu przedstawi Nam innych kandydatów, do Naszego mianowania.

Art. 24.

Ogłoszenie i wykonanie niniejszéj woli Naszéj, Ministrom Naszym Spraw Wewnętrznych i Skarbu polecamy.

W pałacu naszym w Drezdnie d. 15 Marca 1811 r.

(L. S.)

(podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

N° 6.

Postanowienie Króla Saskiego, Xięcia Warszawskiego uwalniające od podatku ofiary duchownych mających mniejsze uposażenie.

(26 Czerwca 1811 roku).

Wypis z Protokółu Sekretarjatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski etc.

Zważywszy przeciążenie jakiemu ulegli Plebani i inni Duchowni w kraju, przez Traktat Wiedeński do Księstwa Warszawskiego wcielonym, z powodu, że nad przepis Konstytucyi Sejmu roku 1789, od dochodu ich rocznego, który pięciuset złotyc h nie

10-процентной подати офяры, наложили на нихъ эту подать съ дохода, не превышающаго пятисотъ злотыхъ; желая при томъ, чтобы при положенномъ указомъ нашимъ 14 Іюня прошлаго года, уравненіи податей въ новыхъ департаментахъ съ податями, вносимыми въ прежнихъ, соблюдена была строгая справедливость,—по представленію нашего Министра Финансовъ и Казначейства, мы постановили и постановляемъ.

Ст. 1.

Приходскіе Священники и прочія духовныя лица, которыя, по правиламъ сеймоваго постановленія 1789 года, должны были быть освобождены отъ десяти-процентной подати офяры и которыя подверглись оной по распоряженіямъ коммисій, назначенныхъ въ 1789 году для опредѣленія этой подати, освобождаются на будущее время, начиная съ 1-го Іюня сего года, отъ подати офяры, вносимой ими донынѣ въ государственную казну, по описямъ, составленнымъ въ 1789 году.

Ст. 2.

Исполненіе настоящаго указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, возлагаемъ на нашего Министра Финансовъ и Казначейства.

Во дворцѣ нашемъ въ Пильнѣ, 26 Іюня 1811 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

przewyższa, do opłaty podatku ofiary dziesięć od sta pociągnionemi zostali przez Kommissyje, do wynalezienia tegoż podatku, tąż konstytucyją wyznaczone.— Chcąc aby we względzie postanowionego, Dekretem Naszym z daty 14 Czerwca roku zeszłego, porównania podatków w nowych departamentach, z podatkami opłacanemi w dawnych departamentach, ścisła zachowaną była sprawiedliwość,

Na przełożenie Naszego Ministra Przychodów i Skarbu, postanowiliśmy i stanowiemy:

Art. 1.

Plebani i inni Duchowni, którzy podług przepisów Konstytucyi Sejmu 1789 roku, powinni byli być wolni od opłaty podatków ofiary 10%, a którzy do niéj pociągnionemi zostali przez Kommissye, do wynalezienia tego podatku w roku 1789 wyznaczone; wolnemi nadal będą, począwszy od dnia 1 miesiąca Czerwca roku bieżącego, od podatku ofiary, jaki dotąd podług lustracyi w roku 1789 zrobionéj, opłacali do Skarbu publicznego.

Art. 2.

Dopełnienie niniejszego Dekretu, który w Dzienniku Praw mieszczonym być ma, Ministrowi Naszemu Przychodów i Skarbu zalecamy.

W pałacu Naszym w Pilnie d. 26 Czerwca 1811 r.

(L. S.) (podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,

Minister Sekretarz Stanu,

(podpisano) *Stanisław Breza.*

№ 7.

Постановленіе Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго, о взиманіи подати офяры съ доходовъ, пропущенныхъ въ 1789 году.

(2 Октября 1811 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Вслѣдствіе доклада нашего Министра Финансовъ о такихъ случайностяхъ, какія произошли въ коммисіи, назначенной въ 1789 году для составленія описей дохода съ дворянскихъ имѣній и для опредѣленія причитающейся съ нихъ подати офяры, которая коммисія не внесла этой подати въ податный тарифъ по нѣкоторымъ дворянскимъ имѣніямъ, вслѣдствіе чего, эти имѣнія ни во время прежняго, польскаго, ни послѣдующаго управленія, ни теперь, во время нашего царствованія, не подвергшись подати офярѣ, до сихъ поръ оную въ казну не вносятъ,—принимая во вниманіе, что въ таковыхъ случаяхъ понужденіе владѣльцевъ сказанныхъ имѣній ко взносу подати офяры за истекшее время, со дня установленія оной, то есть съ 1789 года, было бы для нихъ разорительно, по представленію нашего Министра Финансовъ и Казначейства, мы признали за благо:

чтобы съ имѣній, подлежащихъ подати офярѣ на основаніи сеймоваго закона 1789 года, не вносившихъ доселѣ въ казну подати десятаго гроша съ дохода, установленнаго въ 1789 году ревизскими коммисіями, эта подать, пропущенная въ тарифѣ, по внесеніи въ него, была требуема съ владѣльцевъ тѣхъ имѣній

N° 7.

Postanowienie Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego, nakazujące pociągnąć do podatku ofiary dochody pominięte w roku 1789.

(2 Października 1811 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski Książe Warszawski etc. etc.

Mając sobie przez Naszego Ministra Przychodów i Skarbu przedstawione, że odkrywają się takie zdarzenia, że w roku 1789 Kommissya do zlustrowania dochodów dóbr szlacheckich, końcem wyrachowania z nich podatku ofiary wyznaczona, podatku tego z niektórych majętności szlacheckich dla Skarbu wyrachowanego w taryffę podatkową niewciągnęła, z kąd wyniknęło, iż majętności takowe, ani za dawnego Polskiego ani za czasów następnego, ani też nakoniec teraz za naszego panowania, do podatku ofiary dawnéj pociągniętemi nie będąc, dotąd onego do Skarbu nie płaciły.

Zważywszy że teraz, gdzie się takowe odkrywają przypadki, pociągać właścicieli majętności kwestyjonowanych, do zapłacenia podatku ofiary za czas wsteczny, od chwili wprowadzenia onego, to jest od roku 1789, byłoby to widoczną dla tychże właścicieli zgubą;

Chcemy,

ażeby z majętności, podług prawa Sejmu 1789 roku do podatku ofiary kwalifikowanych, od których z intraty przez Kommissye lustracyjne w roku 1789 wyciągnionéj, podatek dziesiątego grosza wyrachowany, dotąd nie był do Skarbu opłacany, wypłacenie tegoż podatku do Skarbu, z podwyższeniem onego, dawniéj przez

вмѣстѣ съ установленнымъ прежнимъ прусскимъ правительствомъ увеличеніемъ оной, только со дня вступленія нашего во владѣніе землями, составляющими наше Герцогство Варшавское, и чтобы впредь она была взимаема въ установленные закономъ сроки.

Исполненіе настоящей нашей воли возлагаемъ на Министра Финансовъ Герцогства Варшавскаго.

Въ дворцѣ нашемъ въ Варшавѣ, 2 Октября 1811 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ, Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

№ 8.

Выписка изъ сеймоваго постановленія, сохраняющаго взиманіе подати офяры.

(23 Декабря 1811 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостью

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій, и проч.

Всѣмъ вообще и каждому, кому о семъ вѣдать надлежитъ, а именно: помѣщикамъ нашего Герцогства Варшавскаго, симъ объявляемъ, что Посольская Палата, согласно представленному ей отъ нашего имени проекту, выслушавъ мнѣніе Государственнаго Совѣта и Коммисіи, постановили слѣдующее:

Rząd zeszły Pruski uchwalonym, nie za dłuższy czas, jak tylko od chwili objęcia przez Nas w posiadanie krajów, Księstwo Nasze Warszawskie składających, od dziedziców tychże majętności było żądaném i podatek taki, w taryffie opuszczany, zostawszy do niéj wciągniony, w ratach prawem postanowionych nadal był pobierany.

Dopełnienie niniejszéj naszéj woli, Ministrowi Skarbu Księstwa Warszawskiego polecamy.

W pałacu Naszym w Warszawie, d. 2 Października 1811 r.

(podpisano) Fryderyk August.

przez Króla, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

N° 8.

Wyciąg z uchwały Sejmowéj zachowujący pobór podatku ofiary.

(23 Grudnia 1811 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August,

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski, etc. etc. etc.

Wszem w obec i każdemu komu o tém wiedzieć należy, a mianowicie obywatelom Księstwa Naszego Warszawskiego wiadomo czyniemy, iż Izba Poselska, stosownie do przedstawionego jéj w imieniu Naszém projektu i po wysłuchaniu mówców Rady Stanu i Kommissyi, uchwaliła co następuje:

Введенie къ Закону о Налогахъ.

До постановленія будущаго сейма, на потребности края, учреждаются слѣдующіе налоги.

Податъ офяра съ имѣній.

Ст. 1.

Съ 1-го Іюня 1812 года будетъ взимаема въ казну въ Герцогствѣ Варшавскомъ подать офяра въ соразмѣрности двадцати четырехъ процентовъ, съ земскихъ имѣній и со всѣхъ усадебъ и угодій, какъ тѣхъ, которыя закономъ 1789 года были освобождены отъ подати офяры, такъ и тѣхъ, кои послѣ сего закона прибыли до послѣдняго числа Декабря мѣсяца 1806 года, и которыя, постановленіемъ послѣдняго сеймоваго засѣданія отъ 24 Марта 1809 года, въ главѣ: „объ увеличеніи подати офяры на содержаніе войскъ", обложены сею податью пропорціонально съ прочими помѣщичьими владѣніями.

Ст. 2.

Подать подъ названіемъ: „увеличеніе офяры на содержаніе войска", установленная закономъ послѣдняго сеймоваго засѣданія 24 Марта 1809 года, въ суммѣ четырехъ-миліоновъ-двухъ-сотъ-тысячъ злотыхъ, и наложенная на всѣ вотчинныя и духовныя имѣнія, а впослѣдствіи примѣненная въ опредѣленной пропорціи ко вновь присоединеннымъ департаментамъ, будетъ взимаема по 1-е Іюня 1812 года; съ этого же дня сборъ оной прекращается.

Ст. 3.

Двадцати-четырехъ-процентная офяра, опредѣленная въ 1-ой статьѣ настоящаго закона, будетъ взимаема въ два полугодичные

Wstęp do Prawa o Poborach.

Na potrzeby krajowe, aż do Ustawy przyszłego Sejmu, następujące uchwalają się pobory:

Podatek ofiary z dóbr ziemiańskich.

Art. 1.

Od dnia 1 Czerwca 1812 roku będzie wybieranym do Skarbu w Księstwie Warszawskiém podatek zwany ofiara 24% dochodu z dóbr ziemiańskich, tudzież wszelkich osiadłości i użytków, bądź prawem 1789 roku od płacenia ofiary wyłączonych, bądź po témże prawie aż do ostatniego Grudnia 1806 roku przybyłych, uchwałą ostatniego posiedzenia Sejmowego dnia 24 Marca 1809 roku, pod tytułem: „powiększenie ofiary na wojsko", do płacenia podatku w proporcyją innych ziemiańskich własności pociągnionych, i w tejże uchwale wyszczególnionych.

Art. 2.

Podatek, przez ostatnie posiedzenie Sejmowe prawem 24 Marca 1809 roku, pod tytułem „powiększenie ofiary na wojsko" z wszelkich ziemskich posiadłości dziedzicznych i dóbr duchownych, w summie cztery miliony dwakroć sto tysięcy złotych uchwalony, i późniéj na nowo przyłączone departamenta w dodanéj proporcyi rozciągniony, do dnia 1 Czerwca 1812 roku do Skarbu wybieranym będzie, a od tegoż dnia, na przyszłość ustanie.

Art. 3.

Podatek ofiary 24% artykułem pierwszym niniejszego prawa oznaczony, opłacany będzie dwoma półrocznemi ratami w mie-

срока, въ Іюнѣ и Январѣ мѣсяцахъ. Но, какъ въ 1812 году первый Іюнскій взносъ будетъ ускоренъ тремя мѣсяцами, ибо, по настоящимъ срокамъ, онъ приходился бы въ Сентябрѣ, то въ этотъ первый Іюнскій срокъ плательщики обязаны внести подать не за полугодіе, а только за три мѣсяца.

Данъ во дворцѣ нашемъ въ Варшавѣ, 23 Декабря 1811 года.

(М. П.)

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Примѣчаніе. Имѣнія, пожалованныя Французскимъ Императоромъ, впослѣдствіи поступили обратно въ казну; нѣкоторыя же изъ нихъ были потомъ опять пожалованы съ обязанностью взноса подати офяры по особо указаннымъ правиламъ.

Къ таковымъ принадлежатъ: Ловическое Княжество, Опиногура, Зыпле и Осѣцкъ, Опатувокъ, Пыздры и Ратаи.

siącach Czerwcu i Styczniu; że zaś pierwsza czerwcowa rata w roku 1812, będzie tym sposobem zbliżoną o trzy miesiące, gdyż podług teraźniejszych terminów w miesiącu Wrześniu przypaśćby miała, przeto w téj pierwszéj czerwcowéj racie kontrybuenci nie półroczny, lecz tylko trzymiesięczny złożą podatek.

Dan w pałacu naszym w Warszawie, d. 23 Grudnia 1811 r.

(L. S.)

(podpisano) Frydéryk August.

przez Króla, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

Uwaga **Dobra rozdarowane przez Cesarza Francuzów, wróciły następnie do Skarbu, a kilka z nich przeszło następnie na nową darowiznę, jako to:**

Księstwo Łowickie, Opinogóra, Zyple i Osiek, Opatówek, Pyzdry i Rataje, każde z nich z obowiązkiem płacenia podatku ofiary podług szczegółowo wskazanych zasad.

Распоряженія, изданныя нынѣшнимъ Правительствомъ Царства.

Нынѣшнее Правительство Царства установило подать офяру съ казенныхъ имѣній: отданныхъ въ вѣчную аренду, проданныхъ и пожалованныхъ, а въ 1849 и 1865 годахъ увеличило размѣръ этой подати со всѣхъ имѣній. Кромѣ того, десятины, взимаемыя духовенствомъ въ снопахъ или такъ называемыя вытычныя, Правительство дозволило замѣнять десятинами въ зернѣ и обозначать денежную ихъ стоимость, съ освобожденіемъ оныхъ отъ подати офяры.

По этому предмету Правительство обнародовало слѣдующія распоряженія.

Rozporządzenia wydane za Rządu teraźniejszego Królestwa.

Rząd teraźniejszego Królestwa ustanowił podatek ofiary z dóbr rządowych: wieczyście wydzierżawionych, sprzedanych i darowanych, a w latach 1849 i 1865 podwyższył stopę tego podatku ze wszystkich dóbr. Prócz tego, dziesięciny pobierane przez duchowieństwo w snopie, czyli tak zwane wytyczne, pozwolił zamieniać na dziesięciny w ziarnie, i oznaczać ich wartość pieniężną, z uwolnieniem onych od podatku ofiary.

Rozporządzenia Rządu w tym przedmiocie są następujące:

№ 1.

Постановленіе Совѣта Управленія, освобождающее отъ подати офяры вытычныя десятины, замѣненныя денежными.

(19 Іюня 1819 г.)

По Указу Его Величества

АЛЕКСАНДРА І-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго
и проч., и проч., и проч.

Намѣстникъ въ Царствѣ по Государственному Совѣту,

Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

Принявъ во вниманіе, что Высочайшее повелѣніе 6 (18) Марта 1817 года (ст. 3 лит. *д*) освобождаетъ духовенство отъ уплаты податей, вносимыхъ имъ съ вытычныхъ десятинъ, коль скоро будутъ составлены сдѣлки, замѣняющія десятины вытычныя на денежныя; притомъ имѣя въ виду, что приведенное Высочайшее повелѣніе не возлагаетъ на владѣльцевъ земли, подлежащей уплатѣ вытычной десятины, обязанности вносить эту подать, изъ чего оказывается, что духовенство, послѣ составленія сказанныхъ сдѣлокъ, должно быть освобождено отъ взноса въ казну дохода по сей статьѣ, Мы, согласно съ представленіемъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 5 сего Іюня, разрѣшаемъ: причитающіяся съ десятинъ подати, со времени заключенія помянутыхъ сдѣлокъ, сложить со счетовъ и впредь въ окладные вѣдомости и штаты не включать. Въ основаніе къ исчисленію офяры съ десятинъ должны быть взяты люстраціонные инвентари 1789 года, если въ нихъ находятся подробныя свѣдѣнія о коли-

N° 1.

Postanowienie Rady Administracyjnéj uwalniające od podatku ofiary dziesięciny wytyczne zamienione na pieniężne.

(19 Czerwca 1819 r.)

w Imieniu Najjaśniejszego

ALEKSANDRA Igo,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego

etc. etc. etc.

Namiestnik Królewski w Radzie Stanu,

do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

Zważywszy, że dekret Najjaśniejszego Pana z dnia 6 (18) Marca 1817 roku w artykule 3 odstępie *d*, uwalnia Duchownych od opłaty podatków, jakie ciż dotąd od dziesięcin wytycznych znoszą, skoro układy, zamieniające dziesięciny wytyczne na pieniężne, z niemi zrobione będą, zważywszy nadto, iż dekret wspomniony nie wkłada na właścicieli gruntu, dziesięcinie wytycznéj podległego, obowiązku opłacania rzeczonego podatku, z czego wynika, iż po nastąpionych układach o dziesięciny, Duchowieństwo od podatku z tego szczegółu intraty Skarbowi należnego, uwolnione być powinno; przeto stosownie do przełożenia Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu z dnia 5 bieżącego miesiąca i roku, upoważniamy ją niniejszém do zarządzenia, aby od czasu zawarcia układów w mowie będących, podatki od dziesięcin przypadające umorzone, nadal zaś z regestrów biorczych i etatów wypuszczone zostały, — za zasadę do odpisania podatku ofiary od dziesięcin służyć będą lustracyje z roku 1789, jeżeli te wyszczególniają

чествѣ дохода, предъявленнаго съ десятинъ при составленіи классификаціи подати десятаго гроша; гдѣ же такихъ свѣдѣній не имѣется, тамъ слѣдуетъ исчислить такое количество, какое придется въ соразмѣрности дохода, установленнаго новою сдѣлкою для духовнаго лица. Предоставляемъ однако духовенству право во всякое время представить доказательства о дѣйствительномъ доходѣ, показанномъ въ 1789 году, при обложеніи офярою, чтобы соразмѣрно съ нею назначить и настоящую подать.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 19 Іюня 1819 года.

(подписалъ) *Заіончекъ.*

№ 2,947.

N° 2.

Выписка изъ постановленія Совѣта Управленія о подверженіи пожалованныхъ имѣній подати офярѣ.

(11 (23) Февраля 1836 г.)

По Указу Его Величества

НИКОЛАЯ І-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго
и проч., и проч., и проч.

Совѣтъ Управленія Царства

Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

Желая единообразить правила, которыми Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства должна руководство-

w jakiéj ilości dochód od dziesięcin podany był do klassyfikacyi podatku 10-go grosza. Tam zaś gdzie takiego wyszczególnienia intrat nie masz, odpisaną będzie taka kwota, jaka wypadnie od dochodu nowym układem dla Duchownego ustanowionego.

Zastrzegamy jednakże duchownym wolność udowodnienia w każdym czasie istotnego dochodu, jaki w roku 1789 do opłaty podatku ofiary podanym został, aby odpisanie podatku do wysokości tegoż zastosowaném być mogło.

Wykonanie niniejszego Postanowienia, Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu polecamy.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnéj dnia 19 Czerwca 1819 roku.

(podpisano) Zajączek.

N° 2.

Wyciąg z Postanowienia Rady Administracyjnéj zaprowadzającego podatek ofiary z dóbr darowanych.

(11 (23) Lutego 1836 roku).

w Imieniu Najjaśniejszego

MIKOŁAJA Igo,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego

etc. etc. etc.

Rada Administracyjna Królestwa

do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

Pragnąc ujednostajnić prawidła, według których Kommissyja Rządowa Przychodów i Skarbu postępować winna przy oddaniu

ваться при передачѣ пожалованныхъ казенныхъ имѣній въ частное владѣніе, и въ дальнѣйшее развитіе Высочайше утвержденныхъ въ 4 (16) день Октября 1835 года правилъ по сему предмету, Совѣтъ Управленія, по представленію Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, постановляетъ слѣдующее:

ГЛАВА I.

Опредѣленіе стоимости угодій, назначенныхъ въ пользованіе.

Ст. 1.

Доходы и угодья въ жалуемыхъ имѣніяхъ должны быть опредѣлены въ такомъ размѣрѣ, чтобы владѣльцамъ сихъ имѣній обезпечивали средства:

a) къ уплатѣ подлежащей исчисленію подати офяры и другихъ налоговъ, согласно нижеслѣдующимъ правиламъ;

b) къ уплатѣ процентовъ и погашенію долга по займу изъ Кредитнаго Земскаго Общества;

c) къ обезпеченію того дохода, который Всемилостивѣйше пожалованъ владѣльцу.

Подлежащія власти, примѣняясь къ 4-му п. табели, приведенной въ ст. 1-ой положенія о жалованныхъ имѣніяхъ, особенно должны заботиться о назначеніи маіоратнымъ владѣльцамъ доходовъ, не превышающихъ вышеупомянутыхъ расходовъ, во избѣжаніе, сколько это будетъ возможно, взноса со стороны маіоратнаго владѣльца въ казну ежегоднаго излишка доходовъ.

Ст. 38.

Такъ какъ пожалованныя имѣнія обращаются въ частную вотчинную собственность, то имѣнія эти, согласно ст. 4 положенія о маіоратныхъ имѣніяхъ, должны подлежать поземельной по-

dóbr. Rządowych Postanowieniami Najwyższemi na własność prywatną osób przekazanych i w dalszem rozwinięciu przepisów w d. 4 (16) Października 1835 roku pod tym względem Najwyżéj zatwierdzonych;—

Na wniosek Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu Rada Administracyjna postanawia co następuje:

TYTUŁ I.

Zakreślenie wysokości użytków do oddania w Dobrach.

Art. 1.

Dochody i użytki w dobrach na donacyję przeznaczonych, mają być tak miarkowane i ograniczone, aby zapewniały Donataryjuszowi fundusz.

a) Na opłatę podatku ofiary obliczyć się mającego, i innych ciężarów według przepisów poniższych.
b) Na opłatę prowizyi i amortyzacyi długu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.
c) Na dochód obdarowanemu z Najwyższéj łaski przeznaczony.

Staraniem szczególnem być ma Władzy Skarbowéj, w zastosowaniu się do ustępu 4go tabelli powołanéj w art. 1. postanowienia donacyjnego, przeznaczać Donataryjuszom dochody nie przenoszące potrzeb dopiero wymienionych, iżby ile możność dozwoli, uniknąć dla obdarowanego obowiązku dopłacania każdorocznie przewyżki Skarbowi.

Art. 38.

Ponieważ dobra darowane przechodzą na własność prywatną dziedziczną, przeto podlegać mają odpowiednio artykułowi 4 Dekretu donacyjnego opłacie podatku gruntowego ofiarą zwanego,

дати, подъ названіемъ офяры, которая отнынѣ должна быть и установлена на томъ же основаніи, на какомъ уплачиваютъ ее всѣ владѣльцы земскихъ имѣній. Источникъ къ уплатѣ таковой подати офяры, которой арендаторы казенныхъ имѣній не вносили, указанъ въ ст. 1-й.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 11 (23) Февраля 1836 года.

№ 33,661.

№ 3.

Утвержденіе Совѣтомъ Управленія контракта на вѣчную аренду, съ обязанностію платежа подати офяры.

(27 Декабря (8 Января) 1838/9 г.)

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія.

Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, въ рапортѣ отъ 27 Декабря (8 Января) 183⁸/₉ года за № 28,263, исчисливъ выгоды, получаемыя казною Царства, по случаю отдачи фольварковъ Вихрадзъ и Нѣмоевице, принадлежащихъ къ имѣнію Потычъ Мазовецкой губерніи, въ вѣчную аренду,—испрашивала разрѣшенія въ томъ, чтобы контрактъ, заключенный 28 Мая 1832 года съ Терезіею Арцишевскою, вдовою временнаго арендатора сихъ фольварковъ, Ивана Арцишевскаго, за смертью ея, передать, въ полной его силѣ, законнымъ наслѣдникамъ или пріобрѣтателямъ правъ Арцишевской.

który odtąd obliczony i ustanowiony być ma na takiéj saméj zasadzie, na jakiéj wszyscy posiadacze dóbr ziemskich takowy opłacają. Fundusz na opłatę takowego podatku ofiary, którego dzierżawcy dóbr Rządowych opłacać nie mieli obowiązku wskazany już został w artykule 1.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnéj dnia 11 (23) Lutego 1836 roku.

Nr. 33661.

N° 3.

Zatwierdzenie przez Radę Administracyjną kontraktu o wieczystą dzierżawę z obowiązkiem płacenia podatku ofiary.

(27 Grudnia (8 Stycznia) 1838/9 r.)

Wypis z Protokółu posiedzenia Rady Administracyjnéj.

Do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, wykazawszy w raporcie z dnia 27 Grudnia (8 Stycznia) 1838/9 r. Nr. 28263, korzyści jakie odnosi Skarb Królestwa z wieczystego wydzierżawienia folwarków Wichradz i Niemojewice w Ekonomii Potycz gubernii Mazowieckiéj położonych, upraszała Radę: iżby zawarty w téj mierze na dniu 28 Maja 1832 roku z Teresą Arciszewską, wdową po Janie Arciszewskim dzierżawcy czasowym tychże folwarków kontrakt, na rzecz wylegitymowanych sukcessorów, lub prawonabywców tejże Arciszewskiej, która już żyć przestała, zatwierdzić raczyła.

Совѣтъ утвердилъ представленіе Правительственной Коммисіи.

Въ Варшавѣ, 27 Декабря (8 Января) 183⁸/₉ года.

Вѣрно: Статсъ-Секретарь (подписано:) *Тымовскій.*

№ 25,277.

Примѣчаніе: По § 5-му контракта, вѣчная арендаторка фольварковъ Вихрадзъ и Нѣмоевице обязана платить офяру и всѣ другія подати, существующія или могущія быть установленными. Утвержденіе контракта Совѣтамъ Управленія должно служить руководствомъ для другихъ вѣчныхъ арендаторовъ.

№ 4.

Высочайшій Указъ объ увеличеніи на 50% подати офяры.

(29 Декабря (10 Января) 1848/9 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію

Мы, НИКОЛАЙ I,

Императоръ и Самодержецъ Всероссійскій, Царь Польскій, и проч. и проч. и проч.

Принимая въ уваженіе, что взимаемая въ Царствѣ Польскомъ поземельная подать, подъ названіемъ офяры, и подать съ жилищъ, подъ названіемъ подымнаго, опираются на весьма давнихъ осно-

Rada przychyliła się do przedstawienia Kommissyi Rządowéj.

w Warszawie dnia 27 Grudnia (8 Stycznia) 1838/9 r.

Zgodno z protokółem Sekretarz Stanu (podpisano) *Tymowski.*

Nr. 25277.

Uwaga. W § 5 kontraktu włożono na wieczystą dzierżawczynię dóbr Wichradz i Niemojewice obowiązek opłacania podatku ofiary i wszelkich podatków istniejących lub ustanowić się mogących. Zatwierdzenie kontraktu przez Radę Administracyjną, ustanowiło w tém zasadę dla innych wieczystych dzierżaw.

N° 4.

Ukaz Najwyższy podwyższający o 50% podatek ofiary.

(29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski

MY MIKOŁAJ I.

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski

etc. etc. etc.

Zważywszy, iż podatek gruntowy, zwany ofiarą, i podatek od mieszkań, zwany podymnem, w Naszém Królestwie Polskiem, opierają się na bardzo dawnych zasadach, które przez wzrost ludności

ваніяхъ, которыя, съ усиленіемъ народонаселенія и земледѣльческой промышленности, подверглись значительному измѣненію и тѣмъ самимъ требуютъ пересмотра и переустройства; принимая также въ уваженіе, что, вслѣдствіе этого пересмотра и переустройства, Казна Царства найдетъ для себя на удовлетвореніе государственныхъ потребностей необходимое подкрѣпленіе; наконецъ, принимая въ уваженіе, что, впредь до воспослѣдованія сего пересмотра и переустройства, необходимо доставить Казнѣ Царства пособіе временными для замѣненія ожидаемаго подкрѣпленія мѣрами,— по представленію Намѣстника Нашего въ Царствѣ Польскомъ, Мы повелѣли и повелѣваемъ.

Ст. 1.

Приступить безотлагательно къ пересмотру и переустройству податей офяры и подымнаго въ Царствѣ Польскомъ; средства къ тому укажетъ Совѣтъ Управленія, окончательный же результатъ сего пересмотра и переустройства, до введенія онаго въ исполненіе, представить на Наше утвержденіе.

Ст. 2.

До воспослѣдованія упоминаемаго въ предыдущей статьѣ утвержденія Нашего, земскіе владѣльцы и домохозяева въ Царствѣ Польскомъ, независимо отъ платимыхъ донынѣ податей, вносить будутъ ежегодно, въ видѣ временнаго подкрѣпленія для казны:

1. добавочную половину офяры въ Іюнѣ мѣсяцѣ;—изъ сего однако исключается духовенство, которое платить будетъ и впредь только то, что донынѣ платило;
2. добавочныя двѣ трети части контингенса ливерунковаго съ господскихъ дворовъ, въ два, по равному количеству, срока, а именно: въ Мартѣ и Сентябрѣ;

i przemysłu rolniczego, znacznéj doznały zmiany, a ztąd, zważywszy konieczną potrzebę przejrzenia i uporządkowania obudwóch tych podatków; zważywszy daléj: iż skutkiem tego przejrzenia i uporządkowania, Skarb Królestwa znajdzie potrzebny dlań na zaspokojenie wydatków krajowych zasiłek; zważywszy wreszcie, że nim też przejrzenie i uporządkowanie nastąpi, wypada podać Skarbowi Królestwa tymczasowe, do zastąpienia oczekiwanego zasiłku, środki, — na przedstawienie Naszego Namiestnika w Królestwie Polskiem, rozkazaliśmy i rozkazujemy:

Art. 1.

Ma być przedsięwzięte niezwłocznie przejrzenie i uporządkowanie podatków, zwanych ofiara i podymne w Królestwie Polskiem; sposób do tego wskaże Rada Administracyjna; zaś ostateczny wypadek przejrzenia i uporządkowania, przed wprowadzeniem onego w wykonanie, ma być przedstawionym do zatwierdzenia Naszego.

Art. 2.

Do czasu, aż nastąpi zastrzeżone w poprzedzającym artykule zatwierdzenie nasze, właściciele ziemscy i posiadaczę mieszkań w Królestwie Polskiem, oprócz dotychczasowych podatków płacić mają corocznie, tytułem czasowego zasiłku dla Skarbu:

1. połowę podatku ofiary, w miesiącu Czerwcu; od czego wszakże wyłącza się Duchowieństwo, jako przy dotychczasowéj opłacie bez podwyższenia pozostać mające;
2. drugie dwie-trzecie części kontyngensu liwerunkowego dworskiego, w dwóch równych ratach, w Marcu i Wrześniu;

3. добавочную половину обыкновеннаго шарваркового платежа въ Январѣ мѣсяцѣ.

Ст. 3.

Исполненіе сего Указа Нашего, который имѣетъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, Возлагаемъ на Совѣтъ Управленія Нашего Царства Польскаго.

Данъ въ С.-Петербургѣ, 29 Декабря (10 Января) 184$^8/_9$ года.

(подписано) „НИКОЛАЙ.“

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Иг. Туркуллъ.*

№ 5.

Высочайшій Указъ объ увеличеніи на 50% подати офяры и подымной съ шарварковымъ сборомъ.

(30 Декабря (11 Января) 1864/5 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію

Мы, АЛЕКСАНДРЪ II,

Императоръ и Самодержецъ Всероссійскій, Царь Польскій,
Великій Князь Финляндскій
и проч. и проч. и проч.

Указомъ 29 Декабря (10 Января) 184$^8/_9$ года повелѣно было приступить къ устройству, на новыхъ основаніяхъ, существую-

3. połowę opłaty szarwarkowéj zwyczajnéj, w Styczniu.

Art. 3.

Wykonanie niniejszego Ukazu Naszego, który w Dzienniku Praw Królestwa umieszczony być ma, Naszéj Radzie Administracyjnéj Królestwa poruczamy.

Dan w St. Petersbugu, dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r.

(podpisano) „НИКОЛАЙ.“

przez Cesarza i Króla, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Ig. Turkułł.*

N° 5.

Ukaz Najwyższy podwyższający o 50% podatki ofiary i podymne z opłatą szarwarkową.

(30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski

MY ALEKSANDER II.

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski
Wielki Książe Finlandzki
etc. etc. etc.

Ukazem z dnią 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r. polecono zająć się urządzeniem według nowych zasad istniejących w Kró-

щихъ въ Царствѣ Польскомъ податей офяры и подымной, въ видахъ, какъ болѣе уравнительнаго распредѣленія этихъ налоговъ между подлежащими платежу оныхъ владѣльцами недвижимыхъ имуществъ, такъ и доставленія казнѣ Царства необходимаго подкрѣпленія для удовлетворенія потребностей края.

Со времени изданія помянутаго указа, подымная подать, въ соединеніи съ шарварковымъ сборомъ, преобразована, на новыхъ основаніяхъ, положеніемъ 3 (15) Іюня 1858 года; подать же офяра, оставаясь доселѣ неустроенною, отбывается на прежнихъ, существовавшихъ до означеннаго указа основаніяхъ, вслѣдствіе чего, по крайне неравномѣрному распредѣленію ея между плательщиками, нѣкоторые владѣльцы имуществъ отягощены ею сравнительно съ другими, тогда какъ многіе владѣльцы вносятъ сію подать въ незначительномъ размѣрѣ, а иные даже вовсе не платятъ оной.

Подобная же неуравнительность существуетъ въ окладахъ другой, платимой жителями Царства подати, извѣстной подъ названіемъ „контингенса ливерунковаго.“

Между тѣмъ указомъ Нашимъ 19 Февраля (2 Марта) 1864 года о Ликвидаціонной по крестьянскому дѣлу Коммисіи, Мы повелѣли: на покрытіе расходовъ казны, потребныхъ для вознагражденія владѣльцевъ имѣній частныхъ, институтскихъ и пожалованныхъ за упраздненныя повинности крестьянъ, сверхъ новаго поземельнаго налога съ крестьянскихъ усадьбъ и сверхъ другихъ назначенныхъ для сего источниковъ, возвысить существующіе окладные налоги съ прочихъ недвижимыхъ имуществъ въ Царствѣ.

Нынѣ, повелѣвъ немедленно открыть въ Варшавѣ Ликвидаціонную Коммисію и признавая необходимымъ предоставить ей всѣ указанныя закономъ средства для предстоящихъ ей оборотовъ по вознагражденію землевладѣльцевъ, а вмѣстѣ съ тѣмъ желая, для облегченія плательщиковъ, устроить, на болѣе правильныхъ основаніяхъ, сборъ податей офяры и контингенса ливерунковаго, Мы, по представленію Учредительнаго Комитета, постановили и постановляемъ.

lestwie Polskiem, podatków ofiary i podymnego, tak w widokach stosowniejszego rozkładu tych podatków pomiędzy podlegających ich poborowi właścicieli nieruchomości, jako też dla dostarczenia Skarbowi Królestwa niezbędnego na zaspokojenie potrzeb krajowych zasiłku.

Od czasu wydania rzeczonego Ukazu, podatek podymnego w połączeniu z opłatą szarwarkową, przeistoczony został na nowych zasadach Ustawą z dnia 3 (15) Czerwca 1858 roku, podatek zaś ofiary, pozostawszy dotąd nieuregulowanym, uiszcza się na poprzednich, przed nastaniem powołanego Ukazu istniejących, zasadach, w skutek czego przez zbyt niestosowny jego rozkład między kontrybuentów, niektórzy właściciele dóbr przeciążeni są w porównaniu z innemi, kiedy przeciwnie, wielu z nich wnosi ten podatek w małoznaczącéj ilości, a są i tacy, co zupełnie go nawet nie płacą.

Podobna niestosowność ma miejsce i w rozkładzie drugiego, przez mieszkańców Królestwa wnoszonego podatku, znanego pod nazwą kontyngensu liwerunkowego.

Tymczasem Ukazem Naszym z d. 19 Lutego (2 Marca) 1864 roku o Kommissyi likwidacyjnéj spraw włościańskich, rozkazaliśmy:

na pokrycie wydatków przez Skarb ponieść się mających, na wynagrodzenie właścicieli dóbr prywatnych, instytutowych i rozdarowanych, za zniesione powinności włościańskie, oprócz nowego podatku gruntowego z osad włościańskich, i oprócz innych na cel powyższy wskazanych źródeł, podwyższyć istniejące podatki stałe z wszelkich innych nieruchomości w Królestwie.

Obecnie rozkazawszy odkryć niezwłocznie w Warszawie Kommissyę likwidacyjną i uznawszy niezbędnem, podać tejże wszystkie prawem wskazane środki do przyszłych jéj operacyj w wynagrodzeniu właścicieli ziemskich, a obok tego, pragnąc dla ulżenia kontrybuentom, urządzić na sprawiedliwszych zasadach pobór podatków ofiary i kontyngansu liwerunkowego, na przedstawienie Komitetu Urządzającego, postanowiliśmy i stanowiemy:

Ст. 1.

Для устраненія существующей нынѣ неуравнительности въ обложеніи имуществъ податью офярою, возлагается на Учредительный Комитетъ въ Царствѣ составить и представить на Наше утвержденіе проектъ правилъ объ уравнительномъ распредѣленіи подати офяры между владѣльцами недвижимыхъ имуществъ, за исключеніемъ крестьянскихъ усадьбъ, какъ вовсе не подлежащихъ этой подати.

Ст. 2.

Общая сумма поступающей нынѣ съ недвижимыхъ имуществъ въ Царствѣ подати офяры, съ установленными къ ней указомъ 29 Декабря (10 Января) 184$^8/_9$ года прибавками, а равно подымная подать съ шарварковымъ сборомъ, взимаемая, какъ съ городовъ, такъ и съ господскихъ въ селеніяхъ дворовъ, и съ домовъ церковныхъ приходовъ, возвышаются съ начала 1865 года по 50%.

Ст. 3.

Контингенсъ ливерунковый, взимаемый съ господскихъ въ селеніяхъ дворовъ, съ городовъ и церковныхъ приходовъ, не увеличивается въ общей его суммѣ, но, въ видахъ болѣе уравнительнаго распредѣленія этой подати, возлагается на Учредительный Комитетъ въ Царствѣ составить и представить на Наше утвержденіе проектъ новой раскладки означеннаго контингенса.

Ст. 4.

Установляемое настоящимъ Указомъ возвышеніе податей обращается исключительно на покрытіе расходовъ казны по воз-

Art. 1.

Dla usunięcia istniejącéj obecnie niestosowności w nałożonym na dobra podatku ofiary, poleca się Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, ułożyć i przedstawić do naszego zatwierdzenia projekt przepisów o stosowniejszym rozkładzie tego podatku, między właścicieli nieruchomości z wyłączeniem osad włościańskich, jako zupełnie mu nie podlegających.

Art. 2.

Summa ogólna wpływającego obecnie z nieruchomości w Królestwie podatku ofiary, wraz z ustanowionemi do niego Ukazem z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 r., dodatkami, również podatek podymnego z opłatą szarwarkową pobierany tak z miast jako też i z domów dworskich po wsiach i z domów probostw, podwyższają się z początkiem roku 1865 o pięćdziesiąt N. 50 procent.

Art. 3.

Kontyngens liwerunkowy, pobierany z dworów dziedziców po wsiach, z miast i probostw, nie podwyższa się w ogólnéj summie, lecz w celu stosowniejszego jego rozdziału, połeca się Komitetowi Urządzającemu w Królestwie ułożyć i przedstawić na Nasze zatwierdzenie projekt nowego rozkładu rzeczonego podatku.

Art. 4.

Ustanawiające się niniejszym Ukazem podwyższenie podatków, obrócone być ma wyłącznie na pokrycie wydatków Skarbu,

награжденію владѣльцевъ имѣній частныхъ, институтскихъ и пожалованныхъ за упраздненныя крестьянскія повинности, и на сопряженные съ выдачею этого вознагражденія расходы.

Ст. 5.

До приведенія въ дѣйствіе новаго распредѣленія подати офяры, вмѣстѣ съ прежними къ ней прибавками и съ нынѣ установляемымъ возвышеніемъ оной, а также контингенса ливерунковаго, подати сіи должны взиматься, на основаніи дѣйствующихъ раскладокъ оныхъ, съ тѣхъ владѣльцевъ и безсрочныхъ арендаторовъ, кои нынѣ симъ податямъ подлежатъ.

Добавочные сборы, настоящимъ указомъ установляемые, вносятся въ подлежащія Казначейства, по подати офярѣ въ Ноябрѣ, а по подати подымной съ шарварковымъ сборомъ—въ Мартѣ и Сентябрѣ.

Ст. 6.

Исполненіе сего указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, поручается Учредительному Комитету и Совѣту Управленія Царства, по принадлежности.

Данъ въ С.-Петербургѣ, 30 Декабря (11 Января) 1864/5 года.

(подписано) „АЛЕКСАНДРЪ."

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Платоновъ.*

Примѣчанія: 1. Министръ, Предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 24 Апрѣля 1829 года, указалъ основанія, на коихъ подать офяра должна быть устроена въ проданныхъ казною имѣніяхъ.

dotyczących wynagrodzenia właścicieli dóbr prywatnych instytutowych i rozdarowanych, za zniesione powinności włościańskie, jako też na pokrycie połączonych z uiszczeniem tego wynagrodzenia rozchodów.

Art. 5.

Do czasu wprowadzenia w wykonanie nowego rozkładu podatku ofiary, łącznie z poprzedniemi do niego dodatkami i z obecnie ustanowionem jego podwyższeniem, tudzież kontyngensu liwerunkowego, podatki te winny być pobierane na zasadzie dotychczasowych ich rozpisów, od tych właścicieli i dzierżawców wieczystych, którzy teraz podatkom tym podlegają.

Opłaty dodatkowe Ukazem niniejszym ustanawiające się, wnoszone być mają do kass właściwych. Ofiara dodatkowa w Listopadzie, a podatek podymnego wraz z opłatą szarwarkową, w miesiącu Marcu i Wrześniu.

Art. 6.

Wykonanie tego Ukazu, który w Dzienniku Praw umieszczony być ma, Komitetowi Urządzającemu i Radzie Administracyjnéj Królestwa, w czem do któréj z tych władz należy poleconem zostaje

Dan w Petersburgu dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 r.

(podpisano) „АЛЕКСАНДРЪ.“

przez Cesarza i Króla Minister Sekretarz Stanu

(podpisano) *Płatonow.*

Uwagi. 1. **Minister Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu wskazał pod dniem 24 Kwietnia 1829 r. zasady, podług jakich ma być zaprowadzany podatek ofiary w dobrach przez Rząd sprzedanych.**

2. Совѣтъ Управленія Царства, постановленіемъ, состоявшимся 28 Января (9 Февраля) 1849 года, за N 962, утвердилъ распоряженіе Правительственной Коммисіи Финансовъ о томъ, что владѣльцы имѣній, принадлежавшихъ духовенству, не должны быть освобождены отъ взноса возвышенной подати офяры.

3. Совѣтъ Управленія, постановленіемъ 9 (21) Декабря 1849 года, за N 8657, утвердилъ распоряженіе Правительственной Коммисіи Финансовъ о пріостановленіи возвышеннаго сбора офяры съ арендныхъ содержателей имѣній, принадлежащихъ къ общимъ духовнымъ фундушамъ, не опредѣливъ однако послѣдняго срока этой мѣры.

4. Совѣтъ Управленія, постановленіемъ 7 (19) Марта 1850 года, за N 10801, пріостановилъ сборъ возвышенной подати офяры съ арендныхъ содержателей конфискованныхъ имѣній, не назначивъ для сего окончательнаго срока; съ тѣмъ вмѣстѣ Совѣтъ обязалъ ихъ вносить другія возвышенныя подати.

5. Совѣтъ Управленія, по постановленію 2 (14) Іюня 1850 года, за N 13,000, опредѣлилъ:

1. пріостановить распредѣленіе платежей офяры и въ пользу жалованнаго владѣльца, съ имѣній пожалованныхъ Прусскимъ правительствомъ, впредь до устройства подати офяры:

2. предоставить льготы имѣніямъ, обремененнымъ возвышенною податью офяры;

3. одобрить принятое основаніе: что всѣ вообще имѣнія, пожалованныя Прусскимъ правительствомъ, должны вносить всѣ тѣ подати и исполнять повинности, какъ существующія, такъ равно и предстоящія, какія несутъ другія частныя имѣнія, слѣдовательно и наложенныя, а равно возвышенныя послѣ пожалованія.

6. Статсъ-Секретарь при Совѣтѣ Управленія отъ 27 Декабра (8 Января) 185$^1/_2$ года, за N 28,653, объявилъ рѣшеніе Намѣстника въ Царствѣ, что возвышенныя подати съ безсрочныхъ арендныхъ содержателей казенныхъ имѣній, будутъ пріостановлены взысканіемъ, однакоже окончательный для сего срокъ не назначенъ.

2. Rada Administracyjna zatwierdziła decyzyją z dnia 28 Stycznia (9 Lutego) 1849 r. Nr. 962, wydane przez Kommissyję Skarbu rozporządzenie: iż posiadacze dóbr dawniéj duchownych nie mają być wolni od opłaty ofiary podwyższonéj.

3. Rada Administracyjna decyzyją z dnia 9 (21) Grudnia 1849 roku Nr. 8657 zatwierdziła, zawieszenie przez Kommissyję Skarbu poboru ofiary podwyższonéj od dzierżawców dóbr do funduszu Ogólnego Religijnego należących, nie oznaczając końcowego terminu tego zawieszenia.

4. Rada Administracyjna decyzyją z dnia 7 (19) Marca 1850 roku Nr. 10801, zawiesiła pobór ofiary podwyższonéj od dzierżawców dóbr skonfiskowanych także bez oznaczenia końcowego terminu, obowiązując ich zarazem do opłaty innych podwyższonych podatków.

5. Rada Administracyjna decyzyją z dnia 2 (14) Czerwca 1850 roku Nr. 13000:

1° zawiesiła podział opłat z dóbr przez Rząd Pruski rozdarowanych na ofiarę i opłaty donacyjne, aż do czasu uregulowania podatku ofiary;

2° przyniosła ulgę przeciążonym dobrom ofiarą podwyższoną.

3° utwierdziła zasadę: iż dobra przez Rząd Pruski darowane, wszystkie w ogólności, obowiązane są do ponoszenia tych wszystkich podatków i obowiązków istniejących i przyszłych, które ponoszą inne dobra prywatne ziemskie, a temsamem i przybyłych po darowiznie, tudzież podwyższenia onychże.

6. Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnéj oznajmił pod dniem 27 Grudnia (8 Stycznia) 1851/2 Nr. 28653 Decyzyję Namiestnika Królestwa, iż mają być zawieszone w poborze podatki podwyższone odnoszące się do wieczystych dzierżawców dóbr Rządowych. Nieoznaczono przytém terminu końcowego tego zawieszenia.

7. Для сравненія подуховныхъ суприкованныхъ имѣній съ казенными, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, при отдачѣ первыхъ въ арендное содержаніе, не требуетъ съ нихъ подати офяры, которую, для свѣдѣнія, показываетъ лишь по счетамъ передъ графою, а соразмѣрно этой подати увеличиваетъ арендный за имѣніе платежъ.

7. Dla porównania z dobrami Rządowemi dóbr po duchowieństwie supprimowanem, Kommissyja Rządowa Przychodów i Skarbu przy wydzierżawieniu tych ostatnich dóbr, uchyla z poboru podatek ofiary i przenosi go dla śladu przed liniję, a odpowiednio zwiększa czynsz dzierżawny.

Subsidium charitativum.

Жители края платили нѣкогда подать, называемую hiberna, *т. е. подать, налагаемую въ зимнее время на содержаніе войскъ на границахъ бывшаго Королевства. Духовенство, желая освободиться отъ этой подати, обязалось платить вмѣсто оной другую подать, называемую* subsidium charitativum, *т. е. добровольное пособіе. Общая сумма этой подати не была одинакова: въ 1717 году составляла она 56,500 руб. сер., а въ годахъ 1775 и 1789 увеличилась до 90,000. Сеймовое постановленіе 6 Апрѣля 1789 года, помѣщенное выше въ главѣ о подати офяры, опредѣлило разложить сію подать соразмѣрно доходамъ духовенства, поручая Епископамъ привести раскладку въ исполненіе. По переходѣ края подъ другое владычество, Австрійское правительство оставило эту подать безъ измѣненія. Прусское же правительство, увеличивъ офяру духовенства съ 20% до 50%, вовсе отмѣнило* subsidium charitativum, *но впослѣдствіи повелѣло взимать ее съ духовенства, вносившаго офяру десяти-процентную; что однакоже приведено было въ исполненіе въ одной Южной Пруссіи, и потому* subsidium charitativum *не собирается въ Плоцкой и Августовской губерніяхъ, кромѣ прихода Визна въ сей послѣдней губерніи, гдѣ сборъ установленъ уже нынѣшнимъ Правительствомъ Царства. Правительство сіе освободило отъ этой подати крестьянъ и городскихъ жителей.*

Subsidium Charitativum.

Mieszkańcy kraju płacili niegdyś podatek zwany hiberną, czyli podatek zimowy, przeznaczony na utrzymanie wojska na granicach dawnego Królestwa. Duchowieństwo chcąc się od tego podatku uwolnić, ofiarowało płacić w jego miejsce inny podatek zwany Subsidium Charitativum, czyli zasiłek dobrowolny. Summa ogólna tego podatku nie była jednostajna; w roku 1717 wynosiła rsr. 56,500, a w latach 1775 i 1789 wzrosła do rsr. 90,000. Uchwała Sejmowa z dnia 6 Kwietnia 1789 roku, pomieszczona wyżéj w tytule podatku ofiary, postanowiła rozłożyć ten podatek w stosunku dochodów duchowieństwa, poruczając Biskupom wykonanie rozkładu. Po przejściu kraju pod inne panowania, Rząd Austryjacki zostawił ten podatek bez odmiany. Rząd Pruski podwyższywszy podatek ofiary duchownéj z 20% do 50%, zniósł zupełnie Subsidium Charitativum, ale późniéj polecił go pobierać od duchownych płacących podatek ofiary 10%, co wszakże wykonano tylko w Prussach południowych, i dla tego Subsidium Charitativum nie jest pobierane w guberniach: Płockiéj i Augustowskiéj, prócz probostwa Wizna w téj ostatniéj gubernii, gdzie pobór zarządzony został już za Rządu teraźniejszego Królestwa. Dopiero co wymieniony Rząd zniósł ten podatek o ile był płacony przez mieszkańców miast.

Основныя распоряженія, относящіяся къ сей подати, суть слѣдующія:

№ 1.

Subsidium charitativum отъ духовенства.

Сеймовое постановленіе 1775 года о назначеніи этой подати.

Такъ какъ присутствующіе на нынѣшнемъ сеймѣ Высокопреосвященные Епископы, будучи свидѣтелями крайней необходимости усиленія доходовъ казны Рѣчи-посполитой и слѣдуя примѣру гражданской добродѣтели предшественниковъ своихъ, равно какъ оказываемой ими въ подобныхъ случаяхъ любви къ отечеству, не только не требовали освобожденія отъ подати subsidii charitativi трехъ-сотъ-сорока-шести тысячъ шести-сотъ-шестидесяти-шести злотыхъ двадцати-двухъ грошей, которая въ тысяча-семьсотъ-семнадцатомъ году была установлена на два года въ коронныхъ епархіяхъ, и изъявили готовность, чтобы таковая подать послѣ прінсканныхъ уже сословіями Рѣчи-посполитой другихъ средствъ для уплаты жалованья войскамъ, за соизволеніемъ святѣйшаго Апостольскаго престола, поступала въ коронную казну, на покрытіе приводимыхъ въ извѣстность, согласно положенію нынѣшняго сейма, дѣйствительныхъ долговъ Рѣчи-посполитой, но сверхъ того согласились, дабы, по сношеніи съ отсутствующими на семъ сеймѣ Епископами, недоимки въ сказанной подати, происшедшія вслѣдствіе перехода подъ чуждое господство частей нѣкоторыхъ епархій, пополнены были новою раскладкою оной на всѣ остальныя епархіи въ краяхъ Рѣчи-посполитой, такъ чтобы упомянутая сумма триста-сорокъ-шесть тысячъ шесть-сотъ шестдесятъ-шесть злотыхъ двадцать-два гроша, ежегодно, начиная со дня Св. Мартына въ Ноябрѣ мѣсяцѣ сполна въ Декабрѣ была

Rozporządzenia zasadnicze co do tego podatku wydane są następujące:

N° 1.

Subsidium Charitativum od Duchowieństwa.

Uchwała Sejmowa z roku 1775 stanowiąca ten podatek.

Gdy Przewielebni w Bogu Księża Biskupi, na teraźniejszym Sejmie przytomni, obecni świadkowie nieodbitéj potrzeby powiększenia dochodów do Skarbu Rzeczypospolitéj, i naśladowcy tak dobrego obywatelstwa poprzedników swoich, jako też okazywanéj przez nich w podobnych przypadkach ku Ojczyznie miłości, nie tylko a Subsidio charitativo złotych trzykroć czterdzieści sześć tysięcy, sześć set sześćdziesiąt sześć, groszy dwadzieścia dwa, efficienti w roku tysiącznym siedemnastym do dwóch lat na Dyecezyje Koronne assumpto, uwolnienia nie pretendowali, a to końcem tym, ażeby to Subsidium po obmyślonym już przez Stany Rzeczy pospolitéj inszym na płacę dla wojska funduszu, do Skarbu Koronnego i kassy na wypłacenie aktualnych długów Rzeczypospolitéj ustawą Sejmu teraźniejszego na likwidacyją odesłanych sub rehabilitatione Sacrae Sedis Apostolicae wchodziło, i za zniesieniem się z nieprzytomnemi na tym Sejmie współ bracią Biskupami, deces w tymże subsidium przez odeszłe pod obce panowania części niektórych Dyecezyi, zastąpić przez nowe rozłożenie jego na Dyecezyje wszystkie, i wszelkie w Państwach Rzeczypospolitéj pozostałe, tak, żeby rzeczona summa trzykroć czterdzieści sześć tysięcy, sześć set sześćdziesiąt sześć złotych, groszy dwadzieścia dwa, corocznie, zacząwszy od dnia Świętego Marcina w miesiącu Listopadzie ad totum Decembrem mając być zgromadzona, niezawodnie przed nowym rokiem do Skarbu Rzeczypospolitéj na wzmiankowany fun-

собрана и непремѣнно передъ новымъ годомъ поступала въ казну Рѣчи-посполитой, на покрытіе вышесказанныхъ долговъ, а притомъ обязались, къ упомянутой суммѣ триста-сорокъ-шесть тысячъ шесть-сотъ-шестьдесятъ-шесть злотыхъ двадцать два гроша ежегодно прибавлять сумму двѣсти-пятьдесятъ-три тысячи триста-сорокъ-три злотыхъ восемъ грошей, такъ чтобы вся подать субсидіи составляла шест-сотъ тысячъ; вслѣдствіе сего, принимая съ благодарностію эту жертву, возлагаемъ на Высокопреосвященнѣйшаго Князя Примаса Архіепископа Гнѣзненскаго, въ случаѣ же его отсутствія, на перваго по порядку Преосвященнаго Епископа, созвать въ Варшаву на время, какое признано будетъ удобнѣйшимъ, не позже однако какъ въ теченіе трехъ мѣсяцевъ отъ окончанія нынѣшняго сейма, собраніе Епископовъ обоихъ обрядовъ, для соразмѣрной раскладки помянутой суммы шести-сотъ тысячъ на все духовенство, кромѣ Священниковъ обоихъ обрядовъ, не имѣющихъ крестьянъ, каковая сумма на вышеозначенный срокъ, непремѣнно должна быть внесена въ казну Рѣчи-посполитой. Еслибы созванные не съѣхались, то прибывшіе, хотябы только въ числѣ трехъ, обязаны составить раскладку, которую Коммисія коронной казны, съ полученіемъ тарифа, подписаннаго лицами, составляющими собраніе Епископовъ, приведетъ въ исполненіе. Еслибы же эта раскладка не была въ означенное время исполнена, то Казенная Коронная Коммисія сдѣлаетъ раскладку суммы 600,000 злотыхъ польскихъ и эту сумму взыщетъ хотя бы даже посредствомъ военной экзекуціи. Что же касается десятинъ съ шляхетскихъ имѣній, то мы повелѣваемъ взыскивать ихъ на основаніи буллы Папы Урбана VIII.

dusz wypłacania długów aktualnych wchodziła, ofiarowali się, i nad to do wspomnionéj trzech kroć czterdziestu sześciu tysięcy, sześciuset sześćdziesiąt sześciu złotych, groszy dwudziestu dwóch, summy, dwakroć pięćdziesiąt trzy tysiące trzysta czterdzieści trzy złotych, groszy ośm, corocznie dokładać, tak, ażeby totius subsidii summa sześć kroć sto tysięcy wynosiła, oświadczyli; wdzięcznie tę ofiarę, i oświadczenie przyjmując na uskutecznienie obojga, gdyby Najprzewielebniejszy w Bogu Książe Prymas Arcy-Biskup Gnieźnieński nie znajdował się na ówczas w Warszawie, Przewielebnemu w Bogu Biskupowi pierwszemu in ordine zgromadzenia Collegii Episcopalis obojga Obrządków dla rozłożenia proporcyjonalnego téj summy sześciukroć sto tysięcy na całe Duchowieństwo oprócz plebanów utriusque Ritus, poddanych nie mających, tu do Warszawy na czas jaki mu wygodniejszy videbitur, in spatio jednak trzech miesięcy od zakończenia teraźniejszego Sejmu zalecamy, i to subsidium w czasie jako wyżéj do Skarbu Rzeczypospolitéj niezawodnie importowane mieć chcemy. Dla czego w przypadku niezjechania wezwanych współ-braci, gdyby też tylko w liczbie trzech zgromadzonych, tenże dyspartyment uczynić będą powinni, który Kommissyja Skarbu Koronnego za oddaniem sobie taryffy przez składających Collegium Episcopale podpisanéj do ekzekucyi przyprowadzić będzie powinna, gdyby zaś tenże dyspartyment nie wziął swojego skutku w czasie przepisanym, tedy Kommissyja Skarbowa Koronna dyspartyment summy sześciukroć sto tysięcy złotych polskich, uczyni, i tę summę adhibito etiam brachio militari odbierać będzie, co się zaś tycze Dziesięcin z dóbr Szlacheckich Bullę Urbana VIII uskutecznioną mieć chcemy, i aby do exekucyi przywiedziona była, ustanawiamy.

№- 2.

Постановленіе, освобождающее крестьянъ отъ этой подати.

(13 Іюня 1820 г.)

По Указу Его Величества

АЛЕКСАНДРА I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго

и проч., и проч., и проч.,

Князь Намѣстникъ Царскій въ Государственномъ Совѣтѣ.

Принявъ во вниманіе, что пожертвованная первоначально, во время бывшаго Польскаго правительства, духовенствомъ, владѣющимъ земскими имѣніями, подать, называемая subsidium charitativum, по злоупотребленію нѣкоторыхъ духовныхъ несправедливо примѣненная къ крестьянамъ, вносима была крестьянами въ духовныхъ имѣніяхъ,—для огражденія ихъ отъ дальнѣйшаго притѣсненія, постановляемъ слѣдующее:

1. Въ имѣніяхъ подуховныхъ, нынѣ супримованныхъ, подать, называемая subsidium charitativum, не можетъ быть взыскиваема съ крестьянъ, но должна быть взимаема съ доминіальныхъ доходовъ, поступающихъ нынѣ въ кассу супримованныхъ имѣній.

2. Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія сдѣлаетъ соотвѣтственное по сему предмету распоряженіе Депутаціи по дѣламъ упраздненныхъ духовныхъ учрежденій.

№ 2.

Postanowienie uwalniające włościan od tego podatku.

(13 Czerwca 1820 r.)

w Imieniu Najjaśniejszego

ALEKSANDRA I.

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego

etc. etc. etc.

Książe Namiestnik Królewski, w Radzie Stanu.

Zważając, że ofiarowany pierwiastkowo za czasów dawnego Rządu Polskiego od Duchownych, realności ziemskie w posiadaniu swojem trzymających, podatek tak zwany Subsidium Charitativum, przez nadużycie niektórych Duchownych niesłusznie do Włościan zastosowany, przez tychże włościan w dobrach duchownych był opłacany, chcąc takowych włościan od dalszego ucisku zasłonić, stanowiemy co następuje:

1. W dobrach niegdyś do funduszu Duchownego należących, i teraz supprimowanych, podatek zwany Subsidium Charitativum nie może być od włościan pobieranym, lecz winien być opłacanym z dochodów Dominialnych, na teraz do kassy dóbr supprimowanych wpływających.

2. Kommissyja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyda stosowne w téj mierze Deputacyi Spraw zniesionych Instytutów Duchownych polecenie.

Правительственная же Коммисія Финансовъ и Казначейства предпишетъ административнымъ властямъ, при взиманіи подати, строго примѣняться къ настоящему постановленію.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія Царства, 13 Іюня 1820 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

Министръ Предсѣдательствующій въ Правительственной Коммиссіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія

(подписалъ) *Потоцкій.*

№ 3.

Высочайшій указъ, освобождающій крестьянъ и мѣщанъ отъ этой подати.

(21 Апрѣля (3 Мая) 1839 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею милостію

Мы НИКОЛАЙ I,

Императоръ Всероссійскій, Царь Польскій,

и проч., и проч., и проч.,

По представленію Нашего Намѣстника въ Царствѣ Польскомъ, что взимаемая по настоящее время подать subsidium charitativum въ нѣкоторыхъ губерніяхъ Царства Польскаго съ крестьянъ и жителей имѣній духовныхъ и подуховныхъ весьма обременительна, Мы постановили и постановляемъ:

Zaś Kommissyja Rządowa Przychodów i Skarbu poleci Władzom Administracyjnym, aby w poborze podatku Urządzenie niniejsze ściśle zachowaném było.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnéj, dnia 13 Czerwca 1820 roku.

(podpisano) *Zajączek.*

Minister Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(podpisano) *Potocki.*

N° 3.

Ukaz Najwyższy uwalniający od tego podatku włościan i mieszczan.

(21 Kwietnia (3 Maja) 1839 r.

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu

Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski

MY MIKOŁAJ I.

Cesarz Wszech Rossyi, Król Polski

etc. etc. etc.

Mając sobie przedstawionem przez Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiem, że opłata Subsidii Charitativi w niektórych guberniach tegoż królestwa od włościan i mieszkańców dóbr duchownych i po duchownych dotąd pobierana, jest nader uciążliwą postanowiliśmy i stanowiemy:

Ст. 1.

Уплата подати subsidii charitativi, во сколько таковая донынѣ вносима была непосредственно въ казначейства крестьянами и жителями имѣній и городовъ духовныхъ и подуховныхъ, отмѣняется навсегда, съ погашеніемъ всѣхъ недоимокъ, происшедшихъ изъ сего источника.

Ст. 2.

Исполненіе настоящаго Указа возлагаемъ на Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

Данъ въ С.-Петербургѣ, дня 21 Апрѣля (3 Мая) 1839 года.

(подписано) „НИКОЛАЙ."

Заступающій Министра Статсъ-Секретаря,
Товарищъ Министра,
(подписано) *Иг. Туркуллъ.*

Art. 1.

Opłata Subsidii Charitativi od włościan i mieszkańców dóbr i miast duchownych i po duchownych, o ile dotąd wnoszoną była przez nich bezpośrednio do Kass Skarbowych, na zawsze uchyloną być ma; a to obok umorzenia wszelkiéj z tego źródła pozostającéj zaległości.

Art. 2.

Wykonanie niniejszego Postanowienia Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu polecamy.

Dan w Petersburgu, dnia 21 Kwietnia (3 Maja) 1839 r.

(podpisano) „НИКОЛАЙ."

przez Cesarza i Króla,
Minister Sekretarz Stanu
w zastępstwie Pomocnik Ministra,
(podpisano) *Ig. Turkułł.*

Ливерунковый контингенсъ.

Подать эта первоначально имѣла значеніе обязательной и безплатной доставки продовольствія и фуража для войскъ. Эта повинность наложена была на жителей бывшаго Герцогства Варшавскаго, во время происходившихъ тогда военныхъ дѣйствій, и сначала не имѣла постоянно обозначенныхъ предѣловъ; только постановленіе отъ 24 Марта 1809 года, помѣщенное въ 1-омъ томѣ Дневника Законовъ Герцогства Варшавскаго, на страницѣ 241, въ главѣ „Сборъ продуктовъ натурою для войскъ", опредѣлило размѣръ сей повинности. Упомянутая глава, въ трехъ своихъ статьяхъ, гласитъ слѣдующее:

Kontyngens Liwerunkowy.

Podatek ten miał pierwotnie znaczenie obowiązkowych i bezpłatnych dostaw żywności i furażu dla wojska. Obowiązki te spadły na mieszkańców kraju za b. Księztwa Warszawskiego podczas prowadzonych w owym czasie wojen, i nie miały początkowo stale oznaczonych granic; dopiero prawo z dnia 24 Marca 1809 roku zamieszczone w tomie I-ym Dziennika Praw Księztwa Warszawskiego na stronie 241, w ustępie „Pobór podatków w naturze dla wojska" oznaczyło miarę tych obowiązków. Ustęp o którym mowa, w 3-ch swoich artykułach, brzmi jak następuje:

№ 1.

Постановленіе о взиманіи для войскъ продуктовъ натурою.

(4 Марта 1809 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостію

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч., и проч.

Всѣмъ вообще и каждому, кому о семъ вѣдать надлежитъ, именно же обывателямъ нашего Герцогства Варшавскаго объявляемъ, что Посольская Палата, согласно представленному оной отъ нашего имени проекту и по выслушаніи мнѣнія Государственнаго Совѣта и Коммисіи, постановила слѣдующее:

Сборъ продуктовъ натурою для войскъ.

Ст. 1.

Установляется сборъ продуктовъ натурою на продовольствованіе войскъ, который долженъ быть разложенъ на всѣхъ землевладѣльцевъ, по мѣрѣ мѣстныхъ средствъ, въ соразмѣрности не болѣе трехъ-сотъ тысячъ корцевъ разнаго хлѣба, сѣна же и соломы пятисотъ тысячъ центнеровъ французскаго вѣса.

Ст. 2.

Количество помянутыхъ продуктовъ распредѣляется слѣдующимъ образомъ:

94,500	корцевъ	ржи.
6,000	„	пшеницы.
7,000	„	гороху или крупъ.
192,000	„	овса.

N° 1.

Postanowienia nakazujące pobor produktów w naturze dla wojska.

(4 Marca 1809 r.)

Wypis z Protokółu Sekrettaryału Stanu.

FRYDERYK AUGUST

z Bożéj Łaski

KRÓL SASKI, KSIĄŻE WARSZAWSKI etc. etc.

Wszem w obec i każdemu komu o tém wiedzieć należy, a mianowicie obywatelom Księstwa Naszego Warszawskiego wiadomo czyniemy, iż Izba Poselska stosownie do przedstawionego Jéj w Imieniu Naszém projektu i po wysłuchaniu mówców Rady Stanu i Kommissyi uchwaliła co następuje:

Pobór produktów w naturze dla wojska.

Art. 1.

Będzie postanowiony pobór produktów w naturze na wyżywienie wojska narodowego, który na wszystkich posiedzicielów ziemi, w miarę możności gruntowéj rozłożony, trzy kroć sto tysięcy korcy wszelkiego rodzaju zboża, a siana i słomy pięć kroć pięćdziesiąt tysięcy cetnarów wagi francuzkiéj, przenosić nie powinien.

Art. 2.

Rozkład powyższych ilości będzie następujący:

94500	korcy	żyta
6000	,,	pszenicy
7000	korcy	grochu lub kaszy
192000	,,	owsa

275,000 французскихъ центнеровъ сѣна.
275,000 „ „ соломы,
считая центнеръ по сто двадцати варшавскихъ фунтовъ.

Ст. 3.

Раскладка, установленная настоящимъ закономъ, начнется съ перваго Октября 1809 года.

Данъ въ нашемъ дворцѣ въ Варшавѣ, 24 Марта 1809 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

(М. П.)

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Постановленіе отъ 23 Декабря 1811 года, помѣщенное въ IV томѣ Дневника Законовъ Герцогства Варшавскаго, на страницѣ 27, подтвердило и увеличило повинность поставки, дозволивъ при томъ исполнять оную посредствомъ платежа наличными деньгами, по торговымъ цѣнамъ, вмѣсто поставки натурою. Сущность этого постановленія заключается въ слѣдующемъ.

№ 2.

Постановленіе объ увеличеніи поставки продуктовъ, съ предоставленіемъ возможности замѣнить ихъ деньгами.

(23 Декабря 1811 г.)

Мы Фридрихъ Августъ,

Божіею милостію

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Всѣмъ вообще и каждому, кому о семъ вѣдать надлежитъ, именно же обывателямъ нашего Герцогства Варшавскаго, объ-

275000 cetnarów francuzkich siana
275000 „ „ słomy
rachując na cetnar sto dwadzieścia funtów Warszawskich.

Art. 3.

Repartycya z niniejszego prawa wynikająca, zacznie się od dnia pierwszego Października roku bieżącego 1809.

Dan w pałacu Naszym w Warszawie, dnia 24 Marca 1809 r.

(podpisano) FRYDERYK AUGUST.

(L. S.)

przez Króla, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

Prawo z dnia 23 Grudnia 1811 roku, pomieszczone w tomie IV. *Dziennika Praw Księztwa Warszawskiego na stronie 27, obowiązki dostawy ponowiło i powiększyło, dozwalając przy tém zastąpić dostawę zapłatą, w gotowiźnie po cenie targowéj. Wyciąg z tego prawa jest następujący:*

№ 2.

Postanowienie zwiększające dostawę produktów z możnością zamiany na pieniądze.

(23 Grudnia 1811 r.)

MY FRYDERYK AUGUST

z Bożéj Łaski

KRÓL SASKI, KSIĄŻE WARSZAWSKI etc. etc.

Wszem w obec i każdemu komu o tém wiedzić należy, a mianowicie, Obywatelom Księstwa Naszego Warszawskiego wiadomo

являемъ, что Посольская Палата, согласно представленному оной отъ нашего имени проекту и по выслушаніи мнѣнія Государственнаго Совѣта и Коммисіи, постановила слѣдующее:

Сборъ продуктовъ для войскъ.

Ст. 1

На продовольствованіе войскъ взимаемъ будетъ ежегодно съ 1-го Іюня 1812 года сборъ натурою.

Ржи . .	236,666	корцевъ.
Овса . .	676,923	„
Пшеницы	10,357½	„
Сѣна . .	519,526	центнеровъ.
Соломы .	483,919½	„

Ст. 2.

Сборъ сей имѣетъ быть разложенъ на всѣхъ землевладѣльцевъ, по мѣрѣ мѣстныхъ средствъ.

Ст. 3.

Помянутые припасы должны быть доставлены натурою въ опредѣленное время, въ военные магазины, по указанію Военнаго Министерства. Департаментъ, нежелающій доставить припасы натурою, можетъ, вмѣсто оныхъ, внести плату по торговой цѣнѣ того мѣста, куда назначена была поставка; излишекъ торговой цѣны мѣста поставки, превышающій среднюю торговую цѣну Департамента, исполняющаго поставку, будетъ уплачиваемъ тому же Департаменту, посредствомъ общей складки, которая будетъ разложена по мѣрѣ поземельныхъ средствъ.

czyniemy, iż Izba Poselska, stosownie do przedstawionego Jéj w Imieniu Naszém projektu, i po wysłuchaniu mówców Rady Stanu i Kommissyi, uchwaliła co następuje:

Pobór produktów dla wojska.

Art. 1.

Na żywienie wojska Narodowego wybierany będzie rocznie od dnia 1 Czerwca 1812 roku pobór w naturze:

Żyta	korcy	236,666.
Owsa	„	676,923.
Pszenicy	„	10,357 ½
Siana	cetnarów	519,526.
Słomy	„	483,919 ½.

Art. 2.

Pobór ten na wszystkich posiedzicielów ziemi w miarę możności gruntowéj rozłożony być ma.

Art. 3.

Produkta wyżéj wyrażone dostawione być mają w naturze do magazynów wojskowych przez Ministeryum Wojny wskazanych, i w czasie oznaczonym. Departament nie chcący dostawić produktów w naturze, może je zapłacić podług ceny targowéj miejsca tego, do którego miał je odstawić; wyższość ceny targowéj, tego miejsca nad średnią cenę targową Departamentu dostawiającego, wynagrodzoną temuż departamentowi będzie, przez składkę ogólną krajową, w miarę możności gruntowéj rozłożyć się mającą.

Ст. 4.

По поводу же увеличенія числа войскъ, для усиленія средствъ военныхъ магазиновъ, сверхъ доставки, назначенной сообразно одобренному на послѣднемъ засѣданіи сейма постановленію, должно быть доставлено:

Ржи	157,454	корцевъ.
Сѣна	38,512	центнеровъ
Соломы	15,887 ½	„

Данъ въ нашемъ дворцѣ въ Варшавѣ, 23 Декабря 1811 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Отъ 29 Февраля 1812 года послѣдовало Королевское постановленіе слѣдующаго содержанія (Днев. Законовъ Герц. Варш. томъ IV, стран. 245).

№ 3.

Постановленіе о раскладкѣ поставки продуктовъ на Департаменты.

(29 Февраля 1812 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата.

Фридрихъ Августъ,

Божіею милостію

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій и проч.

Для снабженія нашихъ войскъ продовольствіемъ на $18^{12}/_{13}$ г. вслѣдствіе рѣшенія, состоявшагося на послѣднемъ засѣданіи сей-

Art. 4.

Z powodu zaś pomnożenia liczby wojska ma być dostawione na zasilenie magazynów wojskowych do dnia 1 Czerwca 1812 r. oprócz ilości, rozpisanéj stosownie do prawa na ostatniém posiedzeniu Sejmowém uchwalonego:

Żyta	korcy	157,454.
Siana	centnarów	38,512.
Słomy	,,	15,887 ½.

Dan w pałacu Naszym w Warszawie, dnia 23 Grudnia 1811 r.

(podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

Zapadło następnie Postanowienie Królewskie z d. 29 Lutego 1812 r. następującéj osnowy: (Dz. Pr. Ks. War. tom IV *str. 245.)*

N° 3.

Postanowienie przepisujące rozkład dostawy produktów na Departamenta.

(29 Lutego 1812 roku).

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

Fryderyk August

z Bożéj Łaski

Król Saski, Książe Warszawski etc. etc.

W celu opatrzenia w żywność wojsk Naszych na $18^{12}/_{13}$, w skutku uchwały na ostatniém posiedzeniu Sejmowém zapadłéj,

ма и объявленнаго повелѣніемъ Нашимъ отъ 23 Декабря 1811 г. въ ст. 1-ой подъ заглавіемъ: „*Сборъ припасовъ для войскъ*,“ по представленію нашего Министра Внутреннихъ Дѣлъ и по выслушаніи мнѣнія нашего Государственнаго Совѣта, Мы постановили и постановляемъ слѣдующее:

Ст. 1.

Принявъ въ основаніе, для распредѣленія по Департаментамъ количества припасовъ, обширность, посѣвы и народонаселеніе сихъ Департаментовъ въ 1810 году, на будущій штатный годъ, съ 1-го Іюня текущаго 1812 года по послѣднее число Мая 1813 года, имѣютъ быть доставлены въ магазины припасы натурою съ каждаго Департамента по слѣдующему росписанію:

ТАБЕЛЬ

распредѣленія припасовъ натурою на десять Департаментовъ съ 1-го Іюня текущаго 1812 по послѣднее число Мая 1813 года.

Департаменты:	Пшеница	Рожь	Овесъ	Сѣно	Солома
	Корцы	Корцы	Корцы	Центн.	Центнер.
Варшавскій . . .	1,121.	25,612.	73,225.	57,307.	52,631.
Краковскій . . .	951½	21,741.	62,169.	47.555.	44,114.
Познанскій . . .	1,248.	28,518.	81,622	62 343	58,140.
Калишскій . . .	1,097.	25,130.	71,895.	55,657.	52,270.
Радомскій . . .	957.	21,880.	62,569.	47,906.	44,740.
Бромбергскій . .	924.	21,102.	60,341.	46,041.	43,131.
Люблинскій . . .	1,150.	26,228	74,996.	57,400	53,439.
Плоцкій	966.	22,060.	63,079.	48,281.	44 914½.
Ломжинскій . .	1,028.	23 495.	67,190.	51,363.	47,855.
Сѣдлецкій	915.	20,900.	59 839	45,673	42,685.
Итого	10,357½.	236,666.	676,923.	519,526.	483,919½

dekretem Naszym dnia 23 Grudnia 1811 w art. 1, pod tytułem: „*Pobór produktów dla Wojska*" ogłoszonéj, na wniesienie Naszego Ministra Spraw Wewnętrznych i po wysłuchaniu Naszéj Rady Stanu, postanowiliśmy i stanowimy co następuje:

Art. 1.

Przyjąwszy za zasadę do rozkładu ilości produktów na departamenta, ich rozległość, wysiewy i ludność z roku 1810 podane, mają być na rok następujący etatowy od 1 Czerwca roku bieżącego 1812, aż do ostatniego Maja roku przyszłego 1813 dostawione do magazynów produkta in natura z każdego departamentu, w ilości, następującą tabellą oznaczonéj:

TABELLA

roczna rozkładu produktów w naturze na dziesięć Departamentów od 1 Czerwca r. bieżącego 1812, aż do ostatniego Maja r. 1813.

Departamenta	Pszenica	Żyto	Owies	Siano	Słoma
	Korce	Korce	Korce	Centna.	Centnary
Warszawski . . .	1,121.	25,612.	73,225.	57,307.	52,631.
Krakowski . . .	951½.	21,741.	62,169.	47,555.	44,114.
Poznański	1,248.	28,518.	81,622.	62,343.	58,140.
Kaliski	1,097.	25,130.	71,895.	55,657.	52,270.
Radomski	957.	21,880.	62,569.	47,906.	44,740.
Bydgoski	924.	21,102.	60,341.	46,041.	43,131.
Lubelski	1,150.	26,228.	74,996.	57,400.	53,439.
Płocki	966.	22,060.	63,079.	48,281.	44,914½.
Łomżyński . . .	1,028.	23,495.	67,190.	51,363.	47,855.
Siedlecki	915.	20,900.	59,839.	45,673.	42.685.
Summa	10,357½.	236,666.	676,923.	519,526.	483,919½.

Ст. 2.

Департаментскіе Совѣты составятъ роспись по уѣздамъ хлѣба, сѣна и соломы, соразмѣрно общему количеству показаннаго въ 1810 году посѣва всякаго зерна, за исключеніемъ однакоже льна, конопли, рѣпника и картофеля.

Ст. 3.

Уѣздные Совѣты въ такой же соразмѣрности составятъ росписаніе на фольварки, сельскія общества и приходы, владѣющіе землями.

Исполненіе сей нашей воли возлагаемъ на Министра Внутреннихъ *Дѣлъ*, внесеніе же оной въ Дневникъ Законовъ—на Министра Юстиціи.

Во дворцѣ нашемъ въ Дрезденѣ, 29 Февраля 1812 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Станиславъ Бреза.*

Примѣчаніе 1. Распредѣленіе поставки не вездѣ исполнено было по правиламъ, изложеннымъ въ этомъ постановленіи, а именно:

a) въ Плоцкомъ Департаментѣ (нынѣшней губерніи) составлена была роспись соразмѣрно пространству земли;

b) въ Люблинскомъ уѣздѣ, при составленіи раскладки, принята въ основаніе, въ отношеніи господскихъ дворовъ, подать офяра, въ отношеніи же крестьянскихъ усадебъ и городовъ—подымная подать.

Art. 2.

Rady Departamentowe zrobią rozkład na powiaty: zboża, siana i słomy, w stosunku do ogólnego wszystkich zbóż wysiewu, spisanego w roku 1810, z wyłączeniem jednak lnu, konopi, rzepaku i kartofli.

Art. 3.

Rady Powiatowe, podług tychże samych stosunków, rozkład powyższy na folwarki, gromady i probostwa grunta posiadające, rozpiszą.

Uskutecznienie téj Naszéj woli Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a umieszczenie jéj w Dzienniku Praw Ministrowi Sprawiedliwości, polecamy.

W pałacu Naszym w Dreznie, dnia 29 Lutego 1812 r.

(podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,
Minister Sekretarz Stanu,
(popisano) *Stanisław Breza.*

Uwaga 1. Rozkład dostaw nie wszędzie wykonano podług zasad w powyższém Postanowieniu wskazanych, i tak:

a) w Departamencie Płockim (dzisiejszéj Gubernii) sporządzono rozkład podług rozległości gruntu;

b) w Powiecie Lubelskim wzięto za podstawę rozkładu, co do dworów podatek ofiary, a co do włościan i miast podatek podymnego.

№ 4.

Постановленіе о замѣнѣ денежною платою, по торговымъ цѣнамъ, поставки продуктовъ натурою.

(16 Ноября 1816 г.)

По Указу Его Величества

АЛЕКСАНДРА I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго
и проч., и проч., и проч.

Намѣстникъ Царскій въ Государственномъ Совѣтѣ.

Принявъ во вниманіе, что поставка для войскъ припасовъ натурою, назначенныхъ сеймомъ въ 1811 году, оказывается слишкомъ обременительною для жителей, и потому, желая облегчить ихъ въ этой повинности, устранить затрудненія, сопряженныя съ поставкою и развозкою припасовъ въ мѣста расположенія войскъ, находящіяся часто въ значительной отдаленности, оградить обывателей отъ корыстолюбія извлекающихъ выгоды съ ихъ ущербомъ смотрителей магазиновъ, охранить при томъ, по возможности, казну отъ значительныхъ расходовъ, какіе доселѣ были употребляемы на содержаніе магазиновъ и на присмотръ за оными,—по представленію Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи, Мы постановили и постановляемъ.

Ст. 1.

Во всѣхъ частяхъ Царства, гдѣ Правительственная Коммисія Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи найдетъ возможнымъ обойтись безъ магазиновъ и безъ понужденія жителей къ поставкѣ натурою контингенса припасовъ, одобреннаго сеймомъ 1811 года и разложеннаго на Департаменты повелѣніемъ отъ 29 Февраля 1812 го-

N° 4.

Postanowienie zamieniające dostawę w naturze na opłatę pieniężną, po cenach targowych.

(16 Listopada 1816 roku).

w Imieniu Najjaśniejszego

ALEKSANDRA I.

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego
etc. etc. etc.

Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

Zważywszy, iż dostawa w naturze produktów, przez Sejm z roku 1811 dla wojska uchwalonych, staje się znacznym ciężarem dla mieszkańców, chcąc przeto skuteczną przynieść im ulgę, oszczędzić mitręgi przy dostawie i rozwożeniu tychże produktów w odległe częstokroć konsystencyi wojskowéj miejsca, uwolnić obywatelów od chciwości magazynierów, z ich szkodą zyski ciągnących, ochronić zarazem, ile można będzie, Skarb publiczny od znacznych wydatków, jakie na utrzymanie magazynów i ich dozorów ponosić dotąd musiał, na przełożenie Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Policyi postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1.

We wszystkich częściach Królestwa, w których Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi osądzi, iż obejść się będzie można bez magazynów i bez przynaglania mieszkańców do składania w naturze kontyngensu produktów, przez Sejm 1811 r. uchwalonego, a dekretem z dnia 29 Lutego 1812 r. na Departamenta rozłożonego, taż Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi upoważnioną jest do ściągnięcia kontyngensu za rok

да, предостявляется той же Правительственной Коммисіи Внутренних Дѣлъ и Полиціи взыскать контингенсъ за $18^{16}/_{17}$ годъ, то есть съ 1-го Іюня 1816 по послѣднее число Мая 1817 года, соразмѣрно нынѣшнимъ воеводствамъ, составляющимъ Царство Польское, не натурою, но деньгами, по торговымъ цѣнамъ главнаго города каждаго воеводства.

Ст. 2.

Принявъ въ основаніе торговыя цѣны за Ноябрь и Декабрь с. г. Правительственная Коммисія Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи исчислитъ среднюю цѣну и въ той соразмѣрности, какую признаетъ самою справедливою по каждому воеводству, назначитъ особую цѣну припасовъ.

Ст. 3.

Денежную принадлежность за годичный контингенсъ, по цѣнѣ, установленной выше-сказаннымъ порядкомъ, Правительственная Коммисія Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи роспишетъ на воеводства, Воеводскія Коммисіи—на обводы и уѣзды, обводовые же Коммисары, по составленнымъ подробнымъ росписаніямъ, взыщутъ въ обводовыя казначейства съ плательщиковъ причитающіяся за слѣдуемые отъ нихъ припасы денежныя суммы.

Ст. 4.

Помянутый сборъ годичнаго контингенса отъ каждаго плательщика долженъ быть внесенъ въ обводовыя казначейства въ теченіе Февраля мѣсяца 1817 года, обводовыя же казначейства обязаны переслать оный въ казначейство Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи.

$18^{16}/_{17}$ to jest od 1 Czerwca 1816 r. aż do ostatniego Maja 1817 r. w stosunku do teraźniejszych województw Królestwo Polskie składających, nie w naturze, lecz w pieniądzach, według cen targowych stołecznego miasta każdego województwa.

Art. 2.

Wziąwszy za zasadę ceny targowe z miesięcy: Listopada i Grudnia r. b. Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i policyi średnią cenę wynajdzie i z takiem umiarkowaniem, jakie najsłuszniejszem osądzi, dla każdego województwa cenę oddzielną produktów ustanowi.

Art. 3.

Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i policyi summę pieniężną za kontyngens roczny przypadającą i podług ustanowionéj jak wyżéj ceny wyrachowaną, rozłoży na województwa, Kommissye Wojedwódzkie na obwody i powiaty, a Kommissarze Obwodowi, podług trwających już szczegółowych repartycyów, ściągną do kass obwodowych od kontrybuentów pieniężne kwoty, przypadające za należne od nich produkta.

Art. 4.

Takowy pobór pieniężny za kontyngens roczny wyrachowany, złożony będzie do kass obwodowych przez każdego z kontrybuentów w przeciągu Miesiąca Lutego 1817 r. a kassy obwodowe odsełać go będą do kassy Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Policyi.

Ст. 5.

По правиламъ, изложеннымъ въ I и II статьяхъ, должны быть равномѣрно внесены въ казначейство Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи всѣ недоимочныя деньги по поставкѣ натурою, установленной сеймами въ 1809 и 1811 годахъ.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Правительственную Коммисію Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія 16 Ноября 1816 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

Статсъ-Секретарь Генералъ Бригады

(подписано) *Коссецкій.*

Сверхъ сего, по настоящему предмету состоялись слѣдующія Высочайшія повелѣнія:

№ 5.

Высочайшій Указъ о замѣнѣ денежною платою, по цѣнамъ постояннымъ, поставки продуктовъ натурою.

(31 Января (12 Февраля) 1817 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію

Мы, АЛЕКСАНДРЪ I,

Императоръ Всероссійскій, Царь Польскій
и проч., и проч., и проч.

Принявъ во вниманіе существующую нынѣ дороговизну хлѣба въ Нашемъ Царствѣ Польскомъ, равно неурожай послѣдней

Art. 5.

Podług zasad w art. 1 i 2 przepisanych, ściągnięte także będą do kassy Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i policyi pieniądze, za wszelkie jakie dotąd u mieszkańców pozostać mogły zaległości, pochodzące z poboru produktów w naturze przez Sejmy 1809 i 1811 uchwalonego.

Wykonanie niniejszego Postanowienia Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Policyi polecamy.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnéj dnia 16 Listopada 1816 roku.

(podpisano) Zajączek.

Radca Sekretarz-Stanu Generał Brygady (podpisano) *Kossecki.*

Zapadły jeszcze w tym przedmiocie następujące Najwyższe Rozporządzenia.

N° 5.

Ukaz Najwyższy zamieniający dostawę w naturze, na opłatę pieniężną po cenach stałych.

(d. 31 Stycznia (12 Lutego) 1817 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski

MY ALEKSANDER I.

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski etc. etc. etc.

Mając wzgląd na drogość teraźniejszą zboża w Naszem Królestwie Polskiem, oraz na nieobfitość ostatniego zbioru, a chcąc no-

уборки, желая притомъ оказать жителямъ сего Царства новое облегченіе и тѣмъ съ большею точностію достигнуть предусмотрительной и благотворной цѣли, предначертанной въ постановленіи Нашего Намѣстника отъ 16 Ноября 1816 года, посредствомъ уменьшенія денежной платы за поставку припасовъ натурою, установленную сеймомъ въ 1811 году, Мы постановили и постановляемъ:

Ст. 1.

Распоряженія 1-ой и 2-ой ст. выше упомянутаго постановленія Нашего Намѣстника, предписывающія правила, по коимъ имѣетъ быть опредѣлена денежная плата, вмѣсто поставки припасовъ натурою, будутъ измѣнены; цѣны же припасовъ, которые имѣли быть доставлены въ силу сеймоваго постановленія 1811 года, опредѣляются въ слѣдующей соразмѣрности:

Корецъ пшеницы восемнадцать злотыхъ.
" ржи двѣнадцать зл
" овса восемь зл.
Центнеръ сѣна три зл.
" соломы два зл.

Ст. 2

Принадлежность сполна, какая будетъ причитаться вмѣсто помянутыхъ поставокъ натурою, будетъ разложена на двѣ равныя части и должна быть вносима въ Мартѣ и Маѣ лицами, подлежащими взносу офяры, въ Апрѣлѣ же и Іюнѣ тѣми, которые подлежатъ лишь подымной подати.

Ст. 3.

Распоряженія 5-ой статьи сказаннаго постановленія Нашего Намѣстника равномѣрно измѣнены будутъ въ томъ, что недоимки,

wą przynieść ulgę mieszkańcom rzeczonego królestwa i z tém większą pewnością dojść do roztropnie i dobroczynnie zamierzonego celu w uchwale Namiestnika Naszego z dnia 16 Listopada 1816 r. przez zniżenie opłaty pieniężnéj, zastąpić mającéj dostawę w naturze produktów, przez Sejm 1811 r. uchwaloną, postanowiliśmy i stanowiemy:

Art. 1.

Rozporządzenia artykułów 1 i 2 wyż wspomnionéj uchwały Namiestnika Naszego ustanawiające zasady podług których oznaczoną ma być ilość pieniężnéj opłaty, uwalniającéj na rok bieżący od dostawy produktów w naturze zmienione będą, ceny zaś produktów, które przez kontrybuentów dostarczone być miały, w moc uchwały Sejmowéj 1811 roku oznaczone, jak następuje:

Pszenicy	korzec	ośmnaście	złotych	polskich.
Żyta	,,	dwanaście	,,	,,
Owsa	,,	ośm	,,	,,
Siana	centnar	trzy	,,	,,
Słomy	,,	dwa	,,	,,

Art. 2.

Całkowita opłata jaka w miejsce dostaw w naturze wyżéj wspomnionych wymaganą być ma, rozłożoną będzie na dwie równe raty i uiszczaną w miesiącach Marcu i Maju przez kontrybuentów opłacających podatek ofiarą zwany, zaś w miesiącach Kwietniu i Czerwcu przez tych, co nie opłacają tylko podymne.

Art. 3.

Rozporządzenia artykułu 5go tejże uchwały Namiestnika Naszego podobnież zmienione będą, w tém, iż zaległości należne Rzą-

числящіяся на жителяхъ по поставкамъ припасовъ натурою, установленнымъ сеймами въ 1809 и 1811 годахъ, не будутъ нынѣ взыскиваемы.

Ст. 4.

Всѣ прочія распоряженія помянутаго постановленія остаются во всей силѣ.

Ст. 5.

Исполненіе и обнародованіе настоящаго Нашего указа возлагаемъ на Намѣстника Нашего въ Царствѣ Польскомъ и на Коммисію Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи.

Данъ въ С.-Петербургѣ, 31 Января (12 Февраля) 1817 года.

(подписано) „АЛЕКСАНДРЪ."

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Игн. Соболевскій.*

№ 6.

Высочайшій Указъ о пріостановленіи на одинъ годъ взиманія $^1/_3$ части ливерунковаго контингенса.

(7 (19) Іюля 1820 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію
Мы АЛЕКСАНДРЪ I,
Императоръ Всероссійскій, Царь Польскій
и проч., и проч., и проч.

Принимая во вниманіе взносъ ливерунковаго контингенса, взимаемый доселѣ по цѣнамъ припасовъ, означеннымъ въ указѣ На-

dowi przez kontrybuentów z powodu dostawy produktów w naturze przez Sejmy 1809 i 1811 roku uchwalanéj, nie będą na teraz wymagane.

Art. 4

Wszelkie inne rozporządzenia wyż wzmiankowanéj uchwały, utrzymane są w całéj i zupełnéj swéj mocy.

Art. 5.

Namiestnikowi Naszemu w Królestwie Polskiem i Kommissyi Spraw Wewnętrznych i Policyi wykonanie i ogłoszenie niniejszego Postanowienia Naszego polecamy.

Dan w Petersburgu dnia 31 Stycznia (12 Lutego) 1817 r.

(podpisano) „АЛЕКСАНДРЪ."

przez Cesarza i Króla Minister Sekretarz Stanu
(podpisano) *Ig. Sobolewski.*

N° 6.

Ukaz Najwyższy zawiezsający na rok jeden w poborze ⅓ część kontyngensu Liwerunkowego.

(d. 7 (19) Lipca 1820 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski
MY ALEKSANDER I.
Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski
etc. etc. etc.

Mając wzgląd iż opłata kontyngensu liwerunkowego podług cen produktów dekretem Naszym z dnia 31 Stycznia (12 Lutego)

шемъ отъ 31 Января (12 Февраля) 1817 года, по поводу низкихъ въ настоящее время торговыхъ цѣнъ, оказывается для плательщиковъ обременительнымъ, по представленію Нашего Намѣстника, Мы постановили и постановляемъ:

Ст. 1.

Нынѣшній сборъ ливерунковаго контингенса, какъ съ господскихъ дворовъ, такъ и съ крестьянскихъ общинъ, уменьшается на одну третью часть.

Ст. 2.

Уменьшенный такимъ образомъ сборъ вносится въ продолженіе года, начиная съ 1 го Іюня сего 1820 по послѣднее число Мая будущаго 1821 года.

Ст. 3.

Исполненіе настоящаго Нашего указа возлагаемъ на Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

Данъ въ Царскомъ селѣ, 7 (19) Іюля 1820 года.

(подписано) „АЛЕКСАНДРЪ".

Министръ Статсъ-Секретарь
(подписано) *Игн. Соболевскій.*

1817 roku przepisanych, dotychczas pobierana, z przyczyny teraźniejszéj niskości cen targowych, staje się dla kontrybuentów uciążliwą.

Na uczynione Nam w téj mierze przez Namiestnika Naszego przedstawienie, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1.

Teraźniejsza opłata kontyngensu liwerunkowego, tak od Dworów, jak od gromad włościańskich, zniżoną będzie o jednę trzecią część.

Art. 2.

Pobieranie téj zniżonéj opłaty uskuteczniać się będzie przez rok, zaczynając od 1 Czerwca roku bieżącego 1820 do dnia ostatniego Maja roku następnego 1821.

Art. 3.

Wykonanie niniejszego postanowienia Naszego, Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu polecamy.

Dan w Carskiém Siele, dnia 7 (19) Lipca 1820 r.

(podpisano) „ALEKSANDER."

przez Cesarza i Króla, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Ig. Sobolewski.*

№ 7.

Высочайшая воля о пріостановленіи на дальнѣйшее время взиманія $1/3$ части ливерунковаго контингенса.

(27 Іюня (9 Іюля) 1822 г.)

Извлеченіе изъ отзыва Министра Статсъ-Секретаря.

Такъ какъ причины, побудившія Государя Императора въ 1820 году къ сокращенію на одну третью часть ливерунковаго контингенса остаются доселѣ во всей своей силѣ, то Его Императорско-Царскому Величеству благоугодно, дабы, по примѣру 1821 года, сказанный контингенсъ, со всѣхъ безъ изъятія подлежащихъ оному, взимаемъ былъ не болѣе, какъ въ соразмѣрности двухъ третьихъ частей первоначальной оцѣнки. Уменьшеніе это на одну третью часть будетъ продолжаться до времени, когда торговыя цѣны въ Царствѣ превзойдутъ первоначальную таксу разныхъ припасовъ, поставку коихъ для войскъ натурою опредѣлилъ сеймъ въ 1811 году, или же, когда въ будущемъ конституціонномъ бюджетѣ новые источники доходовъ представятъ возможность отмѣнить сей сборъ, непосредственно падающій на земледѣльческое хозяйство.

Государь Императоръ не изволитъ скрывать передъ собою, что, оказывая подданнымъ своимъ таковую льготу, исчисленную въ годъ на 2,868,357 зл.,—Его Императорско-Царское Величество жертвуетъ весь запасъ, какой бы остался въ казнѣ по сравненіи доходовъ съ расходами; но Государь Императоръ вправѣ ожидать, что предпринятыя уже мѣры и полученные дѣятельностью Министра и Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства остатки по другимъ отраслямъ доходовъ пополнятъ отчасти сей расходъ.

С.-Петербургъ, 27 Іюня (9 Іюля) 1822 года.

N° 7.

Wola Najwyższa utrzymująca nadal zawieszenie w poborze $1/3$ części kontyngensu liwerunkowego.

(d. 27 Czerwca (9 Lipca) 1822 r.)

Wyciąg z odezwy Ministra Sekretarza Stanu.

Gdy powody, które skłoniły Najjaśniejszego Pana w roku 1820 do zmniejszenia o jednę trzecią część kontyngensu liwerunkowego, w całéj swéj dotąd pozostają mocy, wolą jest przeto Jego Cesarsko-Królewskiéj Mości, aby, tak jak w roku 1821, nie pobierano od kontrybuentów, bez wyłączenia, jak tylko po dwie trzecie części pierwiastkowego oszacowania.

Zmniejszenie to o jednę trzecią część, trwać będzie aż do chwili, w któréj ceny targowe w Królestwie przewyższą pierwotną taksę rozmaitych produktów dla wojska w naturze przez Sejm 1811 r. uchwalonych, lub też gdy w przyszłym budżecie konstytucyjnym nowe źródła dochodów dadzą sposobność zniesienia poboru tego bezpośrednio rolnictwo ciążącego.

Nie zataja Sobie Najjaśniejszy Pan, iż udzielając poddanym swym takową ulgę, która złot. 2,868,357 na rok wynosi, Jego Cesarsko-Królewska Mość robi poświęcenie z całego zapasu, jaki pozostawać miał dla Skarbu z porównania przychodów z wydatkami, ale Najjaśniejszy Cesarz i Król Imść ma prawo spodziewać się, iż przedsięwzięte już środki i otrzymane przez czynny dozór Ministra i Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, superaty na innych gałęziach dochodów, wynagrodzić potrafią w części ten wydatek.

w Petersburgu, dnia 27 Czerwca (9 Lipca) 1822 r.

Примѣчанія: 1. Совѣтъ Управленія отъ 30 Марта (11 Апрѣля) 1837 года, N 3,443, по представленію Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, постановилъ:

1. что жалобы на обременительный ливерунковый контингенсъ не подлежатъ судебно-административному разсмотрѣнію, но должны быть рѣшаемы административнымъ порядкомъ; и

2. что финансовыя власти, при уменьшеніи или увеличеніи сей подати, должны поступать по общимъ финансовымъ правиламъ.

2. Высочайшимъ указомъ отъ 29 Декабря (10 Января) 1848/9 года, помѣщеннымъ выше въ главѣ о подати офярѣ и напечатаннымъ въ 41-омъ томѣ Дневника Законовъ Царства, на страницѣ 142, ливерунковый контингенсъ съ господскихъ дворовъ, до времени приведенія въ порядокъ податей въ Царствѣ, увеличенъ вдвое противъ двухъ третей первоначальнаго контингенса.

Uwagi 1. Rada Administracyjna Decyzyą z dnia 30 Marca (11 Kwietnia) 1837 roku, N. 3443, na przedstawienie Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu zapadłą, postanowiła:

1. że reklamacye o przeciążenie kontyngensem liwerunkowym mają być wyjęte z pod rozpoznania Instancyi Spraw-Administracyjnych a roztrzygane w drodze Administracyjnéj;

2. iżby Władze Skarbowe ze zmniejszeniami lub powiększeniami tego podatku według ogólnych przepisów Skarbowych postępowały.

2. Ukazem Najwyższym z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 roku, pomieszczonym wyżéj w całości w tytule podatku ofiary, pomieszczonym także w tomie 41 Dziennika Praw Królestwa na stronie 142, Kontyngens Liwerunkowy dworski podwyższony został o drugie dwie trzecie części, a to do czasu uporządkowania podatków w Królestwie.

Лановая подать.

До 1726 года, въ коронныхъ имѣніяхъ, называемыхъ нынѣ казенными, отведены были въ безплатное пользованіе земли съ обязательствомъ служить въ военной службѣ лично самому владѣльцу, или же опредѣлить въ нее одного изъ членовъ своего семейства. Земли этого рода именовались солтыствами, войтовствами и выбранецтвами. Въ 1726 году состоялось сеймовое постановленіе, замѣнившее обязанность военной службы постояннымъ денежнымъ платежемъ по 15 руб (100 злот.) съ лана, съ обращеніемъ происходящаго отъ сего дохода на образованіе иностранной пѣхоты.

Сущность помянутаго сеймоваго постановленія заключается въ слѣдующемъ:

Łanowe.

Przed rokiem 1726, w dobrach Koronnych, dziś Rządowemi zwanych, wyznaczono w bezpłatne posiadanie grunta z obowiązkiem osobistego służenia w wojsku lub wybrania do téj służby jednéj osoby z rodziny posiadacza. Grunta tego rodzaju nazywano Sołtystwami, Wójtostwami i Wybraniectwami. W roku 1726 zapadła Uchwała Sejmowa zamieniająca obowiązek służenia w wojsku na stałą opłatę pieniężną, po rsr. 15 (złp. 100) z łanu, z przeznaczeniem pochodzących ztąd wpływów na utworzenie piechoty cudzoziemskiego autoramentu.

Wyciąg z pomienionéj wyżéj Uchwały Sejmowéj brzmi jak następuje:

№ 1.

Установленіе подати, называвшейся лановою.

(1726 годъ).

Образованіе лановой пѣхоты.

Съ каждаго выбранецкаго населеннаго лана, находящагося въ пользованіи староствъ, арендаторовъ, или кого либо другаго, на образованіе иностранной пѣхоты, съ согласія всѣхъ сословій, установляемъ плату по сто злотыхъ польскихъ, съ тѣмъ, чтобы поселившіеся на выбранецкихъ ланахъ, равно какъ старосты и арендаторы, пользующіеся оными искони, вносили таковую плату въ два срока, примѣнительно къ срокамъ регулярной платы войскамъ, начиная первый срокъ пятнадцатаго Сентября тысячасемьсотъ двадцать-седьмаго года, а второй—пятнадцатаго Марта слѣдующаго года, и такъ далѣе, и уплачивали бы въ теченіе трехъ недѣль, съ Великопольской провинціи въ Петрковѣ, а съ Малопольской—въ Люблинѣ, возлѣ лагеря, безъ всякаго вычета и безъ грошоваго, за квитанціями ассигнаторовъ, подъ военною экзекуціею.

Примѣчаніе. Лановая подать сохранена была правительствомъ Герцогства Варшавскаго, въ силу сеймовыхъ постановленій 24 Марта 1809 и 23 Декабря 1811 года, и взимается донынѣ. По поводу однако же послѣдовавшихъ перемѣнъ въ пространствѣ земель, измѣнилось также и количество вносимаго владѣльцами сихъ земель лановаго сбора (*), такъ, что самый низкій размѣръ онаго составляетъ немного болѣе 4 руб. сер.; самый же высшій размѣръ 100 руб. серебромъ.

(*) По распоряженію Коммисіи Финансовъ отъ 23 Марта 1793 года, ланъ составлялъ немного болѣе нынѣшней уловки.

N° 1.

Zaprowadzenie opłaty zwanéj łanową.

(rok 1726.)

Ordynacya Piechoty Łanowéj.

Z każdego Łanu wybranieckiego osiadłego, lub przez starostów, dzierżawców, lub przez kogokolwiek zażywanego, na Erekcyą Piechoty Autoramentu Cudzoziemskiego, po złotych polskich sto, za zgodą wszech stanów postanawiamy, tak aby wybrańcy z Łanów przez się osiadłych, jako i starostowie i dzierżawcy, Łany ex antiquo wybranieckie trzymający, pomienioną kwotę dwiema ratami ad normam regularnéj płacy, pierwszą zaczynając ratę dnia pietnastego Septembris, w roku następującym tysiącznym siedmsetnym dwudziestym siódmym, drugą dnia pietnastego Martii sub sequenter, i tak consecutive, z prowincyi Wielko-Polskiéj do Piotrkowa, a z Mało-Polskiéj do Lublina, circa Officia Castrensa bez żadnéj Extorsyi i bez groszowego, per spatium trzech niedziel wypłacając, za kwitami Assygnataryuszów oddawali, sub executione militari.

Uwaga: Opłata Łanowego utrzymaną była przez Rząd Księztwa Warszawskiego Uchwałami Sejmowemi z d. 24 Marca 1809 roku i z dnia 23 Grudnia 1811 roku, i pobieraną jest dotychczas. Zaszły wszakże zmiany co do przestrzeni gruntów, za czém poszła zmiana w ilości łanowego (*) przez każdego posiadacza gruntu opłacanego, tak, iż minimum téj opłaty wynosi mało co więcéj nad rs. 4, a maximum przenosi rs. 100.

(*) Podług Reskryptu Kommissyi Skarbowéj z dnia 23 Marca 1793 r. łan wynosił nieco więcéj niż teraźniejsza włóka.

Подымная подать.

Такъ называемая подымная подать въ Царствѣ Польскомъ взималась съ весьма давнихъ временъ. Окончательное установленіе этой подати во времена бывшаго польскаго правительства основывается на узаконеніяхъ 1775, 1776, 1789, 1790 и 1791 годовъ. Въ послѣдующіе затѣмъ годы подымная подать подверглась измѣненію, вслѣдствіе распоряженій правительствъ прусскаго и бывшаго Герцогства Варшавскаго. Подать эта въ однѣхъ мѣстностяхъ взималась по числу дымовъ или трубъ, въ другихъ же—по числу домовъ, а въ Варшавѣ частью по числу дымовъ, а частью отъ дохода съ домовъ. Законоположеніемъ, изданнымъ въ 1811 году, постановлено, что подымная подать должна быть впредь взимаема безъ измѣненія, не смотря на прибывающіе домы и дымы, слѣдствіемъ чего было то, что эта подать постоянно взималась въ томъ размѣрѣ, какой былъ назначенъ въ 1811 году, и съ тѣхъ лишь домовъ и дымовъ, съ коихъ она въ то время поступала, независимо отъ того обстоятельства, что многіе изъ прежнихъ домовъ подверглись уничтоженію, и что прибыло еще большее ихъ число. Въ такомъ положеніи дѣло это находилось до конца 1858 года. Съ наступленіемъ 1859 года, подымная подать соединена съ шарварковымъ платежемъ, на основаніи слѣдующихъ узаконеній.

Podymne.

Podatek zwany podymne, pobierany był w Polsce od dawnych bardzo czasów. Ostateczne urządzenie tego podatku za czasów b. Polskiego Rządu, opiera się na prawach z lat 1775, 1776, 1789, 1790 i 1791. W późniejszych czasach podatek podymnego uległ zmianie na skutek rozporządzeń Rządów Pruskiego i b. Księstwa Warszawskiego. Pobierał się on w jednych miejscach od dymów czyli od kominów, w innych od domów, a w Warszawie częścią od dymów, częścią od dochodu z domów. Prawo w roku 1811 wydane postanowiło zasadę, iż podymne ma być nadal pobierane niezmiennie, bez względu na przybywające domy i dymy, zkąd wynikło, iż podatek ten pobierał się ciągle w takiéj stopie, jaka obowiązywała w roku 1811 i od tych tylko domów i dymów, od których pobierał się wówczas, pomimo, iż wiele z dawnych przybyło. Ten stan rzeczy trwał do końca roku 1858. Od początku roku 1859 podymne połączono z opłatą szarwarkową, na zasadzie następujących przepisów:

№ 1.

Инструкція для составленія переписи, служащей къ обложенію подымною податью господскихъ домовъ и крестьянскихъ усадебъ въ деревняхъ и деревенскихъ выселкахъ, за исключеніемъ выселковъ торговыхъ.

(11 (23) Іюля 1857 г.)

Общія основанія.

§ 1.

Въ исполненіе рѣшенія Совѣта Управленія Царства, отъ 31 Мая (12 Іюня) 1857 года, № 20,594, во всѣхъ деревняхъ и деревенскихъ выселкахъ Царства Польскаго, какъ частныхъ, такъ казенныхъ и институтскихъ, за исключеніемъ торговыхъ выселковъ отнесенныхъ къ разряду городовъ, должна быть сдѣлана перепись господскимъ домамъ и крестьянскимъ усадьбамъ, для обложенія ихъ подымною податью.

§ 2.

Господскимъ домомъ слѣдуетъ считать:

1) каждый отдѣльный жилой домъ, въ селеніяхъ всякаго рода, какъ частныхъ, такъ казенныхъ и институтскихъ, построенный внѣ крестьянскихъ усадебъ, поименованныхъ ниже сего въ § 3, а равно не принадлежащій къ разряду домовъ, о которыхъ будетъ сказано въ § 4;

2) каждый отдѣльный жилой домъ, построенный хотя и на крестьянскихъ участкахъ, но на такихъ, которые имѣютъ болѣе 45 десятинъ земли;

3) каждое отдѣльное промышленное строеніе, какъ-то: пивоваренный, винокуренный и сахарный заводы, и т. п., а равно

№ 1.

Instrukcya do spisu domów dworskich i siedzib właściańskich we wsiach i osadach wiejskich, wyjąwszy osady targowe, a to w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.

(d. 11 (23) Lipca 1857 r.)

Zasady ogólne.

§ 1.

W wykonaniu Decyzyi Rady Administracyjnéj Królestwa z dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1857 r. Nr. 20,594, we wszystkich wsiach i osadach wiejskich całego Królestwa Polskiego, tak prywatnych, jak Rządowych i Instytutowych, z wyłączeniem osad targowych do kategoryi miast liczących się, spisane będą domy dworskie i siedziby włościańskie, w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.

§ 2.

Za dom dworski uważa się:

1. Każdy oddzielny dom mieszkalny, niebędący na siedzibach włościańskich w § 3 niżéj wymienionych, niebędący oraz domem w § 4, niżéj wymienionym, a to, w posiadłościach wiejskich wszelkiego rodzaju, tak prywatnych, jako też Rządowych i Instytutowych.

2. Każdy oddzielny dom mieszkalny, acz stojący na siedzibach włościańskich, lecz mających więcéj niż 45 dziesiatyn gruntu.

3. Każda oddzielna budowla przemysłowa, jako to: browar, gorzelnia, cukrownia, i t. p., tudzież oddzielne domy dla piwowa-

отдѣльные дома для пивоваровъ, винокуровъ и другихъ фабрикантовъ и работниковъ, гдѣ таковые находятся;

4) каждый отдѣльный шинокъ и постоялый дворъ, находящійся въ селеніи, на трактѣ или въ какомъ бы то ни было мѣстѣ;

5) каждый отдѣльный беземельный домъ, подходящій къ разряду домовъ, поименованныхъ въ § 4, составляющій собственность помѣщика;

6) дома, каждый отдѣльно, участковыхъ землевладѣльцевъ, не крестьянскаго сословія, но лицъ, владѣющихъ какимъ бы то ни было пространствомъ земли; сюда принадлежатъ окупники, т. е. такіе, которые хотя нѣкогда были крестьянами, или состояли на оброкѣ, но потомъ выкупились, и теперь пользуются землею потомственно, не платя за нее чинша.

§. 3.

Крестьянскою землепашескою усадьбою считается участокъ, простирающійся до 45 дес. включительно, безъ различія, застроенъ ли оный, или нѣтъ, но такой, за который крестьяне отработываютъ двору барщину или платятъ чиншъ; изъ чего явствуетъ, что если бы даже, во время переписи, на такой усадьбѣ не было никакого строенія, то все-таки усадьба эта включается въ перепись.

§ 4.

Беземельнымъ домомъ называется не надѣленный пахатною землею домъ, въ которомъ проживаютъ лица, занимающіяся ремесломъ, заработками, или содержащія себя изъ другихъ источниковъ дохода.

§ 5.

Отдѣльность одного дома или строенія отъ другаго опредѣляется такимъ образомъ: если домъ или строеніе, не смотря на

rów, gorzelanych i innych fabrykantów i robotników, gdzie takowe znajdują się.

4. Każda oddzielna karczma i oberża, tak we wsi, jak przy drodze, lub gdziebądź stojąca.

5. Każdy oddzielny dom bezrolny, niżéj w § 4 wymieniony, własnością dworu będący.

6. Domy, oddzielnie każdy, cząstkowych właścicieli ziemi, niebędących włościanami, a posiadających grunt jakiejkolwiek przestrzeni; tu należą okupnicy, to jest ci, którzy, acz byli niegdyś włościanami lub czynszownikami, okupili się późniéj, i teraz posiadają grunt dziedzicznie, i nie płacą z niego czynszu.

§ 3.

Za siedzibę włościańską rolną, uważa się każda oddzielna posiadłość włościańska, z któréj odrabia się dworowi pańszczyzna lub płaci się czynsz, mająca grunt w rozległości od najmniejszéj aż do włącznie 45 dziesiatyn, a to bez względu na stojące na niéj budowle, zkąd wynika: iż gdyby nawet nie było podczas spisu na niéj żadnéj budowli, wejść powinna mimo to do spisu.

§ 4.

Za dom bezrolny, uważa się dom bez żadnego gruutu, zamieszkały przez ludzi utrzymujących się z rzemiosł, zarobków, lub z innych źródeł dochodu.

§ 5.

Oddzielność domu jednego od drugiego, lub budowli, oznacza się w tym sposobie, iż dom lub budowla, jakakolwiek byłaby

ихъ величину, находятся подъ одною крышею, то считаются однимъ домомъ или строеніемъ, и такъ вносятся въ перепись. Посему домъ или строеніе, имѣющіе особыя крыши, хотябы эти крыши оконечностью своею или стѣнами примыкали къ другому дому, слѣдуетъ считать отдѣльнымъ домомъ или строеніемъ, и вносить въ перепись раздѣльно.

Изъятія изъ переписи.

§ 6.

Переписи не подлежатъ:

1) казенныя зданія, назначенныя подъ помѣщеніе гражданскихъ и военныхъ присутственныхъ мѣстъ или подъ военный постой, не смотря на то, отводятся ли въ этихъ зданіяхъ кому либо квартиры, безплатно или по найму;

2) училищные дома, исключительно для помѣщенія учебныхъ заведеній назначенные, хотябы въ нихъ проживалъ учитель или учительница;

3) дома и строенія на казенныхъ фабричныхъ заведеніяхъ;

4) тюрьмы, полицейскія и судебныя арестантскія, а равно дома духовныхъ демеритовъ;

5) частные дома, постоянно и безплатно занимаемые въ цѣлости на правительственныя и общественныя надобности, равно подъ военный постой;

6) общественныя больницы, а также господскіе дома въ принадлежащихъ больницамъ имѣніяхъ, не отданныхъ въ вѣчную аренду; дома пріюта и труда, благотворительныя заведенія всякаго рода, а равно приходскіе госпитали;

7) нищенствующіе монастыри;

8) тѣ женскіе монастыри, вмѣстѣ съ отдѣльными, принадлежащими имъ домами, которые, хотя имѣютъ собственные капиталы, однако, для содержанія своего, нуждаются въ подаяніяхъ или

ich obszerność, jeśli są pod jednym bez przerwy dachem, za jeden osobny dom lub budynek uważać, i tak je w spisie umieścić należy, zkąd wynika: iż dom lub budowla mające swój osobny dach, chociażby tenże dach krańcem okapu swego, a dom lub budowla ścianą, do innego domu przytykały, za oddzielny dom lub budowlę uważane i do spisu podane być mają.

Wyłączenia od Spisu.

§ 6.

Nie należą do spisu:

1. Domy Rządowe przeznaczone stale na użytek służby Rządowéj Cywilnéj i Wojskowéj, lub na kwaterunek wojskowy, chociażby w nich były dawane komuś mieszkania bezpłatnie lub wynajmowane.

2. Domy szkolne, wyłącznie na użytek szkółek elementarnych, lub innych przeznaczone, chociażby tam mieszkał nauczyciel lub nauczycielka.

3. Domy i budowle w zakładach fabrycznych Rządowych.

4. Więzienia, areszta policyjne i detencyjne, tudzież domy XX. Demerytów.

5. Domy prywatne, na użytek Rządowy i publiczny, lub na kwaterunek wojskowy w całości bezpłatnie i stale zajmowane.

6. Szpitale publiczne, tudzież domy dworskie w posiadłościach wiejskich do Szpitali należących, a wieczyście niewydzierżawionych, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne wszelkiego rodzaju, oraz Szpitale przy Probostwach i Plebanijach.

7. Klasztory jałmużnicze.

8. Te klasztory żeńskie, wraz z oddzielnemi do nich należącemi domami, które, chociaż mają własne fundusze, w utrzymaniu swém jednakże, wspomagane są jałmużnami lub ofiarami, bez któ-

пожертвованiяхъ, безъ которыхъ они не могли бы существовать, о чемъ должно быть извѣстно мѣстному гминному войту; еслибы этимъ монастырямъ принадлежали имѣнiя съ крестьянами, состоящими на барщинѣ или на оброкѣ, въ такомъ случаѣ крестьянскiя усадьбы слѣдуетъ внести въ перепись;

9) костелы и молитвенные дома всѣхъ исповѣданiй, равно скиты;

10) дома, назначенные для помѣщенiя мертвыхъ тѣлъ;

11) всякаго рода строенiя, принадлежащiя къ жилищамъ или другимъ постройкамъ, подвергаемымъ переписи, и составляющiя съ ними одно нераздѣльное цѣлое, хотябы строенiя эти находились подъ особою крышею; напр. кладовыя, склады для солода въ пивоваренныхъ заводахъ и т. п., если, впрочемъ, строенiя сiи не заняты подъ постоянное жилище, ибо въ семъ послѣднемъ случаѣ должны быть внесены въ перепись.

Не подлежатъ также переписи тѣ изъ домовъ и строенiй, поименованныхъ въ §§ 2 и 4, которые, во время составленiя переписи, по случаю разрушенiя или закрытiя въ нихъ какого либо промышленнаго заведенiя, окажутся необитаемыми, или оставленными безъ употребленiя. Но дома и строенiя, временно только, при составленiи переписи, необитаемые или оставленные безъ употребленiя, какъ-то: по случаю предпринятой или уже производимой перестройки, починки, переноски ихъ на другое мѣсто и т. п., которые, по окончанiи предпринятаго въ нихъ преобразованiя, будутъ обитаемы и употребляемы по прежнему, должны быть внесены въ перепись. Необходимо также включить въ перепись тѣ дома и строенiя, принадлежащiе къ упомянутому выше разряду, которые, во время составленiя переписи, строятся взамѣнъ сгорѣвшихъ или разрушенныхъ. Впрочемъ дома, строимые, во время составленiя переписи, вновь, т. е. не вмѣсто разрушенныхъ или сгорѣвшихъ, не переносимые съ другаго мѣста и не возводимые взамѣнъ старыхъ, уничтожаемыхъ въ другомъ мѣстѣ,—не должны быть помѣщаемы въ перепись, если они еще не обитаемы и не употребляемы; ибо такiе дома и стро-

rych ostaćby się nie mogły, a co miejscowemu Wójtowi Gminy wiadomém być powinno. Jeśliby do tych Klasztorów należały posiadłości z włościanami bądź pańszczyznianemi, bądź czynszowemi, w tym razie, siedziby włościańskie w spisie pomieszczone być winny.

9. Kościoły i domy modlitwy wszelkiego wyznania, tudzież pustelnie.

10. Domy służące do składania ciał zmarłych.

11. Wszelkie zabudowania przywiązane do mieszkań lub innych budowli spisowi ulegających, i z niemi jednę użytkową całość stanowiące, chociażby były pod oddzielnym dachem, jak np. wszelkiego rodzaju i nazwania składy, schowania, słodownie przy browarach i t. p., jeśli wszakże nie są stale zamieszkiwane, bo w tym przypadku należą do spisu.

Nienależą także do spisu te z pośród domów i budowli wyżej w §§ 2. i 4. wyszczególnionych, które podczas spisu z powodu zrujnowania swego lub zamknięcia jakiego zakładu przemysłowego stale są niezamieszkałe, lub w użyciu opuszczone; zkąd wynika: że domy i budowle, o jakich mowa, czasowo tylko podczas spisu niezamieszkałe lub opuszczone, jako to: z powodu przedsięwziętéj już i dokonywanéj restauracyi, reparacyi, przenoszenia ich w inne miejsce, i t. p., lecz które po ukończeniu tego co względem nich przedsięwzięto, będą daléj zamieszkiwane lub użytkowane, w spisie zamieszczone być winny. Zamieścić także potrzeba do spisu te domy i budowle do rodzaju powyższych należące, które podczas spisywania stawiane są na miejscu zgorzałych lub upadłych. Tę wszakże, które podczas spisu są stawiane nowo, to jest, nie na miejscu upadłych lub pogorzałych, ani sposobem przenoszenia ich z innego miejsca, albo zastąpienia tych, które w inném miejscu natomiast są znoszone, nie mają być pomieszczane w spisie, jeśli jeszcze nie są zamieszkiwane lub używane; takie bowiem, późniéj dopiero, gdy się staną zamieszkałemi lub w użytkowanie wprowa-

енія подвергнутся подымной подати впослѣдствіи, когда онѣ будутъ обитаемы или будутъ приносить доходъ.

Равномѣрно не подлежатъ переписи: сараи, склады и магазины, назначенные исключительно для земледѣльческаго хозяйства или принадлежащіе къ жилищамъ и другимъ строеніямъ, и съ ними составляющіе одно нераздѣльное цѣлое, какъ это сказано выше, въ 11-мъ пунктѣ; ибо эти строенія, еслибы сами по себѣ, т. е. отдѣльно отъ жилыхъ или другихъ строеній, имѣли промышленное или другое производительное назначеніе, подлежали бы переписи. Наконецъ, не подлежатъ переписи слѣдующія строенія: гумна, конюшни, экипажные сараи, чуланы, скотные дворы, овчарни, навѣсы, хлѣвы, чуланы для дровъ, молочныя, оранжереи, парники, цвѣточни, помѣщенія для огородныхъ овощей и плодовъ, сушильни, коптильни, клѣти, бани, помѣщенія для случки скота, курятники, птичники, псарни, фазанники, кирпичные заводы, смолярни, бесѣдки, дома и строенія, не жилые, но предназначенные для украшенія садовъ или для другой не-промышленной и не-производительной цѣли, мельницы. Еслибы, однако, въ которомъ либо изъ вышеупомянутыхъ строеній было постоянное жилище, въ такомъ случаѣ оно подлежитъ внесенію въ перепись, а также еслибы при этихъ строеніяхъ были отдѣльные жилые дома, напр. для кирпичниковъ и работниковъ при кирпичныхъ заводахъ, для мельниковъ при мельницахъ, для овчарей при овчарняхъ, для садовниковъ при садахъ и т. п.; то такіе дома должны быть внесены въ перепись.

О родахъ господскихъ домовъ.

§ 7.

Господскіе дома, въ отношеніи своего назначенія бываютъ различны, а именно:

а) жилые дома владѣльцевъ или арендаторовъ имѣній, фольварковыя, промышленныя строенія, дома участковыхъ землевладѣльцевъ и окупщиковъ;

dzonemi, w czasie, który się ku temu oznaczy, do opłaty podymnego pociągnione będą.

Nie należą jeszcze do spisu: spichrze, składy i magazyny do rolniczego wyłącznie gospodarstwa należące, albo do mieszkań lub innych budowli przywiązane i z niemi jednę użytkową całość stanowiące, jak to wyżéj pod punktem 11 wyrażono; gdyż te, coby same w sobie, to jest osobno od mieszkań lub innych budowli do użytku przemysłowego lub zarobkowego służyły, spisowi ulegają. Nie należą wreszcie następujące budowle: stodoły, stajnie, wozownie, komórki, obory, owczarnie, szopy, chlewy, drwalnie, mleczarnie, oranżeryje, cieplarnie, kwiatkarnie, warzywnie, owocarnie, suszarnie, wędlarnie, lamusy, łaźnie, parzarnie, kurniki, ptaszarnie, psiarnie, bażantarnie, cegielnie, smolarnie, altany, domy i budowle niemieszkalne, dla ozdoby ogrodów tylko lub na inny nieprzemysłowy i niezarobkowy użytek służące, młyny. Jeśliby wszakże w któréj z powyższych budowli były razem stałe pomieszkania, w tym razie taką budowlę należy zamieścić w spisie; a także, gdyby przy tych budowlach były oddzielne domy mieszkalne, jak np. strycharzy i robotników przy cegielni, młynarzy przy młynie, owczarzy przy owczarni, ogrodników w ogrodach, i t. d., domy te w spisie pomieszczone być mają.

O rodzajach domów dworskich.

§ 7.

Domy dworskie są rozmaite pod względem użytku, na jaki służą, jako to:

a, mieszkalne właściciela lub dzierżawcy dóbr, folwarczne, budowle przemysłowe, domy cząstkowych właścicieli ziemi i okupników,

b) дома, назначенные для жительства приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ;

c) крестьянскіе дома въ участкахъ, имѣющихъ болѣе 45 десятинъ земли.

Эти роды домовъ поименованы здѣсь, во вниманіи къ предписываемому ниже сего способу исполненія переписи.

Раздѣленіе крестьянскихъ усадебъ.

§ 8.

Крестьянскія усадьбы, въ отношеніи составленія имъ переписи, раздѣляются:

a) на усадьбы, находящіяся въ имѣніяхъ: частныхъ, духовныхъ и институтскихъ;

b) на усадьбы, состоящія въ имѣніяхъ: казенныхъ, пожалованныхъ и проданныхъ правительствомъ. Усадьбы, приведенныя подъ лит. *a*, *b*, дѣлятся на разряды, а именно:

къ I-му разряду причислены участки съ *полнымъ* надѣломъ земли, т. е. имѣющіе болѣе $7\frac{1}{2}$ до 45 десятинъ включительно;

ко II-му разряду принадлежатъ участки съ *половиннымъ* надѣломъ земли, т. е. имѣющіе отъ $1\frac{1}{2}$ до $7\frac{1}{2}$ десят. включительно;

III-й разрядъ составляютъ *огородные* участки, т. е. имѣющіе менѣе $1\frac{1}{2}$ десят. земли.

Свѣдѣнія объ этихъ разрядахъ крестьянскихъ усадебъ находятся на мѣстѣ, въ гминныхъ управленіяхъ, гдѣ хранятся сдаточныя вѣдомости казенныхъ имѣній и табели крестьянскихъ повинностей во всѣхъ прочихъ имѣніяхъ, съ обозначеніемъ въ однѣхъ и другихъ пространства крестьянскихъ земель. Гдѣ означенныхъ вѣдомостей и табелей не окажется на мѣстѣ, или же гдѣ оныя не могутъ быть скоро доставлены для составленія переписи, тамъ должны служить руководствомъ шарварковыя переписи 1846 г., составленныя примѣнительно къ пространству крестьянскихъ зе-

b, mieszkalne proboszczów lub plebanów, wikaryuszów i organistów,

c, włościańskie w siedzibach mających roli więcéj niż 45 dziesiatyn.

Wymieniają się te rodzaje z uwagi na sposób wykonania spisu, niżéj przepisać się mający.

Podział siedzib włościańskich.

§ 8.

Siedziby włościańskie pod względem ich spisu dzielą się:

a, na będące w dobrach prywatnych, duchownych i instytutowych,

b, na będące w dobrach Rządowych i rozdarowanych lub sprzedanych przez Rząd.

Wymienione wyżéj ad *a*, *b*, dzielą się na klassy, to jest:

klassa I. *całorolne*, czyli mające gruntu więcéj niż 7 ½ dziesiatyn aż do włącznie 45;

klassa II. *półrolne*, czyli mające gruntu od 1 ½ dziesiatyny do włącznie 7 ½;

klassa III. *zagrodnicze*, czyli mające gruntu mniéj niż 1 ½ dziesiatyny.

Wiadomość o tych klassach siedzib włościańskich jest na gruncie gmin wiejskich, gdzie, co do dóbr Rządowych, są akta podawcze, a co do wszystkich innych tabelle powinności włościańskich czyli prestacyjne, obejmujące w sobie rozległość przestrzeni gruntów przez włościan posiadanych. Gdzieby tych ostatnich nie było na gruncie, a nie mogły być rychło ztamtąd otrzymanemi, gdzie podczas spisu znajdować się będą, a zkąd ich zażądać należy; w takim razie, mają być użyte w pomoc spisy szarwarkowe, które w roku 1846 ze względem na przestrzeń gruntów włościań-

мель. Наконецъ, такъ какъ каждый владѣлецъ или управляющій имѣніемъ знаетъ о количествѣ земель, находящихся во владѣніи крестьянъ, то тамъ, гдѣ представится затрудненіе въ отнесеніи крестьянскихъ земель къ одному изъ указанныхъ выше разрядовъ, а именно, когда свѣдѣній о количествѣ земель не окажется ни въ сдаточной вѣдомости, ни въ табеляхъ крестьянскимъ повинностямъ, ниже въ шарварковой переписи, а равно въ случаѣ неимѣнія этихъ свѣдѣній подъ рукою и невозможности скораго полученія оныхъ изъ подлежащихъ мѣстъ, или по другой уважительной причинѣ,—слѣдуетъ руководствоваться мѣстными, сколько возможно провѣренными свѣдѣніями, преимущественно о количествѣ посѣва и объ укосѣ сѣна на сказанныхъ участкахъ.

Раздѣленіе крестьянскихъ безземельныхъ домовъ

§ 9.

Крестьянскіе безземельные дома, безотносительно къ ихъ величинѣ, раздѣляются:

a) на дома, не составляющіе собственности помѣщика;

b) на дома, принадлежащіе помѣщику.

О производствѣ переписи.

§ 10.

Перепись должна быть составлена согласно настоящей инструкціи, на печатныхъ бланкахъ, которые, вмѣстѣ съ инструкціею, препровождаются въ 4-хъ одинаковыхъ экземплярахъ.

Въ каждой отдѣльной сельской гминѣ перепись господскимъ домамъ и крестьянскимъ усадьбамъ должна быть составлена гминнымъ войтомъ или заступающимъ его мѣсто, при содѣйствіи однако владѣльцевъ земли, составляющихъ гмину, если земля эта при-

skich były sporządzone. A nakoniec, ponieważ każdy posiadacz lub rządca dóbr ziemskich wie o ilości gruntu przez włościan posiadanego, przeto tam, gdzieby ze względu na przestrzeń gruntu zachodziła trudność ścisłego odznaczenia klass powyższych, mianowicie w przypadku, w którymby odznaczenia tego ani na akcie podawczym, ani na tabelli powinności włościańskich, ani na spisie szarwarkowym, z powodu nieposiadania ich na gruncie i nieotrzymania rychłego z tamtąd gdzieby się znajdowały, lub dla innéj usprawiedliwionéj przyczyny, oprzeć nie można było, należy uzasadnić się na miejscowych jakie są wiadomościach, bliżéj o ile się to da, rozważonych, do czego przyjść może w pomoc ilość wysiewu i sianozbioru na siedzibach rzeczonych.

Podział domów włościańskich bezrolnych.

§ 9.

Domy włościańskie bezrolne bez względu na ich obszerność, dzielą się:

a, na niebędące własnością dworu,

b, na będące własnością dworu.

O dokonaniu spisu.

§ 10.

Spis dokonanym być ma według niniejszéj Instrukcyi na drukach, które się wraz z tąż Instrukcyą przesełają, a to w 4ch jednobrzmiących exemplarzach.

W każdéj osobnéj gminie wiejskiéj, spis domów dworskich i siedzib włościańskich sporządzony być ma przez Wójta gminy, lub przez zastępcę Wójta gminy, wszakże przy współdziałaniu właścicieli posiadłości gminę składających, jeśli ona nie stanowi

надлежитъ въ собственность не одному, но двумъ или болѣе лицамъ. Содѣйствіе это состоитъ въ слѣдующемъ:

Такъ какъ перепись сельскихъ гминъ будетъ заключать въ себѣ два главные отдѣла предметовъ, подлежащихъ обложенію подымною податью, а именно: одинъ—дома и промышленныя строенія, а другой— крестьянскія усадьбы, то и перепись должна быть раздѣлена на двѣ части:

1) на отдѣльную перепись домамъ и промышленнымъ строеніямъ;

2) на отдѣльную перепись крестьянскимъ усадьбамъ.

Въ первую перепись должны войти дома и строенія, поименованные въ § 2, а во вторую—крестьянскія усадьбы, о которыхъ сказано въ § 3.

Бланки для обѣихъ означенныхъ переписей должны быть напечатаны по прилагаемымъ у сего образцамъ, а способъ пополненія находящихся въ нихъ графъ, указанъ въ нижеслѣдующихъ статьяхъ. (*)

О составленіи переписи домовъ и строеній.

§ 11.

Образецъ этой переписи, а также печатный бланкъ для нея, заключаютъ въ себѣ слѣдующія графы:

а) для обозначенія названія селенія, выселка, колоніи и т. п., а равно ихъ владѣльца.

Въ графѣ, назначенной на названіе селенія, выселка, колоніи и т. п., слѣдуетъ показать селенія, выселки, колоніи, майданы и т. п., составляющіе гмину; само собою разумѣется, что гдѣ только одно селеніе, одинъ выселокъ и т. п., образуютъ гмину, тамъ лишь онѣ должны быть помѣщены въ сказанной графѣ.

(*) Образцы эти, по случаю окончанія переписи, не прилагаются.

jednéj tylko własności, lecz z dwóch lub więcéj składa się. Współdziałanie to, ma się odbyć w sposób następujący:

Ponieważ spis gmin wiejskich objąć ma w sobie dwa główne działy przedmiotów, do których podymne przywiązane być ma, to jest: jeden domy i budowle przemysłowe, drugi siedziby włościańskie, przeto dzielić się też powinien na dwoje:

1. na spis osobny domów i budowli przemysłowych,

2. na spis osobny siedzib włościańskich.

Do pierwszego wejść powinny domy i budowle wyżéj w § 2 wymienione, do drugiego zaś siedziby włościańskie w 3 wymienione.

Załączają się tu wzory do druków na te dwa rodzaje spisów służyć mające, sposób zaś ich zapełniania wskazuje się następujący: (*)

Co do spisu domów i budowli.

§ 11.

Wzór do spisu tego, a także i druk do niego, obejmuje w sobie rubryki:

a) na nazwisko wsi, osady, kolonii, i t. d., tudzież ich właściciela;

W rubryce na nazwisko wsi, osady, kolonii, i t. d., zamieścić należy nazwiska wsi, osad, kolonii, majdanów, i t. d. gminę składających, a ma się rozumieć, że gdzie jedna tylko wieś, osada, i t. d. gminę składa, ona jedna tylko zamieszczoną być może Gdzieby jedna wieś, osada, i t. d. była podzieloną na części, ma-

(*) Wzory druków do czynności już dokonanych, pominięte zostały w zbiorze.

Если селеніе, выселокъ и т. п., будутъ раздѣлены на части, имѣющія, кромѣ общаго, частное названіе, или же будутъ обозначены литерами, то эти частныя названія и литеры, должны быть поименованы въ переписи.

Въ графѣ, назначенной для обозначенія фамиліи собственника или владѣльца селенія, выселка и т д., надлежитъ прописывать имя и фамилію собственника, или законнаго владѣльца каждаго селенія, выселка и т. д., или частей оныхъ. Посему, въ переписи должны быть поименованы всѣ вышеозначенные собственники и владѣльцы, каждый порознь, а также участковые землевладѣльцы, окупники и крестьяне, имѣющіе болѣе 45 десятинъ земли, при тѣхъ селеніяхъ, выселкахъ и т д., которые составляютъ ихъ собственность, или тамъ, гдѣ они владѣютъ большимъ или меньшимъ пространствомъ земли, на правѣ собственности.

Гдѣ будетъ на мѣстѣ только временный или безсрочный арендный содержатель, или другой законный владѣлецъ, тамъ его имя и фамилія, съ объясненіемъ, что онъ арендный содержатель и т. п., должны быть прописаны при имени и фамиліи собственника, если сей послѣдній извѣстенъ. Тамъ же, гдѣ селеніе, выселокъ и т. д., или часть ихъ принадлежитъ казнѣ, или приходу, каѳедрѣ, капитулу, монастырю и тому подобнымъ учрежденіямъ, которыхъ дома и строенія, на основаніи настоящей инструкціи, подлежатъ переписи,—слѣдуетъ называть владѣльца такимъ образомъ: „Казна“, „Приходъ“, „Монастырь напр. Доминикановъ, Францискановъ, и пр.“ „NN Каѳедра“ „NN Капитулъ“ и т. п.

b) Графа для обозначенія текущаго или полицейскаго нумера дома.

Въ графѣ назначенной для текущаго нумера, слѣдуетъ писать очередные нумера домовъ и строеній, въ томъ порядкѣ, какъ эти дома и строенія будутъ записываемы т. е: 1, 2, 3, и т. п.

Въ графѣ для полицейскаго нумера, надлежитъ показать тѣ нумера домовъ и строеній, которые на нихъ находятся для полицейскаго порядка, буде оный установленъ. Если же нѣсколько домовъ или строеній значатся подъ однимъ полицейскимъ нуме-

jące, albo szczegółowe nazwania obok ogólnego, albo litery odróżniające je od siebie, nazwania te szczegółowe, albo litery, wymienione być powinny.

W rubryce na nazwisko właściciela lub posiadacza wsi, osady, i t. d., pomieścić należy: imie i nazwisko właściciela lub prawnego posiadacza każdéj wsi, osady i t. d. lub części onychże. Ztąd wynika: iż wymienieni być powinni, każdy oddzielnie, wszyscy dopiero rzeczeni właściciele i posiadacze, a temsamem i cząstkowi właściciele ziemi, okupnicy i włościanie mający więcéj niż 45 dziesiatyn ziemi, a to przy tych wsiach, osadach, i t. d. które są ich własnością, lub gdzie części lub cząstki swe własne mają.

Gdzie na gruncie jest tylko dzierżawca czasowy, lub wieczysty, lub inny prawny posiadacz, tam imie i nazwisko jego obok imienia i nazwiska właściciela, jeśli ten ostatni wiadomy, wymienione być powinno, z wyrażeniem iż jest dzierżawcą i t. d. Tam, gdzie wieś, osada, i t. d., lub część ich jest rządową, lub należy do probostwa, plebanii, katedry, kapituły, klasztoru i t. p. instytucyj, których domy i budowle według zasad niniejszéj Instrukcyi do spisania kwalifikują się, wymienić należy jako właściciela „Rząd,“ „Probostwo,“ „Plebanija,“ „Klasztor, np. Dominikanów, Franciszkanów, e. t. c.“ „Katedra *N.N.*“ „Kapituła *N.*“ i t. d.

b) na numer domu bieżący i policyjny.

W rubryce na numer bieżący przeznaczonéj, należy zamieścić numer kolejny domów i budowli tak, jak jedne po drugich wpisywane będą, to jest 1, 2, 3, i t. d.

W rubryce na numer policyjny, należy zamieścić te numera domów i budowli, które są na nich samych dla porządku policyjnego położone, jeśli porządek ten ma miejsce. Gdy kilka do-

ромъ, то лишь этотъ нумеръ слѣдуетъ писать при каждомъ домѣ или строеніи.

c) Графа для поясненія, какое имѣютъ назначеніе дома или строенія.

Въ этой графѣ надлежитъ поименовать роды домовъ и строеній, съ объясненіемъ, для какихъ надобностей они предназначены, о чемъ сказано выше сего, въ § 7.

Поэтому должны быть показаны порознь, каждый отдѣльный домъ или строеніе, находящіеся подъ одною крышею, а именно:

домъ, въ которомъ живетъ собственникъ или владѣлецъ селенія, выселка, и т. д., или ихъ частей;

флигель, принадлежащій къ сему дому (само собою разумѣется, когда оный находится подъ отдѣльною крышею, ибо если состоитъ подъ одною съ домомъ крышею, то, составляя одинъ домъ, не подлежитъ раздѣльному внесенію въ перепись);

домъ, въ которомъ проживаетъ управляющій имѣніемъ,
„ „ „ экономъ,
„ „ „ лѣсничій,
„ „ „ овчарь,
„ „ „ дворовая прислуга,
„ „ „ мельникъ,
„ „ „ кирпичникъ,
„ „ „ кузнецъ,
и т. п.

пивоваренный заводъ;
винокурня;
сахарный заводъ;
кузница;
и т. п.

шинокъ;
постоялый дворъ,
находящіеся въ селеніи или на трактѣ, или же въ другомъ какомъ либо мѣстѣ;

mów lub budowli do jednego numeru policyjnego należy, ten jeden numer przy każdéj wyrazić należy.

c) na wymienienie użytkowego przeznaczenia domów lub budowli.

W téj rubryce wymienić należy rodzaje domów i budowli, ze względem na użytek do jakiego służą, o czem powiedziano już wyżéj w § 7.

Wymieniony więc być powinien osobno, każdy oddzielny dom lub budowla pod jednym nieprzerwanym dachem będące, jako to:

dom w którym mieszka właściciel lub posiadacz wsi, osady, i t. d. lub części ich,

officyna do tego domu należąca, (ma się rozumieć jeśli jest pod oddzielnym dachem, bo jeśli jest pod jednymże co ten dom dachem nieprzerwanie ciągnącym się, to stanowi z nim razem dom jeden, i osobno do spisu zamieszczać jéj nie należy).

dom w którym mieszka rządca,
" " " ekonom,
" " " leśniczy,
" " " owczarz,
" " " czeladź dworska,
" " " młynarz,
" " " strycharz,
" " " kowal,
i t. d.

browar,
gorzelnia,
cukrownia,
kuźnia,
i t. d.

karczma,
oberża,
we wsi, lub przy drodze, lub gdzieindziéj będąca,

домъ или домикъ, гдѣ помѣщается фабрикантъ, работникъ и т. п.;

домъ крестьянина, имѣющаго болѣе 45 десятинъ земли;

домъ беземельный, составляющій собственность помѣщика;

однимъ словомъ, слѣдуетъ показать особо всѣ дома и строенія, которые, на основаніи настоящей инструкціи, должны быть внесены въ перепись, и которыхъ подробное описаніе необходимо для того, чтобы впослѣдствіи легче было исправить могущую вкрасться ошибку.

d) Графы для обозначенія числа домовъ и строеній, а также количества подымной подати.

Въ графѣ для жилыхъ домовъ приходскаго Священника, викарія, органиста, слѣдуетъ показать число этихъ домовъ, въ указанномъ для сего пробѣлѣ, а мѣсто, назначенное для прописанія количества подымной подати, надлежитъ оставить чистымъ. Посему, дома и строенія, подлежащіе переписи, хотя бы принадлежали къ приходамъ, но, если въ нихъ не проживаютъ приходскіе Священники, викаріи и органисты,—не должны быть прописываемы въ настоящей графѣ, такъ какъ оные будутъ внесены въ слѣдующую по порядку графу.

Въ графѣ, назначенной для записки всѣхъ прочихъ домовъ и строеній, а именно: въ мѣстѣ, оставленномъ для указанія числа домовъ, надлежитъ прописать всѣ дома и строенія, поименованные въ графѣ, обозначенной подъ лит. *c*, слѣдовательно и такіе дома, въ которыхъ, хотя не проживаютъ приходскіе Священники, викаріи и органисты, но дома сіи принадлежатъ приходамъ; въ мѣстѣ же, назначенномъ на количество подымной подати, оставить пробѣлъ.

e) Графу для итога подымной подати слѣдуетъ оставить чистою, такъ какъ размѣръ этой подати, будетъ опредѣленъ послѣ составленія переписи всѣмъ предметамъ, подлежащимъ взносу сказанной подати.

dom lub domek gdzie mieszka fabrykant, robotnik i t. d.,

dom włościanina mającego więcéj niż 45 dziesiatyn gruntu,
dom bezrolny własnością dworu będący;
słowem, wszystkie domy i budowle, które według zasad niniejszéj Instrukcyi spisane być powinny, a których poszczególne wymienienie potrzebne jest dla możności łatwego potém sprostowania omyłki, gdyby przypadkiem wcisnęła się.

d) na liczbę domów i budowli, tudzież na ilość podatku podymnego.

W rubryce na domy mieszkalne: Proboszcza, Plebana, Wikarjusza, Organisty, mianowicie w miejscu na liczbę domów otwartém, należy pomieścić liczbę tych jedynie dopiero przerzeczonych domów, zaś miejsce na ilość podatku podymnego otwarte, niezapełnionem zostawić. Zkąd wynika: iż domy i budowle do spisu kwalifikujące się, chociażby należały do probostwa lub plebanii, jeśli nie są mieszkaniami: Proboszcza, Plebana, Wikarjusza, Organisty, w rubryce niniejszéj mieszczone bydź niepowinny, jako do następnéj z kolei należące.

W rubryce na wszelkie inne domy i budowle przeznaczonéj, mianowicie w miejscu na liczbę ich otwartém, należy pomieścić liczbę wszelkich domów i budowli w rubryce wyżéj pod lit: *c* opisanéj, wymienionych, a tém samém i niebędących mieszkaniami Proboszczów, Plebanów, Wikarjuszów, Organistów, lubo do nich należących, zaś miejsce na ilość podatku podymnego otwarte, niezapełnionem zostawić.

e) Rubrykę na ogół podatku podymnego przeznaczoną, należy pozostawić bez zapełnienia, gdyż stopa podymnego dopiero po spisaniu przedmiotów, do których podatek przywiązanym być ma, oznaczoną zostanie.

f) Въ графѣ для примѣчаній, могутъ быть помѣщаемы всевозможныя объясненія, какія гминные войты сочтутъ нужнымъ сдѣлать къ точнѣйшему составленію переписи.

На образцѣ, о которомъ идетъ рѣчь, помѣщены примѣры, для лучшаго объясненія способа составленія этого отдѣла переписи.

На печатныхъ бланкахъ находятся поперечныя линіи для того, чтобы по нимъ всѣ частности, долженствующія войти въ перепись, подлежащую составленію, писать удовлетворительнѣе и удобнѣе.

Послѣ помѣщенія требуемыхъ свѣдѣній въ печатномъ бланкѣ, число домовъ и строеній, поименованныхъ въ графахъ подъ лит. *d*, то есть: дома приходскихъ Священниковъ и т. п., и всѣ прочіе дома, должны быть вѣрно сложены; таковой итогъ слѣдуетъ сдѣлать особо для каждаго селенія, выселка, колоніи и т. п. образующихъ гмину, если въ составъ ея входятъ двѣ или болѣе деревни, колоніи и т. п.; въ концѣ же переписи надлежитъ вновь прописать суммы, полученныя отъ такого отдѣльнаго сложенія домовъ по селеніямъ, выселкамъ, колоніямъ, или соединить ихъ въ одинъ общій итогъ. При исполненіи сего, нѣтъ надобности поименовывать вновь ни фамиліи собственника или владѣльца селенія, выселка, колоніи и т. п., ни нумеровъ и рода домовъ, но лишь только названіе селенія, выселка, колоніи и т. п., равно число домовъ и строеній. Если одно селеніе, выселокъ, колонія и т. п., раздѣлены на двѣ или болѣе собственности, то въ такихъ изъ нихъ, которыя имѣютъ своихъ крестьянъ, надлежитъ число домововъ и строеній показать отдѣльно, а селеніе, выселокъ, колонію и т. п., не населенные крестьянами, слѣдуетъ сложить вмѣстѣ.

О составленіи переписи крестьянскимъ усадьбамъ.

§ 12.

Образецъ этой переписи, а также печатный бланкъ для нея, заключаютъ въ себѣ слѣдующія графы:

f) W rubryce na uwagi zostawionéj, mogą być pisane wszelkie objaśnienia, jakie Wójci Gmin domieścić za rzecz stosowną uznają, aby spis, ile tylko można dokładnym uczynić.

Na wzorze, o którym mowa, są zamieszczone przykłady, które lepiéj jeszcze objaśniają sposób zapełnienia druków niniejszego oddziału.

Na drukach są linije poprzeczne, dla pisania na nich szczegułów, podług powyższego wskazania zamieszczać się mających, aby spis porządniéj mógł być, a nawet wygodniéj, dopełnionym.

Po zapełnieniu druku, należy liczbę domów i budowli każdéj z dwóch rubryk pod lit: *d.* opisanych, w spisie zamieszczonych, to jest domów Proboszczów, Plebanów i t. d. i domów wszelkich innych, dokładnie zasummować, które to summowanie ma być dopełnione oddzielnie co do każdéj osobnéj wsi, osady, zaś na końcu spisu, uczynione będzie powtórzenie summ wynikłych z tego oddzielnego summowania osobnych wsi, osad, kolonij, czyli zebranie ich w jeden wielki ogół. Czyniąc to powtórzenie, niemasz potrzeby wymieniać ani nazwiska właściciela lub posiadacza wsi, osady, kolonii i t. d., ani numerów i rodzaju domów, lecz tylko nazwiska wsi, osady, kolonii i t. d. tudzież liczbę domów i budowli. Gdzieby jedna wieś, osada, kolonija i t. d. podzieloną była na dwie lub więcéj własności, tam należy liczbę domów i budowli w tych własnościach, które mają swoich włościan oddzielnie, zaś niemające włościan razem zasummować i w powtórzeniu tak umieścić.

Co do spisu siedzib włościańskich.

§ 12.

Wzór do spisu tego, a także i druk do niego, obejmuje w sobie rubryki·

aa) Для обозначенія названія селенія, выселка, колоніи и т. п., фамиліи собственника и названія владѣльца крестьянской усадьбы.

Въ графѣ, назначенной для названія селенія, выселка, колоніи и т. п., слѣдуетъ показать селенія, выселки, колоніи, майданы, и т. п., составляющіе гмину; само собою разумѣется, что гдѣ только одно селеніе, или одинъ выселокъ, и т. д., образуютъ гмину, тамъ лишь онѣ должны быть помѣщены въ сказанной графѣ. Если селеніе, выселокъ и т. д., будутъ раздѣлены на части, имѣющія, кромѣ общаго, частное названіе, или же будутъ обозначены литерами, то эти частныя названія, или литеры должны быть поименованы въ переписи. Сверхъ того, слѣдуетъ объяснить: составляетъ ли селеніе, выселокъ, колонія и т. п., собственность частную или духовную, институтскую, казенную, пожалованную, или проданную правительствомъ. Духовная, институтская и казенная собственность обозначаются наименованіемъ владѣльца оной. Напр: „Приходъ", „Каѳедра", „Капитулъ", „Пребенда", „NN Монастырь" и т. п. „Больница", „Благотворительное заведеніе NN", „Училище", „Институтъ NN" и т. п. „Казна". Но имѣнія частныя, пожалованныя и проданныя правительствомъ, должны быть обозначаемы точно, прибавляя: „частное", „пожалованное", „проданное правительствомъ".

Въ числѣ казенныхъ имѣній слѣдуетъ считать имѣнія, находящіяся во владѣніи Правительства, и отданныя онымъ послѣ 1815 г. въ вѣчную аренду, а также предоставленныя въ долголѣтнее владѣніе, въ видѣ аренды; пожалованными имѣніями, разумѣются селенія, выселки, колоніи и т. п., которые принадлежатъ къ имѣніямъ, пожалованнымъ послѣ 1831 года, а проданными Правительствомъ — тѣ, которыя принадлежали нѣкогда казнѣ, а послѣ 1828 года проданы Правительствомъ.

Въ графѣ, назначенной для фамиліи собственника или владѣльца селенія, выселка и т. д., должно показать имя и фамилію собственника или владѣльца каждаго селенія, выселка и т. д., или частей оныхъ. Гдѣ будетъ на мѣстѣ только временный или безсрочный арендный содержатель, или иной законный владѣлецъ,

aa) na nazwisko wsi, osady, kolonii i t. d., na nazwisko jéj właściciela, wreszcie, na nazwisko posiadacza siedziby włościańskiéj.

W rubryce na nazwisko wsi, osady, kolonii i t. d. przeznaczonéj, zamieścić należy nazwiska wsi, osad, kolonij, majdanów i t. d. gminę składających; a ma się rozumiéć, że gdzie jedna tylko wieś, osada i t. d. gminę składa, ona jedna tylko zamieszczoną być może. Gdzieby jedna wieś, osada i t. d. była podzieloną na części mające, albo szczegółowe nazwania obok ogólnego, albo litery odróżniające je od siebie, nazwania te szczegółowe albo litery, wymienione być powinny. Nadto, wymienić należy: czy wieś, osada, kolonija i t. d. jest prywatną, duchowną, instytutową, rządową, rozdarowaną, lub przez Rząd sprzedaną. Duchowna, instytutowa, rządowa, oznaczać się będzie przez samo wymienienie jéj właściciela, np. „Probostwo," „Plebanija," „Katedra," „Kapituła," „Prebenda," „Klasztor N N" i t. d., „Szpital," „Zakład dobroczynny N N," "Szkoła," „Instytut N N" i t. d., „Rząd." Lecz prywatne, rozdarowane i przez Rząd sprzedane, wyraźnie oznaczyć należy, dodając: „prywatna," „rozdarowana," „przez Rząd sprzedana."

Objaśnia się: iż do dóbr rządowych liczyć należy te, co są w posiadaniu Rządu, i te, co są wieczyście przez Rząd po roku 1815 wydzierżawione, tudzież w długoletnie posiadanie sposobem arendy oddane; i że przez rozdarowane, rozumieją się te wsi, osady, kolonije i t. d., które należą do dóbr przez Rząd po roku 1831 rozdarowanych, zaś pod sprzedanemi przez Rząd te, które należały niegdyś do dóbr rządowych, a po roku 1828 przez Rząd sprzedane zostały.

W rubryce na nazwisko właściciela lub posiadacza wsi, osady, i t. d. przeznaczonéj, wymienić należy imie i nazwisko właściciela lub posiadacza każdéj wsi, osady i t. d. lub części onychże. Gdzie jest na gruncie tylko dzierżawca czasowy lub wieczysty, albo inny prawny posiadacz, tam imie i nazwisko jego obok imie-

тамъ его имя и фамилія, съ объясненіемъ, что онъ арендаторъ и т. д., должны быть прописаны при имени и фамиліи собственника, если сей послѣдній извѣстенъ. Тамъ же, гдѣ селеніе, высе-локъ и т. д., или часть оныхъ, принадлежитъ казнѣ или приходу, каѳедрѣ, капитулу, монастырю и тому подобнымъ учрежденіямъ, слѣдуетъ называть владѣльца такимъ образомъ: „Казна", „Приходъ", „Монастырь напр. Доминикановъ, Францискановъ и т. п.", „NN Каѳедра", „NN Капитулъ" и т. п.

Въ графѣ, назначенной для имени и фамиліи владѣльца крестьянской усадьбы, надлежитъ прописывать поименно каждаго отдѣльно владѣльца принадлежащей ему усадьбы, какъ отработывающаго двору барщину, такъ и платящаго чиншъ, равно имѣющаго безземельный домъ, не составляющій собственности помѣщика, поясняя въ семъ послѣднемъ случаѣ, при имени и фамиліи владѣльца: „безземельный домъ". Если крестьянская усадьба не имѣетъ своего владѣльца, и ею пользуется господскій дворъ, въ видѣ пустки, или обработываетъ оную владѣлецъ другой крестьянской усадьбы, или кто бы то ни было изъ числа лицъ, проживающихъ въ томъ же или иномъ селеніи, либо въ городѣ; то нужно назвать владѣльцемъ того, кто съ этой усадьбы получаетъ доходъ: Буде таковымъ пользуется господскій дворъ, достаточно сказать: „дворъ, пустка"; если же кто другой, то необходимо прописать его имя и фамилію, занятіе и мѣсто жительства, всегда прибавляя: „пустка".

bb) Графа, назначенная для поименованія крестьянскихъ усадебъ.

Подъ этою общею графою, есть еще частныя, назначенныя:

1) для обозначенія текущаго нумера;

въ этой графѣ слѣдуетъ писать очередной нумеръ (одинъ за другимъ) крестьянскихъ усадебъ, подлежащихъ внесенію въ настоящій раздѣлъ, т. е. 1, 2, 3 и т. д.;

2) для обозначенія крестьянскихъ усадебъ въ имѣніяхъ: частныхъ, духовныхъ и институтскихъ, а именно:

nia i nazwiska właściciela, jeśli ten ostatni wiadomy, wymienione być powinno, z wyrażeniem: iż jest dzierżawcą i t. d. Tam, gdzie wieś, osada i t. d. lub część ich jest rządową, lub należy do probostwa, plebanii, katedry, kapituły, klasztoru i t. p. instytucyj, wymienić należy jako właściciela: „Rząd,“ „Probostwo,“ „Plebanija,“ „Klasztor np. Dominikanów, Franciszkanów i t. d.“ „Katedra N N,“ „Kapituła N N“ i t. d.

W rubryce przeznaczonéj na nazwisko posiadacza siedziby włościańskiéj, wymienić należy z imienia i nazwiska każdego oddzielnie posiadacza tejże siedziby, tak odrabiającego dworowi pańszczyznę, jak i płacącego czynsz, a także zajmującego dom bezrolny niebędący własnością dworu, wyrażając w tym ostatnim razie przy imieniu i nazwisku posiadacza „Dom bezrolny.“ W razie, gdyby siedziba włościańska nie miała swego posiadacza, lecz użytkowaną była przez dwór jako pustka, lub przez posiadacza innéj siedziby włościańskiéj, albo przez kogoś innego w tejże saméj lub innéj wsi albo w mieście mieszkającego, wymienić należy jako posiadacza onejże tego, kto z niéj użytkuje, jeśli użytkuje dwór, dość wyrazić „Dwór, pustka,“ jeśli kto inny, potrzeba go wyrazić z imienia i nazwiska, ze sposobu zatrudnienia i miejsca gdzie mieszka, dodając zawsze „pustka.“

bb) na wymienienie siedzib włościańskich przeznaczonéj.

Pod tą ogólną rubryką są jéj podrzędne, przeznaczone:

1. na numer bieżący.

W rubryce téj należy wyrazić numer kolejny (jeden po drugim) siedzib włościańskich, w niniejszym oddziale zamieścić się mających, to jest: 1. 2. 3. i t. d.

2. na siedziby włościańskie w dobrach prywatnych, duchownych i instytutowych, a mianowicie:

графа для усадебъ I-го разряда, а подъ оною—графы для числа этихъ усадебъ и количества подымной подати;

графа для усадебъ II-го разряда, а подъ нею—графы для числа этихъ усадебъ и количества подымной подати;

графа для усадебъ III-го разряда, а подъ нею—графы для числа сихъ усадебъ и количества подымной подати.

Къ этой графѣ принадлежатъ, т. е. въ ней должны быть поименованы крестьянскія усадьбы, находящіяся въ имѣніяхъ: частныхъ, духовныхъ, и всякаго рода институтскихъ, а именно:

въ графахъ, назначенныхъ для усадебъ I, II и III разрядовъ, слѣдуетъ помѣщать крестьянскія усадьбы, каждую отдѣльно, въ соотвѣтственномъ для нея разрядѣ; къ которому же изъ сихъ разрядовъ должны быть отнесены сказанныя усадьбы, это указываетъ пространство земли, установленное въ § 8 настоящей инструкціи.

Безземельные дома, не составляющіе собственности помѣщика, надлежитъ вносить въ III разрядъ крестьянскихъ усадебъ.

Въ 3-хъ предыдущихъ графахъ, назначенныхъ для показанія числа крестьянскихъ усадебъ, а также количества подымной подати, слѣдуетъ прописывать число усадебъ каждаго разряда по принадлежности, а графу, назначенную на количество подымной подати, оставлять не записанною.

3) Графа, назначенная для поименованія крестьянскихъ усадебъ въ имѣніяхъ казенныхъ, пожалованныхъ, и проданныхъ правительствомъ.

Подъ этою графою находятся подраздѣленія, установленныя для такихъ же самихъ трехъ разрядовъ крестьянскихъ усадебъ, о которыхъ сказано въ № 2, и подлежащія примѣненію къ усадьбамъ № 3, для обозначенія въ упомянутыхъ подраздѣленіяхъ числа усадебъ и количества подымной подати. Относительно пополненія этихъ графъ, надлежитъ поступать точно такъ, какъ предписано выше сего, въ № 2; ибо въ настоящемъ случаѣ нѣтъ инаго различія, кромѣ лишь того, что подъ № 2 записываются крестьянскія усадьбы, состоящія въ имѣніяхъ частныхъ, ду-

na klassę I-szą siedzib, a pod nią, na liczbę tychże siedzib, i na ilość podatku podymnego,

na klassę II-gą siedzib, a pod nią, na liczbę tychże siedzib, i na ilość podatku podymnego,

na klassę III-cią siedzib, a pod nią, na liczbę tychże siedzib, i na ilość podatku podymnego.

Do téj rubryki należą, to jest, wykazanemi być w niéj powinny, siedziby włościańskie będące w dobrach prywatnych, duchownych i wszelkiego bez różnicy rodzaju instytutowych, mianowicie zaś:

W rubrykach na klassy siedzib I, II, III przeznaczonych, zamieścić należy siedziby włościańskie, każdą oddzielnie, pod właściwą dla niéj klassą; pod jaką zaś każda pomieszczoną być powinna, wskazywać to będzie przestrzeń gruntu jaką w sobie obejmuje, przepisana w § 8 niniejszéj Instrukcyi.

Domy bezrolne niebędące własnością dworów, pod klassą III siedzib włościańskich zamieścić należy.

W rubrykach pod 3ma poprzedzającemi na liczbę siedzib włościańskich, tudzież na ilość podatku podymnego przeznaczonych, należy mieścić ilość siedzib każdéj klassy w rubryce na liczbę ich przeznaczonéj, a rubrykę na ilość podymnego pozostawić niezapełnioną.

3. na wymienienie siedzib włościańskich w dobrach Rządowych, rozdarowanych i przez Rząd sprzedanych, przeznaczonéj.

Pod tą rubryką, są jéj podrzędne, przeznaczone na takie same trzy klassy siedzib włościańskich, o jakich jest wyżéj pod N. 2 mowa, na liczbę dopiero rzeczonych siedzib, oraz na ilość podatku podymnego.— Względnie zapełnienia tych rubryk, postąpić należy zupełnie tak, jak przepisano wyżéj pod Nr. 2; gdyż tu niemasz innéj zmiany prócz téj, iż, jak pod Nr. 2, zapełnić się mają rubryki siedzibami włościańskiemi dóbr prywatnych, duchownych i instytutowych, tudzież domami nierolnemi tamże, niebędącemi

ховныхъ и институтскихъ, а также беземельные дома, не составляющіе собственности помѣщиковъ; здѣсь же вносятся крестьянскія усадьбы, находящіяся въ имѣніяхъ казенныхъ, пожалованныхъ и проданныхъ Правительствомъ, а равно беземельные дома не составляющіе собственности помѣщиковъ.

Какія селенія, выселки, колоніи и т. п., слѣдуетъ считать казенными, кромѣ тѣхъ, которые находятся въ непосредственномъ владѣніи Правительства, и что должно понимать подъ названіями: пожалованныя селенія, выселки, колоніи и т. п., а равно, проданныя Правительствомъ имѣнія,— все это объяснено выше сего, подъ лит. *aa*.

cc) Графу, назначенную для прописанія итога подымной подати, надлежитъ оставить чистою, какъ объ этомъ было сказано въ § 11 о составленіи переписи домовъ.

dd) Въ графѣ, оставленной для примѣчаній, могутъ быть помѣщаемы всевозможныя объясненія, какія гминные войты найдутъ нужнымъ сдѣлать, о чемъ упомянуто въ предыдущемъ §-ѣ.

На образцѣ, о которомъ здѣсь говорится, помѣщены примѣры, для лучшаго еще объясненія способа составленія переписи настоящаго отдѣла.

На бланкахъ находятся поперечныя линіи, для той же самой цѣли, о которой сказано въ § 11.

Послѣ помѣщенія требуемыхъ свѣдѣній въ печатномъ бланкѣ, нужно сложить число крестьянскихъ усадебъ каждаго разряда отдѣльно, поименованныхъ подъ графами *bb*2, и *bb*3, а также помѣщенныхъ въ переписи; такое сложеніе должно быть сдѣлано тѣмъ же способомъ, какой указанъ въ предыдущемъ §; но гдѣ одно селеніе, выселокъ, колонія раздѣлены на двѣ или болѣе собственности, тамъ число крестьянскихъ усадебъ нужно сложить отдѣльно по каждой собственности и въ такомъ порядкѣ внести въ перепись.

własnością dworów, tak w niniejszém miejscu zapełnić się mają siedzibami włościańskiemi dóbr Rządowych, rozdarowanych i przez Rząd sprzedanych, tudzież domami nierolnemi tamże, niebędącemi własnością dworów.

Jakie wsie, osady, kolonije i t. d. liczyć należy do Rządowych, oprócz tych, które są w bezpośredniém posiadaniu Rządu, i co się rozumie przez rozdarowane wsie, osady, kolonije i t. d., tudzież przez sprzedane od Rządu, to wszystko objaśniono już wyżéj pod litt: *aa*.

cc) rubrykę na ogół podatku podymnego przeznaczoną należy pozostawić bez zapełnienia, jak to już pod oddziałem poprzedzającym, gdzie przepisano sposób spisania domów, była mowa.

dd) w rubryce na uwagi zostawionéj, mogą być pisane wszelkie objaśnienia, jakie Wójci gmin domieścić za rzecz stosowną uznają, o czém mówiło się już w poprzedzającym oddziale.

Na wzorze, o którym się tu mówi, są zamieszczone przykłady, które lepiéj jeszcze objaśnią sposób zapełnienia druków niniejszego oddziału.

Na drukach są poprzeczne linije, położone w tym samym celu, o jakim się mówiło w oddziale poprzedzającym.

Po zapełnieniu druku, należy liczbę siedzib włościańskich każdéj klassy osobno, tak pod rubryką *bb* 2, jak pod rubryką *bb* 3 wymienionych i w spisie zamieszczonych zasummować, które to zasummowanie ma nastąpić w sposobie takim, jaki przepisano w oddziale poprzedzającym, a gdzieby jedna wieś, osada, kolonija, podzieloną była na dwie lub więcéj własności, tam należy liczbę siedzib włościańskich oddzielnie w każdéj własności zasummować, i w powtórzeniu tak umieścić.

§ 13.

На лицевой сторонѣ каждой переписи, поименованной въ предыдущемъ §, должна быть такая надпись, какая значится на образцахъ. Тамъ, прежде всего, помѣщено заглавіе, показывающее, какіе предметы вошли въ перепись. Далѣе значится губернія, уѣздъ и гмина, которыхъ названіе слѣдуетъ прописать на печатныхъ бланкахъ. На печатномъ бланкѣ для переписи домовъ и строеній оставленъ пробѣлъ для внесенія фольварковъ, селеній, выселковъ, колоній и т. п., входящихъ въ нынѣшнюю перепись, а также—числа душъ, жительствующихъ въ домахъ и строеніяхъ, помѣщенныхъ въ переписи. На печатномъ бланкѣ, назначенномъ для переписи крестьянскихъ усадебъ, есть также пробѣлъ для внесенія селеній, выселковъ, колоній и т. п., входящихъ въ нынѣшнюю перепись, равно числа душъ народонаселенія, жительствующаго въ крестьянскихъ усадьбахъ, вошедшихъ въ перепись. Въ этихъ оставленныхъ пробѣлахъ слѣдуетъ прописать названія фольварковъ, селеній, колоній и т. п., входящихъ въ вышесказанныя двѣ переписи, а также—число душъ народонаселенія, проживающаго въ домахъ и строеніяхъ, равно—въ крестьянскихъ усадьбахъ. Но, какъ, по § 6 настоящей инструкціи, нѣкоторые дома и строенія изъяты отъ переписи, то тамъ, гдѣ таковыя изъятія имѣютъ мѣсто, число народонаселенія, жительствующаго въ исключенныхъ изъ переписи домахъ и строеніяхъ, слѣдуетъ прибавить въ переписи домовъ и строеній; когда же сія послѣдняя не будетъ составлена, потому, что, кромѣ домовъ и строеній, изъятыхъ отъ переписи, другихъ не оказалось, тогда означенное народонаселеніе надлежитъ помѣстить въ переписи крестьянскихъ усадебъ, но какъ въ первомъ, такъ и въ послѣднемъ случаѣ—рядомъ съ народонаселеніемъ, жительствующимъ въ домахъ и строеніяхъ или крестьянскихъ усадьбахъ, вошедшихъ въ перепись, прибавляя къ сему: „народонаселеніе, жительствующее въ домахъ и строеніяхъ, изъятыхъ отъ переписи, составляетъ душъ NN“.

§ 13.

Na zwierzchniéj stronnicy każdego z dwóch w poprzednim §ie wymienionych spisów ma być taki napis, jaki widzieć się daje na wzorach. Jest tam naprzód tytuł spisu, okazujący jakie przedmioty mieści w sobie spis. Jest daléj Gubernija, Powiat i Gmina, których nazwanie na drukach domieścić należy. Na druku służącym do spisu domów i budowli, jest zostawione miejsce na wypisanie folwarków, wsiów, osad, kolonij i t. d. do niniejszego spisu wchodzących, tudzież liczby głów ludności w domach i budowlach tymże spisem objętych zamieszkałéj. Na druku służącym do spisu siedzib włościańskich, jest także zostawione miejsce na wypisanie wsi, osad, kolonij i t. d. do niniejszego spisu wchodzących, tudzież liczby głów ludności w siedzibach włościańskich tymże spisem objętych zamieszkałéj. W tych pozostawionych miejscach należy wypisać nazwiska folwarków, wsi, osad, kolonij i t. d. wchodzących do powyższych dwóch spisów, oraz liczbę głów ludności zamieszkałéj w domach i budowlach, tudzież w siedzibach włościańskich. Ponieważ zaś w obecnéj Instrukcyi dopuszczone są w § 6 wyłączenia od spisu domów i budowli, przeto tam, gdzie takowe wyłączenia mają miejsce, należy liczbę ludności w domach i budowlach wyłączonych zamieszkałą, domieścić na spisie domów i budowli, lub gdyby ten czynionym nie był, z powodu, iż prócz wyłączonych nie byłoby w gminie innych domów i budowli do spisania, domieścić ją na spisie siedzib włościańskich, a w jednym i drugim razie, obok ludności w domach i budowlach lub siedzibach włościańskich spisami objętych zamieszkałéj, wyrażając: „ludność w domach i budowlach wyłączonych od spisu zamieszkała głów N N.“

Если оставленные въ переписяхъ пробѣлы для помѣщенія всего того, что было сказано выше, въ нѣкоторыхъ гминахъ окажутся недостаточными, то слѣдуетъ пришить чистый листъ бумаги и затѣмъ уже писать все не на печатномъ заглавномъ листѣ, а на пришитой бумагѣ.

§ 14.

Настоящая инструкція заключаетъ въ себѣ все то, что казалось нужнымъ включить въ нее къ облегченію составленія переписи предметовъ, съ коихъ должна быть взимаема подымная подать. Но, еслибы, не смотря на это, при исполненіи переписи на мѣстѣ, относительно какой либо частности, встрѣчено было недоразумѣніе,—въ такомъ случаѣ, для избѣжанія медленности при составленіи переписи, гминный войтъ, или заступающій его мѣсто, долженъ дѣйствовать по собственному усмотрѣнію; однако, вмѣстѣ съ тѣмъ, онъ обязанъ на отдѣльномъ листѣ бумаги изложить найденное имъ недоумѣніе и объяснить принятыя къ устраненію онаго мѣры. Такое объясненіе должно быть пріобщено къ переписи.

§ 14.

Для составленія переписей, препровождается въ сельскія гмины нужное количество печатныхъ бланковъ. Если однако окажется недостатокъ въ этихъ бланкахъ, или по поводу порчи, или же по причинѣ высылки ихъ въ несоотвѣтственномъ количествѣ, - въ такомъ случаѣ недостатокъ сей надлежитъ пополнить чистою бумагою, пришивая оную къ печатному листу. Само собою разумѣется, что, когда перепись будетъ состоять болѣе чѣмъ изъ одного листа, тогда чистые листы бумаги должны быть пришиты къ печатному бланку въ одно цѣлое.

Gdyby miejsca zostawione na spisach do wypisania tego, co się wyżéj wskazało, były dla któréj z gmin za szczupłe, należy przyszyć arkusz czystego papieru, i już nie na drukowanéj zwierzchniéj stronicy, lecz na nim wszystko wypisać.

§ 14.

Instrukcya niniejsza, obejmuje w sobie wszystko, co zdawało się potrzebném do ułatwienia spisania przedmiotów, do których pobór podatku podymnego przywiązanym być ma. Gdyby wszakże mimo to, znajdowano na gruncie jaką względem pewnego szczegółu wątpliwość, w takim razie, ażeby spis nie doznał z tego powodu zwłoki, Wójt Gminy lub zastępca Wójta Gminy, postąpi sobie tak, jak będzie uważał najstosowniéj, lecz zarazem na oddzielnym arkuszu papieru opisze rodzaj wątpliwości i wyrazi, jak sobie w jéj załatwieniu postąpił. Arkusz takowy do spisu przyszytym być powinien.

§ 15.

Przeséła się Gminom wiéjskim taka ilość druków na spisy, jaka powinnaby wystarczyć. Jeśliby wszakże brakło druków, bąć z powodu zepsucia części tych druków, bąć że ilość ich przesłana byłaby niewystarczającą, należy w takim razie, na czystym papierze dopełnić to, co braknie, przyszywając ten papier do druków, a ma się rozumieć, że w każdym przypadku, tam gdzie spis więcéj niż z jednego arkusza składać się będzie, arkusze te w jednę całość zszyte być mają.

§ 16.

Каждый собственникъ, владѣлецъ, арендаторъ, уполномоченный, попечитель, опекунъ, администраторъ или управляющій отдѣльными недвижимыми имѣніями, входящими въ составъ гмины, обязанъ: не далѣе, какъ въ теченіе 15 дней, сдѣлать перепись господскихъ домовъ и крестьянскихъ усадебъ, въ его владѣніи находящихся, написать ее на сообщенныхъ гминнымъ войтомъ печатныхъ бланкахъ, проставить время составленія переписи и подписать, съ ручательствомъ, что она составлена вѣрно, согласно числу и роду предметовъ въ натурѣ,—для того, чтобы, въ случаѣ обнаруженія неточности, сказанные владѣльцы не могли уклоняться отъ ожидающей ихъ за сіе, по силѣ кореннаго закона, или особаго постановленія, отвѣтственности. За тѣмъ перепись должна быть представлена гминному войту, который обязанъ разсмотрѣть и повѣрить оную, а если найдетъ упущенія, долженъ исправить таковыя, въ чемъ слѣдуетъ, и составить общую перепись гмины, въ 4-хъ одинаковыхъ экземплярахъ, какъ это сказано въ § 10 настоящей инструкціи. Такая общая перепись должна быть подписана гминнымъ войтомъ, съ приложеніемъ казенной печати, при чемъ одинъ экземпляръ этой переписи слѣдуетъ оставить при дѣлахъ гмины, а три остальные гминный войтъ обязанъ отослать къ Уѣздному Начальнику.

§ 17.

Въ селеніяхъ, составляющихся изъ особыхъ собственниковъ земли, гминные войты сами должны сдѣлать перепись такихъ домовъ и строеній, которые принадлежатъ собственникамъ, не имѣющимъ крестьянъ. Предписанное выше сего соучастіе въ составленіи переписи примутъ тѣ только изъ собственниковъ или владѣльцевъ, у коихъ находятся крестьяне на барщинѣ или на оброкѣ. Но, чтобы и первые, т. е. не владѣющіе крестьянами, знали, съ какимъ числомъ домовъ и строеній они вошли въ перепись

§ 16.

Każdy osobny właściciel, posiadacz, dzierżawca, pełnomocnik, kurator, opiekun, administrator lub rządca pojedynczych posiadłości gminę składających, obowiązany będzie sam sporządzić, w ciągu najdaléj dni 15tu, spis domów dworskich i siedzib włościańskich w swojéj posiadłości, na drukach udzielonych mu przez Wójta Gminy, położyć na tym spisie datę sporządzenia, podpisać go, i przy podpisie zaręczyć, że jest zgodny z liczbą i rodzajem przedmiotów w naturze, a to w celu, iżby w razie wykryć się mogącéj niezgodności, nie mógł się wymawiać od odpowiedzialności, jakaby nań z prawa obowiązującego spłynęła lub osobno postanowioną była. Po czém, spis złożyć powinien Wójtowi Gminy, który go przejrzy, i jeśli nie będzie miał nic do nadmienienia lub w razie przeciwnym, po sprawdzeniu i sprostowaniu onego, ułoży z niego i z innych podobnych spisów, o ile takowe miejsce mieć będą, spis ogólny całéj gminy w 4 jednobrzmiących, jak się już w § 10tym mówiło, exemplarzach, które podpisawszy i pieczęcią urzędową Gminy opatrzywszy, jeden z nich pozostawi w aktach gminy, trzy zaś inne exemplarze prześle Naczelnikowi Powiatu.

§ 17.

We wsiach złożonych z cząstkowych właścicieli ziemi, Wójci Gmin sami spiszą te domy i budowle, które należą do niemających włościan właścicieli lub posiadaczy, a tylko przepisany wyżéj współudział w spisaniu wezmą ci z cząstkowych właścicieli lub posiadaczy, którzy mają włościan, bądź pańszczyznianych, bądź czynszowych. Aby zaś i tamci, to jest niemający włościan, wiedzieli, z ilu domami i budowlami weszli do spisu, Wójci gmin postarają się udzielić im tę wiadomość przez odczytanie onymże spi-

гминные войты обязаны сообщить имъ это свѣдѣніе, посредствомъ объявленія составленной переписи, не ожидая впрочемъ тѣхъ изъ нихъ, которые не явятся для сего. День объявленія переписи долженъ быть отмѣченъ на ней словами: „*читано такого-то дня....*" Подобно сему, перепись крестьянскихъ усадебъ надлежитъ объявить мѣстнымъ солтысамъ и равномѣрно сдѣлать о томъ означенную отмѣтку. Еслибы при такомъ объявленіи переписей послѣдовали, со стороны частныхъ собственниковъ земли или солтысовъ, жалобы, то оныя должны быть немедленно разсматриваемы и разрѣшаемы.

§ 18.

Имѣнія, вблизи городовъ находящіяся (подгородныя), не пользующіяся городскими правами, слѣдуетъ разсматривать, какъ селенія. Буде оныя составляютъ городскую собственность, въ такомъ случаѣ перепись находящихся въ нихъ господскихъ домовъ и строеній, равно крестьянскихъ усадебъ, должна быть составлена городовыми Магистратами тѣхъ городовъ; если же сказанныя имѣнія не принадлежатъ городамъ, но составляютъ особую сельскую гмину или причислены къ одной изъ сельскихъ гминъ, то сдѣланіе переписи лежитъ на обязанности войтовъ этихъ гминъ

§ 19.

Селенія, составляющія торговые выселки, разсматриваются, какъ города, и переписи въ нихъ должны быть составлены по особой инструкціи, для городовъ изданной.

§ 20.

На составленіе переписей сельскихъ гминъ назначается гминнымъ войтамъ, или заступающимъ ихъ мѣсто, шести-недѣль-

su dopełnionego, nieczekając wszakże na tych, coby do takowego odczytania nie stawili się. Data tego odczytania na spisie zanotowaną być winna w słowach: „*odczytano dnia* . . . .“ Takież samo odczytanie i zanotowanie odczytania, nastąpić powinno co do spisów siedzib włościańskich sołtysom wsi. Gdyby przy odczytaniu spisów zaszły reklamacye cząstkowych właścicieli ziemi lub sołtysów, te zaraz rozpoznanemi i uprzątnionemi być powinny.

§ 18.

Posiadłości przy miastach będące, które nie używają prawa miejskiego, mają być uważane za wsie, i jeśli są własnością miast, w tym razie, Magistraty miast mają sporządzić spis domów dworskich i siedzib włościańskich w nich będących, jeśli zaś nie są własnością miast i stanowią osobną gminę wiejską lub należą do innéj gminy wiejskiéj, to Wójci gmin tych, spis ów sporządzą.

§ 19.

Wsie będące osadami targowemi, uważane być mają jak miasta, i spisy w nich podług osobnéj dla miast przepisanéj Instrukcyi, wykonane zostaną.

§ 20.

Na sporządzenie spisów gmin wiejskich, przeznacza się Wójtom i zastępcom Wójtów gmin tygodni sześć czasu, nieliczą w to

ный срокъ, не считая въ немъ тѣхъ 15 дней, которые, на основаніи § 16 настоящей инструкціи, предоставлены собственникамъ и владѣльцамъ отдѣльныхъ имѣній, составляющихъ гмину. На отсылку переписей къ Уѣзднымъ Начальникамъ назначено 6 дней. Сроки эти однако самые продолжительные, собственники же и владѣльцы отдѣльныхъ имѣній въ гминахъ могутъ представить свои переписи ранѣе 15 дней, а гминные войты и заступающіе ихъ мѣсто равномѣрно имѣютъ возможность составить переписи и отослать оныя къ Уѣзднымъ Начальникамъ до наступленія опредѣленныхъ сроковъ. Поспѣшность въ этомъ весьма желательна.

Объ обязанностяхъ Уѣздныхъ Начальниковъ.

§ 21.

Уѣздный Начальникъ, по полученіи переписей всѣхъ подвѣдомственныхъ ему гминъ, въ трехъ экземплярахъ, согласно § 16, обязанъ одинъ изъ этихъ трехъ экземпляровъ, составленный въ алфавитномъ порядкѣ, по названіямъ гминъ, означеннымъ въ № 1 и 2 §-а 10-го, оставить при своихъ дѣлахъ, а два остальные, составленные такимъ же точно образомъ, немедленно и не далѣе, какъ въ теченіе 14 дней, представить въ Губернское Правленіе и Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

§ 22.

На составленіе переписей отдѣльныхъ имѣній, образующихъ гмину, по § 16 инструкціи назначено пятнадцать дней; на составленіе переписей сельскихъ гминъ гминнымъ войтамъ или заступающимъ ихъ мѣсто, на основаніи § 20, предоставленъ шести-недѣльный срокъ, а на отсылку переписей къ Уѣзднымъ Начальникамъ назначено 6 дней, или на все вмѣстѣ 9 недѣль. На при-

tych 15 dni, które zostawione są w § 16 właścicielom i posiadaczom oddzielnych posiadłości gminę składających; zaś na odesłanie spisów do Naczelnika Powiatu oznacza się dni sześć. Termina te są wszakże tylko najdłuższym przeciągiem czasu, a właściciele i posiadacze oddzielnych posiadłości w gminach, mogą swe spisy w krótszym czasie, niż w dniach 15, zaś Wójci i zastępcy Wójtów gmin, mogą również rychléj, niż w terminach wyżéj oznaczonych, spisy gmin wiejskich ułożyć i Naczelnikom Powiatu przesłać. Owszem rzeczą to jest bardzo pożądaną.

O tém, co Naczelnicy Powiatów dopełnić są obowiązani.

§ 21.

Gdy spisy wszystkich gmin Powiatu złożone zostaną Naczelnikom Powiatów w trzech, jak § 16 mieć chce, exemplarzach, każdy Naczelnik, jeden z tych trzech exemplarzy porządkiem alfabetycznym, według nazwisk gmin, w obudwóch w § 10 N. 1 i 2 wymienionych działach ułożony, w aktach swoich zachowa, drugi Rządowi Gubernialnemu, a trzeci Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu w podobnymże sposobie ułożone, i wykazem czyli specyfikacyją nazwisk gmin alfabetycznie ułożoną opatrzone, niezwłocznie, a najdaléj w ciągu dni 14, przeszle.

§ 22.

Na sporządzenie spisów oddzielnych posiadłości gminę składających, wyznaczone są w § 16 dni piętnaście, Wójtom gmin lub zastępcom Wójtów zostawiony jest w § 20 czas 6-tygodniowy do sporządzenia spisów gmin, a do odesłania ich Naczelnikom Powiatów dni 6, co wszystko wynosi tygodni 9. Dodaje się do tego na uporządkowanie, według poprzedzającego paragrafu, spisów gmin

веденіе переписей въ порядокъ, согласно предыдущему §, и на представленіе оныхъ, по одному экземпляру, въ Губернскія Правленія и Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, для канцелярій Уѣздныхъ Начальниковъ прибавляется 14 дней.

Если перепись какой либо сельской гмины не будетъ доставлена въ теченіе 9 недѣль, Уѣздные Начальники вправѣ командировать своего чиновника, на счетъ войта или заступающаго его мѣсто, для понужденія кого слѣдуетъ къ немедленному составленію переписи, которая и должна быть представлена посланнымъ чиновникомъ.

Назначенный Уѣзднымъ Начальникамъ 14-дневный срокъ, считается самымъ продолжительнымъ, но весьма желательно, чтобы они исполнили это скорѣе.

Варшава, 11 (23) Іюля 1857 года.

(Подписалъ) и. д. Главнаго Директора Предсѣдательствующаго въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ *Б. Непокойчицкій.*

№ 36,364.

wiejskich w biurach Naczelników Powiatów i na odesłanie po jednym exemplarzu tychże spisów Rządom Gubernialnym i Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu — dni 14.

W razie nieotrzymania spisu od któréj z gmin wiejskich w ciągu tygodni 9, Naczelnicy Powiatów mocni są wysłać urzędnika swego na koszt Wójta lub zastępcy Wójta gminy, dla znaglenia go do niezwłocznego sporządzenia spisu, który to spis urzędnik ten zaraz z sobą przywieźć powinien.

Termin dni 14 dla Naczelników Powiatów naznaczający się, jest tylko najdłuższym czasu przeciągiem, lecz pożądaną jest rzeczą, ażeby to rychléj nastąpić mogło.

w Warszawie, dnia 11 (23) Lipca 1857 r.

p. o. Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu,
Rzeczywisty Radca Stanu *B. Niepokojczycki.*

Nr. 36,364.

№ 2.

Инструкція для переписи, служащей къ обложенію подымною податью домовъ въ городахъ IV и V разрядовъ и торговыхъ выселкахъ.

(11 (23) Іюля 1857 г.)

Общія основанія.

§ 1.

Въ исполненіе рѣшенія Совѣта Управленія Царства отъ 31 Мая (12 Іюня) 1857 года, за № 20,594, во всѣхъ городахъ IV и V разрядовъ, а также въ торговыхъ выселкахъ, должна быть сдѣлана перепись домамъ, для обложенія ихъ подымною податью.

§ 2.

Подлежащимъ уплатѣ подымной подати домомъ слѣдуетъ считать:

1) каждый отдѣльный жилой домъ;

2) каждое отдѣльное промышленное строеніе, какъ-то: заводы—пивоваренный, винокуренный, сахарный, кожевенный, и т. п., или строеніе, доставляющее доходъ, напр. бани, ванны, корчмы, постоялые дома, лавки, магазины, склады и т. п.

§ 3.

Отдѣльность одного дома отъ другаго, или строенія, опредѣляется такимъ образомъ: если домъ или строеніе, не смотря на ихъ величину, находятся подъ одною крышею, то считаются

N° 2.

Instrukcya do spisu domów w miastach 4go i 5go rzędu i w osadach targowych, a to w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.

(d. 11 (23) Lipca 1857 r.)

Zasady ogólne.

§ 1.

W wykonaniu Decyzyi Rady Administracyjnéj Królestwa z dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1857 r. Nr. 20,594, spisane być mają domy we wszystkich miastach 4go i 5go rzędu i w osadach targowych, w całém Królestwie Polskiém, w celu przywiązania do nich poboru podatku podymnego.

§ 2.

Za dom, do którego pobór podatku podymnego przywiązanym być ma, uważa się:

1. każdy oddzielny dom mieszkalny;

2. każda oddzielna budowla przemysłowa, jako to: browar, gorzelnia, cukrownia, garbarnia i t. d., lub do wykonywania zarobków służąca, jako to: łaźnia, łazienki, karczma, oberża, kramy, sklepy, składy i t. p.

§ 3.

Oddzielność domu jednego od drugiego, lub budowli, oznacza się w tym sposobie, iż dom lub budowla, jakakolwiek byłaby ich obszerność, jeśli są pod jednym bez przerwy dachem, za jeden

однимъ домомъ или строеніемъ, и такъ должны быть внесены въ перепись; посему домъ или строеніе, имѣющіе особыя крыши, хотябы эти крыши оконечностью своею или стѣнами примыкали къ другому дому, слѣдуетъ считать отдѣльнымъ домомъ или строеніемъ и вносить въ перепись раздѣльно.

§ 4.

Дома и строенія, въ принадлежащихъ нѣкоторымъ городамъ такъ называемыхъ аттиненціяхъ, или въ находящіеся внѣ черты отдѣльные: города, селенія, выселки, колоніи и т. п., если аттиненціи сіи состоятъ на городскомъ правѣ, должны быть внесены въ перепись, на основаніи настоящей инструкціи; прочія же аттиненціи подлежатъ переписи, на основаніи инструкціи, изданной для сельскихъ гминъ.

Изъятія отъ переписи.

§ 5.

Переписи не подлежатъ:

1) казенныя зданія, назначенныя подъ помѣщеніе гражданскихъ и военныхъ присутственныхъ мѣстъ, или подъ военный постой, не смотря на то, отводятся ли въ этихъ зданіяхъ кому либо квартиры безплатно или по найму;

2) училищные дома, исключительно для помѣщенія учебныхъ заведеній отведенные, а также городскіе дома, назначенные для служебныхъ надобностей, вмѣстѣ съ квартирами, какъ въ тѣхъ, такъ и въ другихъ, безплатно или по найму отводимыми;

3) дома и строенія въ казенныхъ фабричныхъ заведеніяхъ;

4) тюрьмы, полицейскія и судебныя арестантскія, а равно дома духовныхъ демеритовъ;

5) строенія пожарной команды;

osobny dom lub budowlę uważać, i tak je w spisie umieścić należy, zkąd wynika: iż dom lub budowla mające swój osobny dach, chociażby tenże dach krańcem okapu swego, a dom lub budowla ścianą własną, do innego domu przytykały, za oddzielny dom lub budowlę uważane i do spisu podane być mają.

§ 4.

Gdzie do miasta należą tak zwane attynencyje, czyli oddzielne po za obrębem jego leżące wsie, osady, kolonije i t. d., tam z nich te, które są na prawie miejskiém, powinny mieć spisane domy i budowle, według niniejszéj Instrukcyi; te zaś, które nie są na prawie miejskiém, powinny ulegać spisowi przedmiotów, do jakich pobór podatku podymnego przywiązanym być ma, według Instrukcyi dla gmin wiejskich przepisanéj.

Wyłączenia od Spisu.

§ 5.

Nie należą do spisu:

1. domy Rządowe przeznaczone stale na użytek służby Rządowéj cywilnéj i wojskowéj, lub na kwaterunek, choćby w nich były dawane komuś mieszkania bezpłatnie lub wynajmowane;

2. domy szkolne, wyłącznie na użytek szkolny służące, tudzież miejskie do użytku służbowego przeznaczone, wraz z mieszkaniami w jednych i drugich bezpłatnie dawanemi lub wynajmowanemi;

3. domy i budowle w zakładach fabrycznych Rządowych;

4. więzienia, areszta policyjne i detencyjne tudzież domy XX. Demerytów;

5. zabudowania straży ogniowéj;

6) частные дома, постоянно и безплатно занимаемые на правительственныя и общественныя надобности, равно подъ военный постой;

7) общественныя больницы, домы прiюта и труда, благотворительныя заведенiя всякаго рода, а равно приходскiе госпитали;

8) нищенствующiе монастыри, а равно тѣ женскiе монастыри, вмѣстѣ съ отдѣльными, принадлежащими имъ домами, которые, хотя имѣютъ собственные капиталы, однако для содержанiя своего нуждаются въ подаянiяхъ или пожертвованiяхъ, безъ которыхъ они не могли бы существовать; о чемъ должно быть извѣстно Магистрату того города, въ коемъ находится такой монастырь;

9) костелы и молитвенные дома всѣхъ исповѣданiй;

10) дома, назначенные для помѣщенiя мертвыхъ тѣлъ;

11) всякаго рода строенiя, принадлежащiя къ жилищамъ или другимъ постройкамъ, подвергаемымъ переписи и составляющимъ съ ними одно нераздѣльное цѣлое, хотябы строенiя эти находились подъ особою крышею, напр. всякаго рода и названiя кладовыя, склады для солода въ пивоваренныхъ заводахъ и т. п., съ тѣмъ однако, если строенiя сiи не заняты подъ постоянное жилище, ибо въ семъ послѣднемъ случаѣ должны быть внесены въ перепись.

Не подлежатъ также переписи тѣ еще сверхъ исчисленныхъ выше домовъ и строенiй, которые во время составленiя переписи, по случаю разрушенiя или закрытiя въ нихъ какого либо промышленнаго заведенiя, окажутся постоянно необитаемыми или оставленными безъ употребленiя. Но дома и строенiя, временно только при составленiи переписи необитаемые или оставленные безъ употребленiя, какъ-то: по случаю предпринятой или уже производящейся перестройки, починки, переноски ихъ на другое мѣсто и т. п., которые, по окончанiи предпринятаго въ нихъ преобразованiя, будутъ обитаемы и употребляемы по прежнему, должны

6. domy prywatne, w całości na użytek Rządowy i publiczny, lub na kwaterunek wojskowy bezpłatnie i stale zajmowane;

7. szpitale publiczne, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne wszelkiego rodzaju oraz szpitale przy probostwach i plebanijach;

8. klasztory jałmużnicze, tudzież te klasztory żeńskie wraz z oddzielnemi do nich należącemi domami, które, chociaż mają własne fundusze, w utrzymaniu swém jednakże, wspomagane są jałmużnami lub ofiarami, bez których ostaćby się nie mogły, a co wiadomém być powinno właściwemu Magistratowi miasta, w którémby znajdował się taki klasztor;

9. kościoły i domy modlitwy wszelkiego wyznania;

10. domy służące do składania ciał zmarłych;

11. wszelkie zabudowania przywiązane do mieszkań lub innych budowli spisowi ulegających, i z niemi jednę użytkową całość stanowiące, chociażby były pod oddzielnym dachem, jak np. wszelkiego rodzaju i nazwania składy, schowania, słodownie przy browarach i t. p., jeśli wszakże nie są stale zamieszkiwane, bo w tym przypadku należą do spisu.

Nienależą także do spisu, te jeszcze oprócz powyżéj wyłączonych domy i budowle, które podczas spisu, z powodu zrujnowania swego lub zamknięcia jakiego zakładu przemysłowego stale są niezamieszkałe, lub w użyciu opuszczone; zkąd wynika: że domy i budowle, o jakich mowa, czasowo tylko podczas spisu niezamieszkałe lub opuszczone, jako to: z powodu przedsięwziętéj już i dokonywanéj restauracyi, reparacyi, przenoszenia ich w inne miejsce i t. p., lecz które po ukończeniu tego, co względem nich przedsięwzięto, będą daléj zamieszkiwane lub użytkowane, w spisie zamieszczone być winny. Zamieścić także potrzeba do spisu te

быть внесены въ перепись. Необходимо также включить въ перепись тѣ дома и строенія, принадлежащіе къ упомянутому выше разряду, которые во время составленія переписи строятся въ замѣнъ сгорѣвшихъ или разрушенныхъ. Тѣ однако дома, которые во время составленія переписи строятся вновь, т. е. не вмѣсто сгорѣвшихъ или разрушенныхъ, не переносятся съ другаго мѣста и не возводятся взамѣнъ старыхъ, уничтожаемыхъ въ другомъ мѣстѣ,—не должны быть помѣщаемы въ перепись, если они еще не обитаемы и не употребляемы; ибо такіе дома и строенія подвергнутся подымной подати впослѣдствіи, когда они будутъ обитаемы, или будутъ приносить доходъ.

Не подлежатъ еще переписи: сараи, склады и магазины, назначенные исключительно для земледѣльческаго хозяйства, или принадлежащіе къ жилищамъ и другимъ строеніямъ, и съ ними составляющіе одно нераздѣльное цѣлое, какъ это сказано выше, въ 11 пунктѣ, ибо эти строенія, еслибы сами по себѣ, т. е. отдѣльно отъ жилыхъ или другихъ строеній, имѣли промышленное или другое производительное назначеніе, подлежали бы переписи. Наконецъ, не подлежатъ еще переписи слѣдующія строенія: гумна, конюшни, экипажные сараи, скотные дворы, овчарни, навѣсы, хлѣвы, чуланы для дровъ, молочни, оранжереи, парники, цвѣточни, помѣщенія для огородныхъ овощей и плодовъ, сушильни, коптильни, клѣти, бани, помѣщенія для случки скота, курятники, птичники, псарни, фазанники, кирпичные заводы, смолярни, бесѣдки, дома и строенія не жилые но предназначенные для украшенія садовъ или для другой непроизводительной цѣли, мельницы. Еслибы однако въ которомъ либо изъ вышеупомянутыхъ строеній было постоянное жилище, въ такомъ случаѣ оно подлежитъ внесенію въ перепись, а также, еслибы при этихъ строеніяхъ были отдѣльные жилые дома, напр. для кирпичниковъ и работниковъ при кирпичныхъ заводахъ, для мельниковъ при мельницахъ, для овчарей при овчарняхъ, для садовниковъ при садахъ и т. п.; то и такіе дома должны быть внесены въ перепись.

domy i budowle do rodzaju powyższych należące, które podczas spisywania stawiane są na miejscu zgorzałych lub upadłych. Te wszakże, które podczas spisu są stawiane nowo, to jest, nie na miejscu upadłych lub pogorzałych, ani sposobem przenoszenia ich z innego miejsca, albo zastąpienia tych, które w inném miejscu natomiast są znoszone, nie mają być pomieszczane w spisie, jeśli jeszcze nie są zamieszkiwane lub używane; takie bowiem, późniéj dopiero, gdy się staną zamieszkałemi lub w użytkowanie wprowadzonemi, w czasie, który się ku temu oznaczy, do opłaty podymnego pociągnione będą.

Nie należą jeszcze do spisu: spichrze, składy i magazyny do rolniczego wyłącznie gospodarstwa należące, albo do mieszkań lub innych budowli przywiązane i z niemi jednę użytkową całość stanowiące, jak to wyżéj pod punktem 11 wyrażono; gdyż te, coby same w sobie, to jest osobno od mieszkań lub innych budowli do użytku przemysłowego lub zarobkowego służyły, spisowi ulegają. Nie należą wreszcie do spisu następujące budynki: stodoły, stajnie, wozownie, komórki, obory, owczarnie, szopy, chlewy, drwalnie, mleczarnie, oranżeryje, cieplarnie, kwiatkarnie, warzywnie, owocarnie, suszarnie, wędlarnie, lamusy, łaźnie, parzarnie, kurniki, ptaszarnie, psiarnie, bażantarnie, cegielnie, smolarnie, altany, domy i budowle niemieszkalne, dla ozdoby ogrodów tylko lub na inny nieprzemysłowy i niezarobkowy użytek służące, młyny. Jeśliby wszakże w któréj z powyższych budowli były razem stałe pomieszkania, w tym razie, taką budowlę należy zamieścić w spisie; a także, gdyby przy tych budowlach były oddzielne domy mieszkalne, jak np. strycharzy i robotników przy cegielni, młynarzy przy młynie, owczarzy przy owczarni, ogrodników w ogrodach, i t. d., domy te w spisie pomieszczone być mają.

О производствѣ переписи.

§ 6.

Прилагаемый у сего образецъ этой переписи и печатные для нея бланки заключаютъ въ себѣ слѣдующія графы: (*)

а) для текущаго и полицейскаго нумера домовъ.

Въ графѣ назначенной для текущаго нумера, слѣдуетъ писать очередные нумера домовъ и строеній, въ томъ порядкѣ, какъ эти дома и строенія будутъ записываемы, т. е. 1, 2, 3 и т. п.

Въ графѣ, для полицейскаго нумера надлежитъ показать тѣ, нумера домовъ и строеній, которые на нихъ находятся для полицейскаго порядка. Если же нѣсколько домовъ или строеній значатся подъ однимъ полицейскимъ нумеромъ, то лишь этотъ нумеръ слѣдуетъ писать при каждомъ домѣ или строеніи.

ƀ) графы, для обозначенія названія улицы, имени и фамиліи собственника или законнаго владѣльца дома и строенія.

Графы эти, сами собою, ясно указываютъ, что въ нихъ должно быть помѣщено. Обращается лишь вниманіе на то, что, когда домъ или строеніе принадлежитъ казнѣ, или духовенству, или же учрежденіямъ, не изъятымъ отъ переписи, тогда слѣдуетъ называть владѣльца такимъ образомъ: „Казна", „Приходъ", „Монастырь", напр. „Доминикановъ, Францисакановъ" и т. п., „NN Каѳедра", „NN Капитулъ" и т. п. Такъ какъ нѣсколько домовъ или строеній могутъ составлять собственность одного хозяина или законнаго владѣльца, то въ такомъ случаѣ, если домъ или строеніе обозначены или однимъ полицейскимъ нумеромъ, или разными, но очередными нумерами, нѣтъ надобности при каждомъ такомъ домѣ или строеніи поименовывать владѣльца: достаточно одинъ разъ назвать его, при всѣхъ нумерахъ этихъ домовъ и строеній.

(*) Образецъ этотъ, по случаю окончанія переписи, не прилагается.

O dokonaniu spisu.

§ 6.

Wzór do spisu tego tu dołączony, i druk do niego który się przeseła, obejmuje w sobie rubryki: (*)

a) na numer domów bieżący i policyjny.

W rubryce na numer bieżący przeznaczonéj, należy zamieścić numer kolejny domów i budowl tak, jak jedne po drugich wpisywane będą, to jest 1, 2, 3 i t. d.

W rubryce na numer policyjny przeznaczonéj, należy zamieścić te numera domów i budowli, które są na nich samych, dla porządku policyjnego, położone. Gdyby kilka domów lub budowli do jednego numeru policyjnego należały, ten jedenże numer przy każdym domu lub budowli wyrazić należy.

b) na nazwisko ulicy, na imie i nazwisko właściciela lub prawnego posiadacza domu i budowli.

Rubryki te, wskazują jasno samo przez się, co w nich wymienić należy. Nadmienia się jedynie: iż tam, gdzie prawnym posiadaczem domu lub budowli jest Rząd, lub Duchowieństwo, albo Instytuta od spisu niewyłączone, wymienić należy jako właściciela, „Rząd,“ „Probostwo,“ „Plebanija,“ „Klasztor“ np. „Dominikanów, Franciszkanów i t. d.“ „Katedra N. N.“ „Kapituła N. N.“ t. d. Kilka domów lub budowli należeć może do jednego właściciela lub prawnego posiadacza. W takim razie, jeśli dom lub budowla są pod jednym numerem policyjnym, lub, acz pod różnym, lecz w kolei po sobie następującym, nie potrzeba przy każdym takim domu lub budowli wymieniać właściciela, dość jest raz go wymienić i uczynić zakreślenie, oznaczające, iż wszystkie do tegoż samego właściciela należą.

(*) Wzory druków do czynności już dokonanych, pominięte zostały w spisie.

c) графа, для объясненія, какое имѣютъ назначеніе дома или строенія.

Въ этой графѣ надлежитъ поименовать роды домовъ и строеній, съ объясненіемъ, для какихъ надобностей они предназначены.

Поэтому должны быть показаны порознь каждый отдѣльный домъ или строеніе, находящіеся подъ одною крышею, а именно:

каждый жилой домъ;

флигель, принадлежащій къ жилому дому (само собою разумѣется, когда этотъ флигель находится подъ отдѣльною крышею, ибо, если оный состоитъ подъ одною съ домомъ крышею, то, составляя одинъ домъ, не подлежитъ раздѣльному внесенію въ перепись);

пивоваренный заводъ;

винокуренный заводъ;

дистилларня:

сахарный заводъ;

кузница

и т. п.

постоялый дворъ;

заѣзжій домъ;

корчма;

ванны;

бани;

магазины, лавки — подъ отдѣльною крышею находящіеся.

склады, магазины, амбары — назначенные не для земледѣльческаго хозяйства, но для другаго промысла, равно не принадлежащіе къ жилищамъ или другимъ строеніямъ и не составляющіе съ ними одного цѣлаго строенія.

d) графы для обозначенія числа домовъ и строеній, а также количества подымной подати.

Въ графѣ для жилыхъ домовъ приходскаго Священника, викарія и органиста слѣдуетъ показать число этихъ домовъ

c) na wymienienie przeznaczenia użytkowego domów lub budowli.

W téj rubryce wymienić należy rodzaje domów i budowli, ze względem na użytek, do jakiego służą.

Wymieniony więc być powinien każdy oddzielny dom lub budowla, pod jednym nieprzerwanym dachem będące, jako to:

każdy dom mieszkalny,
officyna do domu mieszkalnego należąca, (ma się rozumieć jeśli jest pod oddzielnym dachem, bo jeśli jest pod jednymże co ten dom dachem, nieprzerwanie ciągnącym się, to stanowi z nim razem dom jeden, i osobno do spisu zamieszczać jéj nie należy).

browar,
gorzelnia,
dystylarnia,
cukrownia,
kuźnia,
i. t. d.
oberża,
dom zajezdny,
karczma,
łazienki,
łaźnia,
sklepy, kramy } pod oddzielnym dachem same w sobie stojące.
składy, magazyny, spichrze } nie do gospodarstwa rolniczego, lecz do innego przemysłowego lub zarobkowego użytku służące, ani należące do mieszkań lub innych budowli i nie stanowiące z niemi jednéj, użytkowéj całości.

d) na liczbę domów i budowli, tudzież na ilość podatku podymnego.

W rubryce na domy mieszkalne Proboszcza, Plebana, Wikaryusza, Organisty, mianowicie w miejscu na liczbę domów

въ указанномъ для сего пробѣлѣ, а мѣсто, назначенное для прописанія количества подымной подати, надлежитъ оставить чистымъ. Посему дома и строенія, подлежащіе переписи, хотябы принадлежали къ приходамъ, но если въ нихъ не жительствуютъ приходскіе Священники, викаріи и органисты, не должны быть показываемы въ настоящей графѣ, такъ какъ оные будутъ внесены въ слѣдующую по порядку графу.

Въ графѣ, назначенной для записки всѣхъ прочихъ домовъ и строеній, а именно: въ мѣстѣ, оставленномъ для показанія числа домовъ, надлежитъ прописать всѣ дома и строенія, поименованные въ графѣ подъ лит. *c*, слѣдовательно и такіе дома въ которыхъ, хотя не жительствуютъ приходскіе Священники, викаріи и органисты, но дома сіи принадлежатъ приходамъ, въ мѣстѣ же, назначенномъ для количества подымной подати, оставить пробѣлъ.

e) графу для итога подымной подати слѣдуетъ оставить чистою, такъ какъ размѣръ этой подати будетъ опредѣленъ послѣ составленія переписи всѣмъ предметамъ, подлежащимъ взносу сказанной подати.

f) въ графѣ для примѣчаній могутъ быть помѣщаемы всѣ возможныя объясненія, какія Магистраты сочтутъ нужнымъ сдѣлать къ точнѣйшему составленію переписи.

Прежде всего Магистратъ обязанъ внести въ перепись жилые дома приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ, сдѣлавъ онымъ итогъ. Затѣмъ включить въ перепись дома и строенія прочаго духовенства всѣхъ вѣроисповѣданій, находящагося въ предѣлахъ города и не изъятаго отъ переписи напр. Каѳедра, Капитулъ, NN Монастырь и т. п., сложивъ число домовъ и строеній, принадлежащихъ отдѣльно Каѳедрѣ, Капитулу и особо каждому изъ Монастырей. Наконецъ, должны быть показаны въ переписи всѣ остальные дома и строенія, съ составленіемъ имъ одного итога. Въ концѣ же переписи слѣдуетъ прописать всѣ отдѣльные итоги и сдѣлать общій итогъ.

otwartém, należy pomieścić liczbę tych jedynie dopiero przerzeczonych domów, zaś miejsce na ilość podatku podymnego otwarte, niezapełnionêm zostawić. Zkąd wynika: iż domy i budowle do spisu kwalifikujące się, chociażby należały do Probostwa lub Plebanii, jeśli nie są mieszkaniami Proboszcza, Plebana, Wikaryusza, Organisty, w rubryce niniejszéj mieszczone być nie powinny, jako do następnéj zkolei należące.

W rubryce na wszelkie inne domy i budowle przeznaczonéj, mianowicie w miejscu na liczbę ich otwartém, należy pomieścić liczbę wszelkich domów i budowli w rubryce wyżéj pod lit: *c* opisanéj wymienionych, a tém samém i nie będących mieszkaniami Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów, lubo do nich należących, zaś miejsce na ilość podatku podymnego otwarte, niezapełnionêm zostawić.

e) rubrykę, na ogół podatku podymnego przeznaczoną, należy pozostawić bez zapełnienia, gdyż stopa podymnego dopiero po spisaniu przedmiotów, do których podatek ten przywiązanym być ma, oznaczoną zostanie.

f) W rubryce na uwagi zostawionéj, mogą być pisane wszelkie objaśnienia, jakie Magistraty domieścić za rzecz stosowną uznają, aby spis, ile tylko można dokładnym uczynić.

Zapełniając druk, Magistrat wpisze naprzód domy mieszkalne Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów, i ilość onych osobno zasummuje. Następnie wpisze domy i budowle innego, prócz Proboszczów i Plebanów, Duchowieństwa wszelkiego wyznania, o ile to Duchowieństwo znajduje się w obrębie miejskim, a od spisu wyłączone nie jest, jak np. Katedra, Kapituła, Klasztor N. N. i t. d. summując ilość domów i budowli należących do Katedry, Kapituły osobno, do każdego Klasztoru osobno. Nakoniec wszelkie inne domy i budowle, których ilość zasummuje razem. W samym końcu spisu, uczyni powtórzenie pojedynczych summ, i te zbierze w jeden wielki ogół.

На вышеупомянутомъ образцѣ, помѣщены примѣры, для лучшаго объясненія способа составленія переписи.

На печатныхъ бланкахъ находятся поперечныя линіи для того, чтобы по нимъ писать всѣ частности, долженствующія войти въ подлежащую составленію перепись удовлетворительнѣе и удобнѣе

На лицевой сторонѣ переписи должна быть такая надпись, какая значится на образцѣ. Тамъ прежде всего помѣщено заглавіе, показывающее, какіе предметы вошли въ перепись. Далѣе слѣдуютъ названія: губерніи, уѣзда, города, предмѣстій, селеній, выселковъ, колоній и поселеній другихъ наименованій; наконецъ—свѣдѣніе о числѣ жителей, населяющихъ городъ, и о разрядѣ, къ которому онъ принадлежитъ, на основаніи правилъ о консумціонномъ сборѣ.

Въ переписи этой должны быть поименованы только такія предмѣстья, которыя находятся въ извѣстномъ отъ города разстояніи, такъ какъ предмѣстья, соединенныя съ городомъ улицами, входятъ въ общее число улицъ. Селенія, выселки и другія поселенія, надлежитъ поименовать каждое особо. Изъ нихъ тѣ, которые пользуются городскими правами, подлежатъ переписи на основаніи настоящей инструкціи, а всѣ прочіе должны войти въ перепись, согласно инструкціи, изданной для сельскихъ гминъ, а именно: недвижимыя имущества помѣщиковъ—какъ господскіе дома по селеніямъ, а крестьянскія усадьбы — какъ сельскія усадьбы Необходимое количество печатныхъ бланковъ для переписи Магистраты городовъ, къ которымъ принадлежатъ такого рода селенія и выселки, получатъ отъ Уѣздныхъ Начальниковъ, а инструкція, изданная для составленія этихъ переписей, будетъ сообщена всѣмъ городовымъ Магистратамъ, для свѣдѣнія и руководства, въ случаѣ надобности.

Цифра постоянныхъ и непостоянныхъ жителей должна быть взята изъ книгъ народонаселенія.

Na wzorze, o którym wyżéj mowa, są zamieszczone przykłady, które lepiéj jeszcze objaśniają sposób zapełnienia druków niniejszego oddziału.

Na drukach, są linije poprzeczne, dla pisania na nich szczegółów, podług powyższego wskazania zamieszczać się mających, aby spis porządniéj mógł być, a nawet wygodniéj, dopełnionym.

Na zwierzchniéj stronnicy spisu, ma być taki napis, jaki daje się widzieć na wzorze powyższym. Jest tam naprzód tytuł spisu, okazujący, jakie przedmioty mieści w sobie spis. Jest daléj miejsce na nazwisko gubernii, powiatu i miasta, które na drukach należy domieścić. Jest jeszcze miejsce na nazwisko przedmieść, wsi, osad, kolonij i innego nazwania zamieszkań; nakoniec, miejsce na wyrażenie liczby głów ludności, jaką miasto w całym obrębie swoim obejmuje, i rzęd, do którego, według zasad poboru podatku konsumcyjnego, należy.

Przedmieścia wymieniać należy te tylko, które są oddzielone pewną przestrzenią od miasta, gdyż te, co stanowią nieprzerwanie jego ulice, w ogólny poczet ulic wchodzić powinny. Wsie, osady i innéj nazwy zamieszkania, mają być wymienione każde oddzielnie z nazwiska swego. Z nich te, co są na prawie miejskiém, ulegają spisowi według niniejszéj Instrukcyi, nie będące zaś na tém prawie, mają być poddane spisowi według Instrukcyi dla gmin wiejskich przepisanéj, mianowicie: posiadłości dworskie—spisowi dla domów dworskich, a siedziby włościańskie—spisowi dla tychże siedzib postanowionomu. W tym celu, Naczelnicy Powiatowi przeszlą Magistratom tych miast, do których wsie i osady tego rodzaju należą, potrzebną ilość druków na spisy dopiero rzeczone; zaś Instrukcyą do takowych spisów wydaną, każdy Magistrat miasta otrzyma do użytku w razie potrzeby, a dla wiadomości w razie przeciwnym.

Liczba głów ludności stałéj i niestałéj wyrażoną być winna według ksiąg jéj.

§ 7.

Переписи домовъ и строеній по городамъ, для которыхъ издана настоящая инструкція, должна быть составлена Магистратами, въ 4-хъ одинаковыхъ экземплярахъ, за подписью Магистрата, съ приложеніемъ казенной печати; участіе же собственниковъ и законныхъ владѣльцевъ домовъ и строеній въ составленіи переписи ограничивается слѣдующимъ:

1) сообщеніемъ имъ настоящей инструкціи, для чего Магистратъ долженъ снабдить хозяевъ домовъ и строеній нѣсколькими экземплярами инструкціи, которую, они, прочтя по очереди, вправѣ оставить у себя;

2) объявленіемъ составленной переписи собственникамъ и владѣльцамъ домовъ и строеній, не ожидая впрочемъ тѣхъ изъ нихъ, которые для сего не явятся. День объявленія переписи долженъ быть отмѣченъ на ней словами: „*читано такого-то дня...*“

Еслибы при такомъ объявленіи переписи послѣдовали жалобы, то оныя надлежитъ немедленно разсмотрѣть и разрѣшить.

§ 8.

Настоящая инструкція заключаетъ въ себѣ все то, что казалось нужнымъ включить въ оную къ облегченію составленія переписи домовъ и строеній, съ коихъ должна быть взимаема подымная подать. Но, еслибы, не смотря на это, при исполненіи переписи на мѣстѣ, относительно какой либо частности встрѣчено было недоразумѣніе, въ такомъ случаѣ, для избѣжанія медленности при составленіи переписи, Магистратъ долженъ дѣйствовать по собственному усмотрѣнію, однако, вмѣстѣ съ тѣмъ, онъ обязанъ, на отдѣльномъ листѣ бумаги, изложить найденное имъ недоумѣніе и объяснить принятыя къ устраненію онаго мѣры. Такое объясненіе должно быть приложено ко всѣмъ 4-мъ экземплярамъ переписи.

§ 7.

Spis domów i budowli w miastach, dla których niniejsza Instrukcya wydaje się, sporządzą same Magistraty w 4ch jednobrzmiących exemplarzach, przez Magistraty podpisać i pieczęcią ich urzędową opatrzyć się mających, a współudział właścicieli i prawnych posiadaczy domów i budowli w sporządzeniu tego spisu ograniczy się:

1. na zakommunikowaniu im niniejszéj Instrukcyi, w którym to celu Magistrat każe rozdać kilka jéj exemplarzy pomiędzy nich do odczytania kolejnego, i pozostawi je nazawsze w ich ręku;

2. na odczytaniu im sporządzonego spisu, nie czekając wszakże na tych, coby się do odczytania takowego nie stawili. Data tego odczytania, zanotowaną być winna na spisie w słowach: „*Odczytano dnia......*"

Gdyby przy odczytaniu spisów zaszły reklamacye, te zaraz rozpoznawanemi i uprzątnionemi być powinny.

§ 8.

Instrukcya niniejsza, obejmuje w sobie wszystko, co zdawało się potrzebném do ułatwienia spisania domów i budowli, do których pobór podatku podymnego przywiązanym być ma. Gdyby wszakże mimo to, znajdowano na gruncie jaką względem jakowego szczegółu wątpliwość, w takim razie, ażeby spis niedoznał z tego powodu zwłoki, Magistrat postąpi sobie tak, jak będzie uważał najstosowniéj, lecz zarazem, na oddzielnym arkuszu papieru, opisze rodzaj wątpliwości i wyrazi jak sobie w jéj załatwieniu postąpił. Arkusz takowy do każdego ze 4ch exemplarzy spisu przyszytym być powinien.

§ 9.

Для составленія переписей препровождается нужное количество печатныхъ бланковъ. Если однако окажется недостатокъ въ этихъ бланкахъ, или вслѣдствіе порчи, или же по причинѣ высылки ихъ въ несоотвѣтственномъ количествѣ, въ такомъ случаѣ, недостатокъ сей надлежитъ пополнить чистою бумагою, пришивая оную къ печатному листу; само собою разумѣется, что, когда перепись будетъ состоять болѣе чѣмъ изъ одного листа, тогда чистые листы бумаги должны быть пришиты къ печатному бланку, въ одно цѣлое.

§ 10.

Обязанности Магистратовъ по составленію переписей въ городахъ IV и V разрядовъ возлагаются, въ торговыхъ посадахъ, состоящихъ наравнѣ съ городами сихъ двухъ разрядовъ, на гминныхъ войтовъ, или заступающихъ ихъ мѣсто, которые должны составить переписи этимъ посадамъ, на основаніи настоящей инструкціи, сдѣлавъ лишь на лицевой сторонѣ переписи, тамъ, гдѣ назначено мѣсто для названія города, надпись: „торговый посадъ такой-то“.

§ 11.

По составленіи переписи упомянутымъ выше порядкомъ, городовые Магистраты и войты торговыхъ посадовъ обязаны одинъ экземпляръ переписи оставить при дѣлахъ города или посада, а три остальные отослать подлежащимъ Уѣзднымъ Начальникамъ.

§ 9.

Przeséła się dla Magistratów taka ilość druków na spisy, jaka powinnaby wystarczyć. Jeśliby wszakże brakło druków, bądź z powodu zepsucia części tych druków, bądź że ilość ich przesłana byłaby niewystarczającą, należy w takim razie, na czystym papierze dopełnić to co braknie, przyszywając ten papier do druków, a ma się rozumieć, że w każdym przypadku, tam, gdzie spis więcéj niż z jednego arkusza składać się będzie, arkusze te w jednę całość zszyte być mają.

§ 10.

To co Magistraty w miastach 4go i 5go rzędu, to Wójci lub zastępcy Wójtów Gmin w osadach targowych na równi z miastami tych 2ch rzędów uważanych, według niniejszéj Instrukcyi dopełnić są obowiązani, wyrażając na zwierzchniéj stronnicy spisu, tam, gdzie miejsce na nazwisko miasta, „Osada targowa,“ i domieszczając jéj nazwisko.

§ 11.

Po sporządzeniu w powyższym sposobie spisów, Magistraty miast i Wójci osad targowych, jeden ich exemplarz zostawią w aktach swoich, a 3 inne prześlą właściwym Naczelnikom Powiatów.

§ 12.

На составленіе переписей, по правиламъ настоящей инструкціи, назначается городовымъ Магистратамъ и войтамъ торговыхъ посадовъ шести-недѣльный срокъ, а на отсылку трехъ экземпляровъ этихъ переписей къ Уѣзднымъ Начальникамъ—6 дней. Однако это—сроки самые продолжительные, и весьма желательно, чтобы составленіе переписей, равно отсылка ихъ къ Уѣзднымъ Начальнчкамъ, могли послѣдовать скорѣе.

Объ обязанностяхъ Уѣздныхъ Начальниковъ.

§ 13.

Уѣздный Начальникъ, по полученіи переписей всѣхъ городовъ IV и V разрядовъ, въ трехъ экземплярахъ, согласно § 11, обязанъ одинъ изъ этихъ трехъ экземпляровъ, съ означеніемъ въ немъ городовъ по алфавиту,оставить при своихъ дѣлахъ, а два остальные, составленные тѣмъ же способомъ, то есть съ алфавитнымъ перечнемъ городовъ, немедленно, и не далѣе какъ въ теченіе 14 дней, представить въ Губернское Правленіе и Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

§ 14.

Въ случаѣ недоставленія переписи, которымъ либо Магистратомъ, въ продолженіе 6 недѣль, Уѣздные Началники вправѣ командировать своего чиновника, на счетъ Магистрата, для понужденія онаго къ немедленному составленію переписи, которая и

§. 12.

Na sporządzenie spisów niniejszą Jnstrukcyą wskazanych, przeznacza się Magistratom miast i Wójtom osad targowych, tygodni sześć, zaś na odesłanie 3ch exemplarzy tychże spisów Naczelnikom Powiatów, dni sześć. Termina te są wszakże tylko najdłuższym przeciągiem czasu, a pożądaną jest bardzo rzeczą, iżby i sporządzenie spisów i przesłanie ich Naczelnikom Powiatów, przyspieszoném być mogło.

O tém, co Naczelnicy Powiatów dopełnić są obowiązani.

§ 13.

Gdy spisy wszystkich 4go i 5go rzędu miast złożone zostaną Naczelnikom Powiatów w trzech, jak § 11ty mieć chce, exemplarzach, każdy Naczelnik, jeden z tych trzech exemplarzy, porządkiem alfabetycznym według nazwisk miast ułożony, w aktach swoich zachowa, drugi Rządowi Gubernialnemu, a trzeci Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu w podobnymże sposobie ułożone, i wykazem czyli specyfikacyą nazwisk miast alfabetycznie ułożoną, opatrzone, niezwłocznie, a najdaléj w ciągu dni 14tu, prześle.

§ 14.

W razie nieotrzymania spisu od którego z Magistratów w ciągu tygodni sześciu, Naczelnicy Powiatów, mocni są wysłać Urzędnika swego na koszt Magistratu, dla znaglenia go do niezwłocznego sporządzenia spisu, który to spis Urzędnik ten zaraz z sobą

должна быть представлена посланнымъ чиновникомъ. Назначаемый Уѣзднымъ Начальникамъ 14-дневный срокъ считается самимъ продолжительнымъ, но весьма желательно, чтобы они исполнили это поспѣшнѣе.

Варшава, 11 (23) Іюля 1857 года.

и. д. Главнаго Директора Предсѣдательствующаго въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства,
Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ (подписано) *Б. Непокойчицкій.*

№ 36,364.

№ 3.

Инструкція для составленія переписи дохода съ домовъ въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ.

(11 (23) Іюля 1857 г.)

Общія основанія.

§ 1.

Въ исполненіе постановленія Совѣта Управленія Царства отъ 31 Мая (12 Іюня) 1857 года, за № 20,594, должна быть составлена перепись дохода съ домовъ во всѣхъ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ въ Царствѣ Польскомъ, для обложенія ихъ подымною податью.

przywieźć powinien. Termin dni 14 dla Naczelników Powiatów naznaczający się, jest tylko najdłuższym czasu przeciągiem, lecz pożądaną jest rzeczą, ażeby to rychléj nastąpić mogło.

w Warszawie, dnia 11 (23) Lipca 1857 r.

p. o. Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu,
Rzeczywisty Radca Stanu (podpisano) *B. Niepokojczycki.*

Nr. 36,364.

N° 3.

Instrukcya do spisu dochodu z domów po miastach 1go, 2go i 3go rzędu.

(dnia 11 (23) Lipca 1857 r.)

Zasady Ogólne.

§ 1.

W wykonaniu Decyzyi Rady Administracyjnéj Królestwa z dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1857 r. Nr. 20,594, spisany być ma dochód z domów we wszystkich miastach 1°, 2° i 3° rzędu w Królestwie Polskiém, w celu przywiązania do niego poboru podatku podymnego.

§ 2.

Къ городамъ 1-го разряда принадлежитъ Варшава, съ предмѣстьемъ Прагою.

Къ городамъ 2-го разряда принадлежатъ слѣдующіе:

Радомъ,
Калишъ,
Лодзь,
Петрковъ,
Люблинъ,
Плоцкъ,
Сувалки,

Къ городамъ 3-го разряда принадлежатъ:

Кельце,
Мѣховъ,
Олькушъ,
Опатовъ,
Опочно,
Стопница,
Сандомиръ,
Ченстохова,
Кутно,
Конинъ,
Ленчица,
Ловичъ,
Минскъ,
Рава,
Сѣрадзъ,
Влоцлавокъ,
Велюнь,
Згѣржъ,
Здунская Воля,
Бялла,
Грубешовъ,

§ 2.

Do miast 1° rzędu liczy się Warszawa z przedmieściem Pragą.
Do miast 2° rzędu liczą się następujące:

Radom,
Kalisz,
Łódź,
Piotrków,
Lublin,
Płock,
Suwałki.

Do miast 3° rzędu liczą się:

Kielce,
Miechów,
Olkusz,
Opatów,
Opoczno,
Stopnica,
Sandomierz,
Częstochowa,
Kutno,
Konin,
Łęczyca,
Łowicz,
Mińsk,
Rawa,
Sieradz,
Włocławek,
Wieluń,
Zgierz,
Zduńska Wola,
Białła,
Hrubieszów,

Яновъ (въ Замостскомъ уѣздѣ),
Красныставъ,
Луковъ,
Мендзыржецъ,
Радзынь,
Седльце,
Замость,
Липно,
Млава,
Остроленка,
Прасныщъ,
Пултускъ,
Августовъ,
Ломжа,
Маріамполь,
Сейны,
Кальварія.

§ 3.

Подъ словомъ *домъ* понимаются всѣ жилыя и нежилыя строенія, находящіяся въ одной огорожѣ и принадлежащія одному и тому же собственнику. Въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ края, вмѣсто слова домъ, употребляютъ слово *поссесія.* Гдѣ такой одинъ домъ или поссесія принадлежитъ не одному, но нѣсколькимъ собственникамъ и не раздѣленъ между ними, а состоитъ въ управленіи всѣхъ, или одного изъ нихъ въ пользу всѣхъ, тамъ всѣ они принимаются за одного общаго собственника, и въ такомъ видѣ вносятся въ перепись. Гдѣ же домъ раздѣленъ такимъ образомъ, что части онаго отличены между собою отдѣльными литерами или номерами, либо дробями номеровъ, или же между ними нѣтъ никакого видимаго различія, въ такомъ случаѣ каждая часть вносится въ исчисленіе отдѣльно, вмѣстѣ съ своимъ собственникомъ, либо законнымъ владѣльцемъ.

Janów (w Powiecie Zamojskim),
Krasnystaw,
Łuków,
Międzyrzec,
Radzyń,
Siedlce,
Zamość,
Lipno,
Mława,
Ostrołęka,
Prasnysz,
Pułtusk,
Augustów,
Łomża,
Maryampol,
Sejny,
Kalwarya.

§ 3.

Pod wyrazem *domu*, rozumieją się wszystkie zabudowania mieszkalne i niemieszkalne, w jednym obrębie będące, i do jednego właściciela należące, co w niektórych okolicach kraju zowie się także *possessyją*. Gdzie dom taki jeden, czyli possessyja, należy do więcéj niż jednego właściciela, a nie jest podzielona między nich, lecz wspólnie lub przez jednego na rzecz wszystkich zarządzana, tam, wszyscy za jednego zbiorowego właściciela uważani być mają, i tak wejdą do spisu. Gdzie zaś dom jest podzielony, bąć to, iż te działy są odznaczone osobnemi literami, lub numerami, albo ułamkami numerów, bąć też niemasz żadnego między niemi widocznego odznaczenia, w takim razie, każdy dział osobno ze swym właścicielem lub posiadaczem prawnym do spisu wejść powinien.

Подъ словомъ домъ понимаются также: пивоварня, винокурня, дистилларня, сахарный заводъ, паровая баня, купальня, кузница, залы для увеселеній и т. п, гостинницы, постоялые дворы и всякаго рода заѣзжіе дома, лавки, склады и магазины, находящіеся отдѣльно внѣ жилыхъ домовъ, однимъ словомъ—всякаго рода дома и строенія, кромѣ изъятыхъ отъ переписи, о которыхъ будетъ сказано ниже.

§ 4.

Доходомъ съ дома считается лишь только доходъ съ самого дома и строеній, значеніе которыхъ опредѣлено въ предыдущемъ §-ѣ, изъ чего оказывается, что здѣсь не можетъ быть считаемъ никакой другой доходъ, какъ напр. съ земли и огорода, принадлежащаго къ дому и т. п. Къ доходу отъ строеній слѣдуетъ зачислять:

a) квартирныя деньги съ жильцовъ или лицъ, проживающихъ въ домѣ, то есть то, что они уплачиваютъ собственнику или законному владѣльцу дома за помѣщеніе, и что въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ называется также чиншемъ.

b) цѣнность дохода съ комнатъ для проѣзжающихъ—въ гостинницахъ, постоялыхъ дворахъ и заѣзжихъ домахъ всякаго рода и названія;

c) цѣнность выгоды, получаемой съ другихъ еще строеній, какъ напр. съ пивоварень, винокурень, дистиллирныхъ и сахарныхъ заводовъ, залъ для увеселеній, паровыхъ бань, купаленъ, лавокъ, складовъ находящихся внѣ дома, однимъ словомъ—со всѣхъ строеній, кромѣ изъятыхъ отъ переписи, о которыхъ сказано ниже;

d) цѣнность дохода съ помѣщеній и другихъ строеній, упомянутыхъ подъ изложенными выше буквами, но употребляемыхъ собственникомъ или законнымъ владѣльцемъ дома или строенія для собственной надобности либо пользы, или отдавае-

Pod wyrazem dom, rozumie się także: browar, gorzelnia, dystylarnia, cukrownia, łaźnia, łazienki, kuźnia, sale do zabaw, i t. p., hotele, oberże i wszelkiego rodzaju domy zajezdne, kramy czyli sklepy, składy i magazyny oddzielnie po za obrębem domów mieszkalnych stojące; słowem, wszelkie domy i budowle, prócz wyłączonych od spisu, o których niżéj mówić się będzie.

§ 4

Za dochód z domu, uważa się sam jedynie przychód z zabudowań domu i budowli, których znaczenie w poprzedzającym §fie określoném zostało, zkąd wynika, iż żaden inny przychód, jak np. z gruntu i ogrodu do domu należącego i t. d., liczonym tu być niemoże. Do przychodu z zabudowań policzać należy:

a) komorne od lokatorów albo ludzi w domu zamieszkałych, to jest to, co oni właścicielowi lub prawnemu posiadaczowi domu, za mieszkanie płacą, a co w niektórych okolicach nazywa się także czynszem;

b) wartość dochodowa lokalów gościnnych w hotelach, oberżach i wszelkiego rodzaju i nazwania domach zajezdnych;

c) wartość użytku z innych jeszcze budowli, jak np. z browarów, gorzelni, dystylarni, cukrowni, sal do zabaw publicznych, łaźni, łazienek, kramów czyli sklepów, składów po za obrębem domu stojących, słowem z wszelkich budowli, prócz wyłączonych od spisu, o których niżéj mówić się będzie;

d) wartość dochodowa lokalów i innych budowli, pod poprzedzającemi literami wymienionych, lecz przez właściciela lub prawnego posiadacza domu i budowli na własną potrzebę

мыхъ кому либо другому безплатно, или же за какую либо услугу;

e) цѣнность дохода съ помѣщеній, очищаемыхъ временно для починки, по случаю выбытія людей, проживавшихъ въ оныхъ, по не отдачѣ въ-наймы по поводу недостатка въ соискателяхъ, или по причинѣ требованія преувеличенной платы и т. д.;

f) цѣнность дохода съ помѣщеній отдаваемыхъ подъ военный постой, съ полученіемъ за оныя платы, или же отводимыхъ безплатно.

§ 5.

Въ перепись вносится весь доходъ, получаемый съ дома, со включеніемъ всей цѣлости дохода съ помѣщеній и строеній, не отдаваемыхъ въ-наймы. Изъ этого дохода половинная часть признается необходимою на уплату повинностей съ дома, на расходы по содержанію и починкѣ онаго, а равно на случай поврежденія его, или на собираніе мало по малу капитала для отстройки; другая же половина представляетъ чистый доходъ, подлежащій обложенію подымною податью.

Изъятія отъ переписи.

§ 6.

Изъемлются отъ переписи:

1) казенныя зданія, назначенныя постоянно на надобности государственной гражданской и военной службы, вмѣстѣ съ помѣщеніями, отводимыми въ оныхъ безплатно, или же отдаваемыми въ-наймы;

2) училищные дома, исключительно употребляемые для училищъ, а равно городскіе, на надобности службы назначенные, вмѣстѣ съ помѣщеніями, отводимыми въ одныхъ и другихъ безплатно, или отдаваемыми въ-наймы;

lub zarobek używanych, albo dawanych komu innemu, bądź to bezpłatnie, bądź w długu, lub za jaką usługę;

e) wartość dochodowa lokalów opróżnionych czasowo dla reperacyi, wydalenia się ludzi w nich mieszkających, dla niewynajęcia z powodu braku konkurentów, lub żądania wygórowanéj ceny i t. d;

f) wartość dochodowa lokalów na kwaterunek oddawanych, czy to płatnych, czy nie.

§ 5.

Cały dochód, jaki przynosi dom, łącząc w to wszelką wartość dochodową lokalów i budowli niewynajmowanych, powinien wejść do spisu; z niego zaś, połowa uważaną będzie jako potrzebna na ciężary z domu, na wydatki utrzymania, i naprawy onegoż, tudzież na jego deteryoracyą, czyli na zbieranie powolne kapitału do odbudowania; druga zaś połowa, wyobrażać będzie czysty dochód, do którego pobór podatku podymnego przywiązanym być ma.

Wyłączenia od spisu.

§ 6.

Wyłączone być mają od spisu:

1) domy Rządowe, przeznaczone stale na użytek służby Rządowéj cywilnéj i wojskowéj, wraz z mieszkaniami w nich bezpłatnie dawanemi lub wynajmowanemi;

2) domy szkolne, wyłącznie na użytek szkolny służące, tudzież miejskie do użytku służbowego przeznaczone, wraz z mieszkaniami dawanemi w jednych i drugich bezpłatnie lub wynajmowanemi;

3) казенные заводы и фабрики;

4) тюрьмы, полицейскія и судебныя арестантскія, а равно дома духовныхъ демеритовъ;

5) строенія пожарной команды;

6) частные дома, занимаемые въ цѣлости безплатно и постоянно на надобности правительственныя и общественныя, или подъ военный постой;

7) общественныя больницы, дома пріюта и труда, всякаго рода благотворительныя заведенія, а равно больницы при приходахъ;

8) нищенствующіе монастыри, а также монастыри дѣвицъ Маріавитокъ въ Ченстоховѣ и Доминиканокъ въ Петрковѣ, равно Бернардинокъ въ Ловичѣ, и другіе тому подобные, вмѣстѣ съ помѣщеніями, которыя были бы въ нихъ кому либо отводимы безплатно, или отдаваемы въ-наймы.

Подъ выраженіемъ „другіе тому подобные“ понимаются тѣ женскіе монастыри, которые, хотя имѣютъ собственныя свои суммы, однако для содержанія своего получаютъ милостыню или пожертвованія, безъ которыхъ существованіе ихъ было бы не возможно; а это должно быть извѣстно подлежащему Магистрату города, въ которомъ бы находился подобный монастырь.

9) церкви и молитвенные дома всѣхъ исповѣданій;

10) дома для помѣщенія мертвыхъ тѣлъ;

11) дома и строенія, никѣмъ не занятые или остающіеся безъ всякаго назначенія, закрытые по распоряженію полиціи или оставленные добровольно, находящіеся въ такомъ положеніи во время составленія переписи, а равно дома и строенія, хотя не раззоренные, но постоянно необитаемые, остающіеся впустѣ и не имѣющіе никакого назначенія. Изъ сего вытекаетъ, что не подлежатъ изъятію дома, временно только, при составленіи переписи, не обитаемые, или остающіеся безъ всякаго назначенія, по какой бы то ни было причинѣ, какъ напр. вслѣдствіе предпринятой и производящейся уже починки по причинѣ выбытія на нѣкоторое время жильцовъ, кои однако возвратятся и будутъ проживать долѣе, по

3) zakłady i fabryki rządowe;

4) więzienia, areszta policyjne i detencyjne, tudzież domy X. X. Demerytów;

5) zabudowania straży ogniowéj;

6) domy prywatne, w całości na użytek rządowy i publiczny, lub na kwaterunek wojskowy bezpłatnie i stale zajmowane;

7) szpitale publiczne, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne wszelkiego rodzaju, oraz szpitale przy probostwach i plebanijach;

8) klasztory jałmużnicze, tudzież klasztory P. P. Maryawitek w Częstochowie i Dominikanek w Piotrkowie, oraz Bernardynek w Łowiczu, i inne tym podobne, wraz z mieszkaniami, któreby w nich komu bezpłatnie dawane lub wynajmowane były.

Pod wyrazami „inne tym podobne" rozumieją się te klasztory żeńskie, które, chociaż mają własne fundusze, jednakże w utrzymaniu swém, wspomagane są jałmużnami lub ofiarami, bez których ostaćby się niemogły, a co wiadomém być powinno właściwemu Magistratowi miasta, w którémby podobny znajdował się klasztor.

9) kościoły i domy modlitwy wszelkiego wyznania;

10) domy do składania ciał zmarłych;

11) domy i budowle całkiem niezamieszkałe, ani w inny sposób użytkowane, z porządku policyjnego zamknięte, lub dobrowolnie opuszczone, w takim stanie podczas spisu będące; a także, domy i budowle, chociaż niezrujnowane, lecz stale niezamieszkałe i opuszczone, i w żaden inny sposób nieużytkowane. Zkąd wynika: iż domy czasowo tylko podczas spisu dla jakiegokolwiek powodu niezamieszkałe, lub w inny żaden sposób nieużytkowane, jak np. dla przedsięwziętéj i odbywającéj się już reparacyi, dla wydalenia się na czas jakiś zamieszkałych w nich ludzi, lecz którzy wrócą i daléj zamieszkiwać będą, dla opróżnienia ca-

случаю очистки всего дома или помѣщеній въ ономъ, по поводу неотдачи дома въ наймы, по недостатку соискателей, или по причинѣ требованія преувеличенной платы, и т. д.;

12) строенія всякаго рода и названія, относящіяся исключительно къ обработкѣ земель или огорода, принадлежащаго къ дому или къ разведенію растеній въ огородѣ, напр. оранжереи, парники, цвѣточныя, амбары, хлѣбные сараи, скотные дворы, овчарни, хлѣва, молочныя, теплицы, помѣщенія для овощей, плодовъ и для случки скота, курятники, помѣщенія для домашнихъ птицъ, псарни и т. д.

Если отдается въ наймы весь домъ съ землями и огородомъ, за одну валовую сумму, въ такомъ случаѣ доходъ съ земли и огорода, а равно съ упомянутыхъ выше, въ настоящемъ пунктѣ, строеній, надлежитъ соразмѣрно оцѣнить и вычесть изъ сказанной валовой суммы, и лишь остальную часть оной считать доходомъ, подлежащимъ внесенію въ перепись.

13) мельницы и кирпичные заводы; но, если при нихъ находятся дома или другія строенія, къ домамъ принадлежащія, то таковые не подлежатъ изъятію;

14) пловучія купальни, открываемыя только въ лѣтнее время, а равно шатры и торговыя палатки, служащіе къ одновременному употребленію, и послѣ того уничтожаемые;

15) помѣщенія въ домахъ и монастыряхъ всѣхъ орденовъ, не изъятыхъ выше, по 8-му пункту, отъ переписи, назначенныхъ для собственной ихъ или общественной надобности, какъ напр. въ домахъ и монастыряхъ, занимаемыхъ подъ училища или отводимыхъ кому либо безплатно, такъ что только тѣ помѣщенія и дома, которые монашествующія общины отдаютъ въ наймы или въ арендное содержаніе, должны входить въ перепись.

łego domu albo lokalów w nim, dla tego, iż w czasie dopełnianego spisu, z powodu braku konkurentów albo żądania wygórowanéj ceny, najętemi być niemogły, i t. d., wyłączeniu nieulegają;

12) budowle jakiegokolwiek rodzaju i nazwania, które wyłącznie odnoszą się do uprawy gruntów lub ogrodu do domu należącego, lub do chodowania roślin w ogrodzie, jak np. oranżerye, trebhauzy, kwiaciarnie, spichrze, stodoły, obory, owczarnie, chlewy, mleczarnie, cieplarnie, warzywnie, owocarnie, parzarnie, kurniki, ptaszarnie, psiarnie i t. d.

Jeżeli byłby taki przypadek: iż wynajmuje się cały dom z gruntami i ogrodem za jednę ryczałtową summę, w tym razie, dochód z gruntu i ogrodu, tudzież dochód z budowli wyżéj w niniejszym punkcie wymienionych, należy stosunkowo ocenić, i potrącić go od rzeczonéj dopiero summy ryczałtowéj, któréj reszta tylko będzie dochodem spisowi ulegającym.

13) młyny i cegielnie, ale one same tylko, gdyż, jeśliby przy nich były domy lub inne zabudowania do domów należące, te wyłączeniu nieulegają;

14) łazienki pływające, na czas lata tylko zaprowadzane, tudzież budy i baraki do przemijającego jednorazowego użytku posługujące, po dokonaniu którego są znoszone;

15) lokale w domach i klasztorach wszelkich Zgromadzeń zakonnych od spisu wyżéj w punkcie 8 niewyłączonych, na własny ich lub powszechny użytek, jak np. na szkołę zajmowanych, albo komukolwiek bezpłatnie dawanych, tak, iż tylko te lokale i domy, które się wynajmują lub wydzierżawiają, do spisu wchodzić powinny.

О составленіи переписи.

§ 7.

Показаніе дохода съ домовъ предоставляется собственникамъ или законнымъ владѣльцамъ, изъ коихъ каждый будетъ снабженъ экземпляромъ настоящей инструкціи. Если при составленіи переписи не окажется на лицо собственника или законнаго владѣльца дома, то доходъ долженъ быть объявленъ управляющимъ, администраторомъ, или инымъ лицемъ завѣдывающимъ домомъ на законномъ основаніи. Гдѣ не будетъ и упомянутыхъ лицъ, тамъ Магистратъ города обязанъ самъ офиціально собрать свѣдѣнія о доходѣ, по правиламъ настоящей инструкціи.

§ 8.

Доходъ, о которомъ идетъ рѣчь, долженъ быть показанъ письменно, посредствомъ объявленій, составленныхъ на посылаемыхъ для сего печатныхъ бланкахъ собственниками, законными владѣльцами или законными управляющими, администраторами и иными лицами, завѣдывающими домами и строеніями. Гдѣ, въ случаѣ, предусмотрѣнномъ выше въ § 7, городовый Магистратъ обязанъ будетъ самъ офиціально показывать доходъ, тамъ, командированный опымъ чиновникъ составляетъ такое объявленіе, согласно найденнымъ на мѣстѣ документамъ, или собраннымъ свѣдѣніямъ. Въ случаѣ неграмотности собственниковъ, законныхъ владѣльцевъ, управляющихъ, администраторовъ или иныхъ лицъ, завѣдывающихъ домами,—они должны озаботиться, чтобы сказанныя объявленія составлены были кѣмъ либо, по ихъ диктовкѣ.

§ 9.

Сколько будетъ отдѣльныхъ домовъ или строеній, хотя бы всѣ они принадлежали одному собственнику или законному вла-

O dokonaniu spisu.

§ 7.

Wykazanie dochodu z domów pozostawia się właścicielom lub prawnym posiadaczom onychże, którym udzielony będzie, każdemu z nich, egzemplarz niniejszéj Instrukcyi. Gdzieby podczas spisu niebyło obecnego właściciela lub prawnego posiadacza domu, tam wykaże dochód rządca, administrator lub innego nazwania prawny zawiadowca domu. Gdzieby i tych niebyło, Magistrat miasta, sam z urzędu poweźmie wiadomość o dochodzie, według przepisów niniejszéj Instrukcyi.

§ 8.

Wykazanie dochodu, o którym się mówi, następować ma na piśmie, za pośrednictwem deklaracyj przez właścicieli, prawnych posiadaczy lub prawnych rządców, administratorów i innego nazwania zawiadowców domów i budowli, na drukach ku temu przesełających się, czynić się powinnych. Tam, gdzieby sam Magistrat miasta z urzędu, w przypadku powyżéj w § 7 przewidzianym, dochód wskazywać musiał, Urzędnik przezeń wysłany takową deklaracyą zgodnie ze znalezionemi na gruncie dowodami lub zebranemi wiadomościami uczyni. Pisać nieumiejący właściciele, prawni posiadacze, rządcy, administratorowie lub innego nazwania zawiadowcy domów, gdzieby taki zdarzył się wypadek, sami postarać się powinni o to, aby ich w napisaniu deklaracyi, za ich podyktowaniem, wyręczono.

§ 9.

Tyle powinno być osobnych deklaracyj, ile jest oddzielnych domów lub budowli, choćby wszystkie należały do jednego właści-

дѣльцу, столько должно быть особыхъ объявленій. Гдѣ домъ или строеніе принадлежитъ болѣе чѣмъ одному собственнику или законному владѣльцу, если между ними нѣтъ общаго владѣнія, тамъ должно быть составлено столько особыхъ объявленій, сколько есть отдѣльныхъ собственниковъ или владѣльцевъ такого одного дома или строенія.

§ 10.

Объявленіе о доходѣ должно быть составлено, по прилагаемой формѣ, на печатномъ бланкѣ, слѣдующимъ порядкомъ: (*)

До приступленія къ показанію дохода съ подробныхъ статей, которыя должны быть поименованы въ объявленіи, слѣдуетъ написать названіе города и улицы, полицейскій номеръ дома или строенія тотъ самый, который проставленъ на ономъ, то есть полный или раздѣленный на дроби или литеры, а равно имя и фамилію собственника или законнаго владѣльца, далѣе же указать данное дому или строенію назначеніе, родъ оныхъ и обширность.

Подъ словомъ *назначеніе* понимается употребленіе, для какого служитъ домъ или строеніе, какъ напр. жилой домъ, винокурня, пивоварня, сахарный заводъ, дистиллярня, кузница, лавка или магазинъ, складъ, магазинъ, находящіеся отдѣльно внѣ жилаго дома. Подъ словомъ *родъ* понимается матеріалъ, изъ какого воздвигнуты домъ или строеніе, какъ-то: каменные, деревянные изъ битой глины, лемпаца и по прусскому способу. Если они построены изъ разныхъ матеріаловъ, то слѣдуетъ объяснить: что таковые частью каменные, частью деревянные и т. д. Подъ словомъ *обширность* понимаются этажи, число которыхъ должно быть обозначено, равно ширина и длина (согласно мѣрамъ, употребляемымъ въ краѣ для съемки поверхности)

(*) Форма эта, по причинѣ окончанія переписи, не прилагается

ciela lub prawnego posiadacza. Tam, gdzie dom lub budowla należy do więcéj niż jednego właściciela lub prawnego posiadacza, jeśli niemasz między niemi wspólności, tyle powinno być osobnych deklaracyj, ile jest oddzielnych właścicieli lub posiadaczów takiego jednego domu lub budowli.

§ 10.

Deklaracya wykazywać mająca dochód, któréj wzór się dołącza, powinna być uczyniona, jak już wyżéj rzeczono, na druku, w sposobie następującym: (*)

Naprzód, nim się przystąpi do wykazania dochodów ze szczegółów w deklaracyi wymienionemi być mających, należy wyrazić nazwisko miasta, ulicy, numer policyjny domu lub budowli, taki, jaki jest na niéj położony, to jest, całkowity lub podzielony na ułamki albo litery, tudzież imię i nazwisko właściciela lub prawnego ich posiadacza, a daléj, opisać ich przeznaczenie, rodzaj i obszerność.

Pod wyrazem *przeznaczenie* rozumie się użytek, do jakiego dom lub budowla służy, np. dom mieszkalny, gorzelnia, browar, cukrownia, dystylarnia, kuźnia, kram czyli sklep, skład, magazyn, oddzielnie po za obrębem domu mieszkalnego stojące. Pod wyrazem *rodzaj* rozumie się materjał z jakiego dom lub budowla wzniesiona, jako to: murowane, drewniane, z pizy, z lempacu, z muru pruskiego. Gdyby były mięszane, należy wyrazić: iż są częścią murowane, częścią drewniane, i t. d. Pod wyrazem *obszerność* rozumieją się piętra, których ilość wymienić należy, tudzież szerokość i długość (według miar powierzchni w kraju używanych sposessyj, na których stoją zabudowania do spisu wchodzące,

(*) Wzory druku do czynności już dokonanych, pominięte zostały w zbiorze.

мѣстностей, на которыхъ находятся строенія, входящія въ исчисленіе, какъ напр. „лицевой домъ, одноэтажный, двухэтажный, трехэтажный и т. д.“ „флигель одинъ, два или болѣе, равномѣрно въ одинъ, два, три или болѣе этажей; домъ или домикъ одинъ, два или болѣе, находящіеся на дворѣ, одноэтажный, двухэтажный или болѣе-этажный; конюшни, экипажные, чуланы, склады“ и т. п.; однимъ словомъ, въ этой переписи должно быть показано все то, что можетъ дать ясное понятіе о родѣ и обширности дома, избѣгая однако излишнихъ подробностей. Если будетъ пивоварня, винокурня, сахарный заводъ, дистилларня, магазинъ, складъ, отдѣльно внѣ дома находящіеся, и т. д , то достаточно сказать „пивоварня“, „винокурня“ и т. д., а равно—изъ какого матеріала они построены и какая длина и ширина занимаемаго ими пространства; если же при нихъ находятся жилыя строенія, конюшни, экипажные, чуланы, то таковые слѣдуетъ поименовать. Если это гостинница, постоялый дворъ или другаго названія заѣзжій домъ, купальни, паровыя бани,—въ такомъ случаѣ, написавъ „гостинница“, „постоялый дворъ“, „заѣзжій домъ“, „купальни“, а равно обозначивъ общее пространство оныхъ и родъ матеріала, изъ котораго построены, слѣдуетъ вмѣстѣ съ тѣмъ сказать, находятся ли въ ихъ чертѣ—дома, домики или жилыя помѣщенія, склады, чуланы и т. д.

На приготовленныхъ для объявленій печатныхъ бланкахъ, послѣ мѣста оставленнаго для упомянутаго описанія, есть три графы: одна для внесенія въ оную дохода съ дома или строенія, другая для подписи жильцовъ, нанимающихъ для себя порознь помѣщенія, склады, магазины, погреба, лавки, конюшни, экипажные и т. д., третья для примѣчаній; передъ этими же тремя графами оставленъ пробѣлъ на вписаніе того, съ чего взимается доходъ, или что принимается цѣнностію стоимости, признаваемой доходомъ. Въ этомъ мѣстѣ составляющій объявленіе обязанъ показать предметъ дохода или цѣнности, признаваемой доходомъ, напр. помѣщеніе, въ лицевой и не лицевой части дома, во флигелѣ, въ отдѣльномъ домѣ или домикѣ на дворѣ, въ этажѣ NN или внизу, состоящее изъ 1, 2, 3 и т. д. комнатъ, погреба, чулана,

liczba osobnych zabudowań do spisu wchodzących, jak np. „dom „od frontu, parterowy, jedno-piętrowy, dwu-piętrowy i t. d." „officyna jedna, dwie lub więcéj, podobnież parterowa, jedno, „dwu lub więcéj piętrowa; dom lub domek, jeden, dwa lub więcéj w dziedzińcu będące parterowe, jedno lub więcéj piętrowe; „stajnie, wozownie, komórki, składy" i t. p.; słowem, powinno być w tym spisie wyrażone to wszystko, co może dać jasne wyobrażenie o rodzaju i obszerności domu, unikając wszakże bezpotrzebnéj drobiazgowości. Jeśli to będzie browar, gorzelnia, cukrownia, dystylarnia, magazyn, skład, osobno po za obrębem domu będący, i t. d., dość wyrazić „browar," „gorzelnia" i t. d., tudzież z jakiego są materjału, jaka długość i szerokość obrębu, który zajmują, a tylko jeśli byłyby przy nich zabudowania mieszkalne, stajnie, wozownie, komórki, te wymienić należy. Jeżeli to będzie hotel, oberża lub innego nazwania dom zajezdny, albo łazienki, łaźnie, w takim razie wyrażając je „hotel," „oberża," „dom zajezdny," „łazienki," tudzież, wyrażając ogólną obszerność ich obrębu i rodzaj materjału z jakiego są, należy zarazem wymienić, czy znajdują się w ich obrębie domy, domki, lub lokale mieszkalne, składy, komórki, i t. d.

Na drukach do deklaracyi przygotowanych, po miejscu zostawioném na powyższy opis, są trzy rubryki: jedna na wpisanie dochodu z domu lub budowli, druga na podpisy lokatorów wynajmujących dla siebie pojedyncze lokale, składy, magazyny, piwnice, sklepy, stajnie, wozownie i t. d., trzecia na uwagi; zaś przed temi trzema rubrykami, jest otwarte miejsce na wpisanie tego, z czego pobiera się dochód, lub z czego ocenia się wartość, za dochód uważana. W tém to miejscu, czyniący deklaracyą, wymienić winien przedmiot dochodu lub wartości za dochód uważanéj, jak np. lokal od frontu, od tyłu, w officynie, osobnym domu lub domku w dziedzińcu na piętrze NN, lub na dole, złożonym z izb 1néj, 2ch, 3ch i t. d., z piwnicy, komórki, ze stajnią i wozownią, jeśli tak wynajmowany, sklep, piwnica albo piwnice, jedna, dwie, i t. d.

съ конюшнею и экипажнымъ сараемъ, если такъ сняты въ арендное содержаніе; равномѣрно погребъ или погреба, лавка одна, двѣ, и т. д., экипажный сарай, конюшни, складъ и т. д., буде они отдаются въ наймы отдѣльно отъ помѣщеній. Показывая число комнатъ, нѣтъ надобности описывать родъ оныхъ, какъ напр. залъ, комната, передняя, гардеробъ, кухня, но достаточно проставить ихъ число; тоже самое разумѣется о чуланахъ и т. п. При отданныхъ въ наемъ помѣщеніяхъ или строеніяхъ слѣдуетъ указать имя и фамилію съемщика, при остальныхъ же, назначенныхъ для собственника или законнаго владѣльца дома или строенія надлежитъ помѣстить: „цѣнность выгоды, получаемой съ помѣщенія, строенія и т. д. (здѣсь поименовать помѣщенія или строенія, какъ сказано выше), состоящаго въ пользованіи собственника или законнаго владѣльца". Если домъ или строеніе отдаются въ наймы вполнѣ и съемщиками не перенанимаются по частямъ, или обращены собственниками либо законными ихъ владѣльцами на свою надобность или выгоду, въ такомъ случаѣ слѣдуетъ только оговорить, если отдается въ наймы: „со всего вышесказаннаго дома или строенія, отданнаго въ наймы NN" (написать имя и фамилію съемщика).....; если же домъ или строеніе обращены собственникомъ или законнымъ владѣльцемъ на свою надобность или выгоду, то нужно сказать: „цѣнность пользы со „всего упомянутаго дома или строенія, обращеннаго собственни„комъ" или „законнымъ владѣльцемъ на свою надобность" или „выгоду".

Что касается гостинницъ, постоялыхъ дворовъ и всякаго названія заѣзжихъ домовъ, а равно купаленъ, паровыхъ бань и домовъ для увеселеній, то въ нихъ слѣдуетъ показывать особо число комнатъ гостинныхъ и для купаленъ, особо же помѣщенія жилыя, или употребляемыя для другихъ надобностей. Въ графѣ, назначенной на количество дохода, надлежитъ прописать годовой доходъ, получаемый собственникомъ или законнымъ владѣльцемъ дома либо строенія, входящаго въ перепись, со включеніемъ въ оный годовой цѣнности помѣщеній собственника или владѣль-

wozownia, stajnie, skład, i t. d., jeśli osobno od lokalów są wynajmowane. Wymieniając liczbę izb, niemasz potrzeby opisywać ich rodzaju, jak np. sala, pokój, przedpokój, garderoba, kuchnia, lecz dość wymienić samą liczbę onychże; toż samo rozumie się o komórkach i t. p. Przy wynajmowanych lokalach lub budowlach, należy wyrazić imię i nazwisko wynajmującego; zaś przy niewynajmowanych lecz na własną potrzebę lub zarobek właściciela lub prawnego posiadacza domu i budowli używanych, potrzeba zamieścić: „wartość użytku z lokalu, budowli, i t. d.“ (tu „opisać je, jak wyżéj informowano), „przez właściciela“ lub „przez „prawnego posiadacza używanych.“ Jeśli cały dom lub budowla, to jest cały obręb ich jest wynajmowany, a przez wynajmującego cząstkowo nieodnajmowany, lub przez właściciela albo prawnego ich posiadacza na własną swą potrzebę lub zarobek używany, w tym razie wyrazić tylko należy: jeśli wynajmowany „z całego powyżéj opisanego domu lub budowli wynajmowanéj N N“ (wyrazić z imienia i nazwiska komu) . . . . .; jeśli na własną potrzebę lub zarobek właściciela lub prawnego posiadacza używany, „wartość użytku z całego powyżéj opisanego domu albo budowli na „własną potrzebę“ lub „zarobek właściciela“ lub „prawnego po- „siadacza używanéj.“

Co do hotelów, oberży i wszelkiego nazwania domów zajezdnych, tudzież łazienek, łaźni, i domów zabawy, należy wyrażać osobno liczbę izb gościnnych i łaziennych, osobno zaś lokale mieszkalne lub na inne użytki posługujące.— W rubryce na wykazanie dochodu przeznaczonéj, zapisać należy dochód roczny, jaki przynosi właścicielowi lub prawnemu posiadaczowi dom lub budowla do spisu wchodząca, łącząc weń wartość roczną tego, co właściciel lub posiadacz takowéj, na swą własną potrzebę lub zarobek używa, albo komuś bezpłatnie w długu lub za jaką usługę

ца, равно предоставленныхъ ими кому либо безплатно, въ счетъ долга, или за услугу, или же отведенныхъ подъ военный постой. Если собственникъ или законный владѣлецъ дома получаетъ плату за военный постой, то плата сія вносится въ видѣ дохода. Упомянутый доходъ или цѣнность онаго надлежитъ показать вполнѣ, безъ вычета лежащихъ на домахъ или строеніяхъ повинностей и разныхъ расходовъ, о чемъ сказано въ § 5. Доходъ или цѣнность онаго вносится съ такими подраздѣленіями, съ какими помѣщенія или части дома и строенія отдаются въ наемъ, или обращены собственникомъ либо законнымъ владѣльцемъ на свою надобность, равно предоставлены безплатно, въ счетъ долга или за какую услугу, или же отведены подъ военный постой. Если домъ или строеніе наняты въ цѣлости или по частямъ, или же употребляются собственникомъ либо законнымъ владѣльцемъ, или отдаются кому либо, то въ такомъ случаѣ доходъ или цѣнность онаго могутъ быть внесены оптомъ съ цѣлости или части.

Доходъ съ найма отдѣльныхъ помѣщеній или частей дома и строенія, или же со всего дома и строенія, если таковые отданы въ наймы оптомъ, вносится въ означенную графу, на основаніи контрактовъ или договоровъ, заключенныхъ о наймѣ или отдачѣ въ арендное содержаніе. Письменные контракты и договоры, заключенные официальнымъ либо частнымъ порядкомъ, прилагаются къ объявленіямъ, о чемъ дѣлается отмѣтка въ графѣ, назначенной для примѣчаній, противъ подлежащей статьи, а именно: „прилагается контрактъ, заключенный официально тогда-то" или „договоръ, заключенный частнымъ порядкомъ тогда-то". Гдѣ состоялся только словесный договоръ, тамъ отмѣчается въ той же графѣ: „по словесному договору".

Если домъ и строеніе или части ихъ отданы кому либо въ арендное содержаніе оптомъ, арендаторъ же перенанимаетъ особыя помѣщенія, лавки, погреба, склады, экипажные, конюшни и т. д., оставляя за собою нѣкоторыя изъ сихъ помѣщеній, или отдаетъ оныя кому либо безплатно, или же въ счетъ долга,

daje, albo na kwaterunek jest zajmowaném. Jeśli za kwaterunek właściciel lub prawny posiadacz domu pobiera opłatę, w takim przypadku ta opłata jako dochód wpisaną będzie. Dochód powyższy lub wartość onego, wpisane być powinny brutto, to jest bez potrącania z nich jakichkolwiek ciężarów do domów lub budowli przywiązanych, nakładów, kosztów i t. d., utrzymania domu lub budowli, jak się to wyżéj w §fie 5 powiedziało. Wpisywanie dochodu lub wartości onego, następować ma tak szczegółowo, jak szczegółowo wynajmowane są lokale lub części domu i budowli, albo używane na własną właściciela lub prawnego posiadacza potrzebę, dawane przezeń bezpłatnie, w długu, lub za jaką usługę, albo na kwaterunek.—Jeśli dom lub budowla są całkowicie lub częściami wynajęte, albo przez właściciela i prawnego posiadacza używane, lub komuś dawane, w tym tylko razie, dochód lub wartość onego ryczałtem z całości lub z części wpisane być mogą.

Dochód z najmu szczegółowych lokalów, lub części domu i budowli, albo z całego domu i budowli, jeśli są ryczałtem wywynajmowane, wpisanym być ma do powyższéj rubryki na zasadzie kontraktów lub umów o najem lub wydzierżawienie zawartych. Te, co są zawarte na piśmie, bądź urzędownie, bądź prywatnie, dołączonemi być winny do deklaracyj, i że dołączonemi zostały wyrazić to należy w rubryce na uwagi przeznaczonéj na przeciw właściwéj pozycyi, mianowicie: „dołącza się kontrakt urzędownie pod dniem N. N. zawarty“ lub „umowa pod dniem N. N. prywatnie zawarta“. Gdzie ma miejsce umowa tylko słowna, wyrazić należy w tejże rubryce: „podług umowy słownéj.“

Gdy cały dom i budowla lub części ich ryczałtem są komuś wydzierżawione, a ten wynajmuje w nich od siebie szczegółowe lokale, sklepy, piwnice, składy, wozownie, stajnie i t. d. i prócz tego sam dla siebie niektóre z dzierżawionych używa, lub komuś bezpłatnie w długu, za jaką usługę daje, albo na kwaterunek prze-

за какую услугу, или, наконецъ, назначаетъ подъ военный постой, въ такомъ случаѣ вносится въ графу дохода не то, что арендаторъ дома или строенія платитъ собственнику или законному ихъ владѣльцу, но сумма, имъ получаемая за наемъ помѣщеній и т. д., равно цѣнность дохода съ того, что онъ оставилъ за собою, или сдалъ кому либо безплатно за какую услугу, или же назначилъ подъ военный постой.

Годовой доходъ съ комнатъ, занимаемыхъ проѣзжающими въ гостинницахъ, постоялыхъ дворахъ и всякаго названія заѣзжихъ домахъ, вписывается согласно реестрамъ собственниковъ или законныхъ владѣльцевъ такихъ домовъ; гдѣ же подобные реестры не ведутся, тамъ годовой доходъ надлежитъ показать соразмѣрно платѣ, получаемой обыкновенно отъ проѣзжающихъ, обративъ вниманіе, что въ извѣстное время, смотря по мѣстности, означенныя комнаты остаются не занятыми. То же самое разумѣется на счетъ купалень и паровыхъ бань, съ тѣмъ однако, что, какъ въ деньгахъ, выручаемыхъ отъ употребляющихъ бани и ванны, заключается не одна лишь плата за помѣщеніе, но и вознагражденіе за приготовленіе воды, за ванны, прислугу, бѣлье и т. п., то, по вниманію къ таковымъ издержкамъ, слѣдуетъ помѣстить въ объявленіи не весь показанный по реестрамъ доходъ съ бани и купалень, а половинную часть онаго.

Цѣнность дохода съ помѣщеній: въ частяхъ дома и строенія, во всемъ домѣ или строеніи, съ обращенныхъ собственникомъ или законнымъ ихъ владѣльцемъ для своей надобности, съ предоставленныхъ кому либо безплатно, въ счетъ долга или за какую либо услугу, или же съ назначенныхъ подъ военный постой,—опредѣляется соразмѣрно тому доходу, какой приносятъ другія помѣщенія или части того же самого дома, отдаваемыя въ наймы. Если въ этомъ самомъ домѣ или строеніи ничего не отдается въ наймы, то означенная цѣнность дохода опредѣляется примѣнительно къ доходу, получаемому отъ помѣщенія въ другихъ домахъ того же города, особенно ближайшихъ, въ части домовъ и строеній, или въ цѣлыхъ домахъ и строеніяхъ, съ обращеніемъ всегда вни-

znacza, w takim razie, nie to, co dzierżawiący dom lub budowlę właścicielowi lub prawnemu ich posiadaczowi za dzierżawę płaci, lecz to, co on za odnajem szczegółowych, lokalów, i t. d. pobiera, i wartość dochodowa tego, co sam dla siebie używa lub komuś bezpłatnie za jaką usługę daje lub na kwaterunek przeznacza, do rubryki dochodu wpisać należy.

Dochód roczny z izb gościnnych w hotelach, oberżach i wszelkiego nazwania domach gościnnych, powinien być wpisany według tego, co według rejestrów przez właścicieli lub prawnych posiadaczy takich domów za same też izby gościnne rocznie wpływa, a gdzie rejestra nie są prowadzone, według pobieranéj zwykle opłaty za zajmowane przez gości izby powyższe, przy względzie na zwykłe według miejscowości przerwy zajmowania tychże izb. Toż samo rozumie się o łazienkach i łaźniach, z różnicą, że gdy w tém co płacą używający łaźni i łazienek mieści się nietylko zapłata za lokal, ale i wynagrodzenie za przysposobienie wody, za wanny, usługę, użycie bielizny i t. p., to z uwagi na takowe wydatki zamieścić należy do deklaracyi nie cały wykazany rejestrami dochód z łaźni i łazienek, ale połowę onego.

Wartość dochodowa lokalów, części domu i budowli, całego domu lub budowli, na własną potrzebę właściciela lub prawnego ich posiadacza używanych, dawanych komuś bezpłatnie, w długu, lub za jakąś usługę, albo przeznaczonych na kwaterunek, ocenianą być ma w stosunku do tego, co inne lokale lub części tego samego domu wynajmowane przynoszą, a jeśli nic się w tym samym domu lub budowli niewynajmuje, to w stosunku dochodu, jaki lokale domów innych tegoż miasta, a zwłaszcza poblizkich, części domów i budowli lub całe domy i budowle przynoszą, że względem zawsze na miejsce, w jakiém dom lub budowla stoi, i na użytek, do jakiego posługuje. Wartość użytku z takich budowli, jak browar, gorzelnia, dystylarnia, cukrownia, garbarnia, kuźnia, domy do za-

манія на мѣстоположеніе и назначеніе дома или строенія. Съ строеній, каковы напр. пивоварня, винокурня, дистиллярный, сахарный, кожевенный заводы, кузница, дома для увеселеній, театры и т. п., если въ томъ самомъ городѣ нѣтъ подобныхъ строеній, отдаваемыхъ въ наймы или арендное содержаніе, и даже не было ихъ прежде, а за симъ нечѣмъ руководствоваться при опредѣленіи цѣнности выгоды, цѣнность эта назначается въ соразмѣрности найма жилыхъ помѣщеній въ домахъ того же самого города, съ обращеніемъ однако вниманія на мѣстоположеніе и назначеніе сказанныхъ строеній. Съ домовъ и строеній, только временно, при составленіи переписи, не занятыхъ по какому либо поводу, или не имѣющихъ никакого назначенія, какъ напр. по причинѣ предпринятыхъ и производящихся починокъ, по случаю выбытія на нѣкоторое время жильцовъ, которые, однако, возвратятся и будутъ проживать далѣе, по поводу очистки всего дома или помѣщеній въономъ, вслѣдствіе неотдачи дома въ наймы, по недостатку соискателей или по случаю требованія преувеличенной платы, и т. д.,—доходъ вносится согласно послѣднимъ контрактамъ или словеснымъ договорамъ. Въ графѣ, назначенной для примѣчаній, слѣдуетъ объяснить, противъ подлежащей статьи, какое принято основаніе для опредѣленія дохода.

После поименованія, въ объявленіи, подробныхъ статей годоваго дохода, согласно тому, какъ объяснено выше, надлежитъ статьи эти сложить въ одинъ общій итогъ; само собою разумѣется, что гдѣ только одна статья составляетъ доходъ со всего дома или строенія, тамъ лишь она будетъ общимъ итогомъ.

Въ графѣ, назначенной для подписи жильцовъ, должны быть написаны имена и фамиліи, какъ тѣхъ лицъ, которыя нанимаютъ для себя, въ домахъ, жилыя помѣщенія или отдѣльно—лавки, склады, погреба и т. д., такъ и тѣхъ, которыя сняли части домовъ и строеній,—въ доказательство, что годовой доходъ или арендная плата собственнику или законному владѣльцу дома и строенія внесены въ объявленіе съ точностію. Если лица эти уплачиваютъ арендную сумму помѣсячно либо по четвертямъ года, или по по-

baw, teatra i t. p., jeśli w tém samém mieście niemasz podobnych budowli wynajmowanych lub wydzierżawianych, i nawet dawniéj niebyło, tak, iż niebędzie do czego wziąść stosunku, oceniać należy przez stosunek do najmu lokalów mieszkalnych w domach tegoż samego miasta, ze względem wszakże na miejsce, w którém stoi budowla—i użytek, na jaki służy. Dochód z domów i budowli czasowo tylko podczas spisu dla jakiegokolwiek powodu niezamieszkałych lub w inny żaden sposób nieużytkowanych, jak np. dla przedsięwziętéj i odbywającéj się już reparacyi, dla wydalenia się na czas jakiś zamieszkałych w nich ludzi, lecz którzy wrócą i daléj zamieszkiwać będą, dla opróżnienia całego domu albo lokalów w nim, dla tego, iż w czasie dopełnianego spisu, z powodu braku konkurentów albo żądania wygórowanéj ceny, wynajętemi być niemogły, i t. p., położony być ma podług ostatnich kontraktów lub umów słownych. W rubryce na uwagi przeznaczonéj, wyrazić potrzeba, na przeciw właściwéj pozycyi, jakiéj zasady do ocenienia użyto.

Po wykazaniu w deklaracyi przez szczegóły dochodu rocznego, według tego jak wyżéj poinformowało się, należy szczegóły onego dodać do siebie, tak, iżby w końcu okazał się ogół z tych szczegółów zebrany; a rozumie się samo z siebie, że gdzie jeden tylko szczegół czyli pozycya stanowić będzie dochód z całego jednego domu lub budowli, tam szczegół ten, czyli pozycya, same przez się będą ogółem dochodu.

W rubryce na podpis lokatorów przeznaczonéj, powinni położyć swe podpisy, to jest: imiona swe i nazwiska, tak ci, którzy najmują dla siebie w domach lokale mieszkalne, lub inne oddzielne od nich, jako to: sklepy, składy, piwnice i t. d., jak i ci, którzy najmują części domów lub budowli, a to na dowód: iż dochód roczny, czyli to, co oni płacą właścicielowi lub prawnemu posiadaczowi domu i budowli, jest rzetelnie do deklaracyi wpisany. Gdyby płacili miesięcznie lub kwartalnie albo półrocznie, w takim

лугодно, въ такомъ случаѣ подпись ихъ будетъ служить доказательствомъ, что годовой доходъ исчисленъ правильно, согласно мѣсячной, трехъ-мѣсячной или полу-годовой платѣ. Изъ нихъ неграмотные прикладываютъ собственноручные знаки. Вмѣсто находящихся, во время составленія переписи, въ отсутствіи, могутъ подписать объявленія лица, принадлежащія къ ихъ семейству или служители, знающіе о количествѣ уплачиваемаго найма, или какъ называютъ, въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ, коморнаго. Если, кромѣ находящагося въ отсутствіи, не будетъ свѣдущихъ о размѣрѣ наемной платы, въ такомъ случаѣ отсутствующій, по возвращеніи своемъ (если это послѣдуетъ по окончаніи и отправленіи переписи), обязанъ подписать тотъ экземпляръ объявленія, который, согласно сказанному ниже сего, останется въ городовомъ Магистратѣ, на всѣхъ же другихъ слѣдуетъ отмѣтить: „отсутствующій". Если снявшій у собственника или законнаго владѣльца дома и строенія, помѣщеніе и т. д. замѣтитъ, что доходъ показанъ не въ томъ количествѣ, какое составляетъ наемная цѣна, то долженъ требовать отъ представляющаго объявленіе исправленія сего тотчасъ, въ его присутствіи, въ случаѣ же отказа обязанъ написать въ графѣ для примѣчаній, числомъ и словами, сколько именно онъ платитъ.

Хотя выше сего сказано, что̀ надлежитъ писать въ графѣ для примѣчаній, но, сверхъ того, можетъ быть еще отмѣчено и все то, что̀ со стороны представляющаго объявленіе будетъ признано нужнымъ, для большей ясности онаго.

Примѣры помѣщенные на формѣ, объясняютъ все это еще ближе.

§ 11.

Каждое объявленіе составляется во всѣхъ городахъ въ 4-хъ, а въ городѣ Варшавѣ—въ 2-хъ тождественныхъ экземплярахъ, и подписывается представляющимъ оное; изъ этихъ экземпляровъ—одинъ назначается для оставленія въ мѣстномъ Магистратѣ, дру-

razie, podpis ich będzie dowodem: iż dochód roczny obliczony jest dobrze według téj miesięcznéj, kwartalnéj lub półrocznéj opłaty. Ci, którzyby nieumieli pisać, położą własnoręcznie znaki. Za tych, którzyby podczas spisu niebyli obecni, mogą podpisać osoby należące do ich rodziny lub domowników, a wiedzące o ilości płaconego najmu, czyli, jak w niektórych okolicach nazywają, komornego. Gdyby nikt prócz nieobecnego niemiał téj wiadomości, w takim przypadku, nieobecny, po powrocie swoim (jeśli takowy po zakończeniu już i odesłaniu spisu nastąpi) położyć będzie obowiązany swój podpis na tym egzemplarzu deklaracyi, który, według tego co się niżéj powie, w Magistracie miasta pozostanie; tymczasem zaś na wszystkich exemplarzach ma być tylko wyrażoném: „nieobecny". Jeśliby podpisujący lokator to jest: wynajmujący od właściciela lub prawnego posiadacza domu i budowli lokale i t. d., ujrzał dochód wpisany w innéj wysokości, niż wynosi najem czyli komorne, które on płaci, powinien żądać od podającego deklaracyą sprostowania zaraz w jego obecności, a gdyby odmówił, w takim razie, w rubryce uwag napisać ma liczbą i słowami, ile płaci.

Co ma być pisane w rubryce na uwagi przeznaczonéj, wyrażono już wyżéj, a prócz tego, może być zanotowane to wszystko, co podający deklaracyą dla większéj jasności onéjże za potrzebne osądzi.

Przykłady, na wzorze powyższym wypisane, lepiéj jeszcze to wszystko objaśnią.

§ 11.

Każda deklaracya ma być w 4ch jedno-brzmiących egzemplarzach, w mieście Warszawie w 2ch, to jest: na 4ry, a w Warszawie na 2ie ręce sporządzona, i przez podającego onęż podpisana, z których jeden przeznacza się dla pozostania w Magistracie miej-

гой для Уѣзднаго Начальника, а въ городѣ Варшавѣ для Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, третій для Губернскаго Правленія, четвертый для Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

§. 12.

Представляющіе объявленіе подлежатъ законной отвѣтственности за собственноручность подписей, а равно за дѣйствительность всего того, что въ немъ помѣщено.

§ 13.

Для составленія объявленій приготовляются печатные бланки, по предусматриваемой надобности; если, однако, бланки окажутся недостаточными, или, въ случаѣ порчи оныхъ, не возможно будетъ замѣнить ихъ другими, то, вмѣсто не достающаго количества, можетъ быть употреблена чистая бумага.

§ 14.

Въ случаѣ какого либо сомнѣнія со стороны представляющаго объявленіе, Магистратъ обязанъ разрѣшить оное, по смыслу настоящей инструкціи. Еслибы Магистратъ не былъ увѣренъ въ надлежащемъ разрѣшеніи представленнаго ему сомнѣнія, въ такомъ случаѣ сомнѣніе это должно быть изложено на особомъ листѣ, съ объясненіемъ, чѣмъ оное рѣшилъ Магистратъ и какой вслѣдствіе того доходъ внесенъ въ объявленіе. Такой листъ пришивается къ каждому экземпляру объявленія.

§ 15.

По изготовленіи объявленій, собственники либо законные владѣльцы домовъ и строеній, или же управляющіе, администра-

scowym, drugi dla Naczelnika Powiatu, a z miasta Warszawy dla Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, trzeci dla Rządu Gubernialnego, czwarty dla Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

§ 12.

Podający deklaracyą, odpowiedzialni będą prawnie, tak za tożsamość podpisów na niéj położonych, jak i za rzetelność tego wszystkiego, co w niéj zamieszczoném znajdzie się.

§ 13.

Na sporządzenie deklaracyi przysposabia się tyle druku, ile przewiduje się potrzeby; gdyby jednak druk niewystarczył, albo w razie zepsucia go, niemógł być innym zastąpiony, co braknie, na czystym papierze zapisaném być może.

§ 14.

W razie wątpliwości, powziąść się mogącéj przez podających deklaracye, Magistrat winien ją w duchu niniejszéj Instrukcyi rozwiązywać, o co podający deklaracye do niego udawać się mają. Gdyby i Magistrat niebył pewnym, iż przedstawioną sobie wątpliwość dobrze rozwiązał, w takim razie, ma być takowa na osobnym arkuszu opisana, z objaśnienieniem: jak ją Magistrat rozwiązał, i jak w skutek tego dochód wszedł do deklaracyi; arkusz taki do każdego egzemplarza deklaracyi przyszyć należy.

§ 15.

Po wygotowaniu deklaracyi, właściciele lub prawni posiadacze domów i budowli albo rządcy, administratorowie i innego

торы и иныя лица, завѣдывающія оными, представляютъ во всѣхъ городахъ 4, въ Варшавѣ же 2 экземпляра этихъ объявленій, въ Магистратъ своего города, вмѣстѣ съ приложеніями, о которыхъ сказано выше. Магистратъ обязанъ:

во 1-хъ, повѣрить, всѣ ли 4, а въ Варшавѣ 2 экземпляра, сходны между собою?

во 2-хъ, пересмотрѣть оные, для надлежащаго дополненія, въ чемъ это будетъ признано нужнымъ.

Поручается Магистратамъ, при пересмотрѣ объявленій, обратить вниманіе на опредѣленіе цѣнности дохода съ тѣхъ помѣщеній и всѣхъ строеній, которыя употребляются самими собственниками или законными владѣльцами домовъ и строеній для ихъ надобности или выгоды, особенно же съ такихъ, какъ напр. комнаты для проѣзжающихъ въ гостинницахъ, постоялыхъ дворахъ и всякаго другаго названія заѣзжихъ домахъ, въ купальняхъ и баняхъ.

§ 16.

Объявленія, представляемыя духовенствомъ всѣхъ исповѣданій, о доходѣ съ домовъ и строеній, а равно съ помѣщеній не изъятыхъ по § 6 отъ переписи, принимаются Магистратами безъ всякихъ возраженій на счетъ размѣра дохода, съ тѣмъ только условіемъ, чтобы соблюдены были формы.

§ 17.

Доходъ съ домовъ, занимаемыхъ подъ помѣщеніе приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ, показывается въ отдѣльныхъ объявленіяхъ, изъ чего вытекаетъ, что доходъ съ означенныхъ домовъ и строеній, если въ нихъ не жительствуютъ упомянутыя лица и служители ихъ, но дома сіи назначены для другой надобности, долженъ быть объявленъ отдѣльно.

nazwania prawni zawiadowcy onychże, podadzą wszystkie 4 exemplarze a w Warszawie 2 exemplarze tychże deklaracyj Magistratowi swego miasta, wraz z annexami, o jakich mówi wyżéj niniejsza Instrukcya; zaś Magistrat obowiązany jest:

naprzód, porównać: czy wszystkie 4 egzemplarze, a co do Warszawy 2 egzemplarze, zgodne są między sobą;

powtóre, przejrzéć je, w celu udokładnienia, gdzieby to za potrzebne uznał.

Poleca się Magistratom, ażeby przy przejrzeniu deklaracyj, rozważały ocenienie wartości dochodowéj tych lokalów i wszystkich budowli, których sami właściciele lub prawni posiadacze domów i budowli na swą własną potrzebę lub zarobek używają, szczególniéj też takich, jak izby gościnne w hotelach, oberżach i wszelkiego nazwania domach zajezdnych, w łazienkach, w łaźniach.

§ 16.

Na deklaracyach dochodu, jakie poda Duchowieństwo wszelkich wyznań z domów i budowli, tudzież z lokalów swych, od spisu w § 6tym niewyłączonych, Magistraty, bez czynienia kwestyi względem wysokości dochodu, poprzestaną, ograniczając się tylko na tém, aby formy zachowane były.

§ 17.

Dochód z domów zajmowanych na użytek mieszkalny Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów, osobnemi deklaracyami wykazany być powinien, zkąd wynika: że dochód z domów i budowli Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów, na inny niż mieszkalny ich samych i służących onychże użytek zajmowanych, oddzielnie deklarowanym być winien.

§ 18.

Городовой Магистратъ, по разсмотрѣніи объявленій, возвращаетъ представившимъ оныя контракты и договоры,—не прежде однако, какъ послѣ повѣрки показаннаго въ нихъ чинша или наемной платы съ доходомъ, значащимся въ объявленіи.

§ 19.

На подачу въ Магистратъ объявленій назначается 15-дневный срокъ, по истеченіи котораго, Магистратамъ дозволяется понуждать замедляющихъ экзекуціонными мѣрами, а при безуспѣшности оныхъ, командировать своего чиновника, для составленія объявленій по правиламъ настоящей инструкціи. Такое объявленіе считается наравнѣ съ представляемымъ собственникомъ либо законнымъ владѣльцемъ, или же завѣдывающимъ домомъ и строеніемъ, и противъ онаго не будетъ принято никакое возраженіе.

§ 20.

По исполненіи предписаннаго выше на счетъ объявленій, Магистратъ составляетъ изъ нихъ общую перепись дохода, вноситъ въ оную все, что заключаютъ въ себѣ объявленія о доходѣ, какъ-то: имена и фамиліи собственниковъ и законныхъ владѣльцевъ домовъ и строеній, назначеніе этихъ домовъ и строеній и, наконецъ, итоги дохода.

Для такой переписи прилагаются у сего образецъ и печатные бланки, на которыхъ сдѣланы поперечныя линіи, для порядка и большаго удобства (*)

Упомянутые образецъ и бланки заключаютъ въ себѣ на первой страницѣ: надпись, для поименованія губерніи и уѣзда,

---

(*) Образецъ и бланки, по случаю окончанія переписи, не прилагаются.

§ 18.

Po przejrzeniu deklaracyj, Magistrat zwróci podającym je kontrakty i umowy na piśmie będące, jakie przy deklaracyach załączonemi znajdą się, ma się rozumieć, porównawszy wprzód wysokość umówionego w nich czynszu czyli komornego, z dochodem w deklaracyą wpisanym.

§ 19.

Do podania Magistratowi deklaracyj, oznacza się termin dni 15tu, po bezskutecznym upływie których, Magistraty, mocne są skłaniać opóźniających się krokami egzekucyjnemi, a gdyby i te wprędce nieskutkowały, Magistrat wyśle swego Urzędnika do sporządzenia deklaracyi według przepisów niniejszéj Instrukcyi, która to deklaracya przez wysłanego Urzędnika podpisana, uważaną będzie jakby ją sam właściciel lub prawny posiadacz albo zawiadowca domu i budowli sporządził i podał, i przeciw któréj żadna potém reklamacya przyjętą niebędzie.

§ 20.

Gdy się już wszystko, co wyżéj przepisano, z deklaracyami zakończy, Magistrat ułoży z nich spis ogólny dochodu w nichże wykazanego, to jest: wpisze do niego to, co deklaracye dochodu w sobie obejmować będą, mianowicie imiona i nazwiska właścicieli i prawnych posiadaczów domów i budowli, przeznaczenie użytkowe onychże i ogóły dochodu wykazanego.

Do tego spisu dołącza się wzór i przeséłają się druki, na których położone są linije poprzeczne dla porządku i dogodniejszego wypisywania. (*)

Wzór i druki, o których mowa, obejmują w sobie na zwierzchniéj swojéj stronie nadpis, wymieniać mający Guberniją i Po-

(*) Wzory druków do czynności już dokonanych, pominięte zostały w zbiorze.

въ коихъ находится городъ; объясненіе о томъ, что это общая перепись дохода съ домовъ и строеній; далѣе оставлены пробѣлы, для прописанія въ нихъ названій: города, предмѣстій, селеній, усадебъ и другихъ жилищъ; наконецъ пробѣлъ на число народонаселенія, состоящаго во всей окружности города, и на проставленіе разряда, къ которому принадлежитъ городъ по правиламъ консумціоннаго сбора.

Изъ предмѣстій слѣдуетъ поименовать только находящіяся въ нѣкоторомъ отъ города разстояніи, такъ какъ предмѣстья соединяющіяся съ улицами, должны входить въ общее число улицъ; Селенія, усадьбы и жилища другаго наименованія показываются каждое отдѣльно, по своему названію. Изъ нихъ пользующіеся городскимъ правомъ объявляютъ доходъ или цѣнность выгоды съ своихъ домовъ и строеній такимъ образомъ, какъ сіе предписано выше; селенія же, усадьбы и проч., не состоящія на этомъ правѣ, подлежатъ переписи по инструкціи, предписанной для сельскихъ гминъ, а именно: дворовыя принадлежности входятъ въ перепись господскихъ домовъ, а крестьянскія усадьбы подвергаются установленной для нихъ переписи. Съ этою цѣлью Уѣздные Начальники препровождаютъ въ Магистраты городовъ, къ которымъ принадлежатъ такого рода селенія и усадьбы, нужное количество печатныхъ бланковъ на составленіе упомянутыхъ переписей; инструкцію же, изданную для этихъ переписей, каждый Магистратъ получитъ къ свѣдѣнію и руководству. Магистраты городовъ 1, 2 и 3 разрядовъ будутъ снабжены, сверхъ того, для свѣдѣнія, инструкціею, служащею для сдѣланія переписи домовъ въ городахъ 4 и 5 разрядовъ. Магистратъ города Варшавы получитъ эти инструкціи непосредственно отъ Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

Общее число постоянныхъ и непостоянныхъ жителей должно быть взято изъ книгъ народонаселенія.

Образецъ и печатные бланки заключаютъ въ себѣ слѣдующія графы:

wiat, w których położone miasto, daléj, iż to jest spis ogólny dochodu z domów i budowli, daléj jeszcze, miejsce na nazwisko miasta, które wypisać należy, na nazwisko przedmieść, wsi, osad i innego nazwania zamieszkań, nakoniec, miejsce na wyrażenie liczby głów ludności, jaką miasto w całym obrębie swoim obejmuje, i rzęd, do którego, według zasad poboru podatku konsumcyjnego, należy.

Przedmieścia wymieniać należy te tylko, które są oddzielone pewną przestrzenią od miasta, gdyż te, co stanowią nieprzerwanie jego ulice, w ogólny poczet ulic wchodzić powinny. Wsie, osady i innéj nazwy zamieszkania, mają być wymienione każde oddzielnie z nazwiska swego. Z nich te, co są na prawie miejskiém, powinny tak deklarować dochód lub wartość użytku z swych domów i budowli, jak to przepisano w miejscu swojém powyżéj; te zaś, które nie są na tém prawie, mają być poddane spisowi, według Instrukcyi dla gmin wiejskich przepisanéj, mianowicie: posiadłości dworskie, spisowi dla domów dworskich, a siedziby włościańskie, spisowi dla tychże siedzib postanowionemu. W tym celu, Naczelnicy Powiatowi, prześlą Magistratom tych miast, do których wsie i osady tego rodzaju należą, potrzebną ilość druków na spisy dopiero rzeczone; zaś Instrukcyą do takowych spisów wydaną, każdy Magistrat miasta otrzyma do użytku w razie potrzeby, a dla wiadomości, w razie przeciwnym. Magistraty miast 1°, 2° i 3° rzędu, otrzymają prócz tego, dla wiadomości, Instrukcyą do spisania domów w miastach 4° i 5° rzędu służącą. Magistrat miasta Warszawy, otrzymuje te Instrukcye bezpośrednio od Kommissyi Skarbu.

Liczba głów ludności stałéj i niestałéj razem, wyrażoną być winna według ksiąg jéj.

Wewnątrz wzoru i druków są rubryki, przeznaczone:

a) для текущаго и полицейскаго номера дома или строенія;

Въ графѣ, назначенной для текущаго номера, слѣдуетъ писать номера домовъ и строеній, такимъ порядкомъ, какъ будетъ вписываемъ общій доходъ, показанный въ объявленіяхъ. Изъ каждаго отдѣльнаго объявленія общій доходъ нужно показать особо и на каждомъ такомъ объявленіи проставлять по очереди, номеръ или цифру, подъ которыми войдетъ въ перепись общій доходъ, показанный въ объявленіи.

Въ графѣ, назначенной для полицейскаго номера дома или строенія, слѣдуетъ показать тотъ номеръ, какой на нихъ находится для полицейскаго порядка; если же номеръ сей раздѣленъ на литеры или дроби, то оныя должны быть поименвованы соершенно сходно съ объявленіемъ.

b) графы для названія улицы, на имя и фамилію собственника или законнаго владѣльца дома или строенія;

Графы эти, сами собою ясно опредѣляютъ, что въ нихъ должно быть показано, но если домъ или строеніе принадлежитъ казнѣ либо духовенству, или же учрежденіямъ, не изъятымъ отъ переписи, то въ графѣ, назначенной на имя и фамилію владѣльца, пишется „Казна“, „Каѳедра“, „Приходъ“, „Городская Касса“, „Кредитное Общество“ и т. д.;

c) графа для поясненія, какое имѣютъ назначеніе домъ или строеніе;

Въ этой графѣ объясняется, для какой надобности назначенъ домъ или строеніе, напр.:

„жилой домъ“,
„пивоварня“,
„сахарный заводъ“,
„кожевенный заводъ“,
„кузница“,
„магазинъ“,
„складъ“ и т. д., какъ это будетъ показано въ объявленіяхъ.

a) na numer bieżący i policyjny domu lub budowli.

W rubryce na numer bieżący przeznaczonéj, należy mieścić liczbę kolejną tak, jak wpisywanie ogółu dochodu w deklaracyach wykazanego następować będzie. Z każdéj oddzielnéj deklaracyi, ogół dochodu osobno wpisanym być powinien, a na każdéj deklaracyi należy położyć widocznie ten numer albo liczbę kolejną, pod którą ogół dochodu w niéj wykazanego do spisu wejdzie.

W rubryce na numer policyjny domu lub budowli przeznaczonéj, należy umieścić taki numer, jaki na domu lub budowli dla porządku policyjnego jest położony, który, jeśli byłby podzielony na litery lub ułamkowe liczby, litery te i liczby wymienić także potrzeba, zupełnie tak, jak na deklaracyi wyrażoném będzie.

b) na nazwisko ulicy, na imię i nazwisko właściciela lub prawnego posiadacza domu lub budowli.

Rubryki te, wskazują jasno same przez się, co w nich wymienić należy. Nadmienia się jedynie: iż tam, gdzie prawnym posiadaczem domu lub budowli jest Rząd lub Duchowieństwo, albo Instytuta od spisu niewyłączone, położyć należy w rubryce na imię i nazwisko właściciela przeznaczonéj: „Rząd“, „Katedra“, „Probostwo“, „Plebanija“, „Kassa „miejska“, „Towarzystwo Kredytowe“ i t. d.

c) na wymienienie przeznaczenia użytkowego domu lub budowli.

W téj rubryce wymienić należy, do jakiego użytku dom lub budowla służy, np.

„dom mieszkalny“,
„browar“,
„cukrownia“,
„garbarnia“,
„kuźnia“,
„magazyn“,
„skład“, i t. d., tak, jak to na deklaracyach wyrażoném będzie.

Если въ строеніи находятся совокупно помѣщеніе жилое и служащее для другой надобности, не изъятое отъ переписи, то сіе должно быть объяснено, напр.:

„пивоварня и вмѣстѣ съ тѣмъ домъ, домикъ или жилые домики" и т. д.

Экипажные сараи, конюшни, погреба, чуланы, склады, принадлежащіе къ помѣщеніямъ или къ другому строенію, не показываются отдѣльно, и достаточно будетъ сказать: „жилой домъ" или „строеніе NN", какъ напр. „пивоварня", „сахарный заводъ", „дистиллирня" и т. д.

d) графа для домовъ и строеній.

Эта общая графа, имѣетъ два подраздѣленія:

1. на поименованіе жилыхъ домовъ приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ;
2. на показаніе всѣхъ другихъ домовъ и строеній;

подъ этими же двумя подраздѣленіями, подъ каждымъ особо, есть еще по 3 графы для показанія:

aa) годоваго дохода съ домовъ и строеній,
bb) половинной части того-же дохода,
cc) количества подымной подати.

Подраздѣленіе N. 1 пополняется годовымъ доходомъ или заключающеюся въ объявленіяхъ цѣнностію дохода съ помѣщеній приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ, посредствомъ показанія количества дохода или цѣнности, обозначенной въ графѣ лит. *aa*, половинная же часть онаго должна быть внесена въ слѣдующую графу *bb*; а въ графѣ назначенной лит. *cc*, для подымной подати, оставляется пробѣлъ, такъ какъ количество оной будетъ извѣстно лишь послѣ опредѣленія размѣра этой подати.

Подраздѣленіе подъ N. 2, вмѣстѣ съ находящимися подъ онымъ 3-мя графами, пополняется такимъ же образомъ, какъ сказано выше, годовымъ доходомъ со всѣхъ другихъ, кромѣ вышеупомянутыхъ домовъ и строеній.

W razie, jeśli budowla będzie mięszana, mieszkalna z niemieszkalną, to jest, do innego użytku służącą, od spisu niewyłączoną, należy to wyrazić, np:

„browar i razem dom, domek, lub domki mieszkalne, i t. d.“

Wozownie, stajnie, piwnice, komórki, składy do mieszkań lub do innéj budowli przywiązane, niepotrzebują być tu osobno wymieniane, dość wyrazić: „dom mieszkalny“ lub „budowla N N“, jak np:

„browar“, „cukrownia“, „dystylarnia“, i t. d.

d) na domy i budowle.

Pod tą ogólną rubryką są jéj podrzędne dwie:

1. na wymienienie domów mieszkalnych Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów;
2. na wymienienie domów i budowli wszelkich innych;

zaś pod temi dwiema, osobno pod jedną, osobno pod drugą, jest po 3, służących na wymienienie:

aa) dochodu rocznego z domów i budowli,

bb) połowy tegoż dochodu,

cc) ilości podatku podymnego.

Rubrykę pod Nr. 1 określoną, zapełnić należy dochodem rocznym, czyli objętą w deklaracyach wartością dochodową pomieszkań Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów, wpisując ten dochód czyli wartość, do rubryki wyżéj pod lit: *aa* określonéj, zaś połowę onego do rubryki następnéj *bb*; rubryka pod lit: *cc* określona, na wymienienie ilości podatku podymnego przeznaczona, niezapełniona ma pozostać, gdyż ta ilość wiadoma będzie dopiero wówczas, kiedy oznaczy się stopa takowego podatku.

Rubrykę pod Nr. 2m określoną, wraz z 3ma pod nią będącemi rubrykami, należy zapełnić w tymże sposobie, jak dopiero opisano, dochodem rocznym z wszelkich innych, prócz powyższych, domów i budowli.

Въ графѣ, оставленной для примѣчаній, отмѣчается все то, что Магистратъ признаетъ нужнымъ прибавить при подлежащихъ статьяхъ.

Примѣры, помѣщенные на образцѣ, объясняютъ все это еще ближе.

§ 21.

При внесеніи въ общую перепись годоваго дохода изъ отдѣльныхъ объявленій, Магистратъ вписываетъ оный сперва изъ объявленія, представленнаго приходскими Священниками, какъ въ вышеупомянутомъ подраздѣленіи подъ N. 1, такъ и въ подраздѣленіи подъ N. 2, во сколько, кромѣ помѣщеній приходскихъ Священниковъ, викаріевъ и органистовъ, будетъ тамъ ко внесенію доходъ изъ другихъ принадлежащихъ имъ домовъ и строеній; послѣ того подводитъ особо итогъ вписаннаго дохода. Далѣе Магистратъ вписываетъ въ подраздѣленіи N. 2 доходъ изъ объявленій иного, кромѣ приходскихъ Священниковъ, духовенства всѣхъ исповѣданій, во сколько это духовенство находится въ чертѣ города и не изъято отъ переписи, какъ напр. съ Каѳедры, Капитула, Монастыря N N. и т. д., подводя итогъ дохода особо съ Каѳедры и Капитула, особо же съ каждаго Монастыря. Наконецъ, въ томъ же самомъ подраздѣленіи N. 2 Магистратъ вписываетъ доходъ изъ всѣхъ прочихъ объявленій, съ каждаго особо, какъ это сказано выше, съ соблюденіемъ очереди, въ которой слѣдуютъ одинъ за другимъ полицейскіе NN, и подводитъ итогъ дохода. Въ концѣ переписи Магистратъ показываетъ вторично отдѣльныя суммы и подводитъ общій итогъ.

Правило сіе не распространяется на г. Варшаву, гдѣ Магистратъ, по вписаніи дохода изъ всѣхъ представленныхъ оному объявленій, по очереди, какая будетъ признана самою соотвѣтственною, подводитъ общій итогъ этого дохода.

Rubryka na uwagi zostawiona, służyć może na zanotowanie tego, coby Magistrat przy respective pozycyach spisu domieścić uznał potrzebném.

Przykłady na wzorze zamieszczone, lepiéj to jeszcze objaśniają.

§ 21.

Wprowadzając do ogólnego spisu dochód roczny z pojedynczych deklaracyj, Magistrat wpisze go naprzód z deklaracyi przez Proboszczów i Plebanów podanéj, tak w rubryce pod Nr. 1m wyżéj określonéj, jak i w rubryce pod Nr. 2m, o ile prócz zamieszkań Proboszczów, Plebanów, Wikaryuszów i Organistów będzie tam do zamieszczenia dochód z innych domów i budowli do nich należących; poczém, dochód wpisany osobno zasummuje. Następnie, wpisze w rubryce Nr. 2 dochód z deklaracyj innego, prócz Proboszczów i Plebanów, Duchowieństwa wszelkiego wyznania, o ile to inne Duchowieństwo w obrębie miejskim znajduje się, a od wpisu wyłączone nie jest, jak np. z Katedry, Kapituły, Klasztoru N N i t. d, summując dochód z Katedry, Kapituły, osobno, z każdego Klasztoru osobno. Nakoniec w téj saméj rubryce Nr. 2 wpisze dochód ze wszystkich innych deklaracyj, z każdéj osobno, jak się już wyżéj mówiło, zachowując kolej, w jakiéj idzie jeden po drugim Nr. policyjny, i zasummuje go (dochód) z nich wszystkich razem. W samym końcu spisu, uczyni powtórzenie pojedynczych summ, i te zbierze w jeden wielki ogół.

Miasta Warszawy niedotycze ten przepis, a Magistrat, wpisawszy dochód ze wszystkich podanych sobie deklaracyj, w kolei, jaką za najstosowniejszą uzna, zasummuje go od razu w jeden wielki ogół.

§ 22.

По составленіи такимъ образомъ общей переписи, которая должна быть изготовлена въ 4-хъ тождественныхъ экземплярахъ (по городу Варшавѣ только въ 2-хъ экземплярахъ), Магистратъ подписываетъ всѣ экземпляры, съ приложеніемъ казенной печати, послѣ чего, пріобщивъ къ каждой переписи по одному экземпляру объявленій,

один экземпляръ переписи оставляетъ при своихъ дѣлахъ, а три остальные препровождаетъ къ Уѣздному Начальнику.

Магистратъ города Варшавы представляетъ другой экземпляръ въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

§ 23.

Для приведенія сего въ исполненіе, назначаются слѣдующіе сроки: Магистрату города Варшавы 10 недѣль, а всѣмъ остальнымъ городовымъ Магистратамъ 6 недѣль; на представленіе объявленій о доходѣ 15 дней и на отсылку переписей къ Уѣздному Начальнику 6 дней. Однако сроки эти самые продолжительные, и весьма желательно, чтобы, до истеченія оныхъ, собственники и законные владѣльцы домовъ и строеній представили объявленія о доходѣ, а Магистраты составили общія переписи и препроводили оныя къ Уѣзднымъ Начальникамъ.

О обязанностяхъ Уѣздныхъ Начальниковъ.

§ 24.

Уѣздные Начальники, по полученіи отъ Магистратовъ общихъ переписей съ объявленіями, оставляютъ одинъ экземпляръ оныхъ при своихъ дѣлахъ, другой, составленный алфавитнымъ порядкомъ,

§ 22.

Tak ułożywszy spis ogólny, który w 4ch jedno-brzmiących egzemplarzach ułożonym być ma (Magistrat miasta Warszawy ułoży go w 2ch tylko), Magistrat podpisze go we wszystkich egzemplarzach, i pieczęcią swoją urzędową opatrzy, a potém, dołączywszy do każdego egzemplarza jeden egzemplarz deklaracyi, z tak ukompletowanemi egzemplarzami postąpi sobie jak następuje:

jeden pozostawi w aktach swoich, trzy inne prześle Naczelnikowi Powiatu.

Magistrat miasta Warszawy, prześle drugi egzemplarz Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

§ 23.

Na wykonanie téj czynności przeznacza się: Magistatowi miasta Warszawy 10 tygodni czasu, dla Magistratów miast w Gubernijach położonych 6-tygodni, nie licząc w to dni 15tu, zostawionych dla podających deklaracye, zaś na odesłanie spisu do Naczelnika Powiatu, oznacza się dni 6. Termina te, są wszakże tylko najdłuższym przeciągiem czasu, a właściciele i prawni posiadacze domów i budowli; mogą deklaracye dochodu w krótszym czasie, niż w dniach 15tu, zaś Magistraty, mogą również rychléj, niż w terminach wyżéj oznaczonych, spisy ogólne ułożyć, i Naczelnikom Powiatów przesłać. Owszem, rzeczą to jest bardzo pożądaną.

O tém, co Naczelnicy Powiatów dopełnić są obowiązani.

§ 24.

Naczelnicy Powiatowi, po utrzymaniu od Magistratów spisów ogólnych z deklaracyami, jeden ich egzemplarz pozostawią w swoich aktach, drugi, ułożony porządkiem alfabetycznym, według

согласно названіямъ городовъ, препровождаютъ немедленно и не далѣе 14 дней въ Губернское Правленіе своей губерніи, третій же—въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, съ вѣдомосмью городовъ, вошедшихъ въ перепись.

§ 25.

Для изготовленія и представленія въ Магистратъ объявленій о доходѣ съ отдѣльныхъ домовъ и строеній, составляющихъ городъ, по § 16 назначено 15 дней, для сдѣланія же общей переписи по § 23 предоставлены сроки: Магистрату города Варшавы 10 недѣль, а всѣмъ остальнымъ городовымъ Магистратамъ 6 недѣль, и, сверхъ того, на отправленіе переписей къ Уѣзднымъ Начальникамъ 6 дней, или всего 9 недѣль. Въ случаѣ неполученія переписи отъ котораго либо изъ Магистратовъ, находящихся въ губерніяхъ, въ теченіе 9 недѣль, Уѣздные Начальники должны командировать своего чиновника, для понужденія городоваго Магистрата къ немедленному составленію переписи, которую чиновникъ этотъ обязанъ тотчасъ представить. Расходъ, по этому случаю происшедшій, слѣдуетъ отнести на счетъ Магистрата. Назначаемый по § 24 Уѣзднымъ Начальникамъ 14-дневный срокъ считается самымъ продолжительнымъ, но желательно, чтобы они исполнили это скорѣе.

Варшава, 11 (23) Іюля 1857 года.

и. д. Главнаго Директора Предсѣдательствующаго въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства,
Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ (подписано) *Б. Непокойчицкій.*

№ 36,364.

nazwisk miast, prześlą niezwłocznie, a najdaléj w ciągu dni 14tu, Rządowi Gubernialnemu swéj Gubernii, a trzeci Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, wraz z wykazem czyli specyfikacyą nazwisk miast, z których spisy pochodzą, alfabetycznie ułożoną.

§ 25.

Na sporządzenie i podanie Magistratowi deklaracyj dochodu z oddzielnych domów i budowli miasto składających, wyznaczone są w §fie 16tym dni 15cie, a na ułożenie spisu ogólnego, zostawiony jest w §fie 23 czas: dla Magistratu miasta Warszawy tygodni 10, a dla Magistratów miast w Gubernijach położonych 6 tygodni, a prócz tego, dla tych ostatnich dni 6 na odesłanie spisów Naczelnikom Powiatów, co wszystko wynosi tygodni 9. W razie nieotrzymania spisu od którego z Magistratów miast w Gubernijach położonych w ciągu tygodni 9ciu, Naczelnicy Powiatów, mocni są wysłać urzędnika swego na koszt Magistratu, dla znaglenia go do niezwłocznego sporządzenia spisu, który to spis urzędnik ten zaraz z sobą przywieźć powinien. Termin dni 14tu dla Naczelników Powiatów w §fie 24tym naznaczający się, jest tylko najdłuższym czasu przeciągiem, lecz pożądaną jest rzeczą, aby to rychléj nastąpić mogło.

w Warszawie, dnia 11 (23) Lipca 1857 r.

p. o. Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu,
Rzeczywisty Radca Stanu (podpisano) *B. Niepokojczycki.*

Nr. 36,364.

№ 4.

Высочайшій указъ, утверждающій положеніе о взиманіи подымной подати, соединенной съ шарварковымъ сборомъ.

(3 (15) Іюня 1858 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею милостію

МЫ АЛЕКСАНДРЪ II-й,

Императоръ и Самодержецъ Всероссійскій, Царь Польскій,
Великій Князь Финляндскій,
и проч., и проч., и проч.

Указомъ 29 Декабря (10 Января) 1848/9 года въ Бозѣ почивающій Родитель Нашъ, Императоръ Николай I, обративъ вниманіе, съ одной стороны, на неуравнительность распредѣленія существующихъ въ Царствѣ Польскомъ податей, подъ названіями подымной и офяры, а съ другой, на доставленіе казнѣ Царства необходимаго для удовлетворенія потребностей края подкрѣпленія, безъ обремененія жителей новыми налогами, Высочайше повелѣлъ Совѣту Управленія приступить къ пересмотру и приведенію въ должное устройство означенныхъ податей на такихъ основаніяхъ, какія будутъ имъ признаны полезными.

Совѣтъ Управленія, исполнивъ таковую возложенную на него обязанность, въ отношеніи подымной подати, представилъ на усмотрѣніе Наше проектъ положенія о взиманіи въ Царствѣ Польскомъ этой подати и соединеннаго съ нею шарварковаго денежнаго сбора.

N° 4.

Ukaz Najwyższy zatwierdzający Ustawę o poborze podatku podymnego połączonego z opłatą szarwarkową.

(3 (15) Czerwca 1858 r.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożéj Łaski

MY ALEXANDER II,

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski,
Wielki Książe Finlandzki.
etc. etc. etc.

Ukazem z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) 1848/9 roku, wiekopomnéj pamięci Rodzic Nasz Cesarz Mikołaj I, zwróciwszy uwagę, z jednéj strony, na stosowniejszy rozkład istniejących w Królestwie podatków pod nazwą podymnego i ofiary, z drugiéj zaś, na zabezpieczenie niezbędnego Skarbowi Królestwa, dla zaspokojenia wydatków krajowych, zasiłku, bez nakładania na mieszkańców nowych ciężarów, polecił Radzie Administracyjnéj przedsięwzięcie przejrzenia i uporządkowania wyż oznaczonych podatków na zasadach, jakie taż Rada uzna za pożyteczne.

Spełniwszy włożony na siebie obowiązek co do podatku podymnego, Rada Administracyjna przedstawiła do zatwierdzenia Naszego projekt Ustawy o poborze w Królestwie Polskiém podatku podymnego i połączonéj z tym podatkiem opłaty szarwarkowéj.

Находя, что проектъ этотъ вполнѣ соотвѣтствуетъ предначертанной въ упомянутомъ Высочайшемъ указѣ цѣли, Мы утвердили оный и повелѣваемъ:

1. Положенie сie о взиманiи подымной подати и шарварковаго сбора въ Царствѣ Польскомъ привести въ дѣйствie съ 20 Декабря (1 Января) $185^{8}/_{9}$ года.

2. Съ того же времени прекратить взиманie увеличеннаго шарварковаго сбора.

Исполненie настоящаго Указа Нашего, который вмѣстѣ съ упомянутымъ Положенiемъ долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, поручаемъ Совѣту Управленiя Царства.

Данъ въ Царскомъ Селѣ, Iюня 3 (15) дня 1858 г.

(подписано) „АЛЕКСАНДРЪ.“

Uznawszy, że projekt ten odpowiada w zupełności celowi, wskazanemu w pomienionym Ukazie Najwyższym, projekt takowy zatwierdziliśmy i rozkazujemy:

1. Ustawę o poborze podymnego podatku i opłaty szarwarkowéj w Królestwie Polskiém wprowadzić w wykonanie od dnia 20 Grudnia (1 Stycznia) 1858/9 roku.

2. Od tegoż czasu zaprzestać poboru podwyższonéj opłaty szarwarkowéj.

Wykonanie niniejszego Ukazu Naszego, który wraz z powyższą Ustawą zamieszczony być ma w Dzienniku Praw, Radzie Administracyjnéj Królestwa polecamy.

Dan w Carskiém Siele, dnia 3 (15) Czerwca 1858 roku.

przez Cesarza i Króla,
Minister Sekretarz Stanu (podpisano) *J. Tymowski.*

На подлинномъ Собственною Его Императорскаго Величества рукою написано:

„Быть по сему".

въ Царскомъ Селѣ,
3 (15) Іюня 1858 года.

Съ подлиннымъ вѣрно:
Министръ Статсъ-Секретарь Царства Польскаго
(подписано) *Тымовскій.*

Положеніе о взиманіи въ Царствѣ Польскомъ подымной подати и шарварковаго сбора.

ОТДѢЛЕНІЕ I.

Ст. 1. Подымная подать въ Царствѣ Польскомъ, взимаемая нынѣ съ дымовъ или дымовыхъ трубъ, съ домовъ и отъ доходовъ съ домовъ, равно шарварковый сборъ, взимаемый донынѣ съ дымовъ, впредь будутъ взимаемы въ совокупности, соотвѣтственно прилагаемой у сего росписи, съ слѣдующихъ предметовъ:

по селеніямъ:

а) съ дворовъ господскихъ и домовъ приходскихъ Священниковъ;

б) съ крестьянскихъ усадебъ.

по городамъ:

1-го, 2-го и 3-го разрядовъ, отъ дохода съ домовъ;

4-го и 5-го разрядовъ, съ домовъ.

ОТДѢЛЕНІЕ II.

Объ изъятіяхъ отъ платежа означенныхъ податей.

Ст. 2. Освобождаются отъ подымной подати и шарварковаго сбора:

Na oryginale własną Jego Cesarsko-Królewskiéj Mości ręką napisano:

„Ma być według tego"

w Carskiém Siele,
dnia 3 (15) Czerwca 1858 r.

Zgodno z oryginałem
Minister Sekretarz Stanu (podpisano) *J. Tymowski.*

Ustawa o poborze podatku, podymném zwanego, i opłaty szarwarkowéj, w Królestwie Polskiém.

ROZDZIAŁ I.

Art. 1. Podatek podymnego w Królestwie Polskiém pobierany dotąd od dymów czyli kominów na budowlach, od domów i od dochodu z domów, tudzież opłata szarwarkowa, pobierana dotąd od dymów, pobierane będą na przyszłość łącznie, od przedmiotów następujących:

we wsiach:

a) od domów dworskich i proboszczowskich;

b) od siedzib włościańskich;

w miastach:

1go, 2go i 3go rzędu — od dochodu z domów;

4go i 5go rzędu — od domów,

a to stosownie do załączającéj się taryffy.

ROZDZIAŁ II.

Wyłączenia od powyższego poboru.

Art. 2. Wolne być mają od podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj:

1. казенныя зданія, назначенныя на надобности государственной службы, включительно съ помѣщеніями занимаемыми въ оныхъ чиновниками и низшими служителями, равно отдаваемыми кому либо въ наемъ;
2. казенныя зданія, обращенныя на надобности военной службы и подъ постой;
3. дома училищные, а также городскіе на надобности службы назначенные, не исключая и помѣщеній, предоставленныхъ въ оныхъ чиновникамъ и низшимъ служителямъ;
4. казенные заводы и фабрики;
5. мельницы;
6. тюрьмы, полицейскіе и судебные аресты, считая въ томъ числѣ и дома духовныхъ демеритовъ;
7. строенія пожарной команды;
8. частные дома, постоянно и безплатно занимаемые на надобности правительственныя, общественныя и подъ военный постой;
9. больницы, дома пріюта и труда, благотворительныя заведенія, господскіе дворы въ принадлежащихъ больницамъ имѣніяхъ, не состоящихъ въ безсрочномъ арендномъ содержаніи, и нищенствующіе монастыри;
10. церкви и молитвенные дома всѣхъ исповѣданій, равно скиты;
11. дома, назначенные для помѣщенія мертвыхъ тѣлъ;
12. крестьянскія бани.

ОТДѢЛЕНІЕ III.

О порядкѣ и способѣ взиманія подымной подати и шарварковаго сбора.

Ст. 3. Взиманіе сихъ податей должно быть производимо въ два равные срока каждаго года, а именно: въ Мартѣ—одной половины годовой принадлежности и въ Сентябрѣ—другой половины, съ соблюденіемъ слѣдующаго порядка:

а) въ городѣ Варшавѣ — съ каждой особно недвижимости;

1. domy rządowe, przeznaczone na użytek służby rządowéj, licząc w to mieszkania urzędnikom i niższéj służbie w nich nadane, albo komużkolwiek wynajmowane;
2. domy rządowe zajmowane na użytek służby wojskowéj i na kwatery;
3. domy szkolne, tudzież domy miejskie, przeznaczone do użytku służbowego, nie wyłączając mieszkań nadanych urzędnikom i służbie niższéj;
4. zakłady i fabryki rządowe;
5. młyny;
6. więzienia, areszta policyjne i detencyjne, licząc w to i domy XX. Demerytów;
7. zabudowania straży ogniowéj;
8. domy prywatne, zajmowane stale i bezpłatnie na użytek rządowy, publiczny i na kwaterunek;
9. szpitale, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne, domy dworskie w dobrach szpitalnych, wieczyście nie wydzierżawionych i klasztory jałmużnicze;
10. kościoły i domy modlitwy wszelkiego wyznania, tudzież pustelnie;
11. domy do składania ciał zmarłych;
12. łaźnie włościańskie.

ROZDZIAŁ III.

O terminach i sposobie poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj.

Art. 3. Pobór powyższy następować ma w dwóch równych ratach każdego roku, to jest: w miesiącu Marcu, połowa rocznéj należności, a w miesiącu Wrześniu, druga połowa, a to wsposób następujący:

a) w mieście Warszawie— z każdéj posiadłości oddzielnie;

b) въ другихъ городахъ — вмѣстѣ со всего города, за исключеніемъ тѣхъ городскихъ недвижимостей, которыя подлежатъ платежу подымной подати и шарварковому сбору по окладу сельскому, равно строеній приходскихъ Священниковъ.

c) по селеніямъ — съ каждой особо собственности, хотябы она заключала въ себѣ нѣсколько мѣстностей, если только всѣ вообще находятся въ одной гминѣ; если же селеніе или усадьба состоитъ изъ нѣсколькихъ участковъ, принадлежащихъ разнымъ владѣльцамъ, въ такомъ случаѣ—со всѣхъ участковъ вмѣстѣ, но во всякомъ случаѣ особо съ дворовъ и приходскихъ Священниковъ, а отъ крестьянъ, къ нимъ принадлежащихъ, съ каждой деревни или усадьбы отдѣльно.

Правительственная Коммисія Финансовъ имѣетъ право, по своему усмотрѣнію, вводить въ опредѣленномъ здѣсь порядкѣ взиманія подати такія измѣненія, какія признаны будутъ для плательщиковъ болѣе удобными.

ОТДѢЛЕНІЕ IV.

Объ увеличеніи и уменьшеніи количества подымной подати и шарварковаго сбора при взиманіи оныхъ.

Ст. 4. Количество подымной подати и соединеннаго съ нею шарварковаго сбора будетъ увеличиваемо или уменьшаемо по истеченіи каждаго пятилѣтія, соразмѣрно прибыли или убыли предметовъ, подлежащихъ платежу сихъ податей. Къ сему правилу примѣняются случаи обращенія городовъ въ селенія и селеній въ города, а равно переходъ городовъ 4-го и 5-го въ высшіе разряды, или сихъ послѣднихъ въ низшіе.

Первый пятилѣтній періодъ будетъ считаться съ того перваго срока взиманія означенныхъ податей, который наступитъ по введеніи въ дѣйствіе настоящаго Положенія.

Ошибки однакоже, какія были бы обнаружены въ представленной переписи предметовъ, должны быть исправлены независимо

b) w innych miastach—razem z całego miasta, wyjąwszy posiadłości miejskie, według stopy wiejskiéj, podymne i opłatę szarwarkową płacić mające, tudzież probostwa i plebanije;

c) we wsiach—z każdéj oddzielnie własności, chociażby ta składała się więcéj niż z jednéj posiadłości, jeżeli wszystkie posiadłości w jednéj gminie są położone; jeżeli zaś wieś lub osada składa się z kilku części do różnych właścicieli należących, w takim razie, ze wszystkich części razem, a zawsze oddzielnie od dworów, probostw i plebanij; zaś od włościan do nich należących, z każdéj wsi lub osady oddzielnie.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu mocną będzie, w miarę uznania swego, zaprowadzać w przepisanym tu sposobie poboru modyfikacye, dogodność kontrybuentów na celu mające.

ROZDZIAŁ IV.

O zwiększaniu się i zmniejszaniu ilości podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj przy ich poborze.

Art. 4. Ilość podatku podymnego i połączonéj z nim opłaty szarwarkowéj, zwiększać się lub zmniejszać będzie, po upływie każdych lat 5ciu, w miarę przybywających i ubywających przedmiotów, do których pobór podatków tych przywiązany zostaje. Pod ten przepis podchodzić będą przypadki przemiany miast na wsie i nawzajem, tudzież przejście miast 4-go i 5-go rzędu do rzędu wyższego i nawzajem.

Pierwszy pięcioletni okres liczyć się ma od włącznie najpierwszéj raty poboru rzeczonych podatków, po wprowadzeniu niniejszéj Ustawy w wykonanie przypaść mającéj.

Omyłki wszakże, jakieby wykryły się w dokonanym spisie przedmiotów, mają być sprostowane niezależnie od tych okresów,

отъ этихъ періодовъ. Для подачи просьбъ о таковыхъ поправкахъ назначается плательщикамъ одинъ годъ, считая съ перваго срока платежа.

ОТДѢЛЕНІЕ V.

О льготахъ въ подымной подати и соединенномъ съ нею шарварковомъ сборѣ.

Ст. 5. Сельскіе жители, а также и городскіе землепашцы, въ случаѣ, подверженія произведеній ихъ земли какимъ либо бѣдствіямъ, если по сему поводу будетъ признана имъ льгота въ платежѣ другихъ податей, пользуются также льготою въ подымной подати и соединенномъ съ нею шарварковомъ сборѣ, въ продолженіе того времени, на какое опредѣлена имъ льгота по другимъ податямъ.

Ст. 6. Сохраняются въ своей силѣ:

a) ст. 4 и 5 Высочайшаго постановленія 17 Декабря 1810 г., на основаніи коихъ освобождаются отъ податей въ теченіе двухъ лѣтъ домы въ городахъ, вновь возводимые или передѣлываемые вмѣсто сгорѣвшихъ, а на другіе еще два года, если постройка или починка оныхъ предпринята въ первые два года послѣ пожара;

b) постановленіе Намѣстника 3 Февраля 1816 года и постановленіе Совѣта Управленія 13 (25) Апрѣля 1835 года, коими освобождаются отъ податей, въ теченіе опредѣленнаго этими постановленіями срока, жители города Варшавы и предмѣстья Праги, строящіе новые домы или передѣлывающіе съ фундамента строенія нежилыя;

c) постановленіе Намѣстника 25 Октября 1817 года, коимъ освобождаются отъ подымной подати на время, въ томъ же постановленіи опредѣленное, строенія по селеніямъ, пожаромъ или наводненіемъ истребленныя, каковая льгота распространяется и на шарварковый сборъ.

do żądania zaś, aby sprostowane były, oznacza się dla kontrybuentów czas jednoroczny, licząc od powyższéj daty.

ROZDZIAŁ V.

O ulgach, w podatku podymnego i w połączonéj z nim opłacie szarwarkowéj, przynosić się mających.

Art. 5. Mieszkańcy wsiów i mieszkańcy rolni miast, w razie doznanéj w płodach rolniczych klęski losowéj, gdy im z tego powodu przyznaną będzie ulga w opłacie innych podatków, otrzymają ulgę w podatku podymném i w połączonéj z nim opłacie szarwarkowéj, na taki sam czas, na jaki tamta przyznaną im zostanie.

Art. 6. Zachowują się w swéj mocy:

a) Artykuły 4-ty i 5-ty postanowienia Królewskiego z d. 17 Grudnia 1810 r., uwalniające od podatków przez lat dwa domy w miastach, w miejsce pogorzałych domów nowo wystawione lub wyreparowane, a przez drugie jeszcze lat dwa, jeśli wystawienie lub reparacya ich w ciągu pierwszych lat dwóch po spaleniu przedsięwzięte były.

b) Postanowienie Namiestnika Królewskiego z dnia 3 Lutego 1816 r., i postanowienie Rady Administracyjnéj z dnia 13 (25) Kwietnia 1855 r., wydane o uwolnieniu od podatków na ciąg lat, w tychże postanowieniach określony, mieszkańców miasta Warszawy i Pragi, budujących nowe domy, lub restaurujących z gruntu mieszkalne.

c) Postanowienie Namiestnika Królewskiego z d. 25 Października 1817 r., uwalniające od podatku podymnego na ciąg czasu, w témże postanowieniu określony, budowle po wsiach, zniszczone klęską pożaru lub wylewu wody, które to dobrodziejstwo i do opłaty szarwarkowéj rozciągnioném być ma.

Общее правило.

Ст. 7. Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства предоставляется развитіе настоящаго положенія въ подробностяхъ и окончательное сообразно оному разрѣшеніе сомнѣній, какія могли бы встрѣчаться по сему предмету.

Вѣрно: Помощникъ Статсъ-Секретаря (подписано) *А. Петровъ.*

На подлинной Собственною Его Императорскаго Величества рукою написано:

„Быть по сему"

въ Царскомъ Селѣ, 3 (15) Іюня 1858 года.

Съ подлиннымъ вѣрно:
Министръ Статсъ-Секретарь Царства Польскаго
(подписано) *Тымовскій.*

РОСПИСЬ ОКЛАДАМЪ

Подымной подати въ Царствѣ Польскомъ и соединеннаго съ оною шарварковаго сбора, въ основаніе коей принята общая изъ сихъ податей сумма 1,700,000 р. с. въ годъ.

(Приложеніе къ ст. 1 Положенія 3 (15) Іюня 1858 г.)

Наименованіе мѣста и рода предметовъ, подлежащихъ платежу подымной подати и шарварковаго сбора.	Размѣры подымной и шарварковой подати.					
	Денежный окладъ подати съ предмета.				Процентъ отъ дохода.	
	Подымной.		Шарварковой.		Подымной.	Шарварковой.
	р.	к.	р.	к.		
А. ВЪ СЕЛЕНІЯХЪ.						
I. Дворы съ каждаго особаго жилаго дома	2	80	1	20		

Przepis ogólny.

Art. 7. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu upoważnioną jest do rozwinięcia niniejszéj Ustawy w szczegółach i do stanowczego rozwiązywania, w jéj duchu, wątpliwości, jakieby powstawać mogły.

Za zgodność, Podsekretarz Stanu,
Rzeczywisty Radca Stanu, (podpisano) *A. Petrow.*

Na oryginale własną Jego Cesarsko-Królewskiéj Mości ręką napisano:

„*Ma być według tego*"

w Carskiém Siele, dnia 3 (15) Czerwca 1858 roku.

Zgodno z oryginałem,
Minister Sekretarz Stanu, (podpisano) *J. Tymowski.*

TARYFFA POBOROWA

podatku podymnego w Królestwie Polskiém, połączonego z opłatą szarwarkową, mającą za zasadę summę rs. 1,700,000.

(Annex do art. 1. Ustawy z d. 3 (15) Czerwca 1858 r.).

Wymienienie miejsca i rodzaju przedmiotów, opłacie podatku podymnego i szarwarku ulegać mających	Stopa podatku podymnego i szarwarku							
	Wysokość pieniężna podatku od przedmiotu				Wysokość procentu od dochodu	
	Jako Podymne		Jako Szarwark		Jako Podymne	Jako Szarwark
	rs.	k.	rs.	k.		
A. WSIE.						
I. Dwory od każdego oddzielnego domu	2	80	1	20		

II. Настоятели приходовъ съ каждаго жилаго ихъ дома . .	2	80	,,	,,		
III. Крестьяне:						
а) въ казенныхъ и пожалованныхъ имѣніяхъ, а равно проданныхъ Правительствомъ послѣ 1828 года, съ каждой усадьбы:						
1-го разряда, имѣющей земли болѣе 7 ½ до 45 десятинъ включительно	2	80	1	20		
2-го разряда, имѣющей земли отъ 1 ½ до 7 ½ десятинъ включительно	1	40	,,	60		
3-го разряда, имѣющей земли менѣе 1 ½ десятины	,,	70	,,	30		
б) во всѣхъ прочихъ имѣніяхъ съ каждой усадьбы:						
1-го разряда (7 ½ — 45 дес.)	2	10	,,	90		
2-го ,, (1 ½ — 7 ½ ,,)	1	5	,,	45		
3-го ,, (менѣе . 1 ½ ,,)	,,	70	,,	30		
Б. ВЪ ГОРОДАХЪ.						
IV. 1, 2 и 3-го разрядовъ:						
во первыхъ: отъ половины годоваго дохода съ строеній:						
а) приходскихъ Священниковъ .	,,	,,	,,	,,	3,75	,,
б) всѣхъ прочихъ	,,	,,	,,	,,	3,75	1,25
во вторыхъ: владѣльцы тѣхъ строеній, съ коихъ проценты отъ половины годоваго дохода не составятъ: въ подымной подати 2 р. 80 к. въ шарварковой ,, 1 ,, 20 ,, вообще . 4 р. —						

II. Probostwa i Plebanie od każdego ich mieszkalnego domu.	2	80	„	„		
III. Włościanie:						
a) w dobrach rządowych i rozdarowanych, oraz przez Rząd po roku 1828 sprzedanych, od każdéj siedziby:						
klassy Iéj mającéj gruntu więcéj niż $7\frac{1}{2}$ dziesiatyn aż do włącznie 45.	2	80	1	20		
klassy IIéj mającéj gruntu od $1\frac{1}{2}$ dziesiatyn do włącznie $7\frac{1}{2}$	1	40	„	60		
klassy IIIéj mającéj gruntu mniéj niż $1\frac{1}{2}$ dziesiatyn	„	70	„	30		
b) w dobrach wszelkich innych od każdéj siedziby:						
klassy Iéj ($7\frac{1}{2}$—45 dziesiatyn) .	2	10	„	90		
„ IIéj ($1\frac{1}{2}$—$7\frac{1}{2}$ „)	1	5	„	45		
„ IIIéj (mniéj niż $1\frac{1}{2}$ „) .	„	70	„	30		
B. MIASTA.						
IV. Miasta 1^0 2^0 i 3^0 rzędu:						
naprzód: od połowy rocznego dochodu z zabudowań:						
a) probostw i plebanij . . .	„	„	„	„	3,75	„
b) wszelkich innych	„	„	„	„	3,75	1,25
powtóre: od tych zabudowań, których połowa rocznego dochodu nie daje na podatek procentu, wynoszącego:						
na Podymne rs. 2 kop. 80.						
na Szarwark „ 1 „ 20.						
Łącznie rs. 4 —						

будутъ платить:						
а) приходскіе Священники . .	2	80	,,	,,		
б) владѣльцы всѣхъ прочихъ строеній	2	80	1	20		
V. Въ городахъ 4 и 5-го разрядовъ:						
а) приходскіе Священники, съ каждаго жилаго ихъ дома . . .	2	80	,,	,,		
б) всѣ прочіе владѣльцы, съ каждаго отдѣльнаго дома . . .	2	80	1	20		

Вѣрно: Помощникъ Статсъ-Секретаря (подписано) *А. Петровъ.*

№ 5.

Распоряженіе о приведеніи въ исполненіе взиманія въ Царствѣ Польскомъ подымной подати и соединеннаго съ оною шарварковаго сбора, состоявшееся на основаніи указа Его Императорскаго Величества 3 (15) Іюня 1858 года и Высочайше утвержденнаго въ тотъ же день положенія о таковомъ взиманіи, долженствующаго, согласно тому же указу, возымѣть обязательную силу съ 20 Декабря (1 Января) 185⁸/₉ года.

(26 Іюля (7 Августа) 1858 г.)

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства.

Въ 1857 году, по распоряженію Совѣта Управленія Царства, основанному на Высочайшемъ указѣ 29 Декабря (10 Января) 184⁸/₉ года о приведеніи въ должное устройство въ Царствѣ Польскомъ податей подымной и офяры, произведена была во

a mianowicie:						
a) probostw i plebanij . . .	2	80	,,	,,		
b) wszelkich innych	2	80	1	20		
V. Miasta 4^0 i 5^0 rzędu:						
a) probostwa i plebanje od każdego ich mieszkalnego domu . .	2	80	,,	,,		
b) wszyscy inni posiadacze od każdego oddzielnego domu	2	80	1	20		

Za zgodność, Podsekretarz Stanu,
Rzeczywisty Radca Stanu (podpisano) *A. Petrow.*

N° 5.

Rozporządzenie, wprowadzające w wykonanie pobór podatku podymnego łącznie z opłatą szarwarkową w Królestwie Polskiém, a to, na zasadzie Ukazu Najwyższego z daty 3 (15) Czerwca 1858 roku, i zatwierdzonéj Najwyżéj pod tąż datą Ustawy o tym poborze, która, w moc dopiero rzeczonego Ukazu, od dnia 20 Grudnia (1 Stycznia) $185^{8}/_{9}$ roku ma się stać obowiązającą.

(d. 26 Lipca (7 Sierpnia) 1858 r.)

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.

Wiadomo: iż jeszcze w roku 1857, na zasadzie upoważnienia Rady Administracyjnéj, opartego na Ukazie Najwyższym z dnia 29 Grudnia (10 Stycznia) $184^{8}/_{9}$ r., nakazującym uporządkowanie w Królestwie Polskiém podatków ofiary i podymnego, polecone,

всемъ краѣ перепись предметовъ, подлежащихъ подымной подати и соединенному съ оною шарварковому сбору.

Для руководства при производствѣ сказанной переписи, Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства изданы были особыя инструкціи, съ формою переписи: для деревень, для городовъ 4-го и 5-го и для городовъ 1-го, 2-го и 3-го разрядовъ. Инструкціи эти, вмѣстѣ съ печатными бланками переписи разосланы были ко всѣмъ войтамъ сельскихъ гминъ и въ городовые Магистраты; кромѣ того въ городовые Магистраты препровождены были печатные бланки для объявленій о доходѣ съ домовъ.

Составленныя гминными войтами и городовыми Магистратами переписи, одинъ экземпляръ коихъ остался на мѣстѣ, были приняты въ основаніе при изданіи новаго Высочайше утвержденнаго въ 3 (15) день Іюня 1858 года положенія о взиманіи подымной подати и соединеннаго съ оною шарварковаго сбора, и подлежащаго, согласно указу отъ того же числа, приведенію въ дѣйствіе съ 20 Декабря (1 Января) 185⁸/₉ года. Тѣмъ же указомъ прекращено съ 20 Декабря (1 Января) 185⁸/₉ года взиманіе увеличеннаго, на основаніи Высочайшаго указа 29 Декабря (10 Января) 184⁸/₉ года, шарварковаго сбора.

Получивъ отъ Совѣта Управленія упомянутые Высочайшій указъ и Положеніе, для исполненія, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства прилагаетъ оные у сего въ отпечатанныхъ копіяхъ, вмѣстѣ съ настоящимъ распоряженіемъ и слѣдующею къ Положенію росписью подымной подати и шарварковаго сбора; по силѣ же права, предоставленнаго ей ст. 7-ою положенія, присовокупляетъ къ нимъ слѣдующія объясненія и наставленія:

I. О замѣнѣ взимаемой по настоящее время подымной подати и шарварковаго сбора, новымъ налогомъ.

1. Взимаемые донынѣ подымная подать и шарварковый сборъ отмѣняются съ 20 Декабря (1 Января) 185⁸/₉ года

a następnie dokonane było, w całym kraju tutejszym, spisanie przedmiotów, do których pobór podatku podymnego i pobór połączonéj z nim opłaty szarwarkowéj przywiązanym być miał.

Do tego spisania wydane zostały przez Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu Instrukcye, osobna dla wsiów, osobna dla miast 4 i 5 rzędu, osobna dla miast 1, 2 i 3 rzędu, z przyłączeniem do nich wzorów na spisy. Instrukcye takowe rozesłane zostały, wraz z drukami na sporządzenie spisów potrzebnemi, wszystkim Wójtom gmin wiejskich i Magistratom miast, a nadto Magistratom miast przesłane były druki na deklaracye dochodu z domów.

Sporządzone przez Wójtów gmin i Magistraty miast spisy, których jeden egzemplarz pozostał na gruncie, posłużyły za podstawę do nowéj Ustawy o poborze w Królestwie Polskiém podatku podymnego, i o połączonym z nim poborze opłaty szarwarkowéj, która to Ustawa pod dniem 3 (15) Czerwca r. b. 1858 Najwyżéj zatwierdzoną i Najwyższym Ukazem tejże daty do wprowadzenia jéj w wykonanie od dnia 20 Grudnia (1 Stycznia) 185$^8/_9$ r. nakazaną została. Tymże Najwyższym Ukazem, pobór podwyższonéj z mocy Najwyższego Ukazu daty 29 Grudnia (10 Stycznia) 184$^8/_9$ roku opłaty szarwarkowéj, z dniem 20 Grudnia (1 Stycznia) 185$^8/_9$ r. jest uchylony.

Mając sobie powyższy Ukaz i Ustawę z polecenia Rady Administracyjnéj nadesłane do wykonania, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu załącza je tu w odpisach, podobnież jak niniejsze rozporządzenie, wydrukowane, wraz z należącą do Ustawy taryffą podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, i dodaje do nich poniższe objaśnienia i polecenia, do wydania których upoważnioną jest artykułem 7 Ustawy.

1. O zmianie dotychczasowego poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, na pobór nowy.

1. Dotychczasowy pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj ustaje z dniem 20 Grudnia (1 Stycznia) 185$^8/_9$ r., a w miej-

и, вмѣсто нихъ, назначается новый налогъ, основанный на правилахъ, изображенныхъ въ вышеприведенномъ положенiи и приложенной къ нему росписи. Съ того же числа прекращается также взиманiе увеличеннаго шарварковаго сбора, съ тѣмъ однако, что числящаяся по 19 (31) Декабря 1858 г. включительно недоимка этихъ податей должна быть взыскана на прежнихъ основанiяхъ.

2. Равнымъ образомъ отмѣняется предписанная постановленiемъ Совѣта Управленiя отъ 9 (21) Января 1845 г. №19,908, обязанность повѣрять каждые 5 лѣтъ существовавшiя до сихъ поръ вѣдомости шарварковаго сбора, кои замѣняются вновь составленными переписями предметовъ, подлежащихъ этому налогу и соединенной съ нимъ подымной подати.

II. О предметахъ, подлежащихъ подымной подати и соединенному съ нею шарварковому сбору.

Въ ст. 1-ой вышеупомянутаго Положенiя и приложенной къ этой же статьѣ росписи поименованы предметы, подлежащiе подымной подати и соединенному съ нею шарварковому сбору. Болѣе подробное означенiе сихъ предметовъ заключается въ приведенныхъ выше инструкцiяхъ, изданныхъ Правительственною Коммисiею Финансовъ и Казначейства 11 (23) Iюля 1857 года, на основанiи коихъ составлена была перепись упомянутыхъ предметовъ. Предметы эти показаны:

a) по инструкцiи № 1, изданной для деревень, въ §§-хъ 2, 3, 4, 5, 7, 8 и 9;

b) по инструкцiи № 2, изданной для городовъ 4-го и 5-го разрядовъ, въ §§-хъ 2 и 3;

c) по инструкцiи № 3, изданной для городовъ 1, 2 и 3 разрядовъ, въ §§-хъ 3, 4 и 5.

Инструкцiи эти разосланы ко всѣмъ войтамъ гминъ и въ городовые Магистраты; онѣ должны храниться при ихъ дѣлахъ и

sce jego wstępuje nowy, oparty na zasadach w załączonéj powyżéj Ustawie objętych i na dołączonéj do tejże Ustawy taryffie. Ustaje również z tymże dniem pobór podwyższonéj opłaty szarwarkowéj. Wszakże wszelka zaległość tych podatków, jaka się okaże z czasu po włącznie 19 (31) Grudnia r. b. 1858, ma być pobraną podług zasad przed tym dniem obowiązujących.

2. Ustaje także, na przyszłość, przepisany w decyzyi Rady Administracyjnéj daty 9 (21) Stycznia 1845 r. Nr. 19,908, obowiązek regulowania co lat 5 dotychczasowych spisów opłaty szarwarkowéj, jako zastąpionych nowo sporządzonemi spisami przedmiotów, do których pobór tejże opłaty w połączeniu z poborem podatku podymnego przywiązanym został.

II. O przedmiotach, do których pobór podatku podymnego łącznie z poborem opłaty szarwarkowéj jest przywiązany.

Jakie są przedmioty, do których przywiązany jest pobór podatku podymnego, połączony z poborem opłaty szarwarkowéj, pokazuje to artykuł 1 Ustawy o tym poborze, wyżéj dołączonéj, i będąca przy tymże artykule taryffa. Pokazują to szczegółowiéj jeszcze Instrukcye wydane przez Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu pod dniem 11 (23) Lipca 1857 r., o których się już wyżéj wspomniało, a na zasadzie których spisane zostały przedmioty, o jakich się tu mówi, mianowicie zaś, pokazują to:

a) w Instrukcyi Nr. 1. dla wsiów wydanéj, paragrafy 2, 3, 4, 5, 7, 8 i 9;

b) w Instrukcyi Nr. 2. dla miast 4 i 5 rzędu wydanéj, paragrafy 2 i 3;

c) w Instrukcyi Nr. 3. dla miast 1, 2 i 3 rzędu wydanéj, paragrafy 3, 4 i 5.

Instrukcye te, przesłane zostały wszystkim Wójtom gmin i Magistratom miast, i powinny być zachowane w ich aktach

быть предъявляемы по востребованію всякому плательщику подымной подати и шарварковаго сбора, а равно слѣдуетъ дозволять снимать съ нихъ копіи въ канцеляріи гминныхъ войтовъ и городовыхъ Магистратовъ. Упомянутые предметы показаны также въ переписи оныхъ, одинъ экземпляръ которой, какъ сказано выше, хранится при дѣлахъ сельскихъ гминъ и городовъ.

По всѣмъ симъ соображеніямъ, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства не поименовываетъ здѣсь подробно этихъ предметовъ, и только, ссылаясь на положеніе, роспись, инструкціи и перепись, присовокупляетъ слѣдующее объясненіе:

3. что домомъ приходскаго Священника, свободнымъ, какъ это будетъ сказано ниже, отъ шарварковаго сбора, считается тотъ, въ коемъ помѣщаются: приходскій Священникъ, викарій, органистъ и собственно церковная прислуга, какъ-то: ризничій и такъ называемые: дѣдъ, баба, а также личная прислуга приходскаго Священника или викарія, какъ напр. поваръ, ключница или кухарка, лакей, мальчикъ; принадлежащая же приходскому Священнику корчма, а равно домъ, въ коемъ проживаетъ его хозяйственная прислуга, обрабатывающая землю, если домъ этотъ построенъ отдѣльно отъ дома, считаемаго, согласно выше сказанному, собственно домомъ приходскаго Священника,—относятся къ категоріи всѣхъ прочихъ домовъ, подлежащихъ платежу подымной подати и шарварковаго сбора.

III. Объ окладной росписи подымной подати и соединеннаго съ оною шарварковаго сбора.

Въ приложенной выше росписи положительно показаны предметы, подлежащіе подымной подати и шарварковому сбору, а также годовой окладъ этихъ податей. Поэтому Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства излагаются здѣсь тѣ лишь объясненія, которыя, по ея мнѣнію, могутъ оказаться необходимыми, а именно:

i każdemu płacącemu podatek podymnego i opłatę szarwarkową, na żądanie okazywane, lub gdyby chciano, pozwalane do sporządzenia ich kopij w kancellaryi Wójtów gmin i Magistratów miast. Przedmioty, o które tu idzie, wiadome są także ze spisów, któremi objęte zostały, a spisów tych jeden egzemplarz, jak się wyżéj rzekło, pozostaje na gruncie w gminach wiejskich i w miastach.

Z uwagi na to wszystko, niewymienia tu Kommissya Rządodowa Przychodów i Skarbu po szczególe tychże przedmiotów, a tylko, odwołując się do Ustawy, Taryffy, Instrukcyj i spisów, dodaje objaśnienie:

3. iż za dom proboszczowski i plebański, wolny, jak się o tém niżéj powie, od opłaty szarwarkowéj, uważa się dom ten, w którym mieszka sam Proboszcz lub Pleban, Wikaryusz, Organista, służba wyłącznie kościelna, jako to: zakrystyan, tak zwany dziad, baba, tudzież służba do osoby Proboszcza, Plebana, lub Wikaryusza przywiązana, jak np. kucharz, gospodyni lub kucharka, lokaj, chłopiec; zaś karczma w posiadaniu probostwa lub plebanii będąca, tudzież dom, w którym mieszka czeladź proboszczowska lub plebańska grunt obrabiająca, jeśli dom takowy jest oddzielny od domu, za proboszczowski lub plebański, według tego co się wyżéj powiedziało, uważanego, należy do kategoryi wszelkich innych domów, pod opłatę i podatku podymnego i szarwarku podciągnionych.

III. *O taryffie poborowéj podatku podymnego i połączonéj z poborem jego opłaty szarwarkowéj.*

Taryffa ta, wyżéj załączona, jasno okazuje, do jakich przedmiotów, i w jakiéj wysokości rocznéj, czyli stopie, przywiązany jest pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj. A przeto, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu dodaje te jedynie objaśnienia, które za potrzebne uważa, mianowicie zaś:

4. Такъ какъ домы приходскихъ Священниковъ, до устройства подымной подати, были свободны отъ шарварковаго сбора, то они освобождаются отъ этого сбора и на будущее время, и потому сей послѣднiй сборъ не показанъ съ нихъ по окладной росписи. Но льгота сiя относится къ тѣмъ лишь домамъ, кои, согласно изложенному выше въ 3 пунктѣ объясненiю, считаются жилыми домами приходскихъ Священниковъ; прочiе же дома принадлежащiе приходскимъ Священникамъ, подлежатъ, какъ это сказано въ томъ же 3-мъ пунктѣ, платежу обѣихъ податей—подымной и шарварковой. Такой порядокъ внесенiя въ переписи помянутыхъ домовъ указанъ по инструкцiямъ, и въ томъ же порядкѣ они значатся по этимъ переписямъ.

5. Предметомъ подлежащимъ подымной подати въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ признана половина валоваго дохода съ домовъ и строенiй, какъ о томъ подробнѣе сказано въ инструкцiи № 3. При составленiи переписи сего дохода, оказалось, что доходъ этотъ съ нѣкоторыхъ домовъ, въ помянутыхъ городахъ, показанъ въ такомъ маломъ количествѣ, что, при обложенiи половины онаго податью, согласно нормальному, то есть общему для этихъ городовъ окладу въ 5%, владѣльцы сихъ домовъ уплачивали бы меньшую сумму противъ домовладѣльцевъ въ городахъ 4 и 5 разрядовъ, которые вносятъ съ каждаго отдѣльнаго дома:

подымной подати	2	руб.	80 к.
и шарварковаго сбора	1	—	20 —
всего . . .	4	руб. с.	

Трудно однако допустить, чтобы какой либо домъ въ городахъ первыхъ трехъ разрядовъ приносилъ менѣе дохода противъ дома въ городахъ низшихъ разрядовъ, находящагося въ сторонѣ, на окраинахъ и, не смотря на то, подходящаго подъ одинаковую норму подати. Поэтому-то и постановлено: что съ домовъ и строенiй въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ, коль скоро половина дохода съ нихъ,—полагая съ домовъ приходскихъ Священниковъ по

4. Probostwa i plebanije, ponieważ wolne były od opłaty szarwarkowéj przed porządkowaniem podatku podymnego, pozostawiono je tak samo wolnemi i nadal, i z téj to przyczyny, niemasz dla nich oznaczonéj w Taryffie stopy tejże opłaty. Ale to uwolnienie, odnosi się tylko do tych domów, które według objaśnienia danego wyżéj w punkcie 3m, uważane są za domy proboszczowskie lub plebańskie; bowiem inne domy do probostwa lub plebanii należące, jak się w tym samym punkcie 3m powiedziało, ulegają opłacie obudwóch podatków podymnego i szarwarku. W takiéj też postaci polecono w Instrukcyach domy te, jedne i drugie, do spisów zamieścić, i tak je tam zamieszczono.

5. W miastach 1° 2° i 3° rzędu, za przedmiot do którego pobór podatku podymnego przywiązanym być ma, obrano dochód z domów i zabudowań brutto obliczony, a którego połowa tylko opodatkowaniu ulegać ma, jak to w Instrukcyi N. 3. obszerniéj wymieniono. Gdy przyszło do spisania tego dochodu, okazało się: iż takowy z niektórych domów rzeczonych miast, tak szczupły podanym został, że połowa onego, gdyby podciągnioną była pod opodatkowanie według normalnéj, czyli ogólnéj dla tych miast stopy, którą jest 5 %, to właściciele lub posiadacze domów, o jakich się mówi, płaciliby mniéj niż właściciele domów w miastach 4° i 5° rzędu, którzy płacą od każdego oddzielnego domu:

na podymne po	rs. 2 kop. 80;
na szarwark po	„ 1 „ 20,
łącznie po	rs. 4 kop. —

A jednakże, trudno było przypuścić: ażeby jakiżkolwiek dom w miastach pierwszych 3ch rzędów, mniejszego pod względem użytkowym był znaczenia, niż dom w miastach pośledniejszych rzędów na uboczach i zatyłkach leżący, mimo to zaś, pod jednostajną stopę podchodzący. I dla tego to postanowiono: że w miastach 1° 2° i 3° rzędu, z domów i zabudowań, których połowa dochodu, licząc od niéj, co do domów proboszczowskich i plebań-

3,75%, съ прочихъ же домовъ по 5% — не доставляетъ съ первыхъ подымной подати 2 руб. 80 коп. и съ послѣднихъ подымной подати и шарварка 4 р. с., слѣдуетъ взимать не процентъ съ дохода, а постоянную плату:

a) съ домовъ приходскихъ Священниковъ подымной подати по 2 р. 80 к.;

b) со всѣхъ прочихъ домовъ подымной подати и шарварка по 4 р. с.;

каковой окладъ и назначенъ по росписи.

IV. Объ изъятіяхъ отъ взиманія подымной подати и шарварковаго сбора.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, въ объясненіе значащихся по ст. 2-ой Положенія предметовъ, освобожденныхъ отъ подымной подати и шарварковаго сбора, приводитъ слѣдующее:

6. По 3 пункту 2-ой ст. Положенія освобождены отъ взиманія упомянутыхъ податей: „домы училищные, а также городскіе на служебныя надобности назначенные“. Отсюда слѣдуетъ: что платежу подымной подати и шарварка подлежатъ тѣ изъ числа означенныхъ домовъ, которые, не будучи назначены на служебныя надобности, отдаются въ вѣчную или временную аренду, либо же въ наемъ въ цѣлости, или по частямъ.

Подъ названіемъ: „городскіе домы“ слѣдуетъ разумѣть домы, составляющіе общую городскую собственность или, какъ это обыкновенно говорится, собственность городскаго Казначейства.

7. По 9-му пункту той же статьи освобождены отъ налога: „больницы, домы пріюта и труда, благотворительныя заведенія, господскіе дворы въ принадлежащихъ больницамъ имѣніяхъ, несостоящихъ въ безсрочномъ арендномъ содержаніи и нищенствующіе монастыри“.

kich po 3,75, a co do innych po 5%, niedaje z domów proboszczowskich i plebańskich na podymne rs. 2 k. 80, a z innych na podymne i szarwark razem rs. 4, pobierać się ma nie procent od dochodu, ale stała opłata od domów:

a) proboszczowskich i plebańskich, na samo podymne po rs. 2 kop. 80;

b) wszelkich innych, na podymne i szarwark po rs. 4,

co też tak położono i w taryffie.

IV. *O wyłączeniach od poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj.*

Do wyłączeń od poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj przedmiotów wyszczególnionych w art. 2m Ustawy, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przyłącza następujące objaśnienia:

6. W punkcie 3m rzeczonego dopiero artykułu 2 Ustawy, wyłączone są od poboru pomienionych podatków „domy szkolne, tudzież domy miejskie przeznaczone do użytku służbowego“ Wynika z tąd: że z pomiędzy tych domów, takie, coby po za obrębem użytku służbowego były dzierżawione wieczyście lub czasowo, wynajmowane całkiem lub częściowo, opłacie podatku podymnego i szarwarku ulegają. Pod wyrazem „*domy miejskie*“ rozumiane są domy, będące ogólną miasta, czyli, jak się zwykło wyrażać, kassy miejskiéj własnością.

7. W punkcie 9m tegoż artykułu wyłączono od poboru: „szpitale, domy przytułku i pracy, zakłady dobroczynne, domy dworskie w dobrach szpitalnych, wieczyście niewydzierżawionych, i klasztory jałmużnicze.“

Къ сему присовокупляется:

a) принадлежащіе больницамъ, а также пріютамъ и рабочимъ заведеніямъ домы, хотябы и не были заняты собственно для надобностей сихъ заведеній, освобождаются отъ взноса сказанныхъ податей въ томъ случаѣ, если домы эти не отданы въ вѣчную аренду;

b) къ благотворительнымъ заведеніямъ причисляются также домы, составляющіе собственность духовныхъ эмеритовъ, тамъ гдѣ они находятся, не смотря на то, отданы ли, или нѣтъ, домы эти въ наемъ или во временную аренду, за исключеніемъ однако состоянія ихъ въ вѣчной арендѣ. Само собою разумѣется что подъ названіемъ домовъ ксендзовъ эмеритовъ слѣдуетъ подразумѣвать заведенія, но не дома, составляющіе личную собственность этихъ ксендзовъ;

c) къ нищенствующимъ монастырямъ, освобожденнымъ отъ налога, причисляются тѣ женскіе монастыри, вмѣстѣ съ принадлежащими къ нимъ отдѣльными домами, кои для существованія своего, сверхъ имѣющихся у нихъ собственныхъ средствъ, нуждаются въ подаяніи и добровольныхъ приношеніяхъ, какъ о томъ изъяснено въ пунктѣ 8, ст. 6, инструкціи № 1, и въ пунктѣ 8, ст. 5, инструкціи № 2. Къ этой категоріи принадлежатъ также поименованные въ инструкціи № 3 женскіе монастыри: Маріавитокъ въ Ченстоховѣ, Доминиканокъ въ Петрковѣ и Бернардинокъ въ Ловичѣ.

8. Такъ какъ предметомъ, подлежащимъ подымной подати и шарварковому сбору, считаются господскіе дворы по деревнямъ и жилые домы и строенія промышленныхъ заведеній по городамъ 4 и 5 разрядовъ, означенные въ §-ѣ 2 инструкціи № 1 и въ §-ѣ 2-омъ инструкціи № 2, то изъ сего слѣдуетъ, что отъ этого налога изъяты строенія, не состоящія жилыми домами или промышленными заведеніями, кои подробно указаны въ послѣднемъ пунктѣ §-а 6-го инструкціи № 1 и въ такомъ же пунктѣ §-а 5-го

Objaśnia się:

a) iż domy należące do szpitalów, tudzież do zakładów przytułku i pracy, chociażby w nich niebył praktykowany bezpośredni użytek szpitalny, przytułku i pracy, jeśli nie są wieczyście wydzierżawione, podchodzą pod wyłączenie od poboru;

b) iż pod zakłady dobroczynne, podchodzą także i domy KKs. Emerytów własnością będące, gdzie takowe istnieją, a to bez względu czy są wynajmowane, czasowo dzierżawione, lub nie, wyjąwszy gdyby wieczyście wydzierżawione były. Ma się rozumieć: iż tu się mówi o domach KKs. Emetów, jako Instytucyi, nie zaś o domach, które byłyby własnością osobistą pojedynczego Księdza emeryta;

c) iż pod klasztory jałmużnicze, od poboru wyłączone, podchodzą te klasztory żeńskie, wraz z oddzielnemi do nich należącemi domami, które chociaż mają własne fundusze, w utrzymaniu swém jednakże wspomagane są jałmużnami lub ofiarami, bez których ostaćby się niemogły, jak to wyrażono w punkcie 8m paragrafu 6⁰ Instrukcyi N. 1., i także w punkcie 8m paragrafu 5⁰ Instrukcyi N. 2. Podchodzą oraz klasztory Panien Maryjawitek w Częstochowie, Dominikanek w Piotrkowie i Bernardynek w Łowiczu, wymienione w Instrukcyi N. 3.

8. Ponieważ we wsiach, co do dworów, tudzież w miastach 4⁰ i 5⁰ rzędu, przedmiotem, do którego pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj przywiązanym został, są domy mieszkalne i budowle przemysłowe w paragrafie 2m Instrukcyi N. 1., i także w paragrafie 2m Instrukcyi N. 2. określone, wynika więc ztąd, iż wyłączone są od tegoż poboru zabudowania niebędące domami mieszkalnemi, ani budowlami przemysłowemi, a które wymienione są poszczególnie w ostatnim ustępie paragrafu 6⁰ In-

инструкціи № 2, съ соблюденіемъ притомъ приведенныхъ въ тѣхъ же §§-хъ ограниченій; въ слѣдствіе чего и предписано не вносить этихъ послѣднихъ строеній въ перепись.

V. О срокахъ и порядкѣ взиманія подымной подати и шарварковаго сбора.

9. Вообще, при взиманіи подымной подати и шарварковаго сбора, должно принимать въ руководство: въ отношеніи предметовъ, подлежащихъ симъ податямъ — Положеніе и нераздѣльныя съ нимъ переписи этихъ предметовъ, а также инструкціи, согласно коимъ составлены сіи переписи; касательно же количества или нормы помянутыхъ податей, къ означеннымъ предметамъ относящейся, приложенную къ Положенію окладную роспись.

10. Сборъ податей производится въ казенныхъ, что нынѣ уѣздныхъ Казначействахъ и въ кассѣ казенныхъ доходовъ города Варшавы, на основаніи приходныхъ вѣдомостей, заготовленныхъ въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства и препровожденныхъ въ эти Казначейства посредствомъ Губернскихъ Правленій и Магистрата города Варшавы. Вѣдомости эти употребляются Казначействами до тѣхъ поръ, пока не заполнятся измѣненіями и тѣмъ самимъ не сдѣлаются негодными къ дальнѣйшему употребленію, послѣ чего будутъ разосланы новые приходные вѣдомости.

Вторымъ экземпляромъ сихъ вѣдомостей снабжаются Губернскія Правленія, а третій экземпляръ оныхъ остается въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства. Хотя въ приходныхъ вѣдомостяхъ, а равно и въ росписи, показаны отдѣльно оклады подымной подати и шарварковаго сбора, тѣмъ не менѣе однако Казначействамъ слѣдуетъ принимать отъ плательщиковъ взносы по симъ окладамъ совокупно, не различая оныхъ, и въ такомъ порядкѣ записывать эти взносы въ свои книги и счеты, и выдавать по нимъ квитанціи.

strukcyi N. 1., i w takimże ustępie paragraffu 5° Instrukcyi N. 2., przy zachowaniu wszakże zastrzeżeń, tamże położonych. Jakoż polecono nie zamieszczać ich do spisów.

V. *O terminach i sposobie poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj.*

9. W ogólności, pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, opierać się będzie, co do przedmiotów, do których jest przywiązany, na Ustawie i nieodłącznych od niéj spisach tychże przedmiotów, tudzież na Instrukcyach, podług których te spisy sporządzanemi zostały; zaś co do ilości czyli stopy obudwóch pomienionych podatków, do pomienionych przedmiotów odnoszącéj się, na dołączonéj do Ustawy taryffie.

10. W szczególności, pobór ten, odbywać się będzie w Kassach Skarbowych, nateraz w Powiatowych, i Kassie dochodów Skarbowych miasta Warszawy, na zasadzie rejestrów biorczych, w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu przygotowanych, które tym kassom osobno za pośrednictwem Rządów Gubernialnych i Magistratu miasta Warszawy przesłane zostają, a które służyć im będą na tak długo, dopóki wydarzanemi w ich szczegółowych pozycyach zmianami, niewypełnią się tak, iż do użytku dalszego nie będą mogły posługiwać, poczém nowe rozesłane zostaną.

Drugi ich egzemplarz otrzymują Rządy Gubernialne dla swego użytku, trzeci w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu pozostaje. A lubo rejestra biorcze, równie jak i taryffa, obejmują w sobie poszczególnie, ile pobierać należy podatku podymnego, a ile opłaty szarwarkowéj, kassy jednakże, pobierać będą obadwa te podatki od płacących je kontrybuentów łącznie, to jest bez rozróżnienia, tak je do ksiąg i rachunków swych zapisywać, i tak samo kwitować.

11. Плательщики, обязанные вносить подымную подать и шарварковый сборъ, руководствуются въ этомъ отношеніи: Положеніемъ и приложенной къ оному росписью окладамъ, а также переписью предметовъ, подлежащихъ платежу обѣихъ помянутыхъ податей, одинъ экземпляръ коей, какъ сказано выше, остается на мѣстѣ въ сельскихъ гминахъ и въ городахъ, и, наконецъ, настоящимъ распоряженіемъ, которое по напечатаніи онаго, обще съ Высочайшимъ указомъ, Положеніемъ и росписью, препровождается къ войтамъ гминъ и въ городовые Магистраты чрезъ Уѣздныхъ Начальниковъ и непосредственно въ Магистратъ города Варшавы,—какъ для надлежащаго руководства означенныхъ управленій, такъ и для свѣдѣнія плательщиковъ, коимъ предоставляется право разсматривать въ канцеляріи подлежащихъ гминныхъ войтовъ и городовыхъ Магистратовъ всѣ упомянутые выше: распоряженіе, Высочайшій указъ, Положеніе и роспись окладовъ. Сверхъ сего, все это будетъ опубликовано посредствомъ Губернскихъ вѣдомостей.

12. Согласно 3 ст. Положенія, взиманіе подымной подати и шарварковаго сбора производится въ уѣздныхъ Казначействахъ ежегодно въ два срока, а именно: въ Мартѣ—одной половины годовой принадлежности и въ Сентябрѣ – другой половины. Первый срокъ, въ который начинается взиманіе этого новаго послѣ устройства подымной подати сбора, назначается въ Мартѣ 1859 года. Взносъ обѣихъ сказанныхъ податей дозволяется производить плательщикамъ ежегодно въ теченіе Марта и Сентября мѣсяцевъ, при чемъ они въ продолженіе сего времени не подлежатъ ни пенямъ, ни же инымъ какимъ либо понудительнымъ мѣрамъ, указаннымъ въ правилахъ о взысканіяхъ. Въ видахъ облегченія плательщикамъ взноса податей и для избѣжанія неудобства въ случаѣ стеченія ихъ одновременно въ Казначейства въ послѣднія числа сихъ мѣсяцевъ, Уѣздные Начальники опредѣляютъ очередное для гминъ и городовъ распредѣленіе времени мѣсячнаго срока, и о томъ поставляютъ въ извѣстность подлежащихъ войтовъ гминъ и городовые Магистраты, а также увѣдом-

11. Kontrybuentom, obowiązanym płacić podatek podymnego i opłatę szarwarkową, będzie obowiązku tego zasadą: Ustawa, dołączona do niéj taryffa, spisy przedmiotów, do których pobór obudwóch w mowie będących podatków jest przywiązany, a których do spisów jeden egzemplarz, jak to się już wyżéj rzekło, pozostał na gruncie gmin wiejskich i miast, nakoniec niniejsze rozporządzenie, które wraz z Ukazem Najwyższym, Ustawą i taryffą wydrukowane, przeséła się za pośrednictwem Naczelników Powiatowych, Wójtom gmin i Magistratom miast, a Magistratowi miasta Warszawy bezpośrednio, tak dla ich użytku, jako też dla wiadomości miejscowych kontrybuentów, którzy to rozporządzenie, Ukaz Najwyższy, Ustawę i taryffę w kancellaryach swych Wójtów gmin i Magistratów miast przejrzeć mogą, a prócz tego w Dzienniku Gubernialnym ogłoszone miéć będą.

12. Stosownie do Artykułu 3 Ustawy, pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj następować będzie do Kass Skarbowych w 2ch ratach każdego roku, to jest, w miesiącu Marcu połowa tego, co płacić należy rocznie, a w miesiącu Wrześniu, druga tegoż połowa. Najpierwsza rata, rozpoczynająca nowy tén po uporządkowaniu podymnego pobór, przypada w miesiącu Marcu 1859 roku. Cały miesiąc Marzec i Wrzesień każdego roku, pozostawia się kontrybuentom do zapłacenia obudwóch rzeczonych podatków bez rachowania kar egzkucyjnych i użycia innych przepisami egzekucyjnemi wskazanych znaglających środków. Aby zaś ułatwić im to płacenie, i uniknąć ciśnienia się ich wszystkich na raz do kass w ostatnich dniach tych miesięcy, Naczelnicy Powiatowi, oznaczą gminami i miastami koléj na cały miesiąc rozłożoną, którą do wiadomości Wójtów gmin i Magistratów miast, tudzież do wiadomości kass podadzą, a w któréj to kolei kontrybuenci udawać się będą do kass dla zapłacenia pomienionych podatków. Nie idzie wszakże za tém, ażeby podatek niemiał być pobrany w kassach

ляютъ Казначейства, сообразно каковой установленной очереди плательщики производятъ взносы въ Казначейство причитающихся съ нихъ платежей. Изъ сего однако не слѣдуетъ выводить того заключенія, что подать не принимается въ Казначействахъ и не выдается на оную квитанціи по той собственно причинѣ, что плательщикомъ пропущена его очередь, но напротивъ Казначейство обязано сперва принять взносы явившихся очередныхъ, и за симъ уже—опоздавшихъ плательщиковъ.

13. Въ той же ст. 3-ей Положенія опредѣлено, съ какихъ плательщиковъ порознь и съ какихъ обще взимаются въ Казначействахъ подымная подать и шарварковый сборъ, а именно: въ городѣ Варшавѣ, при Магистратѣ коего состоитъ особая касса казенныхъ доходовъ, взиманіе платежей производится съ каждой недвижимости отдѣльно; въ прочихъ же городахъ—вообще отъ жителей цѣлаго города, кои считаются однимъ плательщикомъ; съ недвижимости, хотя городской, но вносящей подымную подать и шарварковый сборъ по окладу сельскому,—съ каждой особо; отъ находящихся въ городахъ строеній приходскихъ Священниковъ—тоже особо; въ селеніяхъ, къ коимъ слѣдуетъ зачислять и городскія недвижимости, вносящія помянутыя подати по окладу сельскому,—отдѣльно съ каждой собственности, хотя бы она состояла болѣе чѣмъ изъ одной мѣстности, если только всѣ вообще находятся въ одной гминѣ; если же селеніе или усадьба состоитъ изъ нѣсколькихъ участковъ, принадлежащихъ разнымъ владѣльцамъ, въ такомъ случаѣ—со всѣхъ участковъ вмѣстѣ, но во всякомъ случаѣ отдѣльно съ дворовъ и приходскихъ Священниковъ, а отъ крестьянъ, къ нимъ принадлежащихъ, съ каждой деревни или усадьбы—также отдѣльно.

Правило это требуетъ нѣкоторыхъ объясненій и развитія, и поэтому оно повторяется здѣсь почти буквально, а именно:

а) если какая либо изъ сельскихъ мѣстностей, составляющихъ одну собственность, по коимъ, въ слѣдствіе сего, вмѣстѣ вносятся въ Казначейства подымная подать и шарварковый сборъ, перечисляется въ другую гмину,—

i zakwitowany dla tego, iż kontrybuent opuścił swą kolej; lecz tylko kassa pobierająca, obowiązaną będzie dopełnić wprzód pobór od tych, którzy w swéj kolei przybędą, a potém dopiero od spóźniających się.

13. Tenże, co wyżéj, Artykuł 3 Ustawy przepisuje, od jakich kontrybnentów *pojedynczo*, od jakich zaś *razem*, podatek podymnego i opłata szarwarkowa w Kassach Skarbowych pobieraną być ma, to jest: w mieście Warszawie, gdzie jest osobna przy Magistracie kassa dochodów Skarbowych, pojedynczo z każdéj posiadłości; w innych miastach, razem od mieszkańców całego miasta, za jednego kontrybuenta Skarbowego uważanych; z posiadłości chociaż miejskiéj, lecz podług stopy wiejskiéj podatek podymnego i opłatę szarwarkową płacącéj, osobno; od probostw i plebanij w miastach będących, także osobno; we wsiach, do których liczyć należy i posiadłości miejskie, według stopy wiejskiéj pomienione dopiero podatki płacące, z każdéj własności oddzielnie, chociażby ona składała się więcéj niż z jednéj posiadłości, jeśli wszystkie posiadłości w jednéj gminie są położone; jeśli wieś lub osada składa się z kilku części do różnych właścicieli należących, w takim razie, ze wszystkich części razem, a zawsze, oddzielnie od dworów, probostw i plebanij, zaś od włościan do nich należących, z każdéj wsi lub osady oddzielnie.

Przepis ten potrzebuje pewnego objaśnienia i rozwinięcia, i dla tego prawie dosłownie powtórzonym tu został, w szczególności zaś:

a) Jeżeli która z posiadłości wiejskich jednę własność stanowiących, z których w skutku tego, podatek podymnego i opłata szarwarkowa razem do kass wnoszone będą, przeniesioną zostanie do innéj gminy, w takim razie powinno być zażądane oddzielenie poboru przypadającego z niéj

въ такомъ случаѣ слѣдуетъ потребовать отдѣленія причитающейся съ этой мѣстности подымной подати и шарварковаго сбора отъ этихъ податей, слѣдующихъ съ другихъ мѣстностей, остающихся въ прежней гминѣ. Равнымъ образомъ слѣдуетъ потребовать такого отдѣленія податей, коль скоро собственность, вносящая особо подымную подать и шарварковый сборъ раздѣляется между нѣсколькими владѣльцами; и на оборотъ, нужно потребовать соединенія платежа этихъ податей, въ случаѣ если двѣ или болѣе мѣстностей соединяются въ одну, расположенную въ одной и той же гминѣ собственность. Раздѣлъ или соединеніе недвижимостей въ городѣ Варшавѣ влечетъ за собою опредѣленный выше раздѣлъ или соединеніе взноса податей. Однимъ словомъ, всякая происходящая по собственностямъ и мѣстностямъ перемѣна, сообразно изложенному въ пунктахъ *a*, *b*, и *c*, ст. 3-ей Положенія, влечетъ за собою измѣненіе въ порядкѣ взиманія податей, опредѣленномъ именно въ этихъ пунктахъ. Перемѣны сего рода производятся съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, по представленію Губернскихъ Правленій и Варшавскаго Магистрата;

b) правило, заключающееся въ томъ: „что если селеніе или „усадьба состоитъ изъ нѣсколькихъ участковъ, принадлежащихъ разнымъ владѣльцамъ, въ такомъ случаѣ подымная подать и шарварковый сборъ взимаются Казначействомъ со всѣхъ участковъ вмѣстѣ“,—слѣдуетъ разумѣть такъ: что если въ одномъ селеніи или усадьбѣ находятся участковые владѣльцы и ни одному изъ нихъ не принадлежатъ крестьяне, то всѣ вообще владѣльцы сіи считаются однимъ плательщикомъ, и поэтому они, какъ бы одинъ плательщикъ, вносятъ совокупно въ Казначейство подымную подать и шарварковый сборъ. Если же между ними находятся одинъ или болѣе такихъ владѣль-

podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, od poboru tychże podatków, przypadających z innych posiadłości pozostających w swojéj gminie. Podobneż oddzielenie ma być żądane, jeśliby własność płacąca osobno podatek podymnego i opłatę szarwarkową, uległa podziałowi między więcéj właścicieli; a nawzajem, żądane będzie złączenie poboru, wrazie połączenia dwóch lub więcéj własności w jedną, w téjże saméj gminie, własność. W mieście Warszawie, podział lub złączenie posiadłości, pociągać będzie za sobą określone wyżéj rozdzielenie poboru lub połączenie onego. Słowem, każda zmiana, jaka zajdzie we własnościach i posiadłościach na przeciw temu co wyrażone jest pod literami *a*, *b*, *c*, Artykułu 3 Ustawy, wymagać będzie zmiany w sposobie poboru, przepisanym właśnie pod temiż literami. Zmiany tego rodzaju za upoważnieniem Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, na przedstawienie Rządów Gubernialnych i Magistratu miasta Warszawy, zarządzane będą.

b) Przepis: że jeśli „wieś lub osada składa się z kilku części do różnych właścicieli należących, w takim razie“ podatek podymnego i opłata szarwarkowa, ma być przyjmowaną do kass „ze wszystkich części razem“, rozumieć należy tak: że gdy w jednéj wsi lub osadzie są cząstkowi jéj właściciele, a żaden z nich niema włościan, wszyscy on razem za jednego kontrybuenta są uważani i w następstwie tego, razem, jakby jeden kontrybuent, podatek podymnego i opłatę szarwarkową do kass wnosić będą. Jeżeli między niemi jest jeden lub więcéj takich, którzy mają włościan, ci osobno, zaś ich włościanie razem, osobno,

цевъ, коимъ принадлежатъ крестьяне, — въ такомъ случаѣ сказанныя подати взносятся въ Казначейство особо владѣльцами, коимъ принадлежатъ крестьяне, особо сими крестьянами и особо владѣльцами, неимѣющими крестьянъ.

c) въ приходныхъ реестрахъ подымная подать и шарварковый сборъ показаны ко взиманію съ плательщиковъ — порознь и въ совокупности, сообразно правиламъ изложеннымъ въ пунктахъ *a*, *b*, *c*, ст. 3 Положенія и объясненнымъ въ предыдущемъ пунктѣ *b*.

14. Для поставленія въ извѣстность плательщиковъ о количествѣ причитающагося съ нихъ взноса подымной подати и шарварковаго сбора, Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства сдѣлано распоряженіе объ изготовленіи, на основаніи доставленныхъ войтами гминъ и городовыми Магистратами подробныхъ вѣдомостей, провѣренныхъ въ числовыхъ выводахъ, общихъ переписей по каждой гминѣ и по каждому городу предметовъ, подлежащихъ взносу подымной подати и шарварковаго сбора, съ означеніемъ въ оныхъ, какъ размѣра взноса, такъ равно количества и качества предметовъ, съ коихъ причитается этотъ взносъ. По симъ переписямъ плательщики показаны порознь или вмѣстѣ, сообразно тому, какъ они, соотвѣтственно ст. 3 Положенія, отдѣльно или вмѣстѣ должны вносить подымную подать и шарварковый сборъ. Въ этихъ же общихъ переписяхъ, именно въ графѣ примѣчаній, а по нѣкоторымъ и въ другихъ мѣстахъ, отмѣчены ошибки, по мѣрѣ открытія ихъ при повѣркѣ подробныхъ вѣдомостей, доставленныхъ войтами гминъ и городовыми Магистратами, и на сколько онѣ имѣютъ вліяніе на измѣненіе количества или качества предметовъ. Ошибки эти тотчасъ исправлены въ подробныхъ вѣдомостяхъ; въ общихъ же переписяхъ, сообразно сказаннымъ поправкамъ ошибокъ, измѣнено количество причитающейся ко взиманію подымной подати и шарварковаго сбора. Въ нѣкоторыхъ изъ подробныхъ вѣдомостей, служившихъ основаніемъ къ составленію общихъ переписей, не

a reszta cząstkowych właścicieli, właścian niemających, także razem, osobno podatki rzeczone kassie składać mają.

c) W rejestrach biorczych wskazano do poboru podatek podymnego i opłatę szarwarkową od kontrybuentów tak pojedynczo lub razem, jak to przepisano pod literami a, b, c, Artykułu 3 Ustawy, a objaśniono w punkcie lit. b, niniejszy punkt poprzedzającym.

14. Aby kontrybuenci wiedzieli, ile płacić mają podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu kazała sporządzić, na zasadzie otrzymanych od Wójtów gmin i Magistratów miast, szczegółowych spisów, sprawdzonych w rachubie, ogólne dla każdéj gminy i dla każdego miasta spisy przedmiotów, do których pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj jest przywiązany, z wyrachowaniem w tychże spisach, ile, od ilu, i od jakich przedmiotów wynosi płaconym być mający podatek podymnego w połączeniu z opłatą szarwarkową. W spisach tych, wykazani są kontrybuenci tak pojedynczo, lub razem, jak pojedynczo lub razem podatek podymnego i opłatę szarwarkową stosownie do przepisu Artykułu 3 Ustawy, wyżéj objaśnionego, wnosić będą. W tychże spisach ogólnych, mianowicie w rubryce na uwagi zostawionéj, w niektórych i na inném miejscu, wymienione są omyłki, o ile takowe wykryły się przy sprawdzeniu spisów szczegółowych, otrzymanych od Wójtów gmin i Magistratów miast, i o ile mają wpływ na zmianę ilości lub jakości przedmiotów. Poprawiono je zaraz w spisach szczegółowych, a w ogólnych o które tu idzie, zastosowano do uczynionych poprawek wyrachowanie ilości płacić się mającego podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj. W których spisach szczegółowych niedostrzeżono pomyłek, niemasz ich témsamém wymienionych i w spi-

найдено ошибокъ, поэтому нѣтъ ихъ и въ сихъ послѣднихъ переписяхъ.

15. Упомянутыя въ предыдущемъ пунктѣ общія переписи препровождаются отдѣльно къ войтамъ гминъ и въ городовые Магистраты чрезъ Уѣздныхъ Начальниковъ и непосредственно въ Магистратъ города Варшавы. Уѣздные Начальники, по полученіи таковыхъ переписей, передаютъ оныя немедленно подлежащимъ гминнымъ войтамъ и въ городовые Магистраты; войты же гминъ и Магистраты, на основаніи этихъ переписей и сообразно отмѣченнымъ въ нихъ, упомянутымъ выше, ошибкамъ, обязаны сдѣлать соотвѣтственныя исправленія этихъ ошибокъ въ подробныхъ вѣдомостяхъ, на мѣстѣ находящихся, и засимъ, согласно росписи окладамъ и изложеннымъ, въ настоящемъ распоряженіи, наставленіямъ, внесутъ въ эти подробныя вѣдомости, по всѣмъ статьямъ оныхъ, количество причитающейся къ ежегодному взносу подымной подати и шарварковаго сбора; въ тѣхъ же мѣстахъ, а въ особенности въ деревняхъ, въ коихъ находится болѣе одного плательщика, вносящаго особо подымную подать съ шарварковымъ сборомъ, слѣдуетъ причитающійся съ каждаго плательщика взносъ сложить отдѣльно и въ концѣ подвести общій итогъ. Итогъ этотъ, равно какъ и количество денегъ, причитающихся съ каждаго плательщика, производящаго взносы особо, должны соотвѣтствовать итогу и количеству денегъ, показаннымъ въ общей переписи.

Еслибы однако, чего, по всей вѣроятности не будетъ, оказалась разность,—въ такомъ случаѣ, впредь до дальнѣйшаго распоряженія, слѣдуетъ считать обязательными цифры, изображенныя въ общей переписи, и согласно этимъ цифрамъ плательщики должны производить взносы подымной подати и шарварковаго сбора; объ устраненіи же сей разности представляютъ на разрѣшеніе Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства: Варшавскій городовой Магистратъ—непосредственно, а Магистраты прочихъ городовъ и войты гминъ—чрезъ Уѣздныхъ Начальниковъ и Губернскія Правленія.

sach ogólnych, ułożonych na takich bezomyłkowych szczegółowych spisach.

15. Spisy ogólne, w poprzedzającym punkcie opisane, przesłane zostają osobno za pośrednictwem Naczelników Powiatowych Wójtom gmin i Magistratom miast, a Magistratowi miasta Warszawy bezpośrednio. Naczelnicy Powiatowi, za otrzymaniem takowych spisów, prześlą je niezwłocznie właściwym Wójtom gmin i Magistratom miast, zaś Wójci i Magistraty, na zasadzie tychże spisów, jeśli w nich znajdą się wymienione omyłki, takowe najprzód w spisie szczegółowym, który na gruncie pozostał, poprawią, następnie zaś, wypełnią tenże spis szczegółowy we wszystkich jego pozycyach ilością roczną opłacać się mającego podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, trzymając się taryffy i objaśnień w niniejszém rozporządzeniu udzielonych; a gdzie, we wsiach mianowicie, jest więcéj niż jeden kontrybuent, podatek podymnego i opłatę szarwarkową osobno płacić mający, tam zasummują oddzielnie należność od każdego kontrybuenta przypadającą, i na końcu zbiorą te należności w ogół. Tak ten ogół, jak i zasummowanie należności od osobno płacić mających kontrybuentów przypadające, powinny okazać się zgodnemi w liczbach swoich z podobnymże ogółem, i z podobnemiż należnościami, w spisach ogólnych wykazanemi. Gdyby wszakże, czego najpodobniéj niebędzie, miały się okazać różnice, w takim przypadku, liczby w spisach ogólnych zamieszczone, należy uważać tymczasem za obowiązujące, i podług nich płaconym być ma przez kontrybuentów podatek podymnego i opłata szarwarkowa, zaś względem zniesienia różnic, ma być uczynione przedstawienie, przez Magistrat miasta Warszawy bezpośrednio do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, a przez Magistraty innych miast i przez Wójtów gmin, do Naczelników Powiatowych, którzy odniosą się do Rządów Gubernialnych, a te do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu po decyzyę.

16. По заполненіи подробныхъ вѣдомостей, предписаннымъ предыдущимъ пунктомъ, Магистратъ города Варшавы и войты тѣхъ гминъ, въ коихъ находятся болѣе одного плательщика, вносящаго особо подымную подать и шарварковый сборъ, заготовляютъ выписки изъ общихъ переписей и таковыя выписки, съ показаніемъ въ оныхъ предметовъ обложенныхъ податями и годоваго оклада сихъ податей, за надлежащимъ подписаніемъ, съ приложеніемъ печати, вручаютъ каждому изъ плательщиковъ.

Подобныя выписки для крестьянъ вручаются солтысамъ, и, кромѣ того, войты гминъ поставляютъ въ извѣстность крестьянъ, по признанному ими самоудобнѣйшему способу: о количествѣ, порядкѣ и срокахъ взноса сказанныхъ податей. Городовые Магистраты, кромѣ Варшавскаго, составляютъ именной списокъ плательщиковъ, обязанныхъ вносить подымную подать и шарварковый сборъ, съ показаніемъ въ ономъ предметовъ, обложенныхъ помянутыми податями; каковой списокъ циркулярно сообщаютъ плательщикамъ и, вмѣстѣ съ тѣмъ, поставляютъ ихъ въ извѣстность о срокахъ и порядкѣ платежа причитающихся съ нихъ взносовъ. Если кто либо изъ плательщиковъ пожелаетъ имѣть для себя особый такой списокъ, то желаніе его должно быть исполнено, но только можно это сдѣлать въ удобное для сего время; изъ чего слѣдуетъ, что неснабженіе просителя таковымъ спискомъ тотчасъ, не пріостанавливаетъ взиманія податей, коль скоро списокъ этотъ былъ сообщенъ циркулярно. Плательщикамъ помянутыхъ податей, какъ во всѣхъ городахъ, такъ и въ сельскихъ гминахъ, дозволяется разсматривать, буде пожелаютъ, въ канцеляріяхъ городовыхъ Магистратовъ и гминныхъ войтовъ, поименованныя подробныя вѣдомости, по статьямъ, къ нимъ относящимся, и даже общія переписи, по мѣрѣ показанія въ оныхъ этихъ статей отдѣльно.

17. По исполненіи всего изложеннаго въ предыдущихъ двухъ пунктахъ, общія переписи и подробныя вѣдомости слѣдуетъ тщательно хранить при дѣлахъ мѣстныхъ войтовъ гминъ и городовыхъ Магистратовъ.

16. Po zapełnieniu spisów szczegółowych, w poprzedzającym punkcie przepisaném, Magistrat miasta Warszawy i Wójci tych gmin, w których jest więcéj niż jeden kontrybuent, podatek podymnego i opłatę szarwarkową osobno płacić mający, poczynią dla tychże kontrybuentów wypisy ze spisów ogólnych, wskazujące, od jakich przedmiotów i wiele rocznie płacić mają, i takowe wypisy, podpisem swoim i pieczęcią opatrzone, każdemu doręczą.

Dla włościan wypisy te na ręce Sołtysów dane być mają, a prócz tego, Wójci gmin podadzą, w sposób, jaki za najdogodniejszy osądzą, dla wiadomości włościan, ile każdy z nich, w jakim porządku i terminach, rzeczone wyżéj podatki płacić ma. Magistraty innych miast, prócz Warszawy, sporządzą wykaz imienny obowiązanych płacić podymne i opłatę szarwarkową, z wyszczególnieniem oraz przedmiotów, do których pobór tych podatków jest przywiązany, i takowy, sposobem okólnika, kontrybuentom tym zakommunikują, wskazując im oraz termina i sposób, w jakim płacić mają. Gdyby który z nich żądał oddzielnego dla siebie, podobnego jak wyżéj, wypisu, żądaniu temu ma się stać zadość, a tylko można to uczynić w czasie do tego sposobnym; zaczém idzie, że nieudzielenie zaraz takowego wypisu, niebędzie stanowić przeszkody do poboru, skoro pomieniona wyżéj kommunikacya dopełnioną zostanie. Płacącym rzeczone podatki, tak we wszystkich miastach, jak i w gminach wiejskich, wolno jest, gdy zechcą, przejrzeć w kancellaryach Magistratów swych miast i Wójtów swych gmin, co do pozycyj ich dotyczących, spisy szczegółowe zapełnione, a nawet spisy ogólne, o ile w nich pozycye te oddzielnie są wykazane.

17. Po dopełnieniu tego, co w poprzedzających dwóch pun ktach wskazano, spisy ogólne należy zachowywać starannie, obok spisów szczegółowych, w aktach miejscowych Wójtów gmin i Magistratów miast.

18. Взиманіе въ городѣ Варшавѣ подымной подати и шарварковаго сбора производится въ совокупности въ кассѣ казенныхъ доходовъ, при Магистратѣ состоящей, съ выдачею оною окончательныхъ квитанцій. Въ прочихъ городахъ подати эти взимаются мѣстными городскими кассами, съ роспискою въ книжкахъ или съ выдачею отдѣльной квитанціи, сообразно существующему порядку; собранные же этими кассами деньги вносятся въ уѣздныя Казначейства, а сими послѣдними, въ полученіи оныхъ, выдаются помянутымъ кассамъ общія для цѣлаго города квитанціи. Въ случаѣ, еслибы въ которомъ либо изъ сихъ городовъ не было особаго кассира съ залогомъ, или еслибы даже онъ и былъ, предоставляется жителямъ, въ видахъ охраненія себя отъ убытковъ, изыскать и привести въ исполненіе, съ разрѣшенія Магистрата или подлежащаго Уѣзднаго Начальника, иной порядокъ взиманія сказанныхъ податей; ибо казна не принимаетъ на себя отвѣтственности за внутренній въ городахъ порядокъ взиманія этихъ податей.

Въ тѣхъ сельскихъ гминахъ, въ коихъ находится нѣсколько плательщиковъ, вмѣстѣ вносящихъ подымную подать и шарварковый сборъ въ Уѣздныя Казначейства, изысканіе мѣръ къ частному взиманію этихъ податей или сохраненіе существующаго по этому порядка предоставляется самимъ плательщикамъ, подъ собственною ихъ отвѣтственностію.

VI. *Объ увеличеніи и уменьшеніи количества подымной подати и шарварковаго сбора при взиманіи оныхъ.*

Предметы, подлежащіе подымной подати и шарварковому сбору, непостоянны, то есть подвергаются измѣненіямъ, какъ по количеству, такъ и по качеству своему. Сообразно симъ измѣненіямъ предметовъ, измѣняется также и окладъ взимаемыхъ съ нихъ податей, т. е. онъ увеличивается или уменьшается; для устраненія же лишняго затрудненія плательщикамъ и казнѣ,

18. W mieście Warszawie, podatek podymnego i opłata szarwarkowa, od kontrybuentów pobierane będą łącznie obadwa, do Kassy dochodów Skarbowych i przez nią ostatecznie kwitowane. W innych miastach, pobierać je będą kassy tychże miast, tudzież kwitować płacących w książeczkach lub osobno, stosownie do zaprowadzonego porządku, a zebrane pieniądze wnosić do Kass Skarbowych, i otrzymywać od nich ogólne dla całego miasta kwity. W którémby z tych miast nie było oddzielnego kassyera kaucjonowanego, a nawet tam gdzie on jest, wolno jest mieszkańcom obmyśleć inny, zabezpieczający ich od straty, środek poboru rzeczonych podatków, i takowy, za przychyleniem się swego Magistratu lub Naczelnika właściwego Powiatu, wykonywać, Skarb bowiem za wewnętrzny w mieście pobór odpowiedzialności na siebie nieprzyjmuje.

W gminach wiejskich, tam, gdzie więcéj niż jeden kontrybuentów, płacących podatek podymnego i opłatę szarwarkową, razem podatki te do Kass Skarbowych wnosić będą, obmyślenie środka wewnętrznego poboru tychże podatków, lub zachowanie tego, coby już istniało, pozostawia się także samym płacącym, na ich własną odpowiedzialność.

VI. *O zwiększaniu się i zmniejszaniu ilości podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj przy ich poborze.*

Przedmioty, do których pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj przywiązany został, są ruchome, to jest, ulegające zmianom tak co do swéj ilości, jak i co do swéj jakości. Za temi zmianami postępować musi także i pobór rzeczonych podatków, to jest zwiększać lub zmniejszać swe liczby; aby zaś to zwiększanie lub zmniejszanie nieutrudzało zbytecznie i kontrybuentów i Władzy

въ томъ случаѣ, еслибы это увеличеніе или уменьшеніе окладовъ было дѣлаемо при каждомъ измѣненіи количества и качества предметовъ, по ст. 4 Положенія опредѣлено: что, какъ то, такъ и другое будетъ дѣлаемо лишь по истеченіи каждаго пятилѣтія; и то не только соразмѣрно прибыли или убыли предметовъ, обложенныхъ означенными податями, но и въ случаѣ обращенія городовъ въ селенія и наоборотъ, равно въ случаѣ перехода городовъ 4 и 5 въ высшіе разряды, или сихъ послѣднихъ въ низшіе. Также опредѣляется, что первый пятилѣтній періодъ будетъ считаться съ того перваго срока взиманія означенныхъ податей, который наступитъ по введеніи въ дѣйствіе Положенія.

Въ развитіе сего правила, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства присовокупляетъ слѣдующія объясненія:

19. Все вышесказанное на счетъ перваго пятилѣтняго періода, долженствующаго считаться съ перваго срока взиманія подымной подати и шарварковаго сбора, слѣдуетъ понимать въ томъ смыслѣ: что могущія случиться, начиная со дня переписи предметовъ по 17 (29) Февраля 1864 года включительно, перемѣны въ количествѣ и качествѣ предметовъ, обложенныхъ этими податями, будутъ имѣть вліяніе на увеличеніе или уменьшеніе оклада этихъ податей, — а не въ томъ, что увеличеніе или уменьшеніе податей послѣдуетъ единственно вслѣдствіе перемѣнъ, случившихся въ пятилѣтнемъ періодѣ съ 17 Февраля (1 Марта) 1859 по 17 (29) Февраля 1864 года. Отсюда явствуетъ, что перемѣны, о коихъ здѣсь идетъ дѣло, подходятъ подъ означенное правило, какъ равно и тѣ, кои могли бы случиться между числомъ переписи предметовъ, произведенной войтами гминъ и городовыми Магистратами, и 17 (29) Февраля 1864 года, однимъ словомъ, всѣ безъ исключенія перемѣны. Однакоже это не можетъ относиться къ городамъ 1, 2 и 3 разрядовъ, въ коихъ подымная подать и шарвавковый сборъ взимаются отъ дохода съ домовъ и строеній, потому что, согласно инструкціи № 3, въ перепись вносится тотъ доходъ съ домовъ, какой будетъ

Skarbowéj, gdyby za każdą zmianą ilości i jakości przedmiotów następować miało, przepisano w art. 4m Ustawy, iż jedno i drugie następować będzie tylko po upływie każdych lat 5, a to nietylko w miarę przybywających i ubywających przedmiotów opodatkowanych, ale i w przypadku przemiany miast na wsie i nawzajem, tudzież w przypadku przejścia miast 4° i 5° rzędu do rzędów wyższych i nawzajem. Przepisano oraz, iż pierwszy 5-letni okres, liczyć się ma od włącznie najpierwszéj raty poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, po wprowadzeniu Ustawy w wykonanie przypaść mającéj.

W rozwinięciu tego przepisu, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu domieszcza następujące objaśnienia:

19. To co powiedziano, jak wyżéj, o pierwszym 5-letnim okresie, od najpierwszéj raty poboru podymnego i opłaty szarwarkowéj liczyć się mającym, rozumieć się ma tak: iż zmiany w ilości i w jakości przedmiotów opodatkowanych, poczynając od dnia spisania przedmiotów, aż do włącznie dnia 17 (29) Lutego 1864 r. wydarzyć się mogące, wpływać będą na zwiększenie lub zmniejszenie ilości rzeczonych podatków, nie zaś tak: iż te jedynie z pośród zmian takowych, zwiększenie lub zmniejszenie powodować będą, które w okresie lat 5, od dnia 17 Lutego (1 Marca) 1859 r. do 17 (29) Lutego 1864 r. upłynionych, wydarzyć się mogą. Ztąd wynika, iż zmiany o które tu idzie, podchodzą pod powyższy przepis, i te, które wydarzyłyby się między datą spisania przedmiotów przez Wójtów gmin i Magistraty miast dokonanego, a między datą 17 (29) Lutego 1864 roku, słowem bez wyjątku wszystkie. Nie może się to wszakże ściągać do miast 1°, 2° i 3° rzędu, w których podatek podymnego i opłata szarwarkowa, od dochodu z domów i zabudowań są pobierane; tam bowiem, jaki będzie dochód w dniu 19 Lutego (1 Marca) 1864 r., równie jak po upływie każdego następnego potém 5-letniego okresu, taki spisze się na nowo w spo-

въ 19 день Февраля (1 Марта) 1864 года, равно какъ и по истеченіи каждаго слѣдующаго пятилѣтняго срока. Тѣ дома и строенія сихъ городовъ, по коимъ не окажется такого дохода, половина коего доставила бы на подымную подать и шарварковый сборъ столько, сколько, сообразно росписи, составляетъ годовой окладъ тѣхъ же податей съ жилыхъ домовъ и строеній промышленныхъ заведеній въ городахъ 4 и 5 разрядовъ, будутъ подчинены, какъ и нынѣ, окладу, установленному для вышесказанныхъ домовъ въ городахъ 4 и 5 разрядовъ. Переписи, о коихъ идетъ рѣчь, доставляются въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства: Варшавскимъ городовымъ Магистратомъ—непосредственно, Магистратами же городовъ 2 и 3 разрядовъ—чрезъ подлежащихъ Уѣздныхъ Начальниковъ.

20. Гминные войты и Магистраты городовъ 4 и 5 разрядовъ отмѣчаютъ на листахъ бумаги, долженствующихъ быть присоединенными къ переписи предметовъ, находящейся на мѣстѣ, всѣ перемѣны, происшедшія въ количествѣ и качествѣ предметовъ, подлежащихъ подымной подати и шарварковому платежу, вслѣдъ поза наступленіемъ каждой перемѣны, съ изложеніемъ притомъ повода оной. На основаніи этихъ отмѣтокъ, составляются по истеченіи каждыхъ пяти лѣтъ и представляются подлежащимъ Уѣзднымъ Начальникамъ вѣдомости прибывшимъ или убывшимъ, въ продолженіе истекшаго пятилѣтія, предметамъ, обложеннымъ подымною податью и шарварковымъ сборомъ, съ объясненіемъ причинъ прибыли или убыли помянутыхъ предметовъ и съ указаніемъ, въ отношеніи убывшихъ предметовъ, тѣхъ статей переписи, по которымъ воспослѣдовала эта убыль; что касается прибывшихъ предметовъ, то указаніе статей переписи необходимо въ томъ лишь случаѣ, если напр. возлѣ жилаго дома или строенія промышленнаго заведенія прибудетъ, въ той же собственности, другой домъ или подобное строеніе, или же если крестьянская усадьба, по случаю прибавленія къ оной земли, перейдетъ изъ низшаго въ высшій разрядъ; такъ какъ само собою разумѣется, что къ прибыли и убыли предметовъ, подлежащихъ подымной подати и шар-

sób Instrukcyą Nr. 3 przepisany. Które domy i zabudowania w tych miastach, nieokażą się mieć dochodu tyle, iżby połowa onego dała na podatek podymnego i opłatę szarwarkową tyle, ile roczna stopa tychże podatków od domów mieszkalnych i zabudowań przemysłowych, w miastach 4° i 5° rzędu pobierać się mających, według taryffy wynosi, te podciągnięte będą, tak jak obecnie, pod stopę dla rzeczonych dopiero domów miast 4° i 5° rzędu postanowioną. Spisy, o których tu mowa, Magistrat miasta Warszawy Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu bezpośrednio, a Magistraty innych miast 2° i 3° rzędu, Naczelnikom właściwych Powiatów podawać będą.

20. Wójci gmin i Magistraty miast 4° i 5° rzędu, wydarzane zmiany w ilości i jakości przedmiotów do których pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj jest przywiązany, notować będą na arkuszach papieru, do spisu przedmiotów, na gruncie pozostawionego, przyłączyć się mających, a to zaraz po wydarzeniu każdéj takowéj zmiany, i wraz z objaśnieniem wypadku, który do niéj dał powód. Na zasadzie takowego notowania, po upływie każdego 5-lecia, sporządzać będą i Naczelnikowi właściwego Powiatu podawać wykazy przybyłych lub ubyłych w ciągu upłynionego pięciolecia przedmiotów, podymném i opłatą szarwarkową opodatkowanych, a to z objaśnieniem powodów przybytku ich lub ubycia, zaś co do ubyłych, jeszcze i z powołaniem się na pozycyą spisu, pod którą ubytek nastąpił; co do przybyłych, powołanie to potrzebném będzie w takim tylko razie, jeśli naprzykład obok domu mieszkalnego lub budowli przemysłowéj, w téj saméj posiadłości, przybędzie drugi dom lub budowla takaż, albo też siedziba włościańska, przez przydanie jéj gruntu, przejdzie z niższéj do wyższéj klassy; albowiem, pod przybytki i ubytki przedmiotów, do których pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj jest przywiązany, należą, jak z natury rzeczy wynika, także i zmiany w klassach siedzib włościańskich. Opuszczenie przez włościanina

варковому сбору, принадлежатъ также и перемѣны, происшедшія въ разрядахъ крестьянскихъ усадебъ. Оставленіе крестьяниномъ его усадьбы не составляетъ убыли оной, ибо остается земля, и пользующійся ею обязанъ вносить причитающіяся съ оной казенныя подати. Что касается прибыли и убыли жилыхъ домовъ и строеній промышленныхъ заведеній въ тѣхъ мѣстахъ, въ коихъ съ нихъ взимается подымная подать и шарварковый сборъ,— не подлежатъ зачету къ прибывшимъ такіе, которые, хотя и вновь построены (т. е. не на мѣстѣ разрушившихся или сгорѣвшихъ, либо перенесенныхъ изъ другихъ мѣстъ или имѣющихъ замѣнить уничтоженные въ другихъ мѣстахъ), но во время истекающаго пятилѣтняго періода еще не заняты и никто ими не пользуется; къ числу же убывшихъ домовъ нельзя относить такихъ, кои лишь временно не заняты—либо стоятъ опустѣвшими, или въ слѣдствіе предпринятой либо производящейся уже передѣлки и починки, или же по случаю предположенной переноски этихъ строеній въ другія мѣста, и т. п., или, наконецъ, по поводу слишкомъ возвышенной цѣны найма, но которыя, послѣ окончанія предположенныхъ починокъ, или вслѣдствіе уменьшенія наемной цѣны, будутъ обратно заняты либо употреблены. То же самое должно разумѣть и о сгорѣвшихъ городскихъ домахъ и строеніяхъ промышленныхъ заведеній, если вмѣсто нихъ въ теченіе оканчивающагося пятилѣтія строятся новые или починяются недогорѣвшіе.

Обязанность отмѣчать перемѣны и доставлять выше требуемую вѣдомость прекращается, коль скоро селеніе обращается въ городъ или въ торговый выселокъ и на оборотъ, а также въ случаѣ перехода городовъ 4 и 5 въ высшіе, или сихъ послѣднихъ въ низшіе разряды; но въ замѣнъ сего слѣдуетъ, по истеченіи пятилѣтія, изготовить, соотвѣтственно подлежащей инструкціи, новую перепись таковымъ предметамъ, по той причинѣ, что обложенные этими податями предметы измѣняются во всякомъ изъ вышесказанныхъ случаевъ, т. е. если селеніе обращается въ городъ или торговый выселокъ, то взиманіе подымной подати и шарварковаго сбора уже должно производиться не съ крестьянскихъ

swéj siedziby, nie jest ubytkiem siedziby, gdyż grunt zostaje, i kto go używa, ten do płacenia podatków Skarbowych, z niéj przypadających, jest obowiązany. Co do przybytku i ubytku domów mieszkalnych i budowli przemysłowych tam, gdzie podatek podymnego i opłata szarwarkowa z nich pobieraną być ma, nie mają być uważane za przybywające te, które lubo stawiane są nowo, (to jest, nie na miejscu upadłych lub pogorzałych, ani sposobem przenoszenia ich z innego miejsca, albo sposobem zastąpienia tych, które w innem natomiast miejscu są znoszone), jednak podczas kończącego się 5-lecia nie są jeszcze zamieszkiwane lub używane; nie mają zaś być uważane za ubywające te, które staną się tylko czasowo niezamieszkałemi lub opuszczonemi, jako to z powodu przedsięwziętéj i dokonywanéj już restauracyi, reparacyi, przenoszenia ich w inne miejsce, i t. p.; lub z powodu wygórowanéj ceny najmu, lecz które, po ukończeniu tego, co względem nich przedsięwzięto, lub po umiarkowaniu ceny najmu, będą daléj zamieszkiwane lub użytkowane. Toż samo rozumieć się ma o domach miejskich i budowlach przemysłowych zgorzałych, jeśli na miejscu ich podczas kończącego się 5-lecia stawiane są już nowe, lub restaurują się niedopalone zgliszcza.

W razie przemiany wsi na miasto, lub na osadę targową i na odwrót, tudzież w razie przejścia miasta 4° i 5° rzędu do rzędu wyższego i na odwrót, w razie przejścia miasta 1°, 2° i 3° rzędu do 4° lub 5°, ustaje obowiązek notowania zmian i podawania żądanych powyżéj wykazów; lecz natomiast, sporządzony ma być z upływem 5-lecia nowy spis przedmiotów, według właściwéj dla przypadku Instrukcyi, a to z przyczyny, iż przedmioty opodatkowane zmieniają się w każdym z powyższych przypadków, to jest: gdy wieś zamieni się na miasto lub osadę targową, podatek podymnego i opłata szarwarkowa, już nie od siedzib włościańskich, lecz od domów pobieraną będzie, i na odwrót; gdy miasto 4° i 5°

усадебъ, но съ домовъ, и на оборотъ; равнымъ образомъ, если городъ 4 и 5 разряда будетъ перечисленъ въ разрядъ высшій, то подати сіи будутъ причитаться уже не съ жилыхъ домовъ, и строеній промышленныхъ заведеній, но отъ дохода съ домовъ, и на оборотъ.

21. Для того, чтобы на будущее время имѣть основаніе къ показанію дохода отъ найма цѣлыхъ домовъ или квартиръ въ оныхъ, въ городахъ 1, 2 и 3 разрядовъ, владѣльцы домовъ и строеній должны, по возможности, стараться заключать письменныя на этотъ наемъ условія.

22. Для представленія, согласно правиламъ, изложеннымъ въ предыдущихъ 19 и 20 пунктахъ, вѣдомостей о имѣющихъ прибыть или убыть, въ теченіе пятилѣтнихъ періодовъ, предметахъ, обложенныхъ подымною податью и шарварковымъ сборомъ, назначаются слѣдующіе сроки:

Такъ какъ каждый изъ вышесказанныхъ пятилѣтнихъ періодовъ будетъ истекать 16 (28) Февраля,—само собою разумѣется, въ томъ году, въ которомъ окончится пятый по порядку годъ; то и помянутые сроки начинаются 17 Февраля (1 Марта) по истеченіи каждаго пятилѣтія и продолжаются:

a) для Варшавскаго городоваго Магистрата 4 мѣсяца;

b) для прочихъ городовыхъ Магистратовъ и войтовъ гминъ 2 мѣсяца.

Въ теченіе каковыхъ сроковъ обязаны представить свои вѣдомости и переписи: Варшавскій городовый Магистратъ—непосредственно въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, а Магистраты прочихъ городовъ и войты гминъ—Уѣзднымъ Начальникамъ.

Доставленныя городовыми Магистратами и войтами гминъ вѣдомости прибывшимъ и убывшимъ предметамъ, вмѣстѣ съ новою переписью оныхъ, Уѣздные Начальники должны представить въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства въ теченіе одного мѣсяца. Новыя переписи слѣдуетъ изготовлять по городу Варшавѣ въ 2-хъ, а по прочимъ городамъ и гминамъ

rzędu przejdzie do rzędu wyższego, podatki te, już nie od domów mieszkalnych i budowli przemysłowych, lecz od dochodu do poboru przypadną i na odwrót.

21. Ażeby na przyszłość była podstawa do wykazywania dochodu z najmu całych domów i zabudowań lub lokalów w nich, w miastach 1°, 2° i 3° rzędu, właściciele domów i zabudowań, umowy o ten najem starać się będą, o ile się tylko da, na piśmie zawierać.

22. Do podawania wykazów przybyć mających lub ubywających w ciągu 5cio letnich okresów, podymném i opłatą szarwarkową opodatkowanych przedmiotów, o których to wykazach i spisach w poprzedzających punktach 19 i 20 zamieszczono przepis, naznaczają się następujące termina:

Ponieważ 5cio *letnie* okresy, o jakich wyżéj mowa, upływać będą, każdy z dniem 16 (28) Lutego, ma się rozumieć w tym roku, w którym piąty z kolei rok ukończy się, przeto i termina dopiero rzeczone, od dnia 17 Lutego (1 Marca) po upływie każdego pięciolecia poczynać się będą, i trwać mają:

a) dla Magistratu miasta Warszawy— miesięcy 4;

b) dla Magistratów innych miast i dla Wójtów gmin—miesięcy 2;

w ciągu których to terminów, Magistrat miasta Warszawy—Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu bezpośrednio, a Magistraty innych miast i Wójci gmin—Naczelnikom Powiatów, wykazy i spisy swoje podawać obowiązani.

Naczelnicy Powiatowi, otrzymane od Magistratów miast i Wójtów gmin wykazy przybyłych i ubyłych przedmiotów, tudzież nowe spisy, przeszlą Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu w ciągu jednego miesiąca.

Nowe spisy mają być co do miasta Warszawy w 2ch, a co do reszty w 4ch egzemplarzach sporządzane, z których jeden pozosta-

въ 4-хъ экземплярахъ, изъ коихъ Варшавскій городовый Магистратъ оставляетъ одинъ экземпляръ при своихъ дѣлахъ, а другой представляетъ въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства; Магистраты же прочихъ городовъ и войты гминъ, по мѣрѣ обязанности ихъ составлять эти переписи сообразно смыслу настоящаго распоряженія, одинъ экземпляръ оставляютъ при дѣлахъ на мѣстѣ а 2, 3 и 4 экземпляры препровождаютъ къ Уѣзднымъ Начальникамъ, кои, оставивъ у себя одинъ изъ числа этихъ трехъ экземпляровъ, второй сообщаютъ Губернскому Правленію, а третій представляютъ въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, вмѣстѣ съ составленнымъ ими алфавитнымъ спискомъ гминъ и городовъ.

По тѣмъ городамъ или гминамъ, по коимъ въ продолженіе истекшаго пятилѣтія не послѣдовала никакая перемѣна въ предметахъ, обложенныхъ подымною податью и шарварковымъ сборомъ, городовые Магистраты или гминные войты вмѣсто представленія вѣдомости либо переписи, въ составленіи коихъ не будетъ надобности, доносятъ подлежащимъ Уѣзднымъ Начальникамъ, въ означенный выше срокъ, о томъ, что перемѣнъ не было. Донесенія эти Уѣздные Начальники представляютъ въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, вмѣстѣ съ вѣдомостями и переписями, полученными отъ прочихъ гминъ и городовъ.

23. Такъ какъ, согласно предыдущему пункту, потребуется нѣкоторое время для внесенія въ окладные листы перемѣнъ, могущихъ произойти въ цифрахъ подымной подати и шарварковаго платежа, сообразно прибыли и убыли предметовъ, то непремѣннымъ послѣдствіемъ сего будетъ то, что взиманіе этихъ податей продолжаться будетъ безъ измѣненія окладовъ еще одинъ годъ, слѣдующій по истеченіи каждаго пятилѣтія, и результатъ этихъ перемѣнъ приведется въ дѣйствіе лишь со втораго наступающаго по очереди года.

nie na gruncie, drugi Magistrat miasta Warszawy poda Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, zaś Magistraty innych miast i Wójci gmin, o ile jedne i drudzy w duchu niniejszego rozporządzenia do sporządzenia takowych spisów obowiązani będą, podadzą drugi, trzeci i czwarty Naczelnikom Powiatów, którzy z tych 3ch: jeden u siebie pozostawią, drugi przeszlą Rządom Gubernialnym, a trzeci Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu wraz ze specyfikacyą nazwisk gmin i miast, alfabetycznie ułożoną.

Gdzieby żadna zmiana w przedmiotach, podymném i opłatą szarwarkową opodatkowanych, w ciągu upłynionego 5cio *lecia* niezaszła, Magistrat miasta lub Wójt gminy, w miejsce wykazu lub spisu, do sporządzenia którego materyału mieć niebędzie, doniesie Naczelnikowi właściwego Powiatu, w terminie wyżéj oznaczonym: iż żadna zmiana nie miała miejsca, które to doniesienie Naczelnik Powiatu Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, obok wykazów i spisów, z innych gmin i miast otrzymanych, przeszle.

23. Gdy według poprzedzającego punktu, potrzeba będzie pewnego czasu na wprowadzenie w etaty poborowe zmian cyfrowych, w podatku podymnego i opłacie szarwarkowéj, wyniknąć mogących z przybyłych i ubyłych przedmiotów, przeto, idzie koniecznie za tém: iż pobór tych podatków trwać będzie jeszcze przez rok jeden, po upływie każdego 5cio *lecia* następujący, bez odmiany w liczbach, i dopiero od włącznie roku z kolei drugiego, skutek zmian rzeczonych w wykonanie wejdzie.

VII. О могущихъ обнаружиться ошибкахъ въ составленной переписи предметовъ, подлежащихъ подымной подати и шарварковому сбору.

Для руководства при составленіи переписей предметовъ, обложенныхъ подымною податью и шарварковымъ сборомъ, изданы подробныя инструкціи съ надлежащими формами; тѣмъ не менѣе однако въ переписи эти могли вкрасться ошибки. Ошибки эти уже усмотрѣны при повѣркѣ числовыхъ выводовъ переписей нѣкоторыхъ городовъ и гминъ. Въ виду сего, по ст. 4-ой Положенія, опредѣлено, что ошибки подлежатъ исправленію независимо отъ пятилѣтнихъ періодовъ, о коихъ упоминается въ предыдущей Главѣ VI настоящаго распоряженія, для подачи же просьбъ о поправкѣ этихъ ошибокъ назначенъ плательщикамъ одинъ годъ, считая съ перваго срока взноса подымной подати и шарварковаго сбора, т. е. съ 17 Февраля (1 Марта) 1859 г.

Краткость времени не дозволила Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства подробно разсмотрѣть переписи, доставленныя Магистратами городовъ и войтами гминъ, и поэтому она ограничилась лишь провѣркою числовыхъ выводовъ оныхъ; нынѣ же приступаетъ къ надлежащему пересмотру этихъ переписей, для удостовѣренія: не окажется ли въ нихъ ошибокъ, кромѣ обнаруженныхъ при провѣркѣ помянутыхъ числовыхъ выводовъ по онымъ. Въ развитіе вышеприведеннаго, опредѣленнаго Положеніемъ правила объ этихъ ошибкахъ, Правительственная Коммисія Финансовъ присовокупляетъ слѣдующія объясненія:

24. Такъ какъ вышеписанный годичный срокъ для подачи просьбъ о поправкѣ ошибокъ назначенъ единственно для плательщиковъ подымной подати и шарварковаго сбора, то изъ сего слѣдуетъ, что Финансовое вѣдомство не ограничено никакимъ срокомъ для исправленія приносящихъ Казнѣ убытокъ ошибокъ, которыя могли бы быть когда либо обнаружены. Поэтому, въ случаѣ открытія, въ какое бы то ни было время, ошибокъ, приносящихъ Казнѣ убытокъ — или городовыми Магистратами и гмин-

VII. *O omyłkach, jakie się wykryć mogą w dokonanych już spisach przedmiotów, do których pobór podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj jest przywiązany.*

Lubo do spisania przedmiotów, podymném i opłatą szarwarkową opodatkowanych, wydane zostały dość szczegółowe Instrukcye z potrzebnemi wzorami, mogły się jednak wcisnąć do spisów omyłki. Jakoż, takowe dostrzeżone już zostały w spisach niektórych miast i gmin wiejskich, przy sprawdzeniu tychże spisów w rachubie. I dla tego to, przewidując je wcześnie Ustawa, przepisała w Artykule 4tym iż takowe mają być prostowane niezależnie od 5-letnich okresów, o jakich w poprzedzającym oddziale VI niniejszego rozporządzenia jest mowa, a do żądania aby sprostowane były, oznaczyła dla kontrybuentów czas jednoroczny, licząc od najpierwszéj raty poboru podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, czyli od dnia 17 Lutego (1 Marca) 1859 roku.

Krótkość czasu, niepozwoliła Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu zrewidować ściśle otrzymanych od Magistratów miast i Wójtów gmin spisów, ograniczyła się więc na sprawdzeniu ich w rachubie, a teraz dopiero one rewidowane będą, dla przekonania się: czy niemasz więcéj omyłek nad te, co się przy sprawdzeniu w rachubie wykryły. W rozwinięciu przepisu, który o nich Ustawa postanowiła, przywiedzionego już powyżéj, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu udziela następujące objaśnienia:

24. Ponieważ tylko dla kontrybuentów podatek podymnego i opłatę szarwarkową płacić mających, oznaczony jest czas jednoroczny, wyżéj określony, do wnoszenia żądań o sprostowanie omyłek, Władza Skarbowa nie jest więc ograniczoną żadnym terminem do prostowania tych, któreby się kiedykolwiek na niekorzyść Skarbu wykryć mogły. Czy to zatém same Magistraty miast i Wójci gmin, czy też Naczelnicy Powiatowi lub Rządy Gubernialne, dostrzegą w jakimbądź czasie, takie, na niekorzyść Skarbu, omył-

ными войтами, или же Уѣздными Начальниками, или, наконецъ, Губернскими Правленіями, къ обязанности всѣхъ этихъ управленій относится входить съ представленіями объ исправленіи оныхъ, а именно: гминные войты и городовые Магистраты, кромѣ Варшавскаго, представляютъ о томъ Уѣзднымъ Начальникамъ, Уѣздные Начальники Губернскимъ Правленіямъ, а сіи послѣдніе и Магистратъ города Варшавы—Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

25. Плательщики подымной подати и шарварковаго сбора съ письменными просьбами объ исправленіи ошибокъ обращаются въ мѣстныя управленія, въ продолженіе вышеозначеннаго годичнаго срока, а именно: по городамъ—въ Магистраты, а по селеніямъ—къ войтамъ гминъ. Сдѣланная на просьбѣ помѣтка о времени полученія оной будетъ служить доказательствомъ въ томъ, пропущенъ ли, или нѣтъ, назначенный для сего срокъ. Прошенія сіи войты гминъ и городовые Магистраты обязаны немедленно представлять, въ подлинникѣ, по принадлежности, вмѣстѣ съ своимъ заключеніемъ и предположеніями, основанными на удостовѣреніи о дѣйствительности или несуществованіи ошибки. Само собою разумѣется, что войты гминъ, вносящіе за себя подымную подать и шарварковый сборъ, съ подобнаго рода прошеніями должны обращаться непосредственно къ Уѣзднымъ Начальникамъ. Прошенія эти Уѣздными Начальниками, по надлежащемъ удостовѣреніи ими изъ оныхъ и изъ объясненій въ томъ, что дѣйствительно произошла ошибка, представляются съ ихъ же заключеніями на счетъ исправленія оной въ Губернскія Правленія, сіи же послѣднія, равно какъ и Магистратъ города Варшавы, отсылаютъ въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

26. Выше было сказано, что Правительственная Коммисія Финансовъ имѣетъ нынѣ заняться пересмотромъ доставленныхъ городовыми Магистратами и войтами гминъ переписей предметовъ, обложенныхъ подымною податью и шарварковымъ сборомъ. Въ случаѣ затѣмъ усмотрѣнія ошибокъ или встрѣтившихся недоу-

ki, obowiązkiem ich będzie czynić gdzie należy przedstawienie o ich sprostowanie, mianowicie: Wójci gmin i Magistraty miast, prócz Warszawy, do Naczelników Powiatowych, ci Naczelnicy do Rządów Gubernialnych, a te, i Magistrat miasta Warszawy—do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

25. Kontrybuenci podatek podymnego i opłatę szarwarkową płacący, mają swe żądania o sprostowanie omyłek w powyższym jednorocznym terminie wnosić do swych Władz miejscowych, mianowicie, w miastach do Magistratów, we wsiach do Wójtów gmin, a to na piśmie, którego data okazania w tych Władzach, czyli data tak zwanéj prezentaty, stanowić będzie o uchybieniu lub nieuchybieniu terminu. Wójci gmin i Magistraty miast, mają obowiązek takowe żądania w oryginałach niezwłocznie gdzie z porządku należy z opinją swą i wnioskami, na przekonaniu się o omyłce lub że jéj niemasz opartemi, przedstawić. Ma się rozumieć, że Wojci gmin, będący sami kontrybuentami podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, zanosić będą swe powyższego rodzaju żądania bezpośrednio do Naczelników Powiatowych. Naczelnicy Powiatowi otrzymane żądania, po przekonaniu się z tychże żądań i z objaśnień, że omyłka istotnie zaszła, przedstawią swe wnioski o jéj sprostowanie Rządom Gubernialnym, a te, i Magistrat miasta Warszawy, Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

26. Wspomniało się wyżéj: iż Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przystąpi teraz do rewizyj otrzymanych od Magistratów miast i Wójtów gmin, spisów przedmiotów podymném i opłatą szarwarkową opodatkowanych. Jakie więc omyłki, lub kwestye objaśnienia wymagające okażą się, względem takich Ma-

мѣній, потребныя по онымъ объясненія обязаны немедленно доставлять: Магистратъ города Варшавы—непосредственно, а Магистраты прочихъ городовъ и гминные войты—чрезъ Уѣздныхъ Начальниковъ.

VIII. О льготахъ въ подымной подати и соединенномъ съ нею шарварковомъ сборѣ.

По ст. 5-ой Положенія, плательщикамъ подымной подати и шарварковаго сбора предоставляются всѣ льготы, присвоенныя донынѣ взносу казенныхъ податей, съ прибавленіемъ еще по сказаннымъ двумъ податямъ того облегченія: что жители сельскіе, равно городскіе землепашцы, въ случаѣ подверженія произведеній их земли какимъ либо бѣдствіямъ, если по сему поводу будетъ присуждена имъ льгота въ платежѣ другихъ податей, пользуются также льготою въ подымной подати и соединенномъ съ нею шарварковомъ сборѣ, въ продолженіе того же времени, на какое опредѣлена имъ льгота по другимъ податямъ. Къ этому Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства остается лишь присовокупить:

27. что коль скоро къ подымной подати и шарварковому сбору примѣнены тѣ льготы, которыя присвоены донынѣ другимъ податямъ, то и порядокъ допущенія сихъ льготъ долженъ быть тотъ самый, какой нынѣ существуетъ, какъ по настоящей подымной подати, такъ и по другимъ казеннымъ податямъ.

IX. О развитіи Положенія въ подробностяхъ и объ окончательномъ, сообразно оному, разрѣшеніи могущихъ встрѣтиться недоумѣній.

Предоставленное Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства ст. 7-ою Положенія развитіе онаго въ подробностяхъ исполняется настоящимъ распоряженіемъ; относительно

gistrat miasta Warszawy bezpośrednio, a Magistraty innych miast i Wójci gmin, za pośrednictwem właściwych Naczelników Powiatowych, o stosowne wyjaśnienia wezwani będą, i takowe jak najrychléj złożyć powinni.

VIII. *O ulgach przynosić się mających w poborze podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj.*

Artykuł 5 Ustawy zachowuje dla podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj wszelkie dotychczasowe ulgi w opłacie podatków Skarbowych przyznawane, z tém jeszcze nowém dla tych dwóch podatków dobrodziejstwem: iż mieszkańcy wsiów i mieszkańcy rolni miast, w razie doznanéj w płodach rolniczych klęski losowéj, gdy im z tego powodu przyznaną będzie ulga w opłacie innych podatków, otrzymają także ulgę w podatku podymnego i opłacie szarwarkowéj na taki sam czas, na jaki tamta przyznaną im będzie. Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu pozostaje tylko nadmienić:

27. iż gdy zachowane są dla podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj też same dotychczasowe ulgi, których doznają inne podatki, to i sposób ich przyznawania zostaje dla nich ten sam, który dotąd się wykonywa, tak dla dotychczasowego podatku podymnego, jako i dla innych podatków Skarbowych, mających dla siebie zapewnione ulgi.

IX. *O rozwinięciu Ustawy w szczegółach i stanowczém rozwiązywaniu w jéj duchu, wątpliwości powstawać mogących.*

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, upoważniona artykułem 7m Ustawy do jéj rozwinięcia w szczegółach, dopełnia to niniejszém rozporządzeniem; co zaś do rozwiązywania wątpliwości,

же предоставленнаго ей также права разрѣшать недоумѣнія, симъ объясняется:

28. что еслибы или плательщики, или городовые Магистраты и войты гминъ, или наконецъ Уѣздные Начальники и Губернскія Правленія встрѣтили какое либо основательное недоумѣніе, въ особенности же — плательщики при взносѣ ими подымной подати и шарварковаго сбора, а вышесказанныя управленія— при исполненіи ими развитыхъ настоящимъ распоряженіемъ правилъ Положенія; то за разрѣшеніемъ сихъ недоумѣній слѣдуетъ обращаться: плательщикамъ—въ городовые Магистраты и къ войтамъ гминъ, симъ послѣднимъ—къ Уѣзднымъ Начальникамъ, а Начальникамъ Уѣздовъ—въ Губернскія Правленія, кои уже, какъ равно и Магистратъ города Варшавы, входятъ съ представленіемъ по сему предмету въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства. Если же которое либо изъ упомянутыхъ управленій будетъ въ состояніи само разрѣшить представленное ему недоумѣніе, — въ такомъ случаѣ нѣтъ уже надобности обращаться, по тому же предмету, въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

Варшава, 26 Іюля (7 Августа), 1858 года.

Главный Директоръ Предсѣдательствующій въ Коммисіи Финансовъ,
Тайный Совѣтникъ (подписано) *Ленскій.*

№ 39,316.

Примѣчаніе 1. Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства 7 (19) Февраля 1862 года, за № 55379/23549, объяснено: что, для установленія подымной подати съ крестьянъ, къ земельному пространству каждой крестьянской усадьбы должны быть причисляемы въ соразмѣр-

do którego także tym samym artykułem upoważnioną została, objaśnia:

28. że gdyby, bądź kontrybuenci, bądź Magistraty miast i Wójci gmin, bądź nakoniec Naczelnicy Powiatowi lub Rządy Gubernialne, powzięły jakową uzasadnioną wątpliwość, mianowicie: kontrybuenci przy opłacie podatku podymnego i opłaty szarwarkowéj, a Władze dopiero wymienione przy wykonywaniu przepisów Ustawy obecném rozporządzeniem rozwiniętych, w takim razie, kontrybuenci—do Magistratów m. i Wójtów gmin, a ci—do Naczelników Powiatowych, Naczelnicy zaś Powiatowi—do Rządów Gubernialnych, a te i Magistrat miasta Warszawy—do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu po rozwiązanie udawać się mają. Jeśliby która z tych Władz pośrednich, mogła sama skutecznie przedstawioną sobie wątpliwość rozwiązać, odnosić się po jéj rozwiązanie do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu niepotrzebuje.

w Warszawie, dnia 26 Lipca (7 Sierpnia) 1858 r.

Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Skarbu,
Tajny Radca (podpisano) *Łęski.*

Nr. 39,316.

Uwaga 1. Pod dniem 7 (19) Lutego 1862 r. Nr. $^{55379}/_{28549}$ Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu objaśniła: że do ustanowienia podatku podymnego włościańskiego, pastwisko wspólne włościańskie, ma być proporcyonalnie

ности состоящія въ общемъ пользованіи крестьянъ пастбищныя мѣста.

Примѣчаніе 2. По выше сего приведенному въ главѣ: „Подать Офяра", Высочайшему указу 30 Декабря (11 Января) $186^4/_5$ года, увеличены на 50% подымная подать и шарварковый сборъ, взимаемые какъ въ городахъ, такъ и съ господскихъ по деревнямъ домовъ, а равно съ домовъ приходскаго духовенства.

przyliczane do przestrzeni gruntu każdéj osady włościańskiéj.

Uwaga 2. Ukaz Najwyższy z dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 1864/5 r. pomieszczony wyżéj w tytule podatku ofiary, podwyższył o 50% podymne z szarwarkiem pobierane, tak z miast, jako też domów dworskich po wsiach i z domów probostw.

Чоповый сборъ и прежняя подать съ мельницъ.

Чоповый сборъ, называемый иначе шеленжнымъ, взимается въ части Царства, принадлежавшей прежде къ Великому Княжеству Литовскому. Сборъ этотъ производится на основаніи изданнаго въ 1775 году податнаго для сего края устав а въ коемъ сказано:

№ 1.

Выписка изъ положенія объ установленіи сбора называемаго чоповымъ.

4., Установляется въ пользу казны чоповый (шеленжный) сборъ, въ соразмѣрности десятаго гроша отъ чистой прибыли изъ пропинаціи арендной, или содержимой въ дворовомъ шинкѣ, во всѣхъ вообще городахъ и селеніяхъ Нашихъ имѣній столовыхъ и издавна называемыхъ гиберновыхъ (*), равно имѣній духовныхъ и земскихъ, въ чемъ дополнается конституція 1766 года; въ главныхъ же городахъ воеводствъ, княжествъ и уѣздовъ, гдѣ старостамъ и воеводамъ не принадлежитъ доходъ съ виноку-

(*) Королевскія имѣнія, доходъ съ коихъ былъ предназначенъ на расквартированіе войскъ въ зимнее время.

Czopowe i młynowe dawne.

Czopowe zwane inaczéj szelężném pobiera się w części Królestwa należącéj dawniéj do Wielkiego Księstwa Litewskiego, a to na zasadzie wydanéj w roku 1775 Ustawy o podatku w tym kraju, z któréj wyciąg jest następujący:

N° 1.

Wyciąg z Ustawy zaprowadzającéj podatek zwany Czopowe.

Czopowe, szelężne w dziesiątym groszu od czystego zysku z propinacyi arendownéj, lub dworskim szynkiem utrzymywanéj, po wszystkich ogólnie miastach i wsiach dóbr Naszych stołowych, i dawniejszego tytułu hybernowych, także duchownych i ziemskich, reassumując o tém konstytucyą roku 1766, w miastach zaś stołecznych Województw, Księstw i Powiatów, gdzie Starostom i Wojewodom nie należy z arendy browarnéj i szosu intrata, po-

ренной аренды и съ шоса, по принятому доселѣ обыкновенію, сборъ сей долженъ быть устроенъ Коммисіею Финансовъ, согласно ея инструкціи.

Подать съ мельницъ взимается въ той же какъ и чоповый сборъ части края, на основаніи податнаго устава изданнаго въ 1776 году для Великаго Княжества Литовскаго. Въ уставѣ семъ сказано:

№ 2.

Выписка изъ положенія объ установленіи подати, называемой прежняя съ мельницъ.

Для усиленія средствъ казны въ нынѣшнихъ расходахъ, установляются въ княжествѣ Литовскомъ слѣдующія подати:

4. Отъ всѣхъ мельницъ въ княжествѣ Литовскомъ, находящихся во владѣніи лицъ всякаго сословія и состоянія, установляется подать въ слѣдующемъ размѣрѣ: съ мельничнаго колеса на большой водѣ по десяти злотыхъ; на средней водѣ по восьми злотыхъ; на малой водѣ по шести злот.; съ колеса на самой мелкой водѣ по четыре злот.; въ городѣ Вильнѣ, гдѣ на большой водѣ находятся мельницы, приносящія значительные доходы, съ колеса по шестнадцати злотыхъ. Съ вѣтряныхъ мельницъ, во всемъ княжествѣ Литовскомъ, назначается подать по шести злот. съ камня, и таковая подать, наравнѣ съ прочими, въ два обыкновенные срока, по половинѣ въ каждый, должна быть вносима владѣльцами имѣній, подъ отвѣтственностію, сопряженною съ государственными податями, въ канцеляріи, находящіяся въ каждомъ воеводствѣ и уѣздѣ.

dług trwającego dotąd zwyczaju, egzakcya przez Kommissyą Skarbową podług jéj Instruktarza ma być uregulowaną.

Młynowe pobiera się w tejże co i czopowe części kraju, na mocy Ustawy podatku nadanéj w roku 1776 Wielkiemu Księstwu Litewskiemu. Wyciąg z téj Ustawy jest następujący:

№ 2.

Wyciąg z Ustawy zaprowadzającéj podatek zwany Młynowe dawne.

Dla pomnożenia Skarbu publicznego w teraźniejszych ekspensach, aukcyi potrzebującego, następujące w Księstwie Litewskiém stanowimy podatki:

4. Od wszystkich młynów zbożowych w Księstwie Litewskiém a possessorów cujuscunque status et conditionis ustanawiamy podatek podług następującéj klassyfikacyi, to jest: od koła na wielkiéj wodzie po złotych dziesięć; od koła na średniéj wodzie po złotych ośm; od koła na małéj wodzie po złotych sześć; od koła na najmniejszéj wodzie po złotych cztery; w mieście zaś Wilnie, że są na wielkiéj wodzie wysoko intratne młyny, tedy od koła po złotych szesnaście, a z wietrznych młynów w całém Księstwie Litewskiém od każdego kamienia po złotych sześć naznacza się, który podatek równie z innemi dwoma zwykłemi ratami przez połowę w każdéj, pod rygorem podatki publiczne warującym, do kancellaryów w każdém Województwie i Powiecie z młynów w nich sytuowanych, od possessorów dóbr wypłacany być ma.

Примѣчаніе. Чоповый сборъ и подать съ мельницъ взимаются совокупно въ Казначействахъ, на основаніи прежнихъ окладныхъ вѣдомостей, въ коихъ обѣ эти подати соединены; поэтому невозможно знать, кто именно платитъ одинъ чоповый сборъ, а кто—одну подать съ мельницы, или же кто платитъ обѣ подати.

Сборъ сказанныхъ двухъ податей производится лишь въ Августовской губерніи, за исключеніемъ Ломжинскаго уѣзда, и въ Люблинской губерніи, въ Бяльскомъ уѣздѣ.

Uwaga. Czopowe i młynowe pobiera się łącznie do Kass Skarbowych na podstawie dawnych rejestrów bierczych, w których obadwa te podatki złączono.

Nie można więc wiedzieć, kto płaci tylko czopowe a kto tylko młynowe, lub też kto płaci jedno i drugie.

Pobór obudwóch tych podatków wykonywa się tylko w powiatach gubernii Augustowskiéj, prócz Łomżyńskiego, i w gubernii Lubelskiéj, w Powiecie Bialskim.

Канонъ съ мельницъ.

Въ Царствѣ Польскомъ взимаются въ казну разнаго рода подати съ мельницъ.

Съ однѣхъ мельницъ уплачивается подать офяра, съ другихъ поступаетъ сборъ, называемый прежній съ мельницъ; иныя же, состоящія въ казенныхъ имѣніяхъ, обложены лишь арендннымъ чиншемъ, а съ прочихъ, наконецъ, вносится подать называемая канонъ съ мельницъ. Сія послѣдняя подать установлена Прусскимъ правительствомъ; она называлась тоже и офярою. Отъ этой подати не изъяты также лѣсопильни, съ коихъ отъ каждой пилы, подобно тому какъ съ мельницъ, безъ различія свойства оныхъ, отъ каждаго постава, взимается канонная подать.

Главныя по сему предмету постановленія суть слѣдующія:

Kanon z młynów.

Z młynów w Królestwie różnego rodzaju opłaty wnoszone są do Skarbu. Z jednych płaci się podatek ofiary, z innych młynowe dawne; inne znowu w dobrach Rządowych położone wnoszą tylko czynsz dzierżawny, inne nakoniec opłacają podatek zwany Kanon z młynów. Zaprowadził go Rząd Pruski, nazywając go także ofiarą, i niewyłączywszy tartaków, od których też z każdéj piły, jak z młynów wszelkiego rodzaju z każdego gangu, kanon jest pobierany.

Rozporządzenia główne w tym przedmiocie są następujące:

№ 1.

Предписаніе прусскаго министерства объ установленіи подати, называемой канонъ съ мельницъ.

(28 Декабря 1798 г.)

Изъ рапорта вашего отъ 4-го числа сего мѣсяца мы удостовѣрились, что управленіе имѣнія Князя Оранскаго Видзынь ходатайствовало о разрѣшеніи устроить двѣ вѣтряныя мельницы: одну въ Кѣбель и другую въ Швендтенъ; къ удовлетворенію каковой просьбы, по приведеннымъ вами причинамъ, мы не находимъ препятствія, но съ тѣмъ однако условіемъ, что управленіе сказаннаго имѣнія обязано уплачивать подать въ размѣрѣ напр. 3-хъ таллеровъ въ годъ, съ каждой мельницы.

Поэтому предлагаемъ вамъ сдѣлать соотвѣтственное соглашеніе, и какъ въ этомъ, такъ и въ другихъ подобныхъ случаяхъ, слѣдуетъ предварительно устанавливать имѣющую взиматься подать, въ размѣрѣ, сообразно обстоятельствамъ и ожидаемымъ доходамъ, отъ трехъ до пяти таллеровъ, и о послѣдующемъ намъ донести.

Берлинъ, 28 Декабря 1798 года.

(подписано) *В. Воссъ.*

N° 1.

Reskrypt ministeryalny pruski zaprowadzający podatek zwany Kanon z młynów.

(28 Grudnia 1798 r.)

Z raportu Waszego z dnia 4 b. m. przekonaliśmy się, że dominium Widzyn, Księcia Oranii, prosiło o udzielenie pozwolenia na założenie dwóch młynów wiatraków, jednego w Kiebel, drugiego w Schwendten,— i nie bylibyśmy przeciwnemi przychylić się, dla powodów przez Was przytoczonych, do téj prośby, pod warunkiem wszakże, że dominium zgodzi się na opłatę podatku w wysokości np. 3 talarów rocznie, od każdego młyna.

Przystąpicie przeto do stosownych układów i tak w tym wypadku, jak w innych temu podobnych, uregulujecie poprzednio kwestyą uiszczać się mającego podatku, à to w wysokości, stosownie do okoliczności i spodziewanych zysków, od trzech do pięciu talarów, poczém odpowiedni raport złożycie.

Berlin, 28 Grudnia 1798 roku.

(podpisano) *V. Voss.*

№ 2.

Предписаніе прусскаго министерства относительно канона съ мельницъ.

(27 Сентября 1805 г.)

Изъ рапорта вашего отъ 12 Іюля сего года оказывается, что вами вѣрно понята наша мысль, объявленная въ предписаніи отъ 15 Мая сего же года, по предмету предположенной Г. Гняздовскимъ постройки вѣтряной мельницы въ принадлежащемъ ему имѣніи Центки, находящемся въ Липновскомъ округѣ. Значеніе этой мысли состояло въ томъ, что съ устройствомъ мельницъ упростится и обезпечится взиманіе подати офяра.

Получивъ 31 Іюля сего года заключеніе Бѣлостокской Палаты, по предмету этой подати, мы постановили принять слѣдующія основанія:

1. Подать офяру слѣдуетъ установить предварительно устройства мельницы и опредѣлить размѣръ оной, по вниманію же къ данному разрѣшенію на постройку мельницы, освободить отъ взноса этой подати на три года; до истеченія же льготнаго срока, количество причитающейся подати показывать по росписи въ статьѣ сверхштатныхъ доходовъ.

2 Вообще слѣдуетъ обыкновенно назначать съ вѣтряной мельницы о двухъ поставахъ подать офяру въ размѣрѣ 5 таллеровъ, при 24-процентной подати.

3. Разрѣшить Палатамъ, въ видѣ изъятія, представлять къ назначенію высшей подати офяры, въ томъ случаѣ, если предложено будетъ устройство мельницы бóльшаго размѣра, быть можетъ

N° 2.

Reskrypt Ministeryalny Pruski co do kanonu z młynów.

(d. 27 Września 1805 r.)

W raporcie Waszym z dnia 12 Lipca r. b. dokładnie pojęliście myśl Naszą, objawioną w reskrypcie z dnia 15 Maja r. b. w przedmiocie zamierzonego przez P. Gniazdowskiego wybudowania młyna wiatraka w majątku swoim Cętki, Obwodu Lipnowskiego; myśl ta wyrażała, że przez zakładanie młynów, ściąganie ofiary uproszczoném i upewnioném zostaje.

Po otrzymaniu opinii w przedmiocie tego podatku od Białostockiéj Izby, dnia 31 Lipca b. r., postanowiliśmy przyjąć następujące zasady:

1. Przedewszystkiém należy ustanowić ofiarę przed założeniem młyna; wysokość jéj oznaczyć i na trzy lata wolne od poboru zezwolić, przy względzie na udzielone pozwolenie założenia młyna i do upływu tego terminu, kwotę ztąd pochodzącą stawiać w etacie przed linją.

2. W ogólności, przyjmować zwyczajnie, od młyna wiatraka o 2ch gangach, przy podatku 24%, ofiarę w wysokości pięciu talarów.

3. Izbom dozwolić, sposobem wyjątkowym, przedstawiać do wyższéj opłaty ofiary, jeżeli zamierzoném będzie założenie większego, może holenderskiego młyna, lub jeżeli ludność okoliczna, znacz-

голландской, или если мѣстное народонаселеніе будетъ имѣть въ виду значительно большій доходъ, противъ установляемаго при настоящихъ обстоятельствахъ отъ 20 до 30 таллеровъ, или же, наконецъ, если подать офяра съ сосѣднихъ мельницъ была гораздо большая; что возбуждало бы опасеніе въ томъ отношеніи, что сіи послѣднія мельницы не могли бы существовать.

Такое увеличеніе офяры могло бы быть утверждено лишь въ видѣ изъятія, потому что, какъ это правильно замѣчено вами въ рапортѣ отъ 12 Іюля сего года, чрезъ уравненіе подати отъ надлежаще устроенныхъ водяныхъ мельницъ о двухъ поставахъ, съ податью отъ незначительныхъ вѣтряныхъ мельницъ, окажется поощреніе къ постройкѣ первыхъ изъ сихъ мельницъ, тогда какъ для достиженія этой цѣли понесенный казною нѣкоторый убытокъ въ доходахъ составляетъ второстепенную важность.

Берлинъ, 27 Сентября 1805 года.

(подписано) *В. Гаугвицъ.*

№ 3.

Предписаніе прусскаго министерства, опредѣляющее размѣръ подати, называемой канонъ съ мельницъ.

(18 Іюня 1806 г.)

Въ конституціи 1789 года постановлено: „что со всѣхъ окладныхъ доходовъ съ имѣній должна быть взимаема подать офяра“; посему нѣтъ сомнѣнія въ томъ, что городскія мельницы наравнѣ съ мельницами господскими подлежатъ обложенію офярою.

nie wyższy zysk, niż w teraźniejszych okolicznościach na około 20—30 talarów ustanawiający się, mieć będzie na widoku, lub wreszcie, jeżeli ofiara od sąsiednich dawnych młynów znacznie była wyższą, coby nasuwało obawę, iż takowe istniećby nie mogły.

Takie podwyższenie ofiary zyskałoby wszakże zatwierdzenie tylko sposobem wyjątkowym, ponieważ, jak to w Waszym raporcie z dnia 12 Lipca b. r. słusznie zauważyliście, przez zrównanie podatków od dobrze urządzonych młynów o dwóch gangach, z lichemi wiatrakami, do zakładania pierwszych daną będzie zachęta; a mniejszéj jest wagi, że dla osiągnięcia tego celu, Skarb poniesie niejaką szkodę.

Berlin, d. 27 Września 1805 roku.

(podpisano) *v. Haugwitz.*

N° 3.

Reskrypt ministeryalny Pruski oznaczający stopę podatku zwanego kanon z młynów.

(18 Czerwca 1806 r.)

W obec postanowienia zawartego w konstytucyi 1789 r., że: „od wszelkich stałych dochodów z majątków pobieraną być ma ofiara“, — nie ulega wątpliwości, że i miejskie młyny na równi z młynami szlacheckiemi opłacie ofiary podlegać muszą.

Въ слѣдствіе чего симъ постановляется: что городскія мельницы, относительно офяры, сравниваются съ мельницами господскими, и что предписаніе отъ 27 Сентября минувшаго года, должно быть къ нимъ примѣняемо съ тою лишь разницею, что, вмѣсто установленной для мельницъ объ одномъ или двухъ поставахъ платы 5 таллеровъ съ каждой, городскія мельницы подлежатъ обложенью, согласно вашему либо Предсѣдателя Палаты Г. Брозевинза представленію, платою въ 2 таллера 45 гр. съ каждой.

Подать эту долженъ вносить городъ въ томъ случаѣ, если устройство мельницы послѣдовало на счетъ города и если обязательства по временному или безсрочному чиншевому контракту не отнесены къ третьему лицу.

Въ противномъ же случаѣ, подать должна быть уплачиваема владѣльцемъ мельницы.

Еслибы затѣмъ Бѣлостокскою Палатою былъ возбужденъ вопросъ о томъ: какъ поступать при опредѣленіи подати со вновь устраиваемыхъ водяныхъ мельницъ? то на этотъ случай постановляется: что и къ этимъ мельницамъ, не смотря на то, будутъ ли онѣ городскія, или господскія, слѣдуетъ примѣнять предписаніе отъ 27 Сентября минувшаго года; при чемъ не подлежитъ сомнѣнію то, что, согласно пункту 3-му сказаннаго предписанія, будетъ предложена вами офяра свыше 5 таллеровъ, коль скоро число поставовъ или чистый доходъ отъ сихъ водяныхъ мельницъ, превзойдетъ число поставовъ либо доходъ съ мельницъ вѣтряныхъ.

Инаго распоряженія не дѣлается, потому что основаніе, состоящее въ упрощеніи опредѣленія офяры, а также въ установленіи размѣра оной предварительно устройства мельницы и, въ обезпеченіе взиманія этой подати, равномѣрно относится, какъ къ водянымъ, такъ и къ вѣтрянымъ мельницамъ. Кромѣ того, случаи устройства водяныхъ мельницъ будутъ рѣдки, такъ какъ слѣдуетъ отдавать преимущество постройкѣ вѣтряныхъ мельницъ, и не должно заботиться объ увеличеніи, но напротивъ объ уменьшеніи

W skutek tego, postanawia się niniejszém: iż młyny miejskie, co do podatku ofiary, zrównane są z młynami szlacheckiemi, i że reskrypt z d. 27 Września r. z. z tą tylko zmianą ma być do nich stosowanym, iż w miejsce ustanowionéj dla młynów o jednym lub dwóch gangach, opłaty pięcio-talarowéj od każdego,— młyny miejskie podlegać mają, stosownie do przedstawienia Waszego lub Prezesa Izby Pana Brosevinsa, opłacie po tal. 2 gr. 45 od każdego.

Podatek płacić winno miasto, jeżeli młyn na rachunek miasta wybudowanym został, a zobowiązania, w skutek czasowego lub wieczyście czynszowego kontraktu, nie przeszły na osobę trzecią.

Jeżeli to nie ma miejsca, wówczas właściciel młyna winien wnosić podatek.

Jeżeliby zatem Izba Białostocka w tym przedmiocie zapytała jeszcze: jak postępować należy co do ustanowienia ofiary z nowo założonemi młynami wodnemi? — to i tu postanowiono: iż do takowych, bez względu na to, czy one będą miejskiemi lub szlacheckiemi, stosować należy reskrypt z dnia 27 Września r. z., przyczém nie wątpimy, że wmyśl Nr. 3 rzeczonego reskryptu, zaproponujecie ofiarę wyższą, aniżeli 5 talarów, skoro tylko liczba gangów lub czysty dochód tychże młynów wodnych, przeniosą liczbę gangów lub zysk wiatraków.

Inne postępowanie nie naznacza się, ponieważ zasada: oznaczenie ofiary ułatwić, wysokość takowéj przed założeniem młyna ustanowić i pobór onéj zapewnić,— stosuje się do młynów wodnych zarówno jak do wiatraków; nadto wypadek zakładania młynów wodnych rzadko miejsce mieć będzie, gdyż wiatraki przenosić nad tamte młyny wypada, i nie należy dbać o zwiększenie, lecz raczéj o zmniejszenie liczby młynów wodnych,—a na ich zakłada-

числа водяныхъ мельницъ, и рѣдко давать разрѣшенія на постройку сихъ послѣднихъ мельницъ, и то въ томъ лишь случаѣ, когда положительно будетъ дознано, что по сему поводу смежнымъ землямъ не будетъ нанесенъ вредъ.

Берлинъ, 18 Іюня 1806 года.

(подписано) *Шредеръ.*

№ 4.

Предписаніе, предлагающее объясненіе относительно подати, называемой канонъ съ мельницъ.

(11 Октября 1827 г.)

Въ Мазовецкую Воеводскую Коммисію.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства.

По возложенному на Воеводскую Коммисію, предписаніемъ отъ 15 Ноября 1825 года, за № 55,317, дѣлу, по предмету составленія вѣдомости всѣмъ водянымъ и вѣтрянымъ мельницамъ, а также лѣсопильнямъ, состоящимъ въ этомъ воеводствѣ, съ точнымъ подраздѣленіемъ которыя изъ этихъ заведеній подлежатъ обложенію офярою съ новыхъ предметовъ, и которыя—канономъ,—послѣ безплодно производившейся донынѣ по этому дѣлу переписки, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства получила наконецъ рапортъ Воеводской Коммисіи отъ 3 Августа сего года, за № 66236/24492, съ донесеніемъ, что помянутое дѣло уже оканчивается, и что завершеніе онаго единственно пріостанавливается по поводу нѣкоторыхъ недоумѣній.

Въ видахъ устраненія сего препятствія и тѣмъ самымъ ускоренія исполненія давно уже порученнаго дѣла, успѣшное окончаніе

nie zezwalać rzadko i wtenczas tylko, kiedy dostateczne będzie przekonanie, że sąsiednie grunta nie ucierpią z tego powodu.

Berlin, dnia 18 Czerwca 1806 r.

(podpisano) *Schroeder.*

N° 4.

Reskrypt udzielający objaśnienia co do podatku zwanego kanon z młynów.

(dnia 11 Października 1827 roku).

do

Kommissyi Województwa Mazowieckiego.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.

Poruczywszy Kommissyi Wojewódzkiéj reskryptem jeszcze z d. 15 Listopada 1825 r., Nr. 55,317, spisanie wszelkich młynów, wiatraków i tartaków w Województwie tutejszém znajdujących się, z ścisłém rozróżnieniem, które z takowych zakładów ofiarze od nowych objektów, które zaś opłacie kanonu ulegać powinny, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, po przewiedzionéj dotąd bezskutecznie korespondencyi, otrzymała wreszcie raport Kommissyi Wojewódzkiéj z dnia 3 Sierpnia r. b., Nr. $^{66236}/_{24492}$, donoszący, iż czynność powyższa blizką już jest ukończenia i że jedynie, z powodu niektórych wątpliwości, w ostatecznem ułatwieniu nateraz się wstrzymuje.

Chcąc więc usunąć i tę przeszkodę w wykonaniu zupełném poleconego jéj od tak dawna dzieła i tém samém przyspieszyć sku-

котораго необходимо для интереса казны, Правительственная Коммисія Финансовъ, по представленнымъ вопросамъ, поставляетъ симъ въ извѣстность Воеводскую Коммисію о своихъ по этимъ вопросамъ заключеніяхъ, въ порядкѣ изложенія оныхъ сказанною Коммисіею, а именно:

По 1-му. На основаніи предписанія б. Министра Финансовъ отъ 9 Декабря 1812 года, за № 229, на мельницы, стоящія на большихъ и малыхъ несудоходныхъ рѣкахъ, о коихъ упоминается въ 1-мъ пунктѣ рапорта Воеводской Коммисіи, какъ неозначенныя въ § 16 Устава о гербовомъ сборѣ, необходимы консенсы на гербовой бумагѣ, согласно лит. *e* § 7-го помянутаго Устава, достоинствомъ въ 15 грошей.

По 2-му. По сеймовому постановленію 23 Декабря 1811 года, сохранившему на будущее время взиманіе каноннаго съ мельницъ сбора, оставлены въ своей силѣ всѣ тѣ постановленія, на коихъ основывался этотъ сборъ во время прусскаго правительства.

Такъ какъ лѣсопильни, наравнѣ съ мельницами другаго рода, подчинены были прусскимъ правительствомъ канонному сбору, и опредѣленная съ нихъ плата помѣщаема была по окладнымъ вѣдомостямъ въ общей статьѣ: „Канонъ съ мельницъ“, то изъ сего слѣдуетъ, что вновь устроенныя послѣ 1806 года лѣсопильни, подобно другимъ заведеніямъ, должны быть нынѣ обложены канонною платою.

По 3-му. Хотя пловучія мельницы не принадлежатъ къ числу мѣстныхъ и во всякое время могутъ быть переведены въ иной пунктъ, это однако не освобождаетъ владѣльцевъ оныхъ отъ обязанности вносить тотъ канонный сборъ, какой прусскимъ правительствомъ установленъ со всѣхъ безъ различія мельницъ, и который на будущее время сохраненъ сеймовыми постановленіями 1809 и 1811 г. Переводъ пловучей мельницы съ одного мѣста въ другое, сообразно административнымъ и полицейскимъ учрежденіямъ, не можетъ быть сдѣланъ безъ вѣдома гминныхъ

tek czynności, któréj rychłego ukończenia interes Skarbu publicznego wymaga, Kommissya Rządowa, koleją przedstawionych sobie zapytań, następującą Kommissyi Wojewódzkiéj co do każdego w szczególności punktu oznajmia decyzyą, a mianowicie:

Co do 1.) Młyny na rzekach lub strugach niespławnych, o których punkt 1 raportu Kommissyi Wojewódzkiéj mówi, jako niewymienione w § 16 Ustawy stemplowéj, wymagają konsensów na stemplu szacunkowym, wedle § 7 lit *e* rzeczonéj Ustawy, w cenie po groszy 15, a to stosownie do decyzyi byłego Ministra Skarbu z dnia 9 Grudnia 1812 roku, Nr. 229.

Co do 2go) Uchwała Sejmowa z dnia 23 Grudnia 1811 r., utrzymując nadal pobór kanonu z młynów, zachowała także w swojéj mocy wszelkie postanowienia, na których się pobór takowy za Rządu Pruskiego opierał.

Że zaś tartaki, równie jak młyny, Rząd Pruski do uiszczania kanonu pociągnął i obliczoną z nich opłatę, pod ogólnym tytułem „kanon z młynów" w etatach poborowych zamieszczał; ztąd więc wynika, że tartaki po r. 1806 nowo-przybyłe, podobnie jak inne zakłady, opłacie kanonu ulegać także nateraz powinny.

Co do 3go) Lubo młyny pływaki nie są miejscowe i każdego czasu gdzieindziéj przeprowadzone być mogą, to jednak nie uwalnia bynajmniéj właścicieli od obowiązku ponoszenia kanonu, jaki na wszystkie bez różnicy młyny Rząd Pruski postanowił, a następnie prawa Sejmowe z lat 1809 i 1811 na przyszłość zachowały. Wszakże przeprowadzenie młyna pływaka z jednego na drugie miejsce, w skutku urządzeń administracyjnych i policyjnych, bez wiedzy Wójtów gmin i Komissarzy obwodowych następować nie może; władze więc, którym egzekucya dochodów sta-

войтовъ и окружныхъ коммисаровъ, поэтому тѣ власти, на коихъ непосредственно лежитъ обязанность взысканія окладныхъ доходовъ, во всякое время будутъ имѣть надлежащее свѣдѣніе объ убыли подобной мельницы.

При переводѣ же пловучей мельницы изъ одного округа въ другой, что впрочемъ рѣдко можетъ случиться, къ обязанности помянутыхъ властей относится войти съ соотвѣтственнымъ представленіемъ на счетъ перечисленія ко взиманію въ подлежащее окружное Казначейство установленнаго со сказанной мельницы канонннаго сбора. Наконецъ по ст. 16 лит. *s*, Устава о гербовомъ сборѣ назначена консенсовая плата въ 25 злотыхъ съ пловучихъ всякаго рода мельницъ, безъ всякаго въ этомъ отношеніи различія.

По 4-му. Пруское правительство при установленіи взиманія канонной подати съ мельницъ, вновь устроенныхъ со времени люстраціи 1789 года, предписаніями отъ 28 Декабря 1798 года и отъ 27 Сентября 1805 года положило общимъ основаніемъ, что канонный сборъ въ казну долженъ поступать съ мельницъ большаго размѣра по 30 злотыхъ и меньшаго размѣра по 18 злотыхъ въ годъ. Къ большему размѣру отнесены тѣ мельницы, владѣльцы коихъ или по случаю значительнаго народонаселенія, или же по поводу недостаточнаго числа мельницъ въ окрестности, или, наконецъ, по другимъ обстоятельствамъ, получаютъ болѣе значительные доходы; къ числу же мельницъ меньшаго размѣра причислены тѣ, владѣльцы коихъ, по противнымъ, приведеннымъ выше обстоятельствамъ, получаютъ меньшіе доходы. При этомъ однако, предписаніемъ отъ 27 Сентября 1805 года, разрѣшено Палатамъ увеличивать канонную плату, въ томъ случаѣ, если вѣтряная мельница будетъ построена нѣсколько большая, въ родѣ мельницы голландской, и отъ коей, по причинѣ значительнаго населенія, слѣдуетъ ожидать большаго дохода.

Наконецъ, тогдашнее прусское Министерство, въ разрѣшеніе возбужденныхъ нѣкоторыми Палатами недоумѣній по этому

łych bezpośrednio jest poruczoną, o ubikacyi podobnego młyna w każdym czasie potrzebną mieć będą wiadomość. Jeżeliby zaś młyn pływak z jednego do drugiego obwodu miał być przeniesionym, co jednak rzadko przytrafić się może, w tym razie, rzeczą ich jest uczynić stosowne wnioski, aby ustanowiona z niego należność kanonu właściwéj Kassie obwodowéj do poboru przekazaną była. Wreszcie artykułem 16 lit. *s.* Ustawy stemplowéj przepisany jest konsens w cenie złp. 25 od młynów pływaków wszelkiego rodzaju i bez żadnego w téj mierze rozróżnienia.

Co do 4go) Rząd Pruski stanowiąc pobór kanonu ze wszystkich młynów od czasu lustracyi roku 1789 nowo wystawionych, przyjął najprzód reskryptami z dnia 28 Grudnia 1798 roku oraz 27 Września 1805 roku za ogólną zasadę, że młyny większe, po złp. 30., młyny zaś mniejsze, po złp. 18, rocznego kanonu do Skarbu wnosić winny. Za młyny większe poczytał te, które dla znacznéj ludności, niedostatku młynów w okolicy lub wreszcie z innych stosunków, znakomitsze właścicielom czynić mogą dochody; do rzędu zaś mniejszych policzyć nakazał inne, które z przeciwnych tému okoliczności, mniéj znaczne właścicielom przynoszą korzyści. Wszakże rekryptem z dnia 27 Września 1805 roku dozwoloném zostało kamerom podwyższać opłatę kanonu, jeżeli nieco większy jak zwyczajnie, w rodzaju holenderskiego, wiatrak wystawiany będzie i z powodu znacznéj ludności znakomitych dochodów spodziewać się każe. Wreszcie ówczasowe Ministeryum Pruskie rozwiązując przedstawiane sobie przez niektóre kamery w tym przedmiocie wątpliwości, przepisało reskryptem z dnia 18 Czerwca 1806 roku, iż młyny wietrzne po miastach mniejszych opłacie kanonu jedynie po złp. 15 ulegać mają, z młynów zaś wodnych,

предмету, предписаніемъ отъ 18 Іюня 1806 года поставило въ извѣстность, что вѣтряныя мельницы, въ меньшихъ городахъ находящіяся, должны подлежать канонной платѣ въ 15 злотыхъ, съ мельницъ же водяныхъ, какъ въ городахъ, такъ и въ земскихъ имѣніяхъ находящихся, канонную плату слѣдуетъ назначать по 30 злотыхъ въ годъ, каковую плату нужно даже возвышать, въ случаѣ большаго числа поставовъ въ сихъ мельницахъ. Такимъ образомъ мельницы въ отношеніи каноннаго съ нихъ сбора подраздѣлены прусскимъ правительствомъ на четыре класса, и Воеводская Коммисія, при исполненіи возложеннаго на нее дѣла, обязана исчислять причитающуюся въ казну плату, не наравнѣ со всѣхъ мельницъ по 18 и 30 злотыхъ, но сообразно вышеприведеннымъ основаніямъ и классификаціи мельницъ.

По 5-му. Приведенный въ 5-мъ пунктѣ рапорта Воеводской Коммисіи случай, при сравненіи незначительности канонной платы съ тѣми издержками, какія влечетъ за собою устройство мельницы, кажется, въ дѣйствительности не можетъ встрѣтиться. Хотябы даже случилось такъ, что получающійся доходъ съ мельницы былъ бы меньше канонной платы съ оной, — обстоятельство это не можетъ служить поводомъ къ изъятію владѣльца мельницы отъ обязанности установленной по закону. Воеводская Коммисія, зачисливъ подобную мельницу къ самому низшему классу, установитъ съ оной канонную плату въ размѣрѣ 18 злотыхъ въ годъ; ибо владѣлецъ, предварительно приступленія къ постройкѣ мельницы, долженъ былъ сравнить обязательства съ прибылью, и коль скоро уже построилъ мельницу, то обязанъ исполнить общую для всѣхъ денежную повинность.

По 6-му. Воловыя мельницы лѣсопильни, подобно тому, какъ и валяльни, въ отношеніи платы за административный консенсъ, подлежатъ правиламъ, изложеннымъ въ § 7, лит. *е*, Устава о гербовомъ сборѣ, и, наравнѣ съ поименованными въ 1-мъ пунктѣ рапорта Воеводской Коммисіи мельницами, должны быть

jak po miastach, jako i dobrach ziemskich, kanon roczny na złp. 30 ustanowionym, a nawet w razie większéj liczby gangów podwyższonym być powinien. Tak więc na cztery niejako klassy podzielone zostały młyny przez Rząd Pruski pod względem opłaty kanonu i Kommissya Wojewódzka, dopełniając poruczonéj jéj czynności, nie z wszystkich zarówno młynów po złp. 18 lub 30, lecz stósownie do téj klassyfikacyi i zasad powyżéj wyłuszczonych, przypadającą do Skarbu należność obliczyć jest obowiązaną.

Co do 5go) Przywiedziony w punkcie 5-ym raportu Kommissyi Wojewódzkiéj wypadek, z uwagi na mniéj znaczną opłatę kanonu, a przytém koszta wystawieniu młyna towarzyszące, zdaje się, iż w rzeczywistości miejsca mieć nie może. Choćby jednak zachodziło takie zdarzenie, że pobierana z młyna intrata, mniejszą by była od samego kanonu, okoliczność ta nie może wyłączać właściciela od obowiązku prawem naznaczonego. Kommissya Wojewódzka, policzywszy młyn podobny do klassy najniższéj, ustanowi z niego opłatę kanonu po złp. 18 rocznie. Właściciel bowiem, przed przedsięwzięciem budowy młyna, porównać był winien ciężary z korzyściami, skoro zaś takowy już wystawił, opłaty wszystkim wspólne ponosić zostaje w obowiązku.

Co do 6go) Deptaki i tartaki, podobnie jak folusze, pod względem opłaty za konsens administracyjny należą do przepisu § 7 lit. e. Ustawy stemplowéj i tak jak młyny w punkcie 1 raportu Kommissyi Wojewódzkiéj wymienione, wymagają konsensów na stemplu szacunkowym ceny groszy 15.

снабжены консенсами на гербовой бумагѣ, достоинствомъ въ 15 грошей.

По 7-му. Утвержденныя сеймомъ Варшавскаго Герцогства 1809 года, финансовыя узаконенія, коими въ первый разъ сохранено взиманіе канона съ мельницъ, распространены лишь съ 1 Іюня 1810 года на бывшіе департаменты, что нынѣ воеводства по-галиційскія, декретомъ Короля Саксонскаго 14 Іюня 1810 года. Поэтому, сообразно дѣйствующимъ постановленіямъ, канонъ со вновь устроенныхъ послѣ 1806 года мельницъ въ Станиславовскомъ уѣздѣ, какъ составлявшемъ прежде часть западной Галиціи, причитается казнѣ не съ 180⁹/₁₀, но лишь съ 1 Іюня 1810 года, и съ этого собственно времени слѣдуетъ показывать оный въ недоимкѣ.

По 8-му. Владѣльцы вновь построенныхъ вѣтряныхъ и водяныхъ мельницъ въ городахъ, независимо отъ вносимаго ими въ городское Казначейство канона, должны, по точному смыслу учрежденія прусскаго правительства 18 Іюня 1806 года, уплачивать въ казну такой же канонъ, въ размѣрѣ, указанномъ въ пунктѣ 4-мъ; ибо взимаемый городскимъ Казначействомъ канонъ составляетъ чиншъ за отведенную мельнику землю, либо же плату признанія собственности за право устройства мельницы въ городской чертѣ, и не имѣетъ никакой связи съ канономъ, установленнымъ сеймовыми постановленіями.

По 9-му. Равнымъ образомъ вносимый въ казну мельниками чиншъ за земли по имѣніямъ и городамъ казеннымъ, въ томъ случаѣ, если они состоятъ владѣльцами мельницъ, не освобождаетъ ихъ отъ обязанности уплачивать канонъ, который долженъ быть съ нихъ назначенъ согласно основаніямъ, изложеннымъ въ пунктѣ 4-мъ. Однако, если мельницы, а равно и земли, принадлежатъ казнѣ, и если уплата канона по вѣчнымъ и временнымъ контрактамъ не отнесена къ обязанности мельниковъ, то въ такомъ случаѣ удовлетвореніе канона съ мельницъ, сообразно учрежденію 18 Іюня 1806 года, исключительно лежитъ на обязанности казны,

Co do 7-go. Prawa Finansowe Księstwa Warszawskiego, na Sejmie w roku 1809 uchwalone, a pobór kanonu z młynów po raz pierwszy utrzymujące, dopiero od dnia 1 Czerwca 1810 roku do byłych Departamentów, a teraz Województw, po Galicyjskich przez Dekret Króla Jmci Saskiego z dnia 14 Czerwca 1810 roku rozciągnięte zostały. Stosownie zatem do istniejących postanowień, kanon z nowo przybyłych po roku 1806 młynów w obwodzie Stanisławowskim, jako niegdyś część Galicyi Zachodniéj składającym, nie od roku $18^{09}/_{10}$ lecz dopiero od 1 Czerwca 1810 r. do Skarbu przypada i od tego jedynie czasu na zaległość prenotowanym być może.

Co do 8-go. Właściciele nowo wybudowanych wiatraków i młynów po miastach, pomimo uiszczanego do Kassy Miejskiej kanonu, odrębnie do opłaty jego na rzecz Skarbu w ilości ad 4-m wskazanéj pociągani być powinni, jak to urządzenie Rządu Pruskiego z dnia 18 Czerwca 1806 roku wyraźnie przepisuje. Kanon bowiem przez Kassę Miejską pobierany, jest czynszem z gruntów młynarzowi wydzielonych, lub też opłatą in recognitionem dominii directi za wolność pobudowania młyna w teritorium miejskiém, i w żadnym związku z kanonem, przez Uchwały Sejmowe postanowionym, nie zostaje.

Co do 9-go. Podobnie w dobrach i miastach rządowych, czynsz z gruntów przez młynarzy do Skarbu wnoszony, jeżeli sami są właścicielami młynów, nie uwalnia ich od obowiązku uiszczania kanonu i ten podług zasad, ad 4-m wymienionych, obliczyć od nich należy. Wszakże jeżeli młyny równie jak grunta stanowią własność Rządową, i obowiązek opłaty kanonu, przez żaden wieczysty lub czasowy kontrakt, na młynarzy nie jest przeniesiony, w tym razie kanon z młynów, stosownie do urządzenia z dnia 18 Czerwca 1806 roku, wyłącznie do Skarbu regulować się powinien

и взносъ этой платы не можетъ быть требуемъ съ лицъ, пользующихся сими мельницами.

По 10-му. Съ устройства вѣтряной или другаго рода мельницы и въ продолженіе времени существованія оной, казна на основаніи сеймовыхъ постановленій 1809 и 1811 г., вправѣ требовать уплаты канона съ этой мельницы. Поэтому не подлежитъ изъятію изъ сего правила состоящая въ деревнѣ Кулигово пловучая мельница, не смотря на то, что съ ней въ теченіе двухъ лѣтъ не получается никакого дохода, какъ равно и всѣ тѣ мельницы, кои находятся въ подобномъ положеніи. Воеводской Коммисіи предстоитъ исчислить канонъ съ этой мельницы, какъ на будущее, такъ равно и за прошедшее время; въ случаѣ же совершеннаго уничтоженія оной въ будущемъ, Коммисія будетъ обязана только въ то уже время войти съ соотвѣтственнымъ представленіемъ объ устраненіи канонной платы, подкрѣпивъ это представленіе надлежащими документами.

По 11-му. Въ учрежденіяхъ Прусскаго правительства, по предмету взиманія конона съ водяныхъ и вѣтряныхъ мельницъ, вновь построенныхъ послѣ люстраціи 1789 года, не значится никакого изъятія относительно мельницъ, въ коихъ размолъ хлѣба производится собственно для надобностей владѣльцевъ оныхъ, но напротивъ всѣ этого рода заведенія, безъ малѣйшаго исключенія, подчиняются взносу сказанной платы. Равнымъ образомъ не сдѣлано никакого исключенія сеймовымъ постановленіемъ 1809 года, коимъ назначено взиманіе офяры со вновь образовавшихся угодій, но, подобно тому, какъ по упомянутымъ учрежденіямъ, всякаго рода мельницы водяныя, вѣтряныя и лѣсопильни, устроенныя въ періодъ времени съ 1789 по 1806 годъ, признаются въ немъ статьями, подлежащими офярѣ. Въ виду такого основанія дѣйствующихъ постановленій, помѣщенный въ послѣднемъ пунктѣ рапорта Воеводской Коммисіи вопросъ является излишнимъ, и поэтому, поставляя въ извѣстность собственно Воеводскую Коммисію о томъ, что слѣдуетъ исчислять канонъ съ мельницъ озна-

i posiadacze onych do zaspakajania takowego pociągani być nie mogą.

Co do 10-go. Od chwili wystawienia wiatraka lub innego rodzaju młyna, aż do czasu póki takowy istnieje, Skarb publiczny ma prawo żądać z niego opłaty kanonu, a to na mocy Uchwał Sejmowych z roku 1809 i 1811. Młyn więc pływak we wsi Kuligowie, lubo od lat dwóch żadnéj intraty nie ma czynić, jako też wszelkie młyny w podobnym przypadku będące, z pod téj ogólnéj zasady nie podlegają wyłączeniu. Kommissya Wojewódzka przypadający z niego kanon tak na przyszłość, jako i za lata zeszłe obliczyć powinna, a gdyby w przyszłości zupełnie miał być zniesionym, wówczas dopiero stosowne wnioski względem uchylenia kanonu, przy dołączeniu potrzebnych dowodów, przedstawić będzie w obowiązku.

Co do 11-go. Urządzenia Rządu Pruskiego, nakazujące pobór kanonu z młynów wodnych i wiatraków nowo po Lustracyi roku 1789 wybudowanych, żadnego nie obejmują wyjątku co do młynów mielących tylko na samą potrzebę właścicieli, lecz owszem wszystkie tego rodzaju zakłady i bez wszelkiego wyłączenia do uiszczania takowéj opłaty pociągać zalecają. Podobnie Uchwała Sejmowa z roku 1809 stanowiąc pobór ofiary od nowych użytków, nie czyni żadnego w téj mierze wyjątku, lecz równie jak pierwsze, wszystkie młyny wodne, wiatraki i tartaki, w epoce od roku 1789 do 1806 przybyłe, uznaje za objekta opłacie podatku ofiary ulegać winne. Obok téj osnowy istniejących postanowień, uczynione w punkcie ostatnim rapportu Kommissyi Wojewódzkiej zapytanie, jest zbytecznem; i dla tego oświadczając jedynie Kommissyi Wojewódzkiej, iż kanon z młynów, w tym przypadku będących, podług przepisów ad 4-m wskazanych, podatek zaś ofiary od nowych objektów podług zasad w roku 1789 przyjętych, jak to Dekreta Króla Jmci Saskiego z dnia 24 Marca 1809 i 15 Marca 1811 roku mieć chcą; obliczać należy, nie pozostaje

ченной категоріи, согласно правиламъ указаннымъ въ пунктѣ 4-мъ, а офяру со вновь образовавшихся угодій—соотвѣтственно принятымъ въ 1789 году основаніямъ, какъ это постановлено Декретами Короля Саксонскаго 24 Марта 1809 и 15 Марта 1811 года, остается Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, по разъясненіи такимъ образомъ встрѣченныхъ Воеводскою Коммисіею недоумѣній по настоящему дѣлу, строжайшіе подтвердить безотлагательно заняться окончательнымъ исполненіемъ столь давно возложеннаго на нее дѣла, и за симъ составленныя по сему предмету вѣдомости, при подробномъ рапортѣ, съ изложеніемъ въ немъ своихъ заключеній, представить въ Правительственную Коммисію не далѣе шести-недѣльнаго срока.

Варшава, 11 Октября 1827 года.

№ 54,747.

N° 5.

Предписаніе о составленіи вѣдомости мельницамъ, прибывшимъ послѣ 1807 года.

(21 Ноября 1829 г.)

Краковской, Сандомирской, Люблинской и Подляской Воеводскимъ Коммисіямъ.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства.

Принявъ во вниманіе, что, при примѣненіи, въ силу Королевскаго декрета 4 Іюня 1810 года, къ по-Галиційскимъ воевод-

Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu jak tylko po rozwiązaniu w tym sposobie powziętych w obecnym interessie przez Kommissyę Wojewódzką wątpliwości, polecić jej jak najmocniéj, ażeby ostateczném ułatwieniem poruczonego jej od tak dawna dzieła bezzwłocznie się zajęła i następnie sporządzone w tej mierze wykazy, przy dołączeniu zebranych dowodów, dokładnym rapportem, wraz z swojemi wnioskami, najdalej w ciągu tygodni sześciu do zamierzonego użycia Kommissyi Rządowej przedstawiła.

Warszawa, d. 11 Października 1827 roku.

Nr. 54,747.

N° 5.

Reskrypt polecający spisać młyny przybyłe od roku 1807.

(d. 21 Listopada 1829 r.)

Do Kommissyi Województwa: Krakowskiego, Sandomierskiego, Lubelskiego i Podlaskiego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

Gdy przy zaprowadzeniu, z mocy Dekretu Królewskiego z d. 4 Czerwca 1810 roku, praw finansowych do Województw po-

ствамъ финансовыхъ узаконеній, въ числѣ назначенныхъ въ то время ко взиманію податей не помѣщена канонная съ мельницъ плата, установленная Прусскимъ правительстомъ и сохраненная въ своей силѣ сеймовыми постановленіями 1809 и 1811 года, и что по сему поводу сказанная плата донынѣ не взимается въ помянутыхъ воеводствахъ,—въ видахъ засимъ полнаго введенія въ дѣйствіе вышеозначеннаго декрета и обезпеченія слѣдующаго въ казну дохода съ этого источника, Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства положено предписать Воеводской Коммисіи слѣдующее:

Прусское правительство, при установленіи канонной подати со всѣхъ мельницъ, вновь устроенныхъ со времени люстраціи 1789 года, предписаніями отъ 28 Декабря 1798 и 27 Сентября 1805 года положило общимъ основаніемъ, что канонная подать должна поступать въ казну съ мельницъ большаго размѣра—въ количествѣ 30 злотыхъ и меньшаго—въ количествѣ 18 злотыхъ въ годъ.

Къ первому разряду мельницъ отнесены тѣ, кои, по случаю значительнаго населенія, либо по поводу недостаточнаго числа мельницъ, или по другимъ обстоятельствамъ, приносятъ владѣльцамъ оныхъ значительнѣйшіе доходы; къ числу же мельницъ втораго разряда отнесены тѣ изъ нихъ, которыя по обстоятельствамъ, противнымъ вышеприведеннымъ, доставляютъ владѣльцамъ меньшіе доходы.

Тѣмъ не менѣе, однако, предписаніемъ отъ 27 Сентября 1805 года разрѣшено Прусскимъ Палатамъ увеличивать канонную плату въ томъ случаѣ, если вѣтряная мельница будетъ построена нѣсколько бо̀льшая, въ родѣ мельницы голландской, и отъ коей по поводу значительнаго населенія слѣдуетъ ожидать большаго дохода.

Наконецъ, въ предписаніи отъ 18 Іюня 1806 года, изданномъ въ Берлинѣ, изображено: что состоящія въ малозначительныхъ городахъ вѣтряныя мельницы должны подлежать канонной платѣ въ 15 злотыхъ въ годъ; съ мельницъ же водяныхъ, какъ въ городахъ, такъ и въ земскихъ имѣніяхъ находящихся,

Galicyjskich, między podatkami wówczas do poboru wskazanemi, nie został objęty kanon z młynów, przez Rząd Pruski ustanowiony i Uchwałami Sejmowemi z lat 1809 i 1811 zachowany, a z tej przyczyny wspomniona opłata nie jest dotąd pobieraną w tameczném Województwie; w celu przeto zupełnego wykonania Dekretu na wstępie powołanego i zapewnienia Skarbowi przynależnego z tego zródła dochodu, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu postanowiła zarządzić Kommissyi Wojewódzkiej co następuje:

Rząd Pruski stanowiąc pobór kanonu ze wszystkich młynów od czasu Lustracyi z r. 1789 nowo wystawionych, przyjął najprzód reskryptami z dnia 28 Grudnia 1798 roku, oraz z dnia 27 Września 1805 roku, za ogólną zasadę: że młyny większe po złp. 30, młyny zaś mniejsze po złp. 18 rocznego kanonu do Skarbu wnosić winny.

Za młyny większe poczytał te, które dla znacznéj ludności, niedostatku młynów w okolicy, lub z innych stosunków znaczniejsze właścicielowi czynić mogą dochody, do rzędu zaś mniejszych policzyć nakazał inne, które z przeciwnych temu okoliczności, mniej znaczne właścicielom przynoszą korzyści.

Wszakże reskryptem z dnia 27 Września 1805 roku, dozwolone zostało Pruskim Kamerom podwyższać opłatę kanonu, wtedy kiedy wiatrak nieco większy jak zwyczajnie w rodzaju holenderskiego wystawionym będzie i z powodu znacznej ludności znakomitych dochodów spodziewać się każe.

Nakoniec reskryptem z dnia 18 Czerwca 1806 roku, w Berlinie wydanym, postanowioném zostało: że młyny wietrzne po miastach mniejszych opłacie kanonu jedynie po złp. 15 rocznie ulegać mają. Młyny zaś wodne, tak po miastach jako i dobrach

канонную плату слѣдуетъ назначать по 30 злотыхъ въ годъ, каковую плату нужно даже возвышать въ случаѣ бо́льшаго числа поставовъ въ сихъ мельницахъ.

Бывшее правительство Герцогства Варшавскаго застало канонную плату, установленную на вышеозначенныхъ началахъ, и за симъ сеймовое постановленіе 1809 года сохранило въ своей силѣ сказанную плату на дальнѣйшее время.

Но притомъ помянутымъ постановленіемъ опредѣлено, что водяныя и вѣтряныя мельницы и лѣсопильни, устроенныя въ періодъ времени послѣ 1789 до конца 1806 года, должны подлежать 24-процентной офярѣ, какъ вновь образовавшіяся угодья. Во исполненіе сего постановленія, сдѣлано было распоряженіе о собраніи свѣдѣній о вновь образовавшихся угодьяхъ, подлежащихъ офярѣ, въ слѣдствіе чего, тѣ изъ прибывшихъ вновь мельницъ въ сказанной періодъ времени, о коихъ было доставлено свѣдѣніе или подано объявленіе, обложены 24-процентною офярою съ исчисленнаго дохода.

Но построенныя послѣ 1 Января 1807 года мельницы, не входящія въ опредѣленный для вновь образовавшихся угодій періодъ времени и тѣмъ самимъ не подлежащія офярѣ, должны, въ силу вышеприведеннаго сеймоваго постановленія, подлежать канонной подати.

Для установленія затѣмъ въ воеводствѣ взиманія канонной платы необходимо:

1. составить вѣдомость всякаго рода мельницамъ, прибывшимъ въ имѣніяхъ земскихъ, духовныхъ и въ городахъ, въ періодъ времени съ начала 1807 года, а также:

2. опредѣлить размѣръ канонной платы, сообразно которому должны быть распредѣлены мельницы, взятыя порознь.

Для исполненія сего, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства предписываетъ Воеводской Коммисіи:

1) сдѣлать распоряженіе о составленіи на мѣстѣ посредствомъ Окружныхъ Коммисаровъ, согласно прилагаемой формѣ, вѣдомости всѣмъ водянымъ, вѣтрянымъ, воловымъ мельницамъ и

ziemskich kanon roczny na złp. 30 ustanowionym, a newet w razie większéj liczby, gangów, podwyższonym być powinien.

Były Rząd Księstwa Warszawskiego zastał pobór kanonu z młynów podług tych zasad zaprowadzony, a następnie prawo Sejmowe z roku 1809 opłatę takową na przyszłość zachowało.

Wszakże obok tego wspomnione dopiero prawo postanowiło: że młyny, wiatraki i tartaki w epoce po roku 1789 do końca roku 1806 przybyłe, opłacie podatku ofiary 24%, jako z nowego objektu, ulegać mają. W wykonaniu powyższéj ustawy, wynajdywanie nowych do podatku ofiary objektów, zarządzoném zostało, a przy téj czynności wszelkie młyny w oznaczonéj wyżéj epoce przybyłe, o ile wyśledzone i zadeklarowane były, podatkiem ofiary 24% z podanego dochodu są dotknięte.

Lecz co do młynów od 1 Stycznia 1807 roku wystawionych, które nie wchodząc w zakreśloną dla nowych objektów epokę, podatkowi ofiary już tém samém nie ulegają, takowe do opłaty kanonu, z mocy wyż powołanego prawa Sejmowego, pociągnięte być winny.

Dla zaprowadzenia więc w tameczném Województwie poboru kanonu potrzeba:

1. sporządzić spis wszelkiego rodzaju młynów w epoce od początku roku 1807 w dobrach ziemskich, duchownych i po miastach przybyłych, tudzież:

2. oznaczyć wysokość kanonu, do którego każdy respective młyn klassyfikowanym być winien.

Celem więc dopełnienia tego, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu zaleca niniejszém Kommissyi Wojewódzkiej:

ad 1-um, ażeby przez Kommisarzy obwodowych uskutecznić kazała na gruncie, podług załączonego wzoru, spis wszelkich młynów wodnych, wietrznych, deptaków i tartaków, które w do-

лѣсопильнямъ, устроеннымъ съ 1807 года и нынѣ существующимъ въ земскихъ, духовныхъ и супримованныхъ имѣніяхъ, а также и въ городахъ:

2) что касается классификаціи мельницъ въ отношеніи канонной платы, то изъ означенныхъ выше Прусскихъ учрежденій усматривается, что для сего мельницы раздѣлены были на четыре класса, то есть:

по деревнямъ:

a) мельницы меньшія, съ платою по 18 злотыхъ въ годъ;
b) мельницы большія, съ платою по 30 злотыхъ въ годъ;
c) мельницы, устроенныя въ родѣ голландскихъ и приносящія значительный доходъ, болѣе 30 злотыхъ;

въ городахъ:

d) всѣ безъ различія мельницы, съ платою по 15 злотыхъ въ годъ и съ примѣненіемъ высшей платы къ мельницамъ, упомянутымъ въ пунктѣ *c*.

Но, какъ въ вышеприведенныхъ учрежденіяхъ, подраздѣляющихъ мельницы на большія и меньшія, не указаны правила, кои могли бы служить руководствомъ при классификаціи оныхъ, и какъ, съ другой стороны, приведеніе въ исполненіе настоящаго дѣла сообразно столь общему основанію онаго дало бы поводъ къ разнымъ недоумѣніямъ и неоднообразному дѣйствію; принявъ при томъ во вниманіе, что получаемый съ мельницъ доходъ составляетъ самое вѣрное указаніе для классификаціи сихъ мельницъ, а также имѣя въ виду, что канонная плата замѣняетъ временно поземельную подать съ доходовъ, получающихся владѣльцами имѣній съ мельницъ,—по всѣмъ симъ соображеніямъ, опредѣленіе дохода съ мельницъ, для классификаціи оныхъ въ отношеніи канонной платы, всего свойственнѣе слѣдуетъ сдѣлать согласно основаніямъ, принятымъ Люстраціонными Коммисіями при люстраціи доходовъ съ земскихъ и духовныхъ имѣній въ 1789 году.

brach ziemskich, duchownych i suprimowanych, tudzież po miastach, od roku 1807 wystawione zostały i dotąd egzystują;

ad 2-um, co się tycze klassyfikacyi młynów do opłaty kanonu, już z urządzeń Pruskich wyżej przytoczonych, widziemy, iż pod względem téj opłaty, młyny podzielone były na cztery klassy to jest:

po wsiach:

a) młyny mniejsze po złp. 18 rocznie,
b) młyny większe po złp. 30 rocznie,
c) młyny w rodzaju holenderskich wystawione i znakomite przynoszące dochody, wyżej nad złp. 30.

po miastach:

d) wszelkie młyny bez różnicy po złp. 15 rocznie, z zachowaniem wyższej opłaty co do młynów ad *c* wyrzeczonych.

Gdy jednak powołane wyżej urządzenia, dzieląc młyny na większe i mniejsze, nie wskazują przepisów, któreby do tej klassyfikacyi posłużyć mogły, a z drugiej strony podanie do wykonania podług tak ogólnej zasady obecnego przedmiotu, nie mogło by jak dać powód do różnych wątpliwości i niejednostajnego działania,—zważywszy przy tém, że ciągniony z młyna użytek jest najpewniejszą wskazówką do uskutecznienia klassyfikacyi,—zważywszy oraz, iż gdy kanon zastępuje tymczasowo podatek gruntowy z użytków, jakie młyny właścicielom dóbr przynoszą; przeto ustanowienie intraty z tychże młynów, celem zrobienia ich klassyfikacyi do opłaty kanonu, najwłaściwiéj dopełnione być winno podług zasad, przy lustracyi dochodów dóbr ziemskich i duchownych w r. 1789 przez Kommissye Lustracyjne przyjętych. Z tych

По симъ причинамъ Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства предписываетъ Воеводской Коммисіи:

аа) при составленіи вѣдомости мелницамъ, приглашать владѣльцевъ оныхъ къ протоколярному подъ присягою показанію валоваго дохода, получаемаго ими ежегодно съ сихъ мельницъ;

бб) по полученіи такимъ образомъ свѣдѣнія о валовомъ доходѣ, слѣдуетъ опредѣлить чистый доходъ согласно основаніямъ, принятымъ въ 1789 году Люстраціонною Коммисіею того уѣзда или мѣстности, въ коихъ были расположены имѣнія, содержащія мельницы, подлежащія канонной платѣ, и полученный изъ сего результатъ слѣдуетъ внести въ назначенныя для этого графы прилагаемой формы.

3) производство классификаціи мельницъ, на основаніи означенныхъ выше началъ, для опредѣленія канонной платы, Коммисія Финансовъ предоставляетъ своему усмотрѣнію.

Такъ какъ отъ успѣшнаго окончанія сего дѣла зависитъ установленіе взиманія слѣдующаго въ казну канонваго сбора, то Воеводская Коммисія должна, вслѣдъ за полученіемъ настоящаго предписанія, предложить Окружнымъ Коммисарамъ—приступить къ составленію вѣдомостей мельницамъ, въ округахъ ихъ находящимся, каковыя вѣдомости должны быть составлены не далѣе, какъ въ продолженіе трехъ-мѣсячнаго срока.

Все же дѣло, снабженное протоколярными показаніями владѣльцевъ мельницъ, Воеводская Коммисія должна представлять въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства, по мѣрѣ окончанія онаго по подлежащимъ округамъ.

Варшава, 21 Ноября 1829 года.

№ 79,587.

przeto powodów, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu zaleca niniejszém Kommissyi Wojewódzkiéj:

aa) ażeby przy uskutecznianiu spisu młynów powoływać kazała właścicieli onych do protokólarnego, pod przysięgą, zadeklarowania intraty brutto, jaką corocznie z nich ciągną;

bb) mając tym sposobem wykazany dochód brutto, przystąpić należy do ustanowienia czystéj intraty wedle zasad, jakie w roku 1789 przyjęte były przez Kommissye Lustracyjne respective tego dawnego powiatu lub ziemi, w których dobra posiadające młyny opłacie uległe, były położone, rezultat zaś ztąd wynikły, zapisać należy w przeznaczonych na to rubrykach załączonego wzoru.

3. uskutecznienie klassyfikacyi młynów do opłaty kanonu, na zasadzie powyższych podań dopełnić się winnéj, Kommissya Skarbu sobie zachowuje.

Gdy zaś od rychłego ukończenia tej czynności, zależy możność urządzenia poboru kanonu Skarbowi należnego; przeto winna Kommissya Wojewódzka natychmiast po odebraniu niniejszego reskryptu, zarządzić Kommisarzom obwodowym przedsięwzięcie spisu młynów po obwodach, który w przeciągu najdaléj trzech miesięcy ukończonym być winien.

Całe zaś dzieło w protokólarne deklaracye właścicieli zaopatrzone, Kommissya Wojewódzka, w miarę ukończenia obwodami, nadesłać Kommissyi Przychodów i Skarbu jest obowiązaną.

w Warszawie, d. 21 Listopada 1829 r.

Nr. 79,587.

Примѣчанія: 1. Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, въ предписаніи отъ 12 (24) Января 1839 года, за N 79,281, объяснила, что канонному сбору подлежатъ лишь мукомольныя мельницы; мельницы же, состоящія при бумажныхъ, прядильныхъ, плавильныхъ и другихъ заводахъ, не подлежатъ этому сбору.

2. Въ предписаніи Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 5 (17) Января 1855 года, за N 58,654, изображено, что съ паровыхъ мельницъ слѣдуетъ плата по 4 руб. 50 коп. съ каждаго постава.

3. Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, рѣшеніемъ отъ 18 (30) Октября 1861 года, за N 29,290, постановила, что съ паровыхъ лѣсопильныхъ заводовъ, дѣйствующихъ съ помощью сложнаго механизма, въ коихъ число употребляющихся пилъ постоянно измѣняется, канонный сборъ долженъ быть опредѣленъ въ 9 руб. сер. съ каждой рамы, но не съ каждой пилы.

Uwaga 1. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w reskrypcie z dnia 12 (24) Stycznia 1839 roku N. 79,281, objaśniła: że tylko młyny zbożowe podlegają opłacie kanonu, a młyny przy papierniach, przędzalniach, fryszerkach i innych fabrykach, opłacie téj nie podlegają.

2. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w reskrypcie z dnia 5 (17) Stycznia 1855 roku N. 58,654, objaśniła: że młyny parowe z każdego gangu opłacać mają po rs. 4 k. 50.

3. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu decyzyą z dnia 18 (30) Października 1861 roku, N. 29,290 postanowiła: że tartaki parowe z maszyneryą składaną, w których ilość używanych pił ustawicznie się zmienia, mają płacić kanon nie od każdéj piły, lecz od każdéj ramy po rs. 9.

Общія правила.

№ 1.

Постановленіе, назначающее одинаковыя подати въ Герцогствѣ Варшавскомъ.

(14 Іюня 1810 г.)

Выписка изъ журнала Статсъ-Секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію

Фридрихъ Августъ,

Король Саксонскій, Герцогъ Варшавскій,

и проч., и проч., и проч.

Въ видахъ уравненія государственныхъ налоговъ въ провинціяхъ, присоединенныхъ по Вѣнскому трактату къ Герцогству Варшавскому, съ налогами, коимъ подчинены жители Герцогства, Мы постановили и постановляемъ:

Ст. 1.

Финансовыя узаконенія, начертанныя для Герцогства Варшавскаго въ послѣднемъ засѣданіи сейма, должны быть вполнѣ обязательны и для жителей новоприсоединеннаго края.

Przepisy ogólne.

N° 1.

Postanowienie zaprowadzające jednostajne podatki w całém Księstwie Warszawskiém.

(14 Czerwca 1810 roku.)

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu.

z Bożéj Łaski

Fryderyk August,

Król Saski, Książe Warszawski
etc. etc. etc.

W zamiarze porównania ciężarów publicznych w kraju, traktatem Wiedeńskim do Księstwa Warszawskiego wcielonym, z temi, którym podlegli są mieszkańcy tegoż Księstwa; postanowiliśmy i postanawiamy:

Art. 1.

Prawa finansowe, na ostatniém posiedzeniu sejmowém dla Księstwa Warszawskiego uchwalone, mają być obligującemi dla mieszkańców kraju nowo-wcielonego, w całéj swojéj rozciągłości.

Ст. 2.

Начиная съ 1 Іюня настоящаго года, всѣ подати, установленныя прежнимъ правительствомъ означеннаго края, должны быть признаваемы не имѣющими никакой силы, и на будущее время совершенно отмѣняются; но прекращеніе взимаемаго въ городахъ чоповаго и казеннаго сбора должно производиться постепенно, по мѣрѣ вводимой въ городахъ консумціонной подати.

Ст. 3.

Тѣ только подати, платежи и повинности, какіе существуютъ въ Герцогствѣ Варшавскомъ, признаются отнынѣ обязательными для жителей новой провинціи.

Ст. 4.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Министровъ Нашего Герцогства Варшавскаго по принадлежности и повелѣваемъ внести оный въ Дневникъ Законовъ.

Въ замкѣ Нашемъ въ Варшавѣ, 14 Іюня 1810 года.

(подписано) Фридрихъ Августъ.

Министръ Статсъ-Секретарь (подписано) *Бреза.*

Art. 2.

Od dnia 1 Czerwca roku teraźniejszego, wszystkie podatki od dawnego Rządu w tamtym kraju ustanowione, za niebyłe być mają uważane i ustać zupełnie nadal mają, ale Czopowe i Skarbowe z miast opłacane, ustawać ma stopniami, w miarę zaprowadzanego do miast podatku konsumcyjnego.

Art. 3.

Te tylko opłaty i ciężary publiczne, jakie egzystują w Księstwie Warszawskiém, odtąd dla mieszkańców nowéj prowincyi są obowiązującemi.

Art. 4.

Uskutecznienie niniejszego dekretu Ministrom Naszym Księstwa Warszawskiego, w czém do kogo należy, zalecamy i dekret w Dzienniku Praw umieścić rozkazujemy.

W pałacu Naszym w Warszawie, dnia 14 Czerwca 1810 roku.

(podpisano) Fryderyk August.

przez Króla,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) *Stanisław Breza.*

№ 2.

Постановленіе, распространяющее подати на имущества духовенства города Кракова и его округа, находящіяся въ Царствѣ.

(24 Марта 1818 года).

По Указу Его Величества

АЛЕКСАНДРА I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго,
и проч., и проч., и проч.

Намѣстникъ въ Царствѣ по Государственному Совѣту.

Во исполненіе Высочайшей воли, объявленной Министромъ Статсъ-Секретаремъ отъ 20 Октября (4 Ноября) прошлаго года, постановляемъ:

Ст. 6.

Дозволяется духовенству вольнаго города Кракова и округа получать тѣ доходы съ имѣній, чиншей и десятинъ, находящихся въ Царствѣ Польскомъ, какими сказанное духовенство пользовалось во время Герцогства Варшавскаго, съ условіемъ:

a) что фундуши сего духовенства будутъ подлежать всѣмъ повинностямъ, какія распространяются на имущества духовенства въ Царствѣ;

b) что они подчиняются всѣмъ распоряженіямъ, какія будутъ изданы Правительствомъ Царства относительно духовныхъ фундушей, въ особенности же касательно десятинъ, на

N° 2.

Postanowienie rozciągające podatki do własności w Królestwie duchowieństwa miasta Krakowa i jego Okręgu.

(24 Marca 1818 r.)

w Imieniu Najjaśniejszego

ALEKSANDRA I,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego
etc. etc. etc.

Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

Dopełniając woli Najjaśniejszego Pana, objawionéj sobie przez Ministra Sekretarza Stanu dnia 20 Października (4 Listopada) r. z. postanowiliśmy i stanowiemy:

Art. 6.

Wolno będzie Duchowieństwu wolnego miasta Krakowa i okręgu wybierać dochody z dóbr, czynszów i dziesięcin w Królestwie Polskiém położonych, które za czasów Księstwa Warszawskiego pobierało, pod warunkiem:

a) że fundusze te podlegają wszelkim ciężarom, jakie rozciąga się do własności duchowieństwa w Królestwie.

b) że podpadają wszystkim urządzeniom, jakie Rząd Królestwa wyda względem funduszów duchownych, mianowicie co do dziesięcin podług postanowienia Królew-

основаніи Высочайшаго повелѣнія отъ 6 (18) Марта 1817 г., а также касательно поселянъ и т. п.

Состоялось въ засѣданіи Совѣта Управленія. Варшава, 24 Марта 1818 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

№ 1,696.

№ 3.

Постановленіе, освобождающее больницы отъ податей.

(27 Ноября 1819 года.)

По Указу Его Величества

АЛЕКСАНДРА I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго
и проч., и проч., и проч.

Намѣстникъ въ Царствѣ по Государственному Совѣту.

Такъ какъ всѣ общественныя благотворительныя заведенія, по недостаточному ихъ содержанію, освобождены постановленіями Саксонскаго Короля, Герцога Варшавскаго 22 Марта 1808 и 10 Января 1811 года отъ платежа чрезвычайныхъ общественныхъ податей и поставки всякаго рода продовольственныхъ при-

skiego z dnia 6 (18) Marca 1817 roku, tudzież co do włościan i t. p.

Działo się na posiedzeniu Rady Administracyjnej, w Warszawie, dnia 24 Marca 1818 roku.

(podpisano) *Zajączek.*

Nr. 1,696.

N° 3.

Postanowienie uwalniające szpitale od podatków.

(27 Listopada 1819 roku).

w Imieniu Najjaśniejszego

ALEKSANDRA I,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego

etc. etc. etc.

Książe Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

Gdy wszelkie szpitale publiczne miłosierdzia, przez wzgląd na szczupłe ich uposażenie, dekretem Króla Imci Saskiego, Księcia Warszawskiego, z dnia 22 Marca 1808, i 10 Stycznia 1811 roku, od opłaty podatków nadzwyczajnych publicznych i wszelkich furażów, z wiosek do nich należących, uwolnione zostały, które to

пасовъ съ имѣній, имъ принадлежащихъ, и какъ льгота эта, предоставленная означеннымъ заведеніямъ и не отмѣненная никакими позднѣйшими распоряженіями, должна быть и впредь сохранена; то, удерживая помянутыя постановленія въ полной ихъ силѣ, требуемъ, чтобы подати, отъ коихъ благотворительныя заведенія освобождены сими постановленіями, были исключены изъ росписи.

Приведеніе въ исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Правительственную Коммисію Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи, а также на Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства по принадлежности.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 27 Ноября 1819 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

№ 5,516.

№ 4.

Постановленіе о взиманіи податей съ духовенства города Кракова и его округа.

(24 Іюля 1827 года)

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія.

Совѣтникъ Статсъ-Секретарь докладывалъ Совѣту рапортъ Министра Финансовъ и Казначейства, въ которомъ онъ, Министръ, объясняя поданную Сенатомъ вольнаго города Кракова отъ 6 Марта сего года жалобу, по случаю затрудненій, дѣлаемыхъ Краковскою Воеводскою Коммисіею въ выдачѣ закладныхъ листовъ земскаго кредитнаго общества, изготовленныхъ для уплаты нѣко-

szpitale w używaniu tego dobrodziejstwa, jako żadném późniejszem postanowieniem nie uchylonego, zostawać powinny; utrzymując przeto dekreta rzeczone w całéj swéj mocy, mieć chcemy, aby podatki, od których temiż dekretami szpitale miłosierdzia uwolnione zostały, z taryffy zostały wykreślone.

Dopełnienie niniejszego postanowienia Naszego, Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Policyi, tudzież Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, w czém do któréj należeć będzie, zalecamy.

Działo się w Warszawie, na Posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 27 Listopada 1819 roku.

(podpisano) *Zajączek.*

Nr. 5,516.

N° 4.

Postanowienie co do poboru podatków od duchowieństwa miasta Krakowa i jego okręgu.

(d. 24 Lipca 1827 r.)

Wypis z Protokółu Posiedzenia Rady Administracyjnéj.

Radca Sekretarz Stanu złożył Radzie rapport Ministra Przychodów i Skarbu, w którym tenże Minister wyjaśniając wniesione przez Senat wolnego miasta Krakowa z d. 6 Marca b. r. reklamacye, z powodu, iż Kommissya Wojewódzka Krakowska czyni trudności w wydawaniu listów zastawnych, wygotowanych na spłacenie niektórych summ, Instytutom Krakowskim należących, przedstawia: iż

торыхъ суммъ, принадлежащихъ Краковскимъ институтамъ, присовокупилъ: что, на основаніи сеймовой конституціи 1789 года, отъ процентовъ, уплачиваемыхъ изъ капиталовъ, принадлежащихъ духовенству и обезпеченныхъ по ипотекѣ на земскихъ имѣніяхъ, причитается казнѣ подать офяра, въ видахъ обезпеченія коей, Воеводская Коммисія считала своею обязанностію пріостановить выдачу закладныхъ листовъ, изготовленныхъ для Краковскихъ институтовъ, до времени, пока не будетъ рѣшенъ вопросъ относительно подати съ капиталовъ, подлежащихъ уплатѣ, такъ какъ безусловная, на основаніи сеймоваго закона 1825 года, уплата закладными листами долговъ, обезпеченныхъ въ IV главѣ ипотечныхъ книгъ, лишила бы казну возможности отыскивать на мѣстѣ тѣ принадлежности, какія слѣдуютъ ей въ видѣ офяры отъ процентовъ съ капиталовъ Краковскихъ институтовъ.

Вслѣдствіе таковаго объясненія, Совѣтъ, согласно съ мнѣніемъ Министра Финансовъ и Казначейства, опредѣлилъ: что, какъ въ настоящемъ положеніи дѣла, та только часть процентовъ составляетъ дѣйствительную принадлежность Краковскихъ институтовъ, какая остается за уплатою подати, и какъ равномѣрно та только часть капитала составляетъ дѣйствительную ихъ собственность, какая соотвѣтствуетъ остальной части процента; то изъ сего слѣдуетъ, что, при уплатѣ каждаго капитала, принадлежащаго институтамъ въ Краковскомъ округѣ, должна быть выдаваема подлежащей Воеводской Коммисіи такая часть онаго закладными листами, какая окажется нужною для уплаты процентомъ отъ оныхъ причитающейся казнѣ подати; остальной же капиталъ, выданный подлежащему институту долженъ быть свободенъ отъ платежа.

Что касается заявленнаго при семъ случаѣ Краковскимъ Сенатомъ требованія, дабы переписка Краковскихъ институтовъ съ уполномоченными ихъ въ Царствѣ была освобождена отъ платежа почтовыхъ пошлинъ, то Совѣтъ опредѣлилъ: что не находитъ основанія къ отмѣнѣ отказа, объявленнаго уже по сему предмету

na mocy Konstytucyi Sejmowéj roku 1789, od procentu z kapitałów do Duchowieństwa należących, i na dobrach ziemskich hypotekowanych, opłacanego, należy Skarbowi Publicznemu podatek ofiary, którego zabezpieczenie Kommissya Wojewódzka mając na celu, sądziła swym obowiązkiem wstrzymać wydanie listów zastawnych, wygotowanych dla Instytutów Krakowskich, dopóki rzecz względem podatku, od kapitałów spłacić się mających należącego, nie zostanie załatwioną, bezwarunkowe bowiem na mocy Prawa Sejmowego roku 1825 spłacenie listami zastawnemi wierzytelności w dziale IV hypotek umieszczonych, odjęłoby Skarbowi Publicznemu sposobność poszukiwania na gruncie należytości, jaka mu tytułem podatku ofiary, z procentu od kapitałów Instytutowych Krakowskich opłacanego, przypada.

W skutek takowego objaśnienia, Rada wyrzekła zgodnie z wnioskami Ministra Przychodów i Skarbu, iż gdy w tém położeniu rzeczy, ta tylko część procentu jest Instytutów Krakowskich rzeczywistą własnością, jaka się im po opłaceniu podatku zostaje, gdy również jest rzeczywistą ich własnością ta tylko część kapitału, która jest odpowiadającą pozostałéj części procentu, taka więc tylko część tegoż kapitału Instytutom Krakowskim wydaną być może, i z każdego przeto kapitału spłaconego a należącego Instytutom w okręgu Krakowskim będącym, taka część oddawaną być winna właściwéj Kommissyi Wojewódzkiéj w listach zastawnych, jaka się potrzebną okaże do opłacenia przypadającym od nich procentem, podatku Skarbowi należącego, reszta zaś kapitału wydana właściwemu Instytutowi, wolną będzie od opłaty.

Co się tycze uczynionego przy tej okazyi przez Senat Krakowski żądania o uwolnienie od opłaty portoryi, pocztom Królestwa należnéj, korrespondencyj między jego pełnomocnikami w Królestwie a Instytutami Krakowskiemi prowadzonéj, Rada oświadczyła, iż nie znajduje powodów do zmienienia odmownéj odpowiedzi, jaka, stosownie do istniejących przepisów, poprzednio

Сенату вольнаго города Кракова, согласно существующимъ правиламъ.

Варшава, 24 Іюля 1827 года.

Вѣрно съ журналомъ:
Совѣтникъ Статсъ-Секретарь, Генералъ Дивизіи
(подписано) *Коссецкій.*

№ 24,349.

Примѣчаніе. По изъявленному Краковскимъ Сенатомъ согласію, сообразно объясненію Министра Финансовъ отъ 24 Іюля 1828 года, за N. 51,381, капиталы, уплаченные Краковскому духовенству съ имѣній закладными листами, вносятся въ Польскій Банкъ, при уплатѣ же процентовъ, удерживается подать.

N° 5.

Постановленіе объ уплатѣ Казною Царства податей за Православное духовенство.

(28 Октября (9 Ноября) 1832 г.)

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія.

При изложеніи объясненія по нѣкоторымъ частнымъ прошеніямъ и вслѣдствіе требованія Протоіерея и Благочиннаго Православныхъ церквей въ Царствѣ, Өеоөила Новицкаго, объ освобожденіи, на основаніи существующихъ въ Имперіи узаконеній, Православнаго духовенства отъ всѣхъ общественныхъ налоговъ, Правительственная Коммисія Внутреннихъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, отъ 24 истекшаго мѣсяца, сдѣлала заключе-

już w tym przedmiocie Senatowi wolnego miasta Krakowa udzieloną została.

Warszawa, d. 24 Lipca 1827 roku.

Zgodno z protokółem:
Radca Sekretarz Stanu, Generał Dywizyi, (podpisano) *Kossecki.*

Nr. 24,349.

Uwaga. Za zgodzeniem się Senatu Krakowskiego, stosownie do objaśnienia Ministra Skarbu z dnia 24 Lipca 1828 roku N. 51,381, kapitały duchowieństwa Krakowskiego w listach zastawnych z dóbr spłacone, lokują się w Banku Polskim, a przy wypłacie procentów potrąca się należność podatkowa.

N° 5.

Postanowienie, że Skarb Królestwa płacić ma podatki za duchowieństwo Prawosławne.

(28 Października (9 Listopada) 1832 roku.)

Wypis z Protokółu Posiedzenia Rady Administracyjnej.

Objaśniając niektóre prośby prywatne, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Oświecenia Publicznego opiniowała pod dniem 24 zeszłego miesiąca, w przedmiocie prośby J X. Teofila Nowickiego, Officiała i Dziekana Cerkwi Greko-Rossyjskich w Królestwie o uwolnienie duchowieństwa tegoż obrządku od wszelkich publicznych ciężarów, na zasadzie praw, jakie służą w Cesarstwie Rossyjskiém, iż lubo powyższe żądanie jest słuszne, właściwiej by-

ніе: что, хотя домогательство это справедливо, лучше однакоже было бы, вмѣсто освобожденія сказаннаго духовенства отъ платежа податей и повинностей, внести въ бюджетъ казны соотвѣтственную сумму 1,116 злотыхъ $9\frac{1}{2}$ грошей, въ видѣ пособія для Православныхъ церквей въ Царствѣ.

Совѣтъ мнѣніе это утвердилъ, разрѣшивъ Совѣтнику Статсъ-Секретарю сообщить таковое рѣшеніе по принадлежности.

Варшава, 28 Октября (9 Ноабря) 1832 г.

Вѣрно съ журналомъ:
Совѣтникъ Статсъ-Секретарь (подписано) *И. Тымовскій.*

№ 10,334 и 10,335.

№. 6.

Постановленіе, освобождающее отъ уплаты податей имѣнія, принадлежащія благотворительнымъ заведеніямъ и больницамъ.

(26 Сентября (7 Октября) 1834 года.)

По Указу Его Величества

НИКОЛАЯ I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго

и проч., и проч., и проч.

Совѣтъ Управленія Царства.

Принявъ во вниманіе, что общественныя благотворительныя заведенія, занимающіяся призрѣніемъ страждущаго человѣчества,

łoby w miejsce uwolnienia duchowieństwa rzeczonego od opłaty podatków i ciężarów, umieścić na etacie Skarbowym odpowiednią tymże summę złp. 1,116 gr. $9\frac{1}{2}$, tytułem wsparcia Cerkwi Greko-Rossyjskich w Królestwie.

Rada opinią tę zatwierdziła i do udzielenia komu należy wiadomości o decyzyi swéj, Radcę Sekretarza Stanu upoważniła.

Warszawa, 28 Października (9 Listopada) 1832 roku.

Zgodno z protokółem:
Radca Sekretarz Stanu, (podpisano) *J. Tymowski.*

Nr. 10.334 i 10,335.

N° 6.

Postanowienie uwalniające od podatków dobra, będące własnością instytutów dobroczynnych i szpitali.

(d. 26 Września (7 Października) 1834 roku.)

W Imieniu Najjaśniejszego

MIKOŁAJA I,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego

etc. etc. etc.

Rada Administracyjna Królestwa.

Zważywszy iż szpitale publiczne, wspieraniu cierpiącéj ludzkości poświęcone, zasługują na szczególną troskliwość i opiekę

заслуживаютъ особенной заботливости и попеченія Правительства, усматривая притомъ, что, хотя въ сихъ видахъ, имѣнія и домы, принадлежащіе сказаннымъ заведеніямъ, указами Саксонскаго Короля 28 Марта 1808 г. и 10 Января 1811 г., а также постановленіями Царскаго Намѣстника 12 Января и 27 Ноября 1819 года, освобождены отъ податей, чрезвычайныхъ общественныхъ платежей и повинностей, но, по недостатку общаго въ этомъ отношеніи положенія, заведенія эти, кромѣ нѣкоторыхъ особенныхъ поддержекъ, не пользуются вполнѣ тѣми удобствами, какія имѣлись въ виду, при изданіи помянутыхъ постановленій,—по представленію Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, Совѣтъ Управленія постановилъ и постановляетъ:

Ст. 1.

Всѣ какого бы то ни были названія земскія дворскія (за исключеніемъ крестьянскихъ) имущества, каменныя зданія и домы, составляющіе собственность общественныхъ благотворительныхъ заведеній и приносящіе въ пользу ихъ какой либо доходъ, какъ тѣ, которые принадлежатъ заведеніямъ съ давняго времени, такъ и тѣ, которые поступятъ въ ихъ собственность по купчимъ крѣпостямъ или дарственнымъ записямъ, подлежатъ совершенному освобожденію отъ всякихъ подъ какимъ бы то ни было названіемъ нынѣ существующихъ, либо же впредь могущихъ быть установленными податей, а также государственныхъ повинностей, какъ казенныхъ, такъ и гминныхъ, платежей обыкновенныхъ и чрезвычайныхъ, натурою или деньгами, равно складокъ (кромѣ относящихся къ страховому отъ огня обществу), могущихъ происходить изъ общаго или особеннаго распредѣленія повинностей въ краѣ.

Rządu, zważając również, iż lubo w tym widoku ich dobra i domy, dekretami Króla Imci Saskiego z dnia 22 Marca 1808 roku i d. 10 Stycznia 1811 roku, niemniéj postanowieniami Księcia Namiestnika Królewskiego z dnia 12 Stycznia i 27 Listopada 1819 roku, od opłaty podatków, opłat nadzwyczajnych i ciężarów publicznych uwolnione zostały; dla braku jednakże ogólnego w téj mierze Postanowienia też Instytuta pomimo pojedyńczo udzielonych dobrodziejstw, nie mają sobie zapewnionéj zupełnej ulgi, celem rzeczonych postanowień będącej; na przedstawienie Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych Duchownych i Oświecenia Publicznego, postanowiła i stanowi co następuje:

Art. 1.

Wszelkie i jakiegokolwiek nazwania dobra, lub posiadłości ziemskie dworskie, (wyłączając włościańskie) kamienice i domy będące własnością szpitali publicznych, a przynoszące na rzecz ich jakiekolwiek bądź dochody, i bez względu, czyli te posiadłości od dawna są własnością szpitali, bądź też w przyszłości na własność instytutów i szpitali nabyte lub darowane zostaną, mają być zupełnie wolne od opłaty wszelkich podatków pod jakimkolwiek bądź tytułem exystujących, lub w przyszłości istnieć mogących, tudzież od wszelkich ciężarów publicznych, tak skarbowych jako i gminnych, opłat zwyczajnych i nadzwyczajnych, w naturze lub pieniądzach, lub też składek (wyjąwszy na rzecz towarzystwa ogniowego) z ogólnego lub szczegółowego na kraj ciężaru przypadać mogących.

Ст. 2.

Всякія подати, платежи и общественныя складки, причитающіяся съ недвижимостей, принадлежащихъ означеннымъ заведеніямъ и больницамъ, кои донынѣ не взысканы, или взысканіе коихъ пріостановлено, должны быть безотлагательно сложены, а дабы на будущее время не были требуемы, должны быть изъ подлежащихъ окладныхъ книгъ исключены и болѣе не налагаемы.

Ст. 3.

Еслибы, вслѣдствіе признанной Правительствомъ надобности, имѣнія, зданія, или домы, принадлежащіе вышесказаннымъ заведеніямъ, состоящимъ подъ попеченіемъ Правительства, были проданы, либо отданы въ вѣчную аренду, и за симъ перешли въ частную либо иную собственность,—въ такомъ случаѣ казна и городскія кассы вступаютъ въ права свои на полученіе, какъ податей, такъ и всѣхъ налоговъ обыкновенныхъ и чрезвычайныхъ, со дня перехода сихъ недвижимостей въ частное владѣніе.

Ст. 4.

Всѣ указы и постановленія, изданные прежде по сему предмету, на сколько они не согласны съ настоящимъ, отмѣняются.

Ст. 5.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагается на Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, а также на Правительственную Коммисію

Art. 2.

Wszelkie podatki, opłaty i składki publiczne, z realności rzeczonych instytutów i szpitali przypadające, a w poborze zawieszone, lub dotąd niewyexekwowane, mają być bezzwłocznie umorzone, w przyszłości zaś, aby wymagane nie były, winny być z regestrów poborowych wymazane i więcej nie nakładane.

Art. 3.

W przypadku, gdyby za uznaną przez Rząd potrzebą, dobra ziemskie, pałace, kamienice, domy, własnością instytutów wyżej rzeczonych, pod opieką Rządu zostających, będące, były sprzedane, lub prawem wieczno dzierżawném wypuszczone, i tym sposobem przeszły w posiadanie prywatne, lub inne, w takim razie Skarb Publiczny i kassy miejskie wrócą do praw swych wybieralności tak podatków, jako też wszelkich nakładów zwyczajnych i nadzwyczajnych, od dnia przejścia tychże realności w posiadanie prywatne.

Art. 4.

Wszystkie dekreta i postanowienia dawniej w tej mierze wydane, o ile niniejszemu są przeciwne, uchylają się.

Art 5.

Wykonanie niniejszego postanowienia Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, tudzież Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, w czém do któ-

34*

Финансовъ и Казначейства по принадлежности, внесеніе же онаго въ Дневникъ Законовъ поручается Правительственной Коммисіи Юстиціи.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія 26 Сентября (7 Октября) 1834 года.

Намѣстникъ, Генералъ Фельдмаршалъ
(подписано) *Князь Варшавскій.*

Примѣчаніе 1. Совѣтъ Управленія, рѣшеніемъ отъ 23 Октября (4 Ноября) 1836 года, за N. 90,713, распространилъ это постановленіе на институты города Кракова, коихъ имѣнія и фундуши находятся въ Царствѣ.

2. Статсъ-Секретарь при Совѣтѣ Управленія сообщилъ 14 (26) Августа 1845 года, за N. 25,974, что Намѣстникъ въ Царствѣ освободилъ отъ податей приходскіе домы пріюта, кои до того времени, именуясь больницами, были свободны отъ податей.

3. Совѣтъ Управленія, рѣшеніемъ отъ 29 Ноября (11 Декабря) 1855 года, за N. 5,025, распространилъ освобожденіе отъ подати на всѣ домы пріюта.

rej należy, poleca się, jak również Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, aby takowe w Dzienniku praw było umieszczone.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 26 Września (7 Października) 1834 roku.

Namiestnik, Jenerał Feldmarszałek
(podpisano) *Książe Warszawski.*

Uwaga 1. Rada Administracyjna decyzyą z dnia 23 Października (4 Listopada) 1836 roku N. 90,713, rozciągnęła to postanowienie do instytutów miasta Krakowa, posiadających w Królestwie dobra i fundusże.

2. Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej oznajmił pod dniem 14 (26) Sierpnia 1845 r., N. 25,974, że Namiestnik Królestwa uwolnił od podatków domy schronienia parafialne, które poprzednio używając tytułu szpitali, były od podatków wolne.

3. Rada Administracyjna decyzyą z dnia 29 Listopada (11 Grudnia) 1855 r., N. 5,025, rozciągnęła uwolnienie od podatków do wszelkich domów schronienia.

№ 7.

Рѣшеніе по предмету взиманія пропущенной подати офяра съ того года, въ которомъ обнаруженъ пропускъ.

(20 Іюля (1 Августа) 1837 г.)

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія.

Основываясь на постановленіяхъ прежняго Польскаго правительства отъ 22 Апрѣля 1790 и 19 Ноября 1791 года, предписывающихъ исправлять ошибки, допущенныя люстраціями доходовъ съ имѣній земскихъ и духовныхъ, составленными въ 1789 году и служащими основаніемъ къ опредѣленію поземельной подати, называемой офярою, сообразуясь притомъ съ Королевскимъ указомъ отъ 2 Октября 1811 года, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, при каждомъ замѣченномъ въ люстраціи 1789 года пропускѣ подати, зачисляла таковую ко взиманію, какъ на будущее, такъ и за прошедшее время, считая со времени учрежденія Герцогства Варшавскаго.

Порядокъ этотъ, хотя и согласенъ съ существующими правилами, но, по прошествіи 30 лѣтъ, оказывается нынѣ обременительнымъ; ибо, въ случаѣ зачисленія пропущенной подати съ вышеприведеннаго срока, образуется принадлежность, равняющаяся нѣсколько-лѣтнимъ доходамъ съ имѣній, находящихся въ такомъ положеніи, что, при увеличенной на будущее время подати, поставляетъ плательщиковъ въ невозможность платить требуемые взносы. Въ такомъ положеніи дѣла, принявъ во вниманіе: что, при постоянномъ въ минувшихъ годахъ зачисленіи ко взиманію пропущенныхъ податныхъ принадлежностей, немного уже можетъ встрѣтиться подобныхъ случаевъ, что поступающія отъ сего въ постоянный доходъ прибыли для казны маловажны, для частныхъ же плательщиковъ слишкомъ обременительны, еслибы были

N° 7.

Decyzya, że pobór pominiętego podatku ofiary następować ma od włącznie roku, w którym pominięcie dostrzeżono.

(20 Lipca (1 Sierpnia) 1837 roku.)

Wypis z protokółu posiedzenia Rady Administracyjnéj.

Na zasadzie postanowień dawnego Rządu Polskiego z dnia 22 Kwietnia 1790 roku i 19 Listopada 1791 roku, polecających prostowanie pomyłek, dopuszczonych w lustracyach dochodów dóbr ziemskich i duchównych, w roku 1789 sporządzonych, a za zasadę do ustanowienia podatku gruntowego, ofiarą zwanego, służących,—oraz w myśl dekretu Królewskiego z dnia 2 Października 1811 roku, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w każdym przypadku dostrzeżonego pominięcia przy lustracyi z r. 1789 należności podatkowéj, takową wprowadzała do poboru tak na przyszłość jako i za upłynione lata, poczynając od epoki utworzenia Księstwa Warszawskiego.

Postępowanie takowe wprawdzie zgodne jest z przepisami obowiązującemi, przecież sam upływ lat 30 uczynił je obecnie uciążliwém, albowiem z policzenia pominiętego podatku od epoki wyżej zakreślonéj, tworzyłaby się należność, wyrównywająca wartości kilkoletnich dochodów z dóbr w tym przypadku będących, co, obok obowiązku dalszego na przyszłość płacenia zwiększonego podatku, musiałoby przechodzić możność kontrybuentów. W tym stanie rzeczy, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu zważywszy: iż po ciągłém w upłynionych latach przywracaniu poboru opuszczonej należności podatkowéj, już tylko mniej znaczna liczba podobnych przypadków zdarzać się może,—że osiągane ztąd przybytki w dochodach stałych, są dla Skarbu mało znaczące, wtedy, kiedy z drugiej strony byłyby dla szczegółowych kontrybuentów zbyt

требуемы, сообразно вышеприведеннымъ правиламъ, за все прошедшее время; имѣя притомъ въ виду, что, при дальнѣйшемъ предоставленіи финансовому вѣдомству исправлять ошибки, допущенныя въ вышеприведенныхъ люстраціяхъ доходовъ, упрочится на будущее время доходъ изъ сего источника и главная цѣль финансоваго вѣдомства будетъ достигнута,—Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, отъ 20 Іюля (1 Августа) сего года, за № 58,808, вошла съ представленіемъ: не будетъ ли признано Совѣтомъ Управленія основательнымъ, дабы, въ случаѣ дальнѣйшаго обнаруженія податныхъ принадлежностей, пропущенныхъ вслѣдствіе ошибочныхъ дѣйствій не существующихъ уже нынѣ финансовыхъ властей, таковыя принадлежности зачислены были ко взысканію, но только на будущее время, считая съ того года, въ которомъ замѣченъ будетъ пропускъ, съ тѣмъ однакоже, что тамъ, гдѣ, согласно существующимъ донынѣ правиламъ, подать уже опредѣлена и взыскана, плательщики не будутъ вправѣ, по причинѣ настоящаго новаго постановленія, требовать возврата оной, тамъ же, гдѣ таковая зачислена ко взиманію, обязаны будутъ платить со времени зачисленія.

Совѣтъ положилъ вышеизложенное представленіе Правительственной Коммисіи, какъ соотвѣтствующее казенному интересу и вполнѣ основательное, утвердить.

Варшава, 20 Іюля (1 Августа) 1837 г.

Вѣрно съ журналомъ:
Статсъ-Секретарь (подписано) *И. Тымовскій.*

№ 7,871.

Примѣчаніе. Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства, распоряженіемъ отъ 18 (30) Августа 1857 г., за N. 62,014, означенное постановленіе распространила на всѣ подати.

uciążliwemi, gdyby za całą przeszłość, według powyższych zasad, żądane być miały,—z uwagi wreszcie, iż przez dalsze pozostawienie Władzy Skarbowéj prawa prostowania na korzyść Skarbu uchybień, przy lustracyi zwyż wzmiankowanéj popełnionych, zapewnionym będzie na przyszłość nowy pewny dochód, przez co główny cel Władzy Skarbowéj osiągniętym zostanie, w przedstawieniu z dnia 20 Lipca (1 Sierpnia) r. b. N. 53,808 wnosiła, czyliby Rada, nie raczyła uznać za rzecz słuszną, ażeby w razie dalszego wykrycia należności podatkowéj, skutkiem mylnego działania już obecnie nieistniejących Władz Skarbowych pominiętéj, urządzić jej pobór, lecz tylko na przyszłość, od roku w którymby takowe pominięcie dostrzeżoném zostało, z tém wszakże zastrzeżeniem, że tam, gdzie na mocy przepisów dotąd obowiązujących, podatek już ustanowionym i pobranym został, strony interessowane nie będą miały prawa, z okazyi niniejszego nowego postanowienia, czynić reklamacyi o zwrot onego, a tam gdzie jest zaprenotowany, że od daty prenotacyi płacić go powinny.

Rada oświadczyła, że przedstawienie Kommissyi Rządowéj zarówno interessowi Skarbu jako i względom słuszności odpowiadające, w zupełności zatwierdza.

Warszawa, 20 Lipca (1 Sierpnia) 1837 r.

Zgodno z Protokółem:

Sekretarz Stanu, (podpisano) *I. Tymowski*.

Nr. 7,871.

Uwaga. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu reskryptem z dnia 18 (30) Sierpnia 1837 roku N. 62014 zastosowała tę decyzyą do wszystkich podatków.

№ 8.

Выписка изъ постановленія о сложеніи податныхъ недоимокъ.

(19 (31) Мая 1853 года)

По Указу Его Величества

НИКОЛАЯ I-го,

Императора Всероссійскаго, Царя Польскаго
и проч., и проч., и проч.

Совѣтъ Управленія Царства.

Такъ какъ, по представленію Совѣта Управленія Его Императорское Величество соизволилъ признать необходимымъ измѣнить постановленіе Совѣта отъ 10 (22) Мая 1838 года, помѣщенное въ XXII томѣ Дневника Законовъ, на 216 страницѣ, относительно сложенія, распредѣленія на сроки и пріостановленія взысканія казенныхъ принадлежностей, Совѣтъ Управленія, на основаніи Высочайшаго по сему предмету разрѣшенія, сообщеннаго Министромъ Статсъ-Секретаремъ 20 Февраля (4 Марта) 1853 года, постановилъ и постановляетъ:

Ст. 7.

Правительственная Коммисія Финансовъ, безъ сношенія съ Главною Счетною Палатою, можетъ слагать всякіе недоборы по помѣщающимся въ бюджетъ примѣрными суммами статьямъ, кои состоятъ въ непосредственномъ завѣдываніи Коммисіи; сверхъ того можетъ распредѣлять до 2,700 руб. сер. недоимки податей въ слѣдующихъ случаяхъ:

N° 8.

Wyciąg z postanowienia co do uchylania z poboru podatków.

(19 (31) Maja 1853 r.)

W Imieniu Najjaśniejszego

MIKOŁAJA I-go,

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego,
etc. etc etc.

Rada Administracyjna Królestwa.

Gdy Najjaśniejszy Pan, na przedstawienie Rady Administracyjnéj, raczył uznać potrzebę zmiany postanowienia jéj dnia 10 (22) Maja roku 1838 wydanego, o umorzeniu, rozkładzie na raty i zawieszeniu w poborze należności Skarbowych, pomieszczonego w tomie XXII Dziennika Praw Królestwa na stronicy 216, przeto z mocy Najwyższego w téj mierze upoważnienia, objawionego w odezwie Ministra Sekretarza Stanu z dnia 20 Lutego (4 Marca) 1853 r. Rada postanowiła i stanowi co następuje:

Art. 7.

Taż Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, bez odnoszenia się do Najwyższej Izby Obrachunkowej, mocną jest umarzać wszelkie niedobory w dochodach z przypuszczenia do budżetu pomieszczanych, a pod jéj bezpośrednim zarządem zostających; do wysokości zaś rs. 2,700 mocną jest zarządzać ubytek w należności poborowej, w przypadkach następujących:

b) Если, чрезъ занятіе земель на какое либо публичное употребленіе, отъ разлитія рѣкъ или по другимъ, отъ плательщика независящимъ, причинамъ, полученіе съ тѣхъ земель постояннаго дохода сполна, или въ нѣкоторой части, сдѣлается невозможнымъ, руководствуясь существующими на подобные случаи постановленіями.

Ст. 11.

Означенные въ 5-й и 7-й статьяхъ сборы до 2,700 руб. сер., могутъ быть слагаемы только Совѣтомъ Управленія Царства, по представленіямъ Правительственныхъ Коммисій, основаннымъ на заключеніи Высшей Счетной Палаты; а сложеніе недоимокъ, превышающихъ упомянутую сумму, требуетъ Высочайшаго Его Императорскаго Величества соизволенія.

Варшава, 19 (31) Мая 1853 года.

Намѣстникъ, Генералъ Фельдмаршалъ
(подписано) *Князь Варшавскій.*

№ 9.

Рѣшеніе по предмету возврата неподлежаще взысканныхъ податей и сборовъ.

(10 (22) Августа 1853 года.)

Въ Правительственную Коммисію Финансовъ и Казначейства.

Статсъ-Секретарь при Совѣтѣ Управленія.

На основаніи рапорта Правительственной Коммисіи отъ 23 Іюля (4 Августа) сего года, за № 75,354, коимъ представлено

b) gdy źródło stałego dochodu zniknie, lub zmniejszoném zostanie skutkiem zabrania gruntów na użytek publiczny, zaszoru przez wylew rzeki, lub też skutkiem innych wypadków, od woli kontrybuenta nie zawisłych, a to o tyle, ile prawa obowiązujące na to zezwalają.

Art. 11.

Należności wyżej w art. 5 i 7 wymienione, a odzyskać się nie mogące na raz jeden do wysokości rs. 2,700 mogą być umarzane tylko przez Radę Administracyjną, na przedstawienie właściwych Kommissyj Rządowych, po zasięgnieniu zdania Najwyższéj Izby Obrachunkowéj. Należności zaś, któreby przenosiły powyższą summę, mają być przedstawione do Najwyższego zatwierdzenia.

Warszawa, d. 19 (31) Maja 1853 r.

Namiestnik, Jenerał Feldmarszałek
(podpisano) *Książe Warszawski.*

N° 9.

Decyzya co do zwrotu podatków i należności, niewłaściwie pobranych.

(10 (22) Sierpnia 1853 r.)

Do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej.

W odwołaniu się do rapportu Kommissyi Rządowéj z dnia 23 Lipca (4 Sierpnia) r. b. N. 75,354, objaśniającego prośbę pana

объясненіе по просьбѣ владѣльца пожалованнаго имѣнія Крамскъ, Потржебовскаго, о возвращеніи ему уплаченныхъ за прошедшіе годы добавочныхъ копѣекъ съ части канона, которую онъ вносилъ въ видѣ подати офяры, имѣю честь увѣдомить Правительственную Коммисію, что Его Свѣтлость Намѣстникъ въ Царствѣ, по разсмотрѣніи помянутаго рапорта, признавая просьбу просителя справедливою, приказалъ: дабы принадлежность, неправильно по сей статьѣ имъ уплаченная за прежнее время, была возвращена полностію за всѣ тѣ годы, за кои таковая внесена; впредь же, въ подобныхъ нынѣшнему случаяхъ, если будетъ замѣчено и законнымъ порядкомъ объявлено, что подать либо другая казенная принадлежность была взыскана неправильно, надлежитъ принять общимъ правиломъ предположеніе Правительственной Коммисіи, что возвратъ казною такой подати или принадлежности долженъ послѣдовать только за пять лѣтъ, предшедствовавшихъ тому году, въ коемъ поступило требованіе просителя, не касаясь тѣхъ возвратовъ, какіе послѣдовали бы до тѣхъ поръ инымъ порядкомъ.

Варшава, 10 (22) Августа 1853 года.

За Статсъ-Секретаря, Помощникъ (подписано) *Петровъ*.

№ 15,409.

Potrzebowskiego, właściciela dóbr gracyalnych Kramsk, o zwrócenie mu kopiejek dodatkowych, opłaconych przez niego za lata zeszłe od części kanonu z tych dóbr, którą pod tytułem podatku ofiary uiszczał, mam honor oznajmić Kommissyi Rządowéj, że J. O. Książe Namiestnik Królestwa, po rozpoznaniu powyższego rapportu, znajdując reklamacyę proszącego słuszną, rozkazał: iżby należność z powyższego tytułu przez niego niewłaściwie opłacona za przeszłość, powróconą mu była w całkowitości, za wszystkie lata, przez które takową uiszczał, na przyszłość zaś, iżby w podobnych obecnemu wypadkach, kiedy dostrzeżoném i prawnie zareklamowaném będzie, że nienależnie opłacony został podatek lub inna należność Skarbowa, pod względem zwrotu przyjętą była za ogólne prawidło propozycya Kommissyi Rządowéj, że zwrot przez Skarb takowego podatku, lub innéj należności niewłaściwie pobranéj, ma być dopełniony tylko za lat 5 poprzedzających rok, w którymby reklamacya nastąpiła, niezmieniając już tych zwrotów, coby dotąd w innym sposobie nastąpiły.

Warszawa, dnia 10 (22) Sierpnia 1853 r

w z. Podsekretarz Stanu (podpisano) *Petrow.*

Nr. 15,409.

Госуд. публичная
историческая
библиотека РСФСР
№ 1978г.